

2010
3/11/12
1

LL
O965M

P. OVIDIVS NASO

EX ITERATA R. MERKELII RECOGNITIONE

VOL. II

METAMORPHOSES

CVM EMENDATIONIS SVMMARIO

LIPSIAE

IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

MDCCCLXXXVI.

130767
23/1/14

LIPSIÆ: TYPIS E. G. TEUBNERI.

O. SCHNEIDERO

CALLIMACHEO

INDECLINATAE PER ANNOS

DVODEQVADRAGINTA AMICITIAE

ET STUDIORVM IVCVNDI SAEPE

AC MVLTIMODIS CONCILIA

MONVMENTVM VTI SIT

EMENDATIONIS

CONSPECTUS ET RATIONES. RETRACTATA.

LIB. I v. 2 ILLAC, quod dedi, magis eo significatu intellego, quo est IV 435 VIII 186, eadem 290, quam quo IV 360 aut in loco a me correcto XIII 694. namque viae quaedam faciendae imago obversatur, longae per tot aetates, tortuosae et confragosae propter argumenti varietatem et novitatem, inter Romanos certe, ut alias gloriari solitus. in ea via velut per stationes suis vicibus dei duces et comites expetuntur, qui aut aliqui rebus intersunt, aut suasmet ipsi formas mutant. parentheses idem in eadem sententia locus et modus est IV 661 XIII 597. huius interpretationis perspicuitas perit in vulgata scriptura. pronomen *illas* nihil dicit, quin ultro intellegatur, tollit adeo illud de mutatis deis ipsis; ac quod antecedit *et* aut sententiae molestiam aut sermonis creat insolentiam. Hauptii fuit explicatio, ut dei invocentur eius potentiae nomine, cuius inter alia illae mutationes documentum sint: cui, si optandum esset, praeferrem, ut negligentia poetae excusetur, similis Horatianae Serm. I 6 101, qua nimis ambigue *et pro quoque* dixerit, uti posuit *etiam* IX 433 652 XIII 84; sensu eo, quo hoc est X 223. fecisse videtur etiam VIII 247, putatur X 501. sed enim „ἐν ἀρχῇ ποιήσεως παράλογον οὐ μὴ ποιήσω“.

15 UTQUE ERAT ET TELLUS ILLIC ET PONTUS ET AER. sprevi observatiunculam de *ut* pro *ubi* posito, quae orta videtur e comparatis duabus scripturis, *Utque erat tellus illic et* (cod. Bern.; mox, puto, *fuit*) et *Quaque fuit tellus illic ut* (Porph., ex parte M, Planud.), quarum

posterior fuit eruditi grammatici, qui nosset locutionem Ovidianam *ut-sic*, et acumen addere vellet, sed non attendit ad id, quod adest, si *erat* cum emphasi legatur, 'quamquam aderant omnia, tamen singula numeris suis manca erant'. simili modo intellectum non est comma a me pridem positum v. 20 post *pondere*; praecipitur etiamnum, *sine pondere* esse pro dativo, quod satis absonum. pro nominativo, omisso aliquo participio, potest esse, ut IX 639; poeta variare voluit structuram, uti fecit v 546 *in alis, in caput, unguis* (qui est accusativus eius modi ut VII 183 quos notavi), VII 43 *vultus in illo, nobilitas animo, gratia formae*. 36 FRETA DIFFUNDI. hoc

rectene partim ex Bern. dederim, pendebit ex Lactantii codice Bononiensi, quem nimis obiter versavi. nam eiusdem Lactantii et cod. Bernensis v. 173 dicitur esse, quod dedi, *haec a fronte non potest opponi diversis locis*, nisi dicatur, quae ea frons sit. attingit hoc ad quaestionem illam difficillimam topographicam de aditu montis Palatini: *frons Palatii*, si memini, est in Mirabilibus Urbis.

190 INMEDICABILE CURA. *corpus* libri meliores: *vulnus* interpolati, ut II 606 et saepius. vitium sine dubio inveteratum, sive litteris capitalibus scriptum fuit CURP., affecta postrema A, ut in titulis lapideis passim observatur, sive de scriptura cogitandum, qualis in fragmento Pont. Guelferb., aut Plinii Veronensi; sed in hac malim redire ad compendium quod est editionis Moneanae p. 18, 4 in PRA°, ac reponere *inmedicabile CURAE*, ut IX 262 legimus *populabile flammae. cura* et *curare* scilicet est medicorum. 207, 208. hos versus proscripsi atque

interpolationis generi, quod tertium appello, accenseo, cum saeculo eo fere, quo Ekkehardi Waltharius edolatus est, in scholasticae lectionis fabulis, quales scriba Bernensis selegit, aut salebrae dictionis laevigabantur, aut multa a multis apte, inepte amplificabantur. visum hic alicui, ut etiam VIII 95, deesse quod sermonem insequentem denunciaret. omisit poeta XII 176 542 XIII 127 XIV 464; XI 622 XI 389 XII 182 XIII 640. 268 MANU LATA.

scripturam Heinsii revocavi. ita enim legisse Seneca videtur, qui Nat. qu. II 28 3: *lato, ut ita dicam, ictu et totum globum simul dissipante opus est, ut sonitus erumpat, qualis auditur, cum tonat.* idem autem quae scripsit initio c. XXVI de origine imbrium, valde dubiam mihi faciunt correctionem, quam v. 269 dedi, **INCLUSI nimbis**, explicant illud *hinc*, quod in vulgata scriptura male me habuit. velim deleri coniecturam ceteroquin solitis scribae M erroribus satis munitam. 405 **SED UTI EST DE MAR-MORE COEPTIS — SIGNIS.** EST sine libris inserui eo loco, quo est in versu XIII 135. poterat abesse hoc loco, si, ut in illo vel III 178, XV 170, nudum praedicatum esset: sed iunctum est dativo possessivo *signis*; ab adiectivo *simillima* non hic, sed *rudibus* pendet. quam ob rem rasuram in M *cept*... non supplevi scriptura aliorum librorum, quam manus secunda in illum intulit, eraso scilicet, quod leviori opera corrigi non posset. 470 **QUOD FACIT, HAMATUM EST.** *auratum est* libri omnes. correctio certior fortasse Heinsiana v 80, ubi M .. *ammoto*, olim sine dubio *hammoto*. perpetuo hic scriba ineptit in adicienda aut detrahenda ea littera. etiam II 799 et IV 720 dedit *amatis*, *amo*. vulgatam non tuetur VII 673 *iaculum, cuius fuit aurea cuspis*; at emendationem v 384, Propert. III 12 9 Haupt. 545, 547 recepi quae in procedosi posthabui. non est probabile solum Peneum invocatum voluisse poetam, a patre filiam mutatam fuisse. Tellurem aut crediderim desumptam ex Aesch. Promethei vv. 565 581 H., quam fabulam relegisse eum oportet antequam versum abhinc vigesimum conscriberet, aut ex fabula Antiochena, quam habet Nonnus Dion. XXXIII 214 (Munro, Aetna p. 43). 640 **RICTUS NOVAQUE UT CONSPEXIT IN UNDA CORNUA.** *ripas* libri. tuendum reor, quod nemo probare ausus. *riktus* et *cornua* redeunt vv. 740 741: *riktus bovis* est apud Plinium Nat. h. VIII 74: *vultus et cornua vidit in unda* etiam Actaeon III 200. quantum accedere putatur tenerioris affectus ex anaphora vulgatae scr., tantum deperit ex narrationis partium con-

venientia. 664 TALIA MAERENTES. *maerenti* multi libri, inter quos L, qui cum MBE accusativorum pluralium in *is* tot exempla vel *vestigia* servavit, ut restitui deinceps pridem potuerint. s hic abstulit proximum *sub. submoveri* sollemniter dicitur cum lictor iussu et auctoritate magistratus multitudinem itineri obstantem dissipat. quae quia in partes diversas decedere solet, *submovere* est interdum *dividere*. *Germaniam ab Italia submovent Alpes* apud Plinium. sed adest hic turba, pater et sorores, v. 643, quas recessisse quis putaverit? iter impeditur a circumstantibus. qui auctoritate agit, *animadvertit*, iter aperit, est Argus. Hae sunt meae in hoc libro emendationes. aliorum aequae faciles recepi Heinsii 560 677, Burmanni 435, Luc. Muelleri 601, incertorum auctorum 313 580; uti nec, quis primus 343 344 hoc ordine dederit, novi: ipsum me fecisse olim non notavi. scripturas reliquas tenacius paulo et plenius quam olim codicis M reddidi, cui accedebat in hoc et proximo libro interdum codex Bernensis 363 saec. IX, olim monasterii Floriacensis ad Ligerim, qui Servium P. Danielis, puto, servavit, cuius collatio perdiligens H. Keilii apud me inventa est. qui ubi aperte fidem fallebant, descendi proxime ad L, antiquissimum ex interpolatis. is sine fraudis suspicione versus aliquot in M omissos et scripturas viginti suppeditavit, quarum loco glossemata M 307 622 710, rasuras 152 720 habebat. Erfurtanus eiusdem notae, saeculo uno recentior, adhibitus est 484. reliquorum librorum prorsus incognitorum opem precariam defugi: quae 72 340 637 recepi, in ipso limite, quem mihi scripsi, posita sunt. sed tamen ad partes vocavi locis undeviginti, quibus, praeter 552, unius litterulae discrimine probabilia habebant; praeterea dederunt 660 quod erasum in M, 678 cuius vestigium servavit in *nova*, 747 de quo adnotavi ad VII 162.

LIB. II v. 244 CUM PHEGIACO ERYMANTHO. ita dedi in proecdosi anni MDCCCL. Psophis vetere nomine

fuit Φηγία secundum Pausan. VIII 24 2 et 8, Φήγεια secundum Herodianum I p. 280, 10. ab hoc est *Phegcius* IX 412, ab illo *Phegiacus*. non opus est rediri ad Gla-reani *Psophiacum*, quod debebat esse *Psophidium*, Herodian. II p. 883, 2, etsi Ovidius a *Phocide* fecit *Phocaicum* II 569 et *Phocum* Am. II 6 15. 399 STIMULOQUE DOLENS ET VERBERE SAEVIT; SAEVIT, ERUM —. quod in proecdosi dederam, petiveram ex codicum trium Heinsii scriptura apud Jahnium omissa. *stimulos* M, inutiliter; deinde *Saevit enim* omnes libri. sustuli vitium, quod redit VII 687, tum interpunxi post *saevit*, quae virgula loco esset particulae copulativae in huius modi anaphora subsequi solitae: V 539 542 et XIII 580 582 *vidit — Vidit et*, XIV 698 700 *Viderat — Viderat et*, XIII 427 428 *crinem — crinem lacrimasque*. 'erum insuper habitum obiectat, natum perditum imputat.' 497 TER QUINQUE FERE NATALIBUS AUCTUS. ita dederam, quod M *fere* a ma. pr., postremam vocem erasam habere notabatur. *annos, annis, actis* reliqui libri. *crescentes anni* sunt X 24. 774 VULTUMQUE INITA AD SUSPIRIA DUXIT. *ima* (hoc in ras. a ma. sec. M) *ad suspiria, deae ad suspiria* libri, alterum *vix* satis latine, alterum ab interpolatione. *ducere, trahere vultum* dixit poeta Pont. IV 1 3, 8 12. ipsam emendationem non habeo nunc, quo adstruam. 823 FRIGUSQUE PERURGUET. hoc minus etiam praestiterim. *per unguis* libri meliores, *per artus* interpolati. Hauptius *per inguen* et proximo versu *callent*, mira infelicitate. putabam versum adiectum esse, quia corruptela verbum, quo opus, abstulerat. simile factum apparebit, idque clarissime, IX 415. sed cum *adurguere, inurguere, suburguere* proba sint, *perurguere* ante Suetonium *vix* reperitur, in Lucilii Aetna v. 227 explosum est ab editore Cantabrigiensi. 808 GLACIES INSERTO SAUCIA SOLE. *incerto* libri, cui nullus hic locus. *inserti radii solis* sunt apud Lucretium II 115; quod cum Vergilius in versu apud Munroem adposito improbasse videretur, invenit Ovidius, ubi appositius diceretur. 871 FISSA PEDUM — VESTI-

GIA sine libris scripsi, qui *Falsa*, aperte mendosum. Aliorum coniecturas, etsi factae sunt, nullas recepi. redii hic quoque paulo quam olim attentius ad scripturas M et B (habet hic v. 11 *uidetur*, 19 *adcluyi* adscripto *l'adcliuo*); debebam etiam in *cygnus*, uti B in indice libri, .III. *cygnus in avem cygnus*, M perpetuo, 367 377 539, quod toto libro XII exhibui, quamvis, ut *Progne*, discedat a codice Vergiliano; poteram in *Non* 14 cum B, nisi forte M, quod videor notasse, rasuram habet; poteram etiam 527 529. secutus sum bis grammaticorum testimonia, L in locis undetriginta eius plane modi, quo, quae genuina is liber servaverit, satis iudicari potest; dubius eram 132 et 819. ad codices incognitos confugi viciens quinquies, sed aut in parvi momenti discriminibus, aut ubi scribam M deliquisse more suo pateret, glossematis receptis 284 376 723, syllabis permutatis 485, ut infra ad VII 162 adnotavi, halucinantem aliorum locorum memoria 792, aut ubi scriptura M in rasura extaret, 688 *vicina tota* 788 *successibus atque* 821 *flectitur*. ex E poterant fortassis admitti, quae olim dedi, 701 *suo pretium*, *Aglauros Pencos* 739 749 243; ascivi *Macandros* 246.

LIB. III v. 151 PHOEBUS UTRAQUE DISTAT IDEM CRETA. *idem terra* libri, suspectum iam Bentleio, qui *meta* ex 145 iteratum volebat. loco IV 214 nihil inest, quod II 68 XI 258 et tot similibus opponi possit. quod dedi, ad romani moris ludos circenses ita referebam, ut cretam, *qua circum praeduxerunt ad victoriae notam*, Plin. N. h. XXXV 199, pertinuisse putarem inter carceres et spinae partem inferiorem, in qua *metas* et a dextra parte *metam ultimam* poeta Trist. IV 8 35 Am. III 15 2 adsignificaret; quo loco Olympiae, *περὶ τέρμα δρόμου*, Pind. Ol. III 33, arbores Hercules plantaverat: ut id metarum discrimen ad cretam translatum sit. stadii metae x 597 664 alienae sunt a cursus Solis comparatione. 368 TANTUM HAEC IN FINE LOQUENDI. *tamen haec* libri. atqui explicatio sequi videtur, non oppositio, plane ut

XIV 98 100, *abstulit usum Verborum* — *posse queri tantum* — *reliquit*; I 655 *retices* — *tantum suspiria ducis*; IV 264 IX 265 XI 280. compendia utriusque vocis leviter differunt.

474 AD SPECIEM REDIIT. *ad faciem (fatiem E)* libri, quod cum numquam intellexerem, olim posui *laticem*, ut est 499 *spectantis in undam*, IV 353: nunc SPECIEM, eo sensu, quo extat IX 473 XI 677 XV 199 252 420. 641 INQUIT OPHELTES. olim *inquit Acoete* dederam, quod sub rasura M latere visum. est id satis veri simile; sed tamen *ofeltes*, quod nunc habet, est a manu prima, ac putaverim in archetypo antiquitus fuisse supra adscripto *acoete* et adiecto aliqui versu proximo spurio, quo pro subiecto enunciati *quisque* inducitur, *tenet* ad supplendam aposiopesis scriptum fuisse videtur: habent tamen *timet* MLE, atque ea causa fuit, cur scriptum *acoete* in M deleteretur, cuius scribam intellectui prospicere videas VII 756 X 653 697 XII 70. interpolator *nutu* addidit, quia ignorabat *significare* id ipsum esse, *nutu* et signis loqui, ut lexica docent. *maxima* et ipsum imperitam manum prodit, nec post '*laevam pete*' omnium locum habet. 675 SANNAMQUE CUTIS DURATA TRAHEBAT. AT LIBYS ABSTENTOS —. quae a v. 672 antecedunt, olim a me emendata, vulgo recepta sunt. correxeram ex *et presso* ML *expresso*, quod fere dicit Plinius IX 102 *in dorsum elatum*: interpunxeram post *flecti* et iunxi *Incipit huic*, quamvis sequente *dixit*; namque ita IV 790 *excipit unus* — *quaerens*, VII 681 *Excipit* — *et* — *dixit*. sequitur igitur in libris omnibus *squamamque cutis trahebat*, nimis absurdum apud Halieuticon poetam. *delphines integuntur corio tantum* Plin. N. h. IX 40. putaveris scribae locum obfuisse IV 577 *Durataeque cuti squamas increocere*. sed, puto, maxime nocuit vocabuli insolentioris ignoratio et quod *squamam trahere* dictum videretur ut v 205 *naturam trahere*, VII 289 *colorem rapere*, VIII 760 *pallorem ducere*, neque aliud significari quam XIV 282 *Osque meum sensi pando occallescere rostro*: cum artificiosius duplex indicetur, et indurari corium et ipso eo rigore servari san-

nam. versu proximo *obstantes remos* librorum omnium ut potui emendavi. remi cum a remigibus relinquuntur, in mediocribus navigiis haerent scalmis et struppis suspensi, et aut natant manubriis introrsum versis, aut pendent propter latus, navi vento eunte, X 475. hoc autem loco, cum navicula sistitur, v. 660, remi implicantur et impediuntur, 664, simulac deseruntur, 670, eriguntur, abstant, abstinentur. credibile est *obstitutores* fuisse, si manus admoverentur, *obverti* temptarentur; nam *obvertuntur* fere quae e motu fortuito ad certum finem diriguntur, II 470 XI 475 XII 605: sed ipsae manus extra parietem navis porrigi non poterant, v. 676. 724 TRUNCA SED OSTENDENS DEIECTIS VULNERA MEMBRIS. dederam olim et editur vulgo e libris plurimis *disiectis membris*, uti est XII 367 *disiectum vulnere*. sed neque *disiectas*, sed *ablatas* manus legimus, neque aliud dici attinebat, cum ablativus uterque pendeat ab adiectivo *trunca*. *deicere* verbum est impensae violentiae, qua animantes aut inanimata tolluntur et absumuntur, III 303 IX 196 Verg. Aen. IX 770 XI 642 665 Val. Fl. I 191. denique haec est M auctoritas atque prima eius modi scriptura, cuius, longe saepe graviora, exempla quovis abhinc libro terna aut quaterna, XIV sex, nova proferuntur; eodem fere numero, quo in proecdosi aut emendationes aut emendationum sustentacula ex eo libro sunt desumpta. Aliorum coniecturas in hoc libro non memini recipi praeterquam Hauptii 597, quam praeiverat Lachmannus Lucr. IV 1130; et, puto, typhothetarum olim meorum 576 *quendam*; nam et MLE habent *quondam*, quod Hauptius revocaverat, neque ullum librum aut auctorem novi, cui alterum tribuam. in manifestis M mendis removendis grammaticorum, codicis L et Heinsianorum idem usus fuit, qui in superioribus libris. sed coepi abhinc enotare quae Erfurtanus vetustior, olim a Zinzerlingio adhibitus, mihi suppeditavit. admisi haec quoque paulo quam olim parcius, nec sum dignatus quamvis argute interpolata et eruditione eius aevi delibuta ad

effugiendum vel obelum vel dubitationis angorem reddere; sunt tamen saepenumero graviora quam aut in Heinsianis repperi, aut, si repperissem, ab illis accepturus eram. ex E igitur hoc libro ascivi quae differunt a M: 463 (M *Ipse*, nisi fallor) 482 (cum L?) 506 567 varia scr. adn. 597 *delon* 631 (*pectore* M) 695 713 728.

LIB. IV v. 46 MOTASSE. ita pro *mutasse* scripsi ac probaverunt tantumnon omnes. corruptela non infrequens: XIII 937 *motare latus* habet E, perpetuo eadem confundit Charisii codex. vox est Vergiliana, reddita Propertio III 19 extr. ab Hauptio, puto, anno post proecdosin meam. maxime se tuebitur loco, quem expressit Ovidius, Cypriorum, apud Athen. p. 334 d: καὶ Νέμεσις — ἰχθύϊ εἰδομένη πόντον πολὺν ἔξορόθουεν. 48 ALBIS IN TURRIBUS EGERIT ANNOS. ita M. Columella VIII 8: *totus autem locus et ipsae columbarum cellae poliri debent albo tectorio, quoniam eo colore praecipue delectatur hoc genus avium.* 90 LUX TARDE DISCEDERE VISA EST. EST addidi ex M. deletum esse videtur ab artifice proximi versus: sed cum eae interpolationes a posteriori manu in archetypum codicis M illatae essent, huius scribam haerere interdum dubium inter verum et fraudem videas, uti supra III 641 demonstravi, infra 769 attingam, cui loco simillimus est VIII 656. etiam VIII 86 87 de versibus et XI 181 de scripturis inconstanti iudicio usum, ac XIV 383 et 722 plane uti hoc loco a vetere scriptura ad interpolationem perrexisse apparebit. circa Babylonem praeter Euphraten, qui mediam a septentrione perfluit, paludes commemorat Diodorus II 7 extr.; Plinius IX 175 *Babylonis rigua*, diversa ea fortassis a *riguis* et *paludibus*, quas dicit v. 90 et VI 124, Strabo p. 741, 12. aquae continuae, quales v. 91 indicare videtur, nullae sunt, urbs ἐν πεδίῳ Straboni p. 738. versus edolatus, puto, ab ecclesiastico homine secundum Apocal. XVII, *sedens super aquas multas; colei che sicde sopra l'acque*, Dantes Inf. XIX; aut Ierem. LI 12 τοὺς κατοικοῦντας Βαβυλῶνα,

κατακηνου̐ντας ἐφ' ὕδασι πολλοῖς. 131 RIGUA
 COGNOSCIT IN ARBORE FORMAM. coniecturam posui
 quarundam Heinsii similiorem quam veri; vitalem non
 puto. dixeris tale aliquid requiri secundum v. 90, et
riguos hortos, riguas ulmos qui dixerint, habent lexica, et
visa in arbore quod M praebet, ieiunum ac debile est,
 et profecta ea vox ab interpolatoribus infra 676. attamen ipse poeta in eo participio usurpando multus est
 nec ubique felix: III 428 si emendare itidem temptes,
 restat tamen II 443 770 778 (780) III 173 185 416
 492 725 IV 146 316 713 V 209 VI 554 VII 86 IX
 196. poterit admitti *visam in arbore formam* ex LE.

260 NYMPHA, PARUM PATIENS. *Nimpharum patiens*
 ML. corruptela non longe abludit ab illo genere, quod
 patet in M IX 253 *immune simul nullaque* pro *immune*
(ne)cis nul nullaque, XI 71 *Quippe dum dig.* pro *Quippe*
pedum, IV 562 *summis mincides* pro *summis ismenides*.
parum patiens fuit *amorum* (XIV 39) infelicitium, quod
 supplendum e versu superiore, uti habes XIV 716 *Non*
tulit impatiens longi tormenta doloris, vel intellegendum
 quod expressum XIII 859, *contemptus essem patientior huius*.

388 INCESTO. *incerto*, scripto *r* in rasura, M. cor-
 rexeram pridem ex XV 319: possit de eodem cogitari
 IX 630. 408 TENUIQUE INCLUDIT BRACCHIA PINNA.
includit in proecdosi e M me dedisse putaverim, et *pinna*
scripseram secundum Plin. N. h. x 168: *vespertilio — cui*
et membranaceae pinnae uni, nec intellegebam lanuginem
 aut quidquid *pennae* simile esset, sed membranam pin-
 nata figura, qualis II 375 *iunctura digitorum* et qualis,
 puto, informanda est alatorum draconum Medae VII 234
 350 391, etsi scripturas eas mutare non ausim, cum
pennae etiam sint apium: nisi forte ubivis scribendum
pinna cum Vergilii codice. 454 CUMQUE SUIS —

PECTEBANT CRINIBUS ANGUES. *Deque suis* librorum
 nimis mihi absonum visum. *alternis inmixtos crinibus*
angues gerit Medusa infra 792. πρῶτος δέ σφικιν
 Αἰσχύλος δράκοντας ἐποίησεν ὁμοῦ ταῖς ἐν τῇ κεφαλῇ

θριξίν εἶναι Pausan. I 28, 6. cum ita est I 180 *Caesariem, cum qua — movit*, IV 546 *scissae cum veste capillos*, VI 168 *movens — Cum capite — capillos*. 487 **PALLORQUE FORES INFECIT AVERNUS**. *pristinam coniecturam tuendam arbitror. pallor sine epitheto habet quo offendant, vix habet exemplum locorum* 435 XIV 407, quorum utrovis Nox Erebos Styx adsunt. *Avernae valles, Averna Iuno sunt* X 51 XIV 116, *δνοφερά ἀχλύς κατὰ δώματος, Cτυγία ἀχλύς apud Aeschylum Eum. 571 Pers. 669*. 757 **ANDROMEDAN ET TANTI PRAEMIA FACTI IN DOTATA RAPIT**. *dispescui quod librorum est Indotata. neque causa talis modestiae erat, neque mos is est aevi heroum, neque de habitu etiamtum Persei mentio* v 27 222 229. *elocutio huius loci alius est modi quam* VII 157 X 680 *spolia portans, duxit praemia*, ideo, quod quae cerimonia posteriori loco indicatur, hoc repraesentatur: *rapitur ritu nuptiali Andromeda potissimum: praemia Hymenaei et Amoris figurate adiciuntur. loci igitur indicium, quo nova nupta rapitur, requiri videtur: fuerit ea pars aedium regiarum dotali apparatu instructa. similis est pluralis in ista supra 336, h. e. loca v. 337, neutrum v. 585 totum et v 622 caligine tectum, h. e. 'quod tectum erat'*. 769 **QUI SIMUL EDOCUIT**. *libri tantumnon omnes Quae simul, quod in M resedissee putabam ex interpolatione ea, cuius v. 767 eiusdem M auctoritate missum feci. poeta cum conventus et convivia inducit, consuevit interlocutores aliquot ad partes vocare, suppressis scilicet nominibus et ea sermonum parte, quae ad argumentum carminis promovendum non pertinebat, v. 790* VI 382 383 XI 751. *simul impatientiam depingit aut breviter complectentis, quae copiose dici poterant, aut aliqui salva verecundia a responsione ad quaestionem festinantis. Hauptius pro Perseu suasit Cepheus, quod interpolator, si hominem novi, si scriptum invenit, non magis, puto, mutaturus erat quam Qui in Quae.* Coniecturas recepi Bentleii 506, Lachmanni 340 700. ex E ascivi quae a M discedunt: 20, 31 cum L (53 ex Erf.

recentiore) 121 156 cum L; in M rasura pervicax 181 198, 231, 298 cum L (437 *stig. quod ducit* ME: secutus sum L, nescio, quam recte) 459 498 cum L 567 717 cum L; misso M sub ras. 726.

LIB. V v. 81 MURRAEQUE IN PONDERA MASSA INGENTEM — CRATERA. *multaeque in pondere massae Ingentem* libri. *ingens in pondere* vix latinum, nedum poetae est. *ingens in pondera* dictum volui ut *celsum in cornua cervum* X 537, *spatiosum in guttura mergum* XI 753, et simili praepositionis usu *crecere in spatium, fugere in spatium, pendere in auras, flecti in anguem*, V 547 VII 783 VIII 145 881. poterat hoc sufficere; nam etiam *multae in pondera massae crater* emendate dicitur: sed videbatur compages orationis aptior, si *que* particula ista cum *ingentem* necterentur. quamobrem dedi *massa; multae*, quod supererat, languidum iampridem, removi. Cephenum regio cum ipsa Andromedae fabula pertinuit ad Sidonios illos, quos Strabo p. 42 ἐν τῇ κατὰ Πέρσας θαλάττῃ commemorat. murina maxime in Carmania inveniri testis est Plinius N. h. XXXVII 21; qui cum massae solidae modum modicos abacos superare negat, poetas non curavit. 97 TUM QUOQUE — HODITES ENSE IACET. Hauptius *Tu quoque* — *iaces* edidit. sed Ovidius *quoque* particulae locum variat mirifice; habet eodem, quo hic XIV 158 *Hic quoque substiterat*, XV 431 *Nunc quoque Dardaniam*. alia ex hoc carmine sunt VIII 21 356 XII 403 XIII 734 XV 247 359 531. 117 RETENTAT. ita M; etiam L a prima manu mutatum. apud Vergilium cod. Med. v 278. 131 TOLLEBAT TURIS ACERVOS. ita M sub rasura cum aliquot Heinsianis; reliqui *farris aceruos*. Nasamones far habuerint, an zeam, uti discernit Plinius N. h. XVIII 82, ignoratur. tura Arabiae felici attribuunt Diodorus II 49 et Plinius XII 52, isque tam definite et enixe alibi inveniri negat, quasi vulgatis erroribus occurrendum putaverit. ac videmus 56, 57, 59 Iubam regem et grammaticum varia genera tradidisse in Arabia, Carmania, Aegypto, Sardibus; Ale-

xandriae non modo tura interpolari, sed etiam legi ab opificibus. pervulgata erat fabula Euhemeri de Panchaia, derisa a Strabone pp. 104, 299, commemorata apud Eusebium Praep. ev. II 2, p. 59, recantata apud Diodorum olim libro VI, nunc V 41, ubi legis descriptum λιβανωτόν, quem Panchaei κομίζουσιν εἰς τὸ πέραν καὶ πωλοῦσι τοῖς τῶν Ἀράβων ἐμπόροις κτλ. itaque si Ovidius cum Vergilio Panchaiae tribuit x 309, Achaemeniae IV 212 255, Assyriis XV 394, auctores sequi potuit; de Nasamonibus num habuerit, vix refert. quod *acervos tolli* dicit, convenit cum eis, quae de messe sive vindemia, quam dicit, Plinius tradit XII 58 ad 63. 301 AUGE-
RUNT VOLUCRUM VICTAE CERTAMINE TURBAM. vereor, ne interpolatum hoc sit: M *certamine poenam* habere videtur, quod acceperim *pennam*, significatu eo, quo est singularis apud Silium III 344 *pennae sagacem*, pluralis apud Propertium IV 10 11, Val. Fl. I 234. 387 CYC-
NORUM. *cygnorum* oportuit secundum M. 390 TY-
RIOS — FLORES. ita M, sed a sciolo inductum puto ex IX 340, fere ut in eodem M est VIII 568 *lelex pariis iam*, superscripto *albis*, scilicet, quia ita inventum fuerat III 419 *e pario (albo) marmore*. 460 APTUMQUE PU-
DORI NOMEN HABET. ita M, nec dubium videtur de interpolatione vulgati *colori. stelio* apud Apuleium, *steli-
lionatus* multis Ulpiani locis, quorum Dig. XIII 7 36 Edictum interpretatur, XL 79 *graviores* adlegantur, non sunt posterioris aevi vocabula. 536 POENICEUM —
POMUM, GLUPTAQUE CALLENTI —. *Poeniceum* M, ut aliquotiens, quod sciam; XII 104 quidem *Phenicen*. *Glupta* scripsi pro *Sumpta* librorum, quod esse oportebat *sumenda*, si proprietas requiratur. deinde *pallenti* libri. mirum pomum versicolor: nam ipse cortex est, qui rubeat, nisi forte ab interiore parte *pallet*; Plinius quid dicat XV 100, *nec cutis ulla singulis praeter communem, quae est candida*, non satis perspicio. *callum* idem quod *corticem* dixit Plinius XIX 33. *lentus cortex* infra est x 736. Con-
iecturae receptae sunt 48 Ungerii, 163 Sucherii, 461 512

Lachmanni. ex E desumpta quae differunt a M vv. 175 446 482 *Falsa* cum M, *Sparsa* pro v. scr. nihil mutandum putavi; significatus, qui XV 155 509, 558, 576, 607 (M?) cum L (619 *Diana* cum ML, fortassis rectius) 634 *lacus* pro v. scr. 665 *iacerent*, uti etiam M sub rasura.

LIB. VI v. 27 ADDIT ET INFIRMOS BACULUM QUOD SUSTINET ARTUS. *baculum quoque* libri. removi offensionem, quae est in *et-quoque*: 'addit canos et baculum'. hoc neutro genere est non solum XV 655, sed etiam II 681 789. 46 TAMEN EXSILUIT. *erubuit*

libri, quod in litteratura archetypi M proxime abest ab eo, quod scribendum putavi. namque *erubuit* — *notavit ora rubor* simile est vitioso illi in M XIII 581 *rubor, quo rubescunt*, dissimile IV 329 330. reliquae adsistunt deae, ut II 428; Arachne, etsi non territa, tamen *exsilit*, quod est timoris III 670 671, pavoris IX 314, furoris X 410.

54 HAUD MORA, CONSTITUUNT — TELAS. reduxi hoc ex MLE; edi solet *consistunt*, quod in E var. scr. *stantis telae* est IV 275. 200 QUA QUANTUM DISTAT AB ORBA? ITE, SATIS PRO PROLE SACRIST, LAURUM-

QUE CAPILLIS PONITE. *qua quantum*, si Bentleyi est correctio, est etiam M et aliorum auctoritas. versus ipse etsi loco suo motus, genuinus est; ad quem refertur 212. in proximo rasurae quae sunt in libris M et Neap., restant examinandae: Heinsii est testimonium *propere extare* in vestigio ampliore. quae nuper temptata sunt, ab Hauptio *Ite, satis, propere ite, sacri est*, Alexandro Riese *Ite, satis, properate, sacri est*, Nic. Madvigio *Ite, sat est, propere a sacris*, hyperbatis ipsis et locutionis intemperie personae dignitatem tollunt. non sponderim me verum invenisse, sed peroratio aptior erit: dimittuntur a sacro Thebaeae formula consimili ac fuerant admotae vv. 159, 160: dictum fuerat *ite, date Latonae et Latonigenis duobus, lauro innectite*: iteratur *ite, satis est pro numinum isto numero, ponite laurum*. 237 CRURA ADNISA.

vereor, ut haec satis certa sit correctio. *crura admissa*

librorum omnium non putabam equi accipi posse, iuvenis ipsius volebam ea positura, qua in anaglyphis *proni* equis insident, velut in metopio Parth. occid. III et XIII.

505 LACRIMAE DITES INTER MANDATA CADEBANT. nec huic coniecturae nimis confido. libri *lacrimae mites*. id quid esset, non intelligebam, uti nec *Mitis habebatur* VIII 262 aut *mite parentis ingenium* XIII 187, praesertim sequentibus hic singultibus et praesagiis vv. 509 510. memineram loci Pont. III 1 102 *flendi copia dives adest*.

576 STAMINA BARBARICA SUSPENDIT PALLADE TELAE. M cum paucis servavit *pallida tela*, quod cum interpolatores male haberet, fecerunt *callida* et *candida*, ut E. Palladem interpretor quod in simili re dicitur Pont. III 8 9 *Palladis uti Arte Tomitanae non didicere nurus*, ut est *intempestiva Minerva* IV 33, *tenuis Minerva* apud Verg. Aen. VIII 409. *stamina telae* erant IV 275 VI 54, *pendens vestis* IV 395.

583 DOLOR ORSA RE-PRESSIT. *ora repressit* libri, quod non intellegebam, quantumvis *ora opprimantur* III 296, *pudor ora teneat* IX 515, *ore premantur voces* XIV 779. *orsa* rectius ad *verba*, quod sequitur, referetur, quam pro substantivo erit, quod tamen Vergilio et recentioribus frequentatum.

673 PRAELONGA CUSPIDE ROSTRUM. *pro loraga cuspide* libri, quod non egregie interpretatus Hauptius. *rostra* habent cuspidem, acumen II 376 XIV 503. *praevalidus* dixit poeta III 219, *praedives* IX 91, *praedurus* XII 349.

701 VI SED FACIENDUS. differt hoc minimo discrimine a scriptura E *m* (superposito apice) *sed*.

Coniecturas Heinsii reddidi 234 614. ex E, partim solo, dedi versus 117 (sed *aloyd*) 174 *genetrix* 212 *recidat* (*reccidat* Erf. recentior) 224 249 313 334 4-17 *Cleonae* 422 *subvectaque* pro var. scr. 448 457 *faenil.* (*foen.* M) 495 *obortis* (versuum ordinem ex Erf. rec., ex quo et Prisc. etiam 506) 579 *illa* (ut etiam M sub rasura). omitto ubi in orthographicis aut insignioribus scripturis aut M aut L adstipulatur: commemoro 617 *Abstulerunt* esse in M.

LIB. VII v. 8 obeium posui ut in re ancipiti, barbariem prohibui. quod proecdosis habuit, ex E petiveram, *Voxque* tolerabile, *numeris* nullo modo, nec si tres quidem labores putentur ex vv. 29—31, 35, qui apud Apollonium III 410 415 duo sunt; *numero* autem mutasse librarios non magis credibile est, quam libros plurimos habere *Minyis*. habent *Visq*; ML, *numeris* MLE. *vis horrenda laborum datur* latinum esse, certe poetae, nemo velim existimet. dedi igitur quod proximum est et ad sententiam fere huius modi collineat, 'etiamtum mora iniciabatur', interpunctione post v. 8 mutata, ut quod v. 9 est *interea* ad eam moram referatur. legitur ita x 643 *nec opis mora longa dabatur*, h. e. 'requirebatur'. quae vox moram significare et ab indoctis librariis in *numeris* corrumpi potuerit, visa mihi est *remoris*. est id adiectivum apud Festum p. 277 *Remores item in auspiciis aves dicuntur* rell. sed quae similia habentur, p. 197 *Oscines aves — quae*, p. 245 *Praepetes aves dicuntur, quae*, Paul. p. 109, 19 *Inebrae aves, quae*, cum glossa Labbaei apud Müll. p. 76 *Inebra ὄρνεον μαντευτικόν*, Plin. N. h. x 37 *clivia avis, subis avis*, sunt scilicet pleraque apud Varonem, Ovidium, Plinium pro substantivis. indicata igitur puto quae apud Apollonium sunt III 502—520, non ipsum illud augurium v. 540. multa enim sunt, quae ab Ovidio obiter delibantur, de sorore v. 54, de herbis allatis 95, Apoll. 738, 844, de dracone 149, utpote e Varonis Atacini poesi in vulgus nota. hinc erat quod 99 in TESCA dederam, qua voce ἔλος Ap. 168 489 interpretatus videbatur. *tecta* Hauptius Aetiae aedes quomodo accipi posse putet, non assequor. etiam post certamen, v. 143, ad navem victorem heroas deduxisse consentaneum est; quam ob rem 147 pro satis inepto *aspectu laetaris* malim SECTARIS, fere secundum Apoll. 446 νόος δέ οἱ — ἔρπύζων πεπότητο μετ' ἴχνια νεικομένοιο. Statius Theb. v 483 *Prosequimur visu*. 155 IGNOTOS OCULOS SIBI facile persuasi, ut posthac ederetur. *oculos ubi* MLE, ut supra VI 46 *exsi, eru*. 162 VOTA LITAT, ut XV 794.

uota facit MLE: corruptela eius fere modi mihi visa, qualia in M I 746 *linigera niligera*, II 485 *tamen manet*, V 276 *milite limite*, VII 476 *Expetit Excipit* 763 *Pestis Cessit*, VIII 775 *funibus nubibus*, IX 387 *natum tantum*, X 493 *it in init*, XIII 122 *relatis lacertis*, XIV 97 *uelato leuato*, in aliis XV 818 *locetur colatur*, 834 *reget geret*.

183 NUDIS UMEROS INFUSA CAPILLIS. edi consuevit *nudos umeris* — *capillos*, qualis est in M confusio XI 175 XIV 97. restitui loquendi genus vulgatissimum, ut est X 432 XI 3. sed est aliud satis memorabile, quod fraudi fuit Bentleio, qui improbasse dicitur VI 59 *cinctaeque ad pectora vestes*, geminum plane aut adfine his: X 536 *vestem ritu succincta Dianae*, IV 511 *sumptumque recingitur anguem*, V 338 *immissos hedera collecta capillos*, V 575 *virides manu siccata capillos*, XII 77 *canentia colla iugo pressos*, XII 431 *hominem protectus equumque*, XIII 732 *atram canibus succingitur album*, XIII 894 *incinctus flexis cornua canis* XIV 345 *fulvo chlamydem contractus ab auro*.

223 DISPICIT ET TRICCES REGIONIBUS APPLICAT ANGUES. ita inauspicatam meam olim aut Heinsii correctionem, quam tamen plerique receperunt, redemisse me opinor. libri qui innotuerunt, *erctes* M *cretis* LE *creteis* Vaticanus. etiam Lachmannianum *Dispicit* ad rem facit. scilicet consentaneum erat, ut ad vitam senis refocillandam Medea eas herbas requireret, quibus ad reddendam mortuis usus fuerat Aesculapius. is et natus ferebatur et sacrarium habebat Triccae in ipsis Tempeon Thessalorum confinibus. Strabo p. 647 ὁ περὶ Τρίκκην, ἐφ' ᾧ ὁ Ἀσκληπιὸς γεννηθῆναι λέγεται, p. 437 Τρίκκη, ὅπου τὸ ἱερόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ τὸ ἀρχαιότατον, p. 360 δαίκνυται — Τρικκαίου ἱερόν Ἀσκληπιοῦ, ἀφίδρυμα τοῦ ἐν τῇ Θεσσαλικῇ Τρίκκῃ.

248 NUMINA CIVIT. *leuit* ML fere soli (et *civit* ex ipso M notavi); *poscit* plerique reliqui, glossema. 276 PROPOSITUM INSTRUXIT REMORARI TARTARA MUNUS. *instr. mortali barbara* MLE; *barbara maius* M. non incuria hanc M scripturam olim insuper habui, sed accensui eis,

de quibus in praef. proecd. p. v obiter adnotavi, putabam vocem in extremo versu evanidam suppletam ascita glossa aliqua e margine. ascripta fuisse suspicabar verba v. 175 *exp. maius dare munus Iason*, scilicet ad illustrandum *munus*; ut talia adscripta adeo in ordinem recepta videmus in ML infra post 293, XII 192, XIV 768 (ex VI 309). commentum ipsum si paulo praestat eis, quae hic scriba, quotiens aut ipse peccavit, aut incertus haesit, consarcinat, non excedit certe interpolatorum eorum artificium, quorum tot versus in M extant: poeta ipso indignum habeo. sententia inest vulgaris, male enunciata. nam quae *ingentia causa* dicuntur, cum incipiuntur, v. 178, ad finem perducta dici vel possunt *mortali maiora*: sed si quis *propositum* aliquod *mortali maius* dicit, deinde ab eadem mortali aliquotiens, v. 295, effectum narrat, inepte, puto, dicit. sed maxime nullus bonus poeta tam graphicam et copiosam descriptionem inficeta admonitione interpellabit. ipsa locutio *propositum instruxit*, si modo latina, pedestris est et facticia nec Ovidiani commatis: id verbum efficacius et cum proprietate usurpatur, v. 196 et VI 591. videtur hoc fefellisse etiam Hauptium, qui ita: '*nachdem sie durch diese Dinge die Gabe (die Zaubermischung), die sie zu bereiten sich vorgesetzt hatte* [propos.], *mit der Kraft ausgestattet hatte* [instr.], *die Unterwelt, den Tod, aufzuhalten*'. putavit me infinitivum *remorari* suspendisse ab *instruxit*; atqui voveram dici paulo rectius ad graecam normam, *propositum remorari*, 'destinatum ad remoranda Tartara', quae *properantur* v. 250. *moram lucrabere fati* ait Statius Th. 779. quod superest, corruptela vetus loci non est peior, quam quae plurimae in M extant aliorum librorum beneficio innocuae. *b* et *t* confundi mirum ne sit, habes in M x 431 *celebratit* pro *celebrabant*, XIV 574 *barbarus* pro *dardanus*; nam *d* in archetypo fuit ea forma, quae *t* proxima, ut *audiat* legeretur *auolat* v 382. syllabae omittuntur, *re* VIII 675, *er* I 235, *me* IX 149, *va* x 122, *ni* x 169. 434 CRETAEIS. credo hoc ab officiosis

typographis postmodo correctum: sed tamen ita Apollonius II 1236 IV 1692, uti etiam in Amoribus et apud Propertium editur. IX 666 Herodianum secutus sum.

509. OMNIA HABET. RERUM STATUS ISTE MEARUM. *omnia quae M omnis eat* LE. posueram locutionem sermonis Attici, quam nunc quindecim comitorum locis variatam exhibet H. Jacobii olim nostri Com. dict. ind. pp. 811 812. post *habet*, si levius interpungas, *iste*, quod sequitur, respiciet ad ante dicta, ut v. 485 *ea foedera nobis*; si gravius, ut feci, proxima intellegentur, quasi dicatur, *ut non desint*, fere uti habes IX 630 *tanta est discordia mentis*: — *libet temptare*. proxima dubito num intellecta sint: *superat mihi miles*, h. e. tanto sunt numero, ut bona pars hosti proici possint; quod omen deinde Cephalus deprecatur, meliora et contraria optat. Hauptius longe obscurius.

529 IGNAVOS INCLUSIT NOCTIBUS AESTUS. *nubibus aestus* libri, quod scaevi aliquid habet. memineram Plinii Epp. VI 16 17: *iam dies alibi, illic nox omnibus noctibus nigrior densiorque*.

612 NATORUM QUERIBUNDAE ANIMAE. *Natorumque uirumque animae* libri, vitiose sine dubio; sed nec coniectura ista satisfacit. elisio eiusmodi, ut IV 445 *antiquae imitamina*, Hor. Epod. 3 16: similes IV 228 VI 656 XII 407 XV 217 497 776.

636 ET PROMITTERE IDEM TOTIDEMQUE. verissima haec solius M scriptura ab interpolatoribus et editoribus, ex quo innotuit in praef. proecd. p. IV, intellecta non est. *promittere* non est 'polliceri', sed significatu proprio, quo *arbor ramos promittit* apud Columellam, *se promittit* apud Plinium. in ea proprietate verborum maxime in re rustica nihil est frequentius usu intransitivo transitivorum. *idem* est accusativus, sed non obiecti qui dicitur; quem admodum III 152 *distat idem* est X 175 *spatio pari distabat*. quercus patulis ramis, v. 622, prominet in *arva subiecta*, v. 638, quo decutiuntur formicae. locus luculento exemplo erit eius nefariae interpolationis, quae inde ab aetate codicis L hoc carmen infestavit.

687 SED ENIM NARRARE PUDORI EST.

cet erum M et cetera (caetera E) nota pudori LE. eiusdem interpolationis manum cognoscas. medelam adhibui eandem, quam II 400; neque video, quid in particularum frequentissima copulatione culpetur. 741 MALE VICTA REA EST. sic propius aliquanto ad scripturam M, nam L interpolationem orditur, accedere temptavi, secundum Amor. II 5 12 *Cui petitur victa palma cruenta rea et XIII 58 male convicti; v. 397 Ulta se male mater.* 837 SILVAMQUE PETO; VICTORQUE PERERRANS. *victorque per herbas* libri. *victor* recte explicatum ab Hauptio: est ita VIII 445 *nato victore.* IV 510 *Sic victrix.* sed reliqua eodem fere artificio explicat, a quo commentariolum occoepat. latuit corruptela. intemperies ubique occurrit scribae M praefigentis aut infercientis *h* litteram: quae barbaries cum hoc loco omnes libros pervaserit, ex archetypo aliquo tradux apparet: at XI 645 *populos alii plebemque pererrant,* solus M *populis alii plebique per herbam.* intelleges 'post venationem silvas pererrans, pervagans'. Coniecturas recepi duas a N. Madvigio publicatas, in quas et ipse incideram, 195 et 559, de posteriori dubius etiamnum propter Lucretii locum ab Hauptio indicatam et *Dura cutis* VIII 803; alterum tamen est VIII 413 415 IX 83 VII 191 X 184. Salv. Boessii et Gronovii sunt emendationes 435 764. E fortasse rectius in vulgata scriptura secuturus eram 47 et 76, ubi quod dedi, in M est correctio primae, puto, manus ex *recederat.* secutus sum E solum: 82 *lentus,* sub rasura quod adesse visum 152 177 in proecdosi, quod abieci propter v. 215 181 205 volebam *tremiscere,* ut M 637 298 fortasse cum L (M *a limine*) 304 305 cum aliquot Prisc. 308; nam L videtur habere *rogantes* 384 ut M ma. sec. 395 410 413 (*adtrax,* ut etiam M) 417 422 cum L (M?) 439 *eleusim* (440 *senis* Erf. alter) 469 (*senos*) 486, cuius scripturae glossemata in ML 506 *sceptri* pro gloss., non var. scr. adpositum 509 var. scr. 520 576 577 580 589 *tulit,* ut puto; certe M a prima manu supra scriptum 689 710 731 736 cum L (M *Servoricubiq; est*) 739

756 (cum L?) 763 806 807 823 *putans* pro var. script. 856.

LIB. VIII v. 87 in M omissum abiecti, quamvis apud Priscianum l. v p. 152 libris praeter Leidensem traditum omnibus, absurda quidem scriptura, quae est etiam in E nostro. neque codicis nostra auctoritas sola eum damnat, neque Prisciani tuebitur, cuius loci pristina, quae in L servatur, forma quem admodum sublecto e margine Ovidii versu turbari coeperit, D commonstrare videtur. extat eiusdem modi adnotatio in margine LK p. 128, 6. Ovidii libros aequè quam Prisciani pervulgatos ab huius lectoribus aut scribis saepe, nec multo iudicio, adhibitos ipsae scripturae docent, velut cum paulo inferius p. 156, 18 in archetypis RDAHK, non GL, glossa interlinearis codicum recepta est. quodsi vel constaret Priscianum ipsum libris Ovidii non egregiis usum fuisse, nihil efficeretur nisi hoc, ut interpolationis quoddam genus, quod secundum appello, saeculo quinto antiquius haberetur. ac primum quod dico, estque doctrina fere eadem, qua spuriae Heroides insigne, multo est vetustius; secundum cuius aevi sit, plane mihi dubium: quo non laevigantur, exornantur, quae vel vitium traxerant, vel aliqui displicebant eruditulis saeculi IX aut X, ut de tertio indicabam p. VI, sed vetustissimae tantum, quae adesse videbantur, lacunae mira plerumque barbarie suppleantur, versuum particulae aut hemistichia a poeta Vergiliano exemplo relicta. suspicatus de his fuerat Heinsius ad XIII 333 et coeperant indicari in proecdosi. imperfectos versus uterque, puto, dixeramus. sed nuper cum Senecae locum Controv. XVI extr. relegerem, visus mihi sum deprendere alius modi testimonium. videntur iam tum fuisse, qui data opera nec sine artificio Vergilium ista posuisse statuerent: quibus cum illic aperte Ovidium accessisse narretur, vix ullum eorum locorum, quos pridem eo genere habueram, longe distare ab exemplo illo ex Atacini versu petito reperio. puto hoc quoque nihil relictum a poeta, quam dimidiatum v. 86, alterum dimi-

dium et 87 88 suppletos, non fortassis uno tempore, ut de 87 tantum testimonium ad codicis M scriptorem pervenerit.

117 EXPONIMUR ORBE. obelum posui ad scripturam M, quod emendationi diffidebam. *exponimus orbem* libri aliquot meliores Heinsii. *obstruximus orbem* interpolati cum L, puto. temptabam EXPUNXIMUS ORBEM, ut figurate tabulae informentur, in quibus subsidia sua consignata habuerit Scylla, quibus inspectis, ut Iuppiter apud Plautum Rud. prol. 31 et in proverbio notissimo Zenob. IV 11, rationem ducat vv. 114 ad 118: quicum convenit *ut pateret* 118: nam apud Ciceronem pro Rosc. com. 2 5 adversaria *perscriptiones et lituras* habent, in ea quod relatum nec expunctum est, *patet*; et alterum eius verbi significatum, qui est XI 294, excludit quod M dedit *Hanc* v. 119.

261 SUMPTIS PRO SUPPLICE COCALUS ARMIS MITIS HABEBATUR. excidit hic obelus. quid de *mitis* voce iudicem, p. XIX dictum. putabam MACTUS *habebatur*, si modo usitatio ea vox esset. nam locutione simili in successu aliquo utitur poeta: *habetur coniuge felix* IX 333, *Turno sospite dicta potens* XIV 573, *clarum vincendo nomen habebat* VI 425. occisum Minoem Camicis (Strab. p. 279) non videtur significari, nam vivit IX 437; sed tamen abhinc formidari desitum, quod ex eis, quae de Athenis liberatis adnectuntur, patet.

371 EURYTIDAE. satis dubia correctio. *orithie* ML *orythiae* E. Hippasi, qui est 313, pater Eurytus est apud Hyginum f. CLXXIII.

397 PRONOS SUSPENSUS IN ARTUS. *primos* — *in artus* librorum non intellegebam.

411 OBSTIPA. *abscisa* M. *aesculea* LE et reliqui interpolati.

535 TRISTIA PERSEQUERER MISERARUM VOCE SORORUM. *miser. vota sor.* ML. *dicta* E et interpolati. restitui quod ad *ora sonantia* convenit; *mea voce repono* XIII 235. *tristia sororum* graecissat, ut in titulo librorum et Fast. VI 463, ut Trist. I 8 31 *tot mea seria*, Met. VI 462 *ingentia data*, XI 200 *suscepta magna*, 283 *commoda nostra*, XIII 188 et apud Horatium *publica commoda*, XIV 92 *gentis admissa*: VI 660 *meritis dictis*, quod restitui,

h. e. 'dictis eis omnibus, quæ meruisset', ut XIII 48 *precaris quæ meruit*. 543 hemistichia duo habui pro exemplo primi ac vetusti interpolationis generis, de quo plerumque indicare supersedi. Deianiram, quo tempore Meleager obiit, mortuam putasse poetam oportet: nam IX 8 *tandem* et 9 *quondam* et quod 17 Hercules deus iam factus, et quod 149 Meleager vivus, puto, indicatur, non faciunt ad Nicandri fabulam, qui Gorgen et Deianiram praesentes in fratris funere, nec mutatas tradidit, Ant. Lib. f. II; quam secutus Hygini f. CLXXIV exemplo videtur, qui Her. IX 165 166 scripsit. indidem haec interpolata putabam, inutilia ideo, quod apud Nicandrum irata, apud nostrum placata Diana puellas transformat.

637 PLACITOS TETIGERE PENATES. *parvos* L et plerique libri, quod nihili est, quia Penates non tanguntur; ad domum, penates aditur, hospitium petitur, ut v. 628. *paucos* M, unde feci quod est VII 226: locutio similis IV 218.

656 IMPOSITUM. *impositus* libri. dixi de hoc genere p. XIII. ablativus qui sequitur, est eius modi, ut X 648.

714 NAVARENT CURAS. correctio fortassis calidius recepta. poterat edi quod M habet, *Narrarent casus*. sed id manum poetae, si usquam, his paginis tersam et argutam, non referre ipsi interpolatores senserunt, qui comptius, *Inciperent*, dederunt; idque olim verum habui. *renarrare* est VI 315, *retractare* et *relegere* IV 569 in re specie simili, sed diversa ideo, quod eo sermone aditus paratur ad novam fabulam. idem si hoc loco poeta spectaret, causae aliquid dicendum erat, cur steterint uterque coniunx ante aedem eo loco, quo arbores posthac conspectae. senes autem decrepiti, v. 712, tam otiosa confabulantur sedentes. nec quod antecedit, aedituorum munere functos ad extremum usque spiritum, frustra posuisse poetam consentaneum est. itaque aream templi verrentes vel simile quid operantes informavi.

719 OSTENDIT ADHUC CIBYREIUS ILLIC INCOLA. *thineius* LM, *thyneius*, *thyrneius*, *chineius* alii. correctio Sucherii *Dinicius* ea re commendatur, quod ita fabula haec

in ea loca conferri videtur, quibus circumlatam fuisse poetae aevo videmus in Act. apost. XIV 11. Dinae oppidum commemoratur apud Livium in itinere a Cn. Manlio consule e Pamphylia et Pisidia in Galatiam directo, quantum videtur, haud procul a confinibus Isauriae, quibus adiacent Lystra ac Derbe. sed tamen displicet loci obscuri in re exili mentio et incerta nominis prosodia et quod locutio ipsa, nisi fallor, magis ad regionis amplioris, non unius oppiduli indicium videtur accommodata. probaremus, opinor, notabile aliquod nomen positum regionum earum, quibus conventus et fora agentem Aemilium Macrum comitari potuit Ovidius; Trist. I 834, Pont. II 10 21. enumerantur hi conventus apud Ciceronem Epp. ad Att. v-21 9 et Plinium N. h. v 105 ad 120, quantum huc pertinent. quod enim dicitur *illie* v. 719, respicit ad *colles Phrygios* et *Pelopia arva* 621 622; Pelops, qui Phryx est etiam Sophocli et Herodoto, Sipylo tamen potissimum ab Ilo Phryge expellitur, Paus. II 22 3: de anteriore Phrygiae parte cogitandum erit, quam quidem prope totam unus conventus Cibyraticus complectitur. *Κιβύρα πόλις πρὸς νότον Μαιάνδρου, Κιβύρα ἀδελφὸς Μαρσύου*, apud Herodianum: Polyb. XXII 17, Strabo libro XIII extr. prosodiam habet Horatius Ep. I 6 33. litteraturae merovingicae *th* satis simile est syllabae *cib* carolingicae.

829 INMENSAQUE VISCERE. *uiscera* libri omnes, sine sensu. restitui frequentissimam transpositae copulae figuram. Coniecturas alias praeter Heinsianas, vix satis certas, 724 750 recipi non memini. ex E dedi vv. 49 59 60 *Ut pro Et. qui si* fortassis E alter sub ras. 61 *mea*, si id omisum in M, qui *reseret* in latiore ras. habet 63 *superare* ante rasuram in ME videtur fuisse *superasse* 123 *generis* et *uerus* pro v. scr. 141 146 Heinsio teste; non ipse notavi 162 *Macandros* 266 *adorant* 278 *pr.* et *lathoidos* (M *latoides*) 281 *oeneos* (ut etiam L) 283 298 cum M et paucis 301 v. spurium post 317 om. 323 *possis* cum M, quod rectius olim receperam 351 (ferro M) 514 533 563 *l' lacunabant .i. arcu-*

abant 557 *uertice* 594 *perit*. sed praestat L 641 701, 702 740 765 *Obstitpuere* 784 *quatimus* 818.

LIB. IX v. 74 DOMITAMQUE RECLUSI. *reduxi* M; interpolatio et emendatio late evagata. edunt fere *perussi* vel *pracussi*, Heinsii coniecturas; cum tamen non *domita perusta*, sed *perusta domita* hydra fuerit. *domita* quid factum sit, bifariam tradit Apollodorus II 5 25 τῶν ἀναφουμένων κεφαλῶν περιγεγόμενος, τὴν ἀθάνατον ἀποκόψας κατέρυξε καὶ βαρεῖαν ἐπέθηκε πέτραν — τὸ δὲ cῶμα ἀνασχίσας τῇ χολῇ τοὺς ὀϊστοὺς ἔβαψεν. alterum intellexit Planudes, quod aegre scripturis traditis, nec idoneorum auctorum exemplis correctioni nostrae, satis, ut puto, leni, adcommodatur. at *pectora, iugulum, vulnera tecta* RECLUDI, technicum medicorum esse verbum, docent lexica. 249 ISTAS, NE, SPERNITE FLAMMAS. est haec praeter interpunctionem ipsa M scriptura: *Oetaeas spernite* E et reliquorum omnium. 294 LUCINAM NIXOSQUE PATRES. *Luc. nexosque pares* M. *Luc. ad nexos partus* cum gl. uel secundum hoc quod quidam libri habent *nexasque deas* E. quod pridem dedi, putabam intellegi posse. dei omnes *patres* audiunt, maxime obscuriores et indigitamentorum, Semo pater, pater Matutinus, pater Indiges. *Nixi di*, de quibus Festus tradit, si doctrinae Varronianae fuerunt, quod non statim memini, dubium non est, quin accusativum habuerint *Nixios*: si superstitione vulgi consecrati sunt, signa ante cellam Minervae *genibus nixa* (Fest. Qu. IX 25 l. 1, 2) advenerantis, *Nixos* mansisse putaverim; nec vel poetam dedecebat morem popularem, quem ad graecam personam transfert, soloece parumper inducere. 406 SUBDUCTAQUE SITOS MANES TELLURE VIDEBIT. *suos manes* libri, id quod sensum mihi non habet. *Stygios manes adire* dixit poeta XIII 465, *nigros manes videre* Lucil. Aetna 76: simile hic dictum volui. *Marii situs reliquias* dixit Cicero Legg. II 22 56, et quae alia lexica dabunt. 416 IUPPITER HIS AUCTUS, PRIVIGNAE DONA NURUSQUE, PRAECIPIET.

Iupp. his motus priu. omnes libri, vitio, ut opinor, satis vetusto, fortassis ex litteratura capitali. *his* si pro ablativo sit, dicetur Iovem dona Iuventutis *praecepisse*, quod fortassis erunt, qui intellegant 'maturasse, accelerasse': atqui non potest praecipere donum, quod in alterum conferatur. accedit quod *his motus* satis, siquid sentio, absurde dicitur de duplici, puto, petito illo vv. 414, 415, ut annos et ut ultionem det; satisque probabile habeo, versum posteriorem inepte confictum esse ad ineptam interpretationem fulciendam. participium illud *motus* impedimento fuit, quominus *his* iungeretur cum *praecipiet*, 'Iuppiter infantibus illis anticipata largietur ea, quae Hebe olim data erat'. restat subtumida oratio, nisi ea dona disertius nuncupentur, cuius modi nomen praemissum appositioni *dona* latuit scilicet in *motus*. substantivum *auctus* eodem numero est Fast. I 679, verbum cum vetusta non indocta glossa supra IV 660 *tum partes auctus (altus) in omnes Crevit*. nec Lucretii *arboris auctus* VI 168 ad rhetoricae figurae inanitatem revocaverim: ligna arboris incrementis annuis adaugentur, eorumque vestigia non in omnibus, multis tamen, olea, quercu, pinu etiam in Italia servant: perspicacis poetae ea est animadversio. Coniecturam Raph. Regii (nisi scriptura M est,) admisi 221, Burmanni *fando* 8 paulum aberat, quin darem propter locorum XV 497 Verg. Aen. II 81 similitudinem. ex E adsumpsi 17, puto, *regem* et 26 *malis* (M *males*) 33 *varas* (etiam M pro var. scr.) 39 40 46 (*fortes vidi* M) 65 71 *centum* var. scr. (ut etiam M) 93 (*fugit* M) 123 127 179 *si tibi* (ut etiam L teste Madv.) 243 *iste voluptas* (M?) 273 279 286 289 326 332 334 *in ras.* 348 356 (*amphysos*) 367 381 387 (*tantum* M) 397 405 413 (*petit* M) 417 422 (*mitem* M) et 423 440 452 *praestanti* (in M dubium) 475 488, 489 (quos contraxit M) 513 529 537 (M?) 541 560 569, puto 578 (M?) 581 583 595 606 (-ret M?) 639 651 656 675 679 706 741 753 760 767.

LIB. X v. 58 PRENDERE CERTUS. *captans*, quod edi solet, cum infinitivo non videtur egregiae latinitatis et librorum est interpolatorum. *certans* M; unde effeci, quod mutata leviter interpunctione, Jahnio praeunte, vel Dantem non dedeceret. *certas*, *certant* confusa etiam XV 647.

94 CIRRTAQUE GLANDIBUS ILEX. arboris eius Italicae graphica est imago. *curvataque* libri omnes, E, ut notavi, obscurius scriptum. obelum olim posueram.

115 PARILIQUE AETATE NITEBANT. ipsa haec est ME auctoritas; neuter, quantum notavi, *ex aetate*. eam dederam sine obelo, quod in bullis consules perscribi solitos opinabar. non vidi exemplum aut invenio testimonium. sed tamen inscriptiones eius modi commemorat Plinius N. h. VIII 119: *vita cervis in confesso longa, post centum annos a quibusdam captis cum torquibus aureis, quos Alexander Magnus addiderat, adopertis iam cute in magna obesitate.*

133 AT UTILITER. ita scripsi quod in M *ad hunc leviter*, in reliquis *et ut leviter* traditum est. *ut* in archetypo fuisse crediderim, quod a scriba M non putaverim depravatum in *hunc*, quamquam alibi fecit, sed expulsum recepta glossa, quam accommodavit antecedenti *ad*, quod olim fuit *at. et ut* iterasse poetam post 131 vix credibile, *ut* ipsum commodius abest: partem fuisse eius vocabuli suspicor, quod restitui. sanam mentem significat apud Ovid. Her. II 129, aequum bonum apud Ictos. *leviter*, quod ad versum explendum vel ipse scriba M comminisci potuit, quamvis respondeat *gravius* III 334, durius est hoc loco et rusticius quam pro poeta. *at* ex ipsius dei orationis impatientia desumptum putabimus, velut est I 678 IV 654 VIII 279 X 351 631 724 XIII 808.

184 REPERCUSSO SUBIECIT VERBERE. dedi ut probabilius aliis. *subiecit inhere* cum rasura postremae syllabae M, *in aere, ab aere, in aera* interpolati.

225 INGLUVIE SCELERIS. *Inlugubris sceleris* M. *Illugubris sceleris* E. transpositae potissimum duae litterae fuisse videntur. ac praestiterit fortassis INGLUVIES *sceleris*, ut est XI 206 *perfidiae cumulum, periuria* XIV 52.

translati in illo vocabulo sensus exemplum e Petronio sistunt lexica. addo alterum Plinii N. h. IX 122: — *histrioni nulla sponsione ad hoc producto, — sed ut experiretur INGLUVIE palati, quidnam saperent margaritae. ita enim corrigo quod editur, in gloria palati.* 297 DE

QUA TENET INSULA NOMEN. ita M; et Κινύρας Ἀπόλλωνος καὶ Πάφου scholiastae Pindari ad Pyth. II 15.

381 PATIENTI VINCULA COLLO. sic scripsi, uti VI 134 contrarium habemus *laqueoque animosa ligavit Guttura. pallenti collo librorum omnium nihili est.*

500 EST HONOR E LACRIMIS. libri *et lacrimis.* ipse Fast. v 228 *De quorum per me vulnere surgit honos.*

637 QUID FACIT, IGNORANS. manifestus, quantum puto, barbarismus et sine exemplo. graeca structura non ultra id genus, quod est supra v. 393, *Ut sibi committat, quicquid dolet,* usi videntur poetae; sed in interrogatione conjunctivos *sit, esset,* reticent. itaque correxeram QUID FACTUM, *ignorans,* qualia leguntur II 859 III 721 IV 330 v 520 573 VII 566 IX 2 X 552 651 XI 683 XIII 497 XV 68. sed tametsi in scripturae compendio una tantum littera differt, duriuscule id et ipsum accidere visum. delevi in plagulis, nec plane ad proscribendos versus 636 637 adducebar. Coniecturae insunt Heinsii 98, Ungerii 162, Gronovii 271, Bergkii 718. E praebuit 10 *talum* 15 omissum in M 21 *nec uti* (M?) 23 61 68 93 113 121 173 175 231 243 *pigm. neuum per crimina gentes* 295 333 346 359 408 430 434 446 468 482 483 501 543 550 554 (*en solitus* M, fortasse longe rectius) 558 559 569 612 613 615 626 648 653 654 660 673 682 687 691 697 700 709 710 716 731 732 734.

LIB. XI v. 45 TE CARMINA. *te pro tua sine libris me dedisse in proecdosi indicaveram p. XIV. poterant duo hemistichia circumscribi: sed toto hoc loco inde a v. 15 ad 49 satis multa sermonis aut rerum discrimina interpolationes diversarum manuum prodere videntur.*

104 MUNERA SOLVIT. obelum appositum volueram. munus

condictum, confirmatum putes; nam persolutum, praestitum, ratum factum paulo post videmus et v. 135 *datis muneribus* hic ipse, qui accesserat, eventus demitur. potest ex hoc versu olim adscripto, uti ad VII 276 commemoravi, *solvit* huc irrepsisse. si aliter erravit scriba, potest adfuisse SIVIT, ut supplendum sit e proximis verbum: *sivit, petisset, sive petisse*, quem admodum fere VI 269 *superos ex superi*, XIV 659 *quam umquam ex qualia numquam*. 247 USQUE DEOS. *Isque M, Inque*, alia alii. quod scripsi, eodem versus initio est v 607 Heroid. I 45. *usque — donec* est Horatii. 259 CUBILIA SAXO. ita M, quod mutatum ab interpolatoribus, quia versu superiore *relicto* scriptum viderunt pro eo, quod restitui, RELECTO. *relicto ponto* ieiunius est quam pro poeta. *saxum* convenit RIGIDO *antro* quod et ipsum v. 251 ex M produxi: *relegisse* quod dicitur, inesse ei verbo putaverim indicium quoddam conciliatae per Proteum voluntatis ac fati in Thetide reverentiae; ipse Proteus potiore divinationis partem suppressere visus. 294 FRATER ERAT. coniectura est Bentleii, audax sed admirabilis. libri omnes *Acer erat*. sprevit magnus criticus non modo locutionis huius tenuitatem et versus antecedentis barbariem, sed etiam perspexit nexu nullo opus esse inter 292 et 294. immorandum ei cogitationi, fratrem in accipitre latere, non erat Ceyci: aversatur talia humanior sensus. interpolatores, vitiata littera illa initiali admoniti, quidquid ad captum vulgarem et aliorum locorum, ut v 298, similitudinem deerat, etsi ne barbare quidem suppleverunt, invenerunt tamen novissime mentis suae interpretes. etiam Heinsii subtile fuit iudicium in confodiendis vv. 299 300: bella commemorantur, quo rectius intelligatur, cur peregre absentem solacia mittantur v. 329. 319 PROGENITORE COMANTI. retinui meam correctionem, quia *tonanti ME* et meliorum Heinsii eo ducit; *m* et *n* eodem sicilico in M saepissime indicatur, XI 63 448 567 718 XII 96 163 284; quia ipsa altera scriptura *nitenti*, quamquam mera glossa non videtur, ad sensum certe collineat. Luciferi

stemma varie traditur, sed Astraei adeo et Aurorae parentes Titanes, Iovi locus nusquam, nec, si esset, id v. 286 praetermitti debuit; omitti certe Luciferi mentio v. 319 nullo modo potuit. nec *progenitor* necesse est longius distet a genitore, quam proavus ab avo aut pronepos a nepote. postremo *comae* et *comare* de ignibus usurpata sunt a Catullo, Seneca, Silio, ipso Ovidio, puto, XV 749; nam quae 849 sunt, de ascensu accipienda; *Iulium sidus*, quod in numis est, non est cometes.

366 MUCISQUE PALUSTRIBUS EXIT. haec est praecipua corruptelae in his versibus sedes, quam codicum ME ope expedivi. *palustribus* E et alter Heinsianus soli servarunt: antecedit in interpolatis, etiam E, *siluisque*, in M *niueisque*, quod inepte, fere ut VII 190, sed sine fraude pro vocabulo minus noto scriptum est. pluralis adeo nostris lexicis incognitus, extat autem etiam apud Senecam Nat. qu. III 162 *muci salivaque et lacrimae*. lupus igitur ille mucis et spumis oblitus emergit. sequuntur duae locutiones, quarum bini ablativi *sanguine flamma*. bini accusativi *rictus lumina* dignoscuntur: participium, quod posteriora coniungit, *suffusus*, nec in prioribus defuerit; latet in scriptura M *et sparsus*, quae, ut potui, Vergilii exemplo Aen. III 625 coniunxi: itaque sanguine rictus exspersos, oculos igne suffusos lupus habuisse dicitur. *fulmineos*, h. e. qui *fulmen* in dentibus habent, X 550, aliquot Heinsii libri dant.

387 PRAESTET UT AUXILIUM. interpolati *Mittat ut aux.*, M *Euetat aux.* puto in archetypo fuisse compendium praepositionis *Prae*, deinde *st* superne litura absumptum. *P* lineola superposita similis est *E*, quam, quod saepe pro ea littera habitum est, *Per*, aut *Pro* pro *A*. *se praestare* est in Tristibus II 169 IV 10 104.

529 NOVIENS emendavi olim ad Trist. I 2 49, e quo carmine non pauca huc transtulisse interpolatores credibile est.

697 MULTUM FUIT UTILE. est haec M scriptura iniuria neglecta ab interpolatoribus et criticis. IV 155: *O multum miseri*.

711—714 indicatum volui duplex supplementum,

quo nervosam et incomptam narrationem ampliaverunt et diluerunt interpolatores ne Heinsio quidem intercedente.

783 QUA RAUCA. visum hoc latere in M scriptura quo. quem cum reliquis omnibus E. Aliorum emendationes recepi 381 Bentleyi 763 veterem nescio cuius. in Erf. notabilem inveni orthographiam *Dissicit* 386, ut proximo libro 58 *addicit*, de qua Lachm. ad Lucr. pp. 128, 188. desumpsi ex eo quidquid a M differt in vv. 17 37 40 46 48 57 60 64 66 *tuto* (M quid habeat, non notavi) 72 74 76 (M aliter) 94 (M al.) 101 (M al.) 112 137 (*Sardinibus* M) 147 149 160 164 166 (*-tus* M) 175 176 194 218 261 265 273 (*-lemq;* M) 282 291 (*raptor* M) 300 *tysbeas* 301 314, 315 hoc ordine 318 (*displic.* M) 343 401 ab acri (*in agri* M) 421 422, sed omissio *est* 426 436 439 449 456 458 464 469 493 507 562 597 610 626 (M al.) 635 645 655 659 (*nunc* M) 674 680 (*Num tulerant* M) 687 695 739, partim pro v. ser. 759 769, sed *eperyen* 774 786 795.

LIB. XII v. 17 ABSCONDIDIT mea, puto, correctio fuerat secundum M *quas condidit*. 23 ET SUPERAT SERPENTIS IMAGINE. habet M *et servat serp.* quod edideram, non verebar, ne ad ineptias detorqueretur. putabam notum aut e lexicis peti posse, *superare* saepe significare *superesse*; etiam permutari a scribis *supare* cum lineola et *servare* memini. sicui tamen displiceret, poterat periclitari *et SERPIT serpentis imagine saxum*.

268 IN LUMINA RAMO. solus M *lumina vultu*: latere possit VALLO, ut est Amor. I 14 15 *vallum pectinis, valli* apud Plinium XVIII 296. 327 VELLERE. *tol-*

lere M. 356 SOLIDO DIVELLERE DUDUM ANNOSAM PINUM — TEMPTAT. *divellere dumo* M et codd. plerique, a qua scriptura nec interpolatores longe discedere ausos videas. *solidum* substantivi loco habeo, ut Fast. IV 821 *Fossa fit ad solidum*. 'dudum,' quod adverbium praesenti iungi solet, 'temptat,' h. e. eo temporis spatio, quo geruntur, quae versibus decem superioribus insunt; deinde non

tulit, non potuit, misit. 408 CULTU QUOQUE. *cultus* libri omnes. 433 TECTAPHON OLENIDEN A SUMMO VERTICE FRENDIT. *Tecta* (interpolati *Iuncta*) *phonoleniden* — *fregit* M et plerique. TECTAPHON olim dederam, quod nomen est apud Nonnum Dion. XXX 128 133 184. addidi nunc, quo locutionis insolentia reliqua removeatur. similia narrantur v 56, franguntur ossa, confunduntur ora: *a summo vertice frangi* aliquem nibili est. *frendere* est *frangere*, Paul. Diac. p. 91, 12, sed 'confringere, conterere, contundere,' p. 74, 17. inest quaedam dictionis asperitas, inusitata Ovidio: simile tamen XIII 492. nominum quorundam in proximis 450 460 correctio non egregie mihi cessit. 488 PERCUSO LAMINA CALLO. emendavi olim. libri *collo*. 527 HANC IBI scripsi. *ubi* libri. 566 LATERI QUA SUBDITUR ALA. propius hoc ad M auctoritatem *lateri qua funditur* (supra scripto *i*) *ala* accedit, quam quod interpolatores introduxerunt, *ungitur*. *ala* ipsa percussa erat, v. 570. *alae* latus cingunt, ut est VI 718, cum volucris complicatis adstat: sed *alarum* *ternae* sunt partes, *geniculi* *bini*, quorum alter latus tegit, alter ad iugulum erigitur. 570 INFERIUS PENNIS, ET QUAE. *Infirmis* — *et qua* M, *Infirmus* unus liber paulo melior, *quae* pauci, ut ait Heinsius. *infirmæ* *pennae* absurde dicuntur. *ala* *dextra* *praepedita* *sinistra* *movebatur*, *dextrum* *corpus* *inclinatum* *pendebat*. *inferius* adverbium volui esse, ut II 208, *interius* VI 306, *exterius* VI 420. nescio, an pro *affixi* legi praestet *offixi*. Coniecturas recepi Heinsii 61 256 382 454 618 Huygensii 69 Lenzii 131 Roscheri 308 353 Al. Riese 449. Erfurt. Marciano praestabat 17 *avidoque* 18 30 var. scr. 46 60 64 70 71 var. scr. 104 *elusa* (M?) — *sensit* 106 110 *Solus echionias* 120 121 122 133 158 167 var. scr. 176 195 244 268 295 298 300 *reuulsit*, quod recipiendum duxi, uti ex M VIII 585 XI 38, quandoquidem Charisii p. 249, Diomedis p. 372, Prisciani lib. X p. 526, 527 testimoniis tutum est 313 *dederas* 321 332 336

347 370 422 445 473 474 *Vel quid* 477 543 573
608 609.

LIB. XIII v. 312 VIDISTIS PRAESTOQUE OBIECTA PATEBANT. *pretioque* libri omnes, quod aptam structuram non habet. PRAESTO iunxerim cum *obiecta*, quem admodum *praesto video*, *praesto adesse* dici consuevit et *visum obiectum*, *species obiecta* apud Ciceronem, ut iteretur, quod antecessit *crimina vidistis*, non *facinus* v. 310, sed criminatio, ut v. 60. durius paulo foret *obiecta*, 'quae ei obieceram', *praesto patebant*, ut legebatur apud Cic. Epp. fam. XIII 29 2 *praesto fuit ac patuit*. 423 IN MEDIIS HECUBA EST NATORUM INVENTA SEPULCHRIS. libri est omittunt, vitio vetusto, quod redit infra 556, estque a barbaris illis in versum suppositivum 549 inlatum. ignoratum est frequentissimum illud hyperbaton, quo substantivum prioris enunciati in proximum differtur, ut infra 426, 716; v 102 553 651 VI 54 98 191 396 (583?) VII 80 167 181 241 481 VIII 187 IX 597 X 2 715 XIV 740. 458 QUIN TU. *aut tu* M et libri longe plurimi. *at tu* aliorum neque auctoritatem, neque, puto, locum habet. 556 'TOLLE MORAS, HECUBA, ET' DIXIT. inserui ET librorum scripturae. 619 PARENTALI MORITURAE LUCE. *moriturae more* E et plerique. *mor. morte* pauci. *at M*, quantum notavi, *mor. uoce*, unde effeci, quo opus erat, ne mense tantum certo, v. 618, sed die ab avibus parentetur, uti habet Pausanias x 31 6, ἐν εἰρημέναις ἡμέραις. *parentales dies* sunt Fast. II 548. 632 QUO REGE HOMINES, ANTI- STITE PHOEBUS RITE COLEBATUR. corrupta puto. suspicabar *quo rege* FIDES, *ant.*, quod in archetypo M scripturae genus videretur fuisse, in quo *hnes*, cum lineola, non longe distaret a *fides*. similis sermonis argutia est XIV.109 ac passim. 684 HYLEUS. ita solus E, citra interpolationis suspicionem, ut multa. dederam iam in proecdosi. 687 PYRAEQUE. hoc putavi latere in scriptura M *gyroque*, nisi transpositae syllabae putandae sunt reliquorum omnium scripturae *rogique*. *pyrae* sunt

IX 231 XIV 80. 692 NATAS ORIONE THEBIS HAC, NON FEMINEUM IUGULO DARE VULNUS APERTO, ILLAC, DEMISSO PER INERTIA VULNERE TELA PRO POPULO CECIDISSE. M: *natas aborigine (ab orione E) thebis Agmen (Hanc non reliqui) femineum — Illas (Illam rell.) dimisso per inertia (demisso per fortia E alii) vulnera (pectora E alii) telo.* fabula Nicandrea traditur apud Antoninum Liberalem XXV, quae in amphora exposita fuit strigarum sive ordinum, ut videtur, duorum sigillis ternis; inferiora haec sunt, quae voculis *Hac, Illac, Tum* indicantur. primum habebat virgines sublatis dextris acumina radiorum (VI 56) iugulis (*παρὰ τὴν κλειδα, τὴν σφαγήν* Ant. L.) intentantes: proximum iam mortuas (*cecidisse* v. 695) impositas feretro, extantibus e vulnere radiis, telis *inertibus*. singularis est vocis usus, quam certe ad *vulnera* vetui pertinere, etsi v. 693 e codicis M scriptura *modo femineum* fortasse praestiterit: confunduntur *mō* et *nō* in M VIII 852. *demittitur* autem non solum *ferrum* (IV 119), sed etiam *vulnus*: Seneca Epp. VII 5 13 *vulnera parum demissa laxantem*. hyperbati, quod dedi, compages eadem v 436 VI 217. tertium sigillum erat Coronarum, quiqui intelligendi. 724 PINNIS. ita pridem e M dedi. *linguis* interpolati. 794 NOBILIOR FORMA AC PLATANO CONSPECTIOR ALTA. particulam inserui; elisionis exempla sunt apud Vergilium, Horatium, I 539 587 IV 319 XIII 277 728 XIV 227 462. *forma* nominativum putaverim, sensu vocis, qui est IV 676 aut Prop. II 5 28 *Cynthia ferma potens*. 883 EXTREMUS QUAMVIS PERVENIT AD ILLUM, ANGULUS IS MOLIS TOTUM TAMEN OBRUIT ACIN. *Ang. is motus*, extremis litteris in litura positus M. *Ang. e saxo* reliqui, interpolati. reliqui *is*, quod est III 284, scripsi *molis*, quod redit 887 et 890 ac simili in re usurpatur VIII 357. potest tamen aliud latere: quem admodum etiam v. 890 praestabat obelum ponere in scriptura M: *tum moles tacta dehiscit*. 911 LONGUS AB AEQUORIBUS CONVEXUS IN AEQUORA VERTEX. M et libri plerique *Longa*

sub arboribus conu. scripsi LONGUS AB pro *ga sub*, uti XIV 145 in M est numero *sub* pro *ros ut. longus vertex* offensionem non habet: *longum caelum* est VI 64. nomina similiter geminantur VIII 585: eadem prope *τοποθεσία* VII 779 VIII 330. 928 APIS INDE TULIT COLLECTOS FEMINE FLORES. M et 'praestantiores Heinsii' coll. *semine*: alii *collectos sedula*; interpolatio manifestaria eius commatis, quod inde a codice L grassatur, et tamen hoc loco libros omnes Prisciani VI p. 242 iam insedit. de correctione minor haesitatio: Verg. Ge. IV 181 *Crura thymo plenae*, Plin. Nat. h. XI 21 *quae flores comportant, prioribus pedibus femina onerant propter id natura scabra.*

967 SCYLLA FURENS. ita M. *Sc. deum* reliqui libri. putabam latere FAVENS. est sane ubi scriba M errores commissos mutatis proximis ita compensat, ut metrum certe servetur, I 166 X 113; I 720 II 567 VIII 279 IX 423, ac potest ea audacia accrevisse hoc libro, qui scatet vitiis eius plurimis et gravissimis. Correctiones aliorum insunt: 144 nescio, cuius; Bentleii 235; Heinsii 276 487 719 833. ex E, quibus depravato M obrogatum est, notavi 7 16 27 omissa 33 53 plura 64 82, 83 omissa 91 119 129, 154 132 158 174 *cillan* om. 175 *scyrum* (M al.) 177 195 197 211 om. 221 226 247 *quod* (M al.) 276 ad 343 om. 360 374 384 *ignem* 416 432 466 523 539 562 607 615 663 684 720 731 736 748 852 865 868 877 *aetne*, ut M sub ras. 895 905 914 (M al.) 925 933 *casus* (M. al.) 937 940 949 957 960.

LIB. XIV v. 160 MEDIIS, EN, RUPIBUS. *mediis e rup.* M; *mediis qui rup.* E alii. particula, quam posui, etsi in narratione poetae eodem loco, quo *ecce*, velut edita est ab Hauptio VII 317, usurpari non videtur, potest tamen e sermone Macarei eius modi, ut v 518 *En quaesita diu — reperta est, reddita putari.* 185 FLUCTUS IACTUSVE. *fluctus uentusue* M. *fluctusue lapisue* reliqui. putabam scribam M lapsum in terminatione vocabulorum, ne lituram faceret, aliud substituissse. possunt alia in-

veniri, vel adeo E admitti. 244 PROCUL EST, MIHI CREDE, VIDENDA INSULA VISA MIHI. *procul hinc m. cr. videnda Insula M; hinc m. cr. videndum Ins. E.* secutus sum alios Heinsii libros. non erat, cur *hinc* potissimum Circeios spectaret, cui a Caieta cursum persecuturo istuc praetervehendum fuit: satis erat, si procul absistere iuberetur, *videre, non etiam sentire fera facta*, ut est III 247; quod fit efficaciter post *procul* inserto, quod abesse non potest, verbo. 250 NEGABAMUS SED—.

negabamus uel M. negabamus et E. uterque veterem scripturam set corruptam accepit; sed M quae metro adversantur, immutat, ut I 114. interpunctionem novavi.

252 NIMIUMQUE ELPENORA VINO. ita fere M. *nimumque elp. vini*, sollertem interpolationem, ut V 267. *nimummero Hylaeum* Hor. C. II 12 5. 334 DICITUR INNOCUO PEPERISSE VENILIA IANO. *Dic. hionio M. ionio* aut *ancipiti* magno utrimque numero codd. reliqui, alterum eruditae superstitionis argumentum, alterum nefariae interpolationis. memorabiles sunt nugae de Iano e Perrhaebia in Italiam delato apud Athenaeum p. 692 d, quas notas habuisse Hyginum Macrobius Sat. I 7 videtur testari. sed nec Hyginum, cui Ovidius Trist. III 14 19 Metamorphoses has commendat, cuius interventu suppletas prima, quam dignoscere mihi videor, interpolatione putaverim, a fluminis *Ἰωvoc*, qui apud Strabonem est p. 327, nomine *Ionium Ianum* introductum probaturum fuisse, inde Arrium aliquem Catullianum aut scribam M more solito dedisse *Hionium*, sed erratum alio modo in scripturae genere, quod i litteram non puncto,—sed apice, lineola inclinata, signaverit, mihi persuasi. apud Priscianum lib. IX p. 482, 20 in versu Ovidiano *hiophino captus amore* scriba Sangallensis dedit pro *inopino*; hoc ipso libro v. 609 *innominis* pro *binominis* scriba M. itaque hoc loco, si repperit *inocuo*, apicem huncce attribuisse credibile

dimidiato secundo elemento, ut esset *i*, in postremis ocuo denuo simili modo errasse, ac vidimus XI 366 in *mucis*,

niueis. innocuus Ianus ille Fastorum, I 247 ad 253, dicitur, ut Deucalion I 327; satis convenienter ad nativam et defaecatam narrationis reliquae simplicitatem. 383

NEQUE' AIT 'REDDERE. sic ME et, quod modo video, maxima pars librorum; ut scriptura vulgata *neque enim reddere* ne vetustioris quidem interpolationis esse videatur: quamquam de ea re ampliandum censeo. de vv. sequentibus, quibus *disce E*, non mutaverim iudicium.

396 NEC QUICQUAM ANTIQUI. ita plane M. 427 obelum apposui scripturae M. videtur inesse loci clarius aliquod indicium: meminerint, siqui via Ostiensi ultra lapidem fere decimum progressi fuerint. quod olim in inficeta interpolatione acquieveram, versus emendationem ex inhospitalis ripae partis investigatione non quaesivi, quem admodum postero die *Atria Tiberina* dextra ripa post lapidem tertium feliciter sunt reperta. 467 DA-

NAAS PAVERUNT PERGAMA DIRAS. *pergama dextras* adscripto in margine *danais patuerunt pergama dextris* M et paucissimi Heinsii. *pergama flammis* reliqui omnes, nequissima interpolatione. in archetypo fuisse puto DEIRAS. *Dirae ultrices* Vergilii Aen. IV 473 VI 610 secundum Aeschylum Eum. 409 dictae videntur, locus hic Aeschylum refert, Ag. 125, 721. 476 AB AGRIS. malim

ARGIS, ut I 601: τὴν μάλιστα προκήκουσαν αὐτοῖς (Diomedes et Alcmaeoni) ἀρχὴν dicit Strabo p. 462, et antea iam exclusum ab Agamemnone. 489 EST LOCUS IN

VULNUS. *Est locus in uultum* M. *Est locus in uoto* aut *Est in vota locus* reliqui. Ciceronianum in primis *vulnus* pro infortunio. 493 MAGNILOQUENTIA. *magna potentia* M cum omnibus. *magniloquus* hoc significatu, qui in substantivo est posterioris aetatis, dixit poeta VIII 396.

494 TALIBUS IRRITANS. *iratum* M et plurimi. *iratae veterem iram, Venerem verbis instimulare* locutiones sunt inconditae; emendatio mea non violenta. 515

LEVIBUS CANNIS NUTANTIA. *leuibus guttis (gutis E)* maior pars librorum Heinsii. post haec *manantia* libri omnes. ab hoc interpolationem profectam esse patet: ipsum inde

natum videtur, quod syllaba *nut*, scripto *t*, ut erat in cod. Sarrav., ad graeci similitudinem, habita pro *mā* cum lineola, quae pro *n* esset: usurpatur ea in M maxime in fine vocabulorum, *octen*, *aeaciden*, *curydicen*, *cypron*; in B, qui litteratura anglosaxonica exaratus, etiam in mediis, *idignantia*, *vicere*, *tētata* I 181 184 190. idem dicitur ac VI 326 *tremulis circumdata cannis*. 632 BIBU-

LAEQUE RETUNSA RADICIS FIBRAS. *bibulaeque recurvas* libri praeter M, qui *repugnans*. illud glossema putaverim, hoc mendum ex oblitteratis in archetypo versuum extremis partibus, qualia in hoc potissimum libro, partim insana, abundant. vanum prope erat litterarum ductus rimari, nisi hoc, quod secundum Vergiliana *retunso*, *obtunsi*, Ge. II 301 I 262, exhibui, proprietatem illam prae se ferret, quam peculiarem poetae in hoc genere supra dicebam. ubicumque ad rei rusticae disciplinam defertur, Sabini ingenii, quo natus, sagacitatem agnoscas. radicum fibras, cum ariditate torpent, resiliunt, extenuantur, nihil dici potest signatius, quam retundi. 658 PLURAEQUE

LAUDATAE AC DEDIT OSCULA, QUALIA —. *Paucaeque laudatae dedit* libri omnes; quod non intelligebam. audacius fortasse refinxi cum structurae imparitate, qualis V 130 *quo non possederat alter latius, aut totidem* (quot ille) *tollebat turis acervos*. 662 QUAM COMPTA POST-

QUAM PARITER VIRTUTE PROBAVIT. *Quam copiam p. M, Quam socia p.* reliqui. 'probavit (ut III 425) propter virtutem, quae simul (*pariter* II 505 VIII 324) ornatum haberet.' 671 NEC CONIUNX TIMIDI, AUT AUDACIS

ULIXIS. retraxi obelum, quem olim posui. fatendum est affectata et grammatica illa reticentia usum poetam, quae praeterquam in Ibide vix IV 786, IX 123 occurrit. *timidus*, quem intellegi vult, est Adrastus, qui ἄφρευεν ἐκ Θηβῶν, εἴματα λυγρὰ φέρων cὺν Ἀρείωνι κυανοχαίτη Paus. VIII 258. eius coniunx Amphithea Pronactis filia, Apollod. I 9 13, cuius proci Agathone apud Athen. p. 528 d teste Aetoliae omnis nobilitas, qui deinde Curetes dicti, fuerunt. 705, 706, 707 expunxi fide M, etsi paulo

sunt aptiores proximis, quos spurios notavi. nam 723 verbosus, *mei* 722 scaevum nec tuendum ex I 30 III 464 VII 745, si vel *amoris* haberi possit scribae M in clausula evanida supplementum: 733, 734 satis absurdi: 739, 740 qui infersit hemistichia, ne perspexit quidem, fores pulsatas dici pedibus, ut soleant manibus, v 448.

765 FORMA DEUS ACTA SENILI. *forma deus aptus* (*actus* in marg., eadem manu, ut puto) *anili* M. *deus aptus in omnes* E et reliqui. scriba, qui *u* pro *a*, errore satis facili in scripturis merovingica, longobardica, dederat, facile *anili* induxit, quod interpolatores noluerunt versibus continuis repeti. *acta forma senili* dictum fuit a poeta ut VI 468 *revertitur Ad mandata Prognos, et agit sua vota sub illa. nec offendi par est in senili* utriusque sexus: simile est v 400 *puerilibus* pro *puellaribus*. Alii profuerunt huic libro, v. 66 Heinsius, 95 Salmasius, 169 Naugerus, 288 Gruterus, 325 Capoferreus, 622 nescio quis. ex E edidi vv. 5 *Rhegi* var. scr. 8 13 14 20 *At* (M?) 27 31 32 *Neu* (M?) 44 49 55 59 61 *non cred.* (M?) 92 *admissa* (M?) 93 *In deforme* (M?) 96 97 127 129 (M?) 131 155 162 173 206 214 219 225 232 233 *lami-lestrigonis* 236 237 254 262 268, 272 ad 307 327 *fontana* (M?) 330 *furfurus* (M?) 357 359 360 361 365 377 384 386 411 431 435 445 509 513 *pluteciosque* (M?) 519 521 524 *suco liceat* 561 571 574 582 589 594 *cael. mun.* 600 630 ut M 646 670 679 680 711 731 790 798.

LIB. XV v. 73 PRIMUS QUUM TALIBUS ORA—. *primus quoque* libri: quod maxime offendit, si initio versus cum Heinsio *Arquit* scribatur, quo quod significatur, ipsum versibus 75 ad 89 inest, ut desint plane, quae per *quoque* copulentur. *Arguit* summatim ex oratione Pythagorae anticipat id, quod inserendae causam praebuit, non ipsum interdictum, sed rationem eius, metempsychosin, quo spectant illa *docta sed non credita*. sed vel sic coniungenda sunt *Arguit* et *solvit*, cui rei inservit quod dedi *quum*. scriptum fuerit aliquando *quom*, ut passim fit in

codice Med. Verg., in L, si memini, ac recentissimis quibusvis, et in scriptura, qualis fragmenti Guelf., rotundum illud *m* proxime abest a *q*. 122 IMMÉMOR EST, DEUS NEC FRUGUM MUNERE DIGNUS. *est demum* libri. ea particula, si modo a ratiocinatione, quae antecedit, prorsus separatur, locum fortasse tamen habere poterat, velut in meditationis, quae suppressa sit, conclusione. sed cuiusnam rei *immemorem* istunc hominem dici putabimus? certe non eorum, quae a bove sibi sint praestita, cum adiciatur *dempto modo p. a.*; credo, bonorum, quae eo opificio sibi obtigerint. quidni igitur *immemor frugum muneris et indignus eo munere* intellegatur eodem sensu, quo v 495 Ceres *Ingratasque vocat nec frugum munere dignas*; quo in munere arationis et bovis aratoris quantae partes sint, ipsum Triptolemi nomen demonstrat. ita plane Varro R. r. II 5, *hic socius hominum in rustico opere et Cereris minister — qua in re testis Attica, testis Peloponnesus.* id quo magis pateat, Cereris nomen induxi, scriptum fortassis *dēus*; ignotum sane grammaticis, qui *Didus Inus Mantus Eratus* mentionem habent, Charisius maxime pp. 63 64 127 137. *Deoïda* tamen et *Deoïam* usurpat Ovidius. dubito adeo, an *Ruricolam suum* v. 125 *levi* in eo pronomine inconstantia, a qua alias non alienus, *Cereris* intellegi voluerit; nam *renov.*, *condid.* de bove, non de domino dictum puto. 126 CONDIDERAT MESSES. *Tot dederat*, corr. *Quot ded. messes* E. *dare messes* ignota mihi locutio: *frumentum condunt* Cicero N. d. II 63 157. 138 nihil attinet commemorare, quibus periculis substantivum, cui iungatur *vesci*, aut interpolationis argumenta quaesiverim. v. 142 tamen notus fuisse videtur Plinio N. h. VIII 180. 217 MATRIS CUBITAVIMUS ALVO. *matris habitavimus* E. *materna habitavimus* meliores Heinsii. 271 ET AUT IMIS COMMOTA TREMORIBUS ORBIS. *et antiquis tam multa tremoribus* E. *antiqui t. m.* unus Heinsii, unde in proecdosi *dederam aut ini comm.* 311 ATHAMANAS. *athamantis* libri, unde facilius elicitur quod de'i, quam quod cum Tan. Fabro

Bentleius, *Athamanes* et proximo versu *Narrantur* sine libris. 364 IN SCROBE DEOOS MACTATOS OBRUE. *His quoque delectos, In quoque dilectos, deicctos* meliores Heinsii libri. *I quoque dilectos E. In scrobe* coniecit Heinsius, ut *scrobes* sunt VII 243. reliqua interpolatorum commenta vix ad emendationem usum ullum habent: vidimus abunde usquequaque a mendo aliquo codicis M exspatiantes. *Deoos* temptaveram iam in proecdosi, si per typographos licuisset. nihil est, quo adstruatur, praeter ea, quae ad v. 122 adhibui, et ipsam, si probari possit, eius versus correctionem. 574 mendosus sine dubio in libris omnibus: suspicabar scriptum fuisse *odoratis verbenar. ignibus* cum solito syllabae *rum* compendio, elisione in pede quinto, qualis v. 763, minime rara alias. Conjecturae aliorum sunt receptae, Scaligeri 20, ubi E *Mirilus*; 39 Mureti, ubi *cuius caelum*; Burmanni 52, ubi *Nemesenque*; Heinsii 104, E *deorum*; 230, E *solidarum n. ferarum*; 624, *alti*; 677, *est dcus est*; 701, 702, *templa — dca scilleaque*; 708, *Leucoriam*; F. Ursini 279, *Amasenus*; G. Barthii 396, *Ilicis*; Alexandri Riese 729. reddidi, ut in proecdosi, ubique codicem E: neque invenire, quem operae pretium fuisset in eum locum substituere. si M totum in rebus minutissimis excussissem, sperabam inventum iri quamvis recentem unum aut alterum, qui totus ex illo transcriptus cum alia eius detrimenta, tum huius libri defectum resarcire posset. ut nunc est, indicanda video, quae hodie ab E diversa eduntur, postquam quaedam in proecdosi praetermissa ex ipso nascivi, 114 Probi scripturam 282 320 351 *sulpura*, quod a prima manu scriptum erat; ut *sulpore* unus cod. Monacensis saec. IX servavit apud Diomedem p. 319, 15: etiam E paulo ante 349 depravasse videtur 569 680 709 (*promunctariumque*) 811 *concussum*, Lucretianum VI 290, ut alterum I 384 855 var. scr. adnotatam ad alterum 866. poteram etiam 202 *herba nitens* et 343 *exantia*. differunt igitur 112 quod ex Probo, 447 471 484 706 769 quae ex adnotatis in E varr. scripturis

desumpta sunt. discrimina omnia enotari non est operae: sunt nec ea magni momenti, quae ex solo E recepta fuerunt, 100 *herbis* 173 *nec* 481 *Latiaris* 552 *Et* 694 *pressa estque* 696 cum paucissimis *classis*, quod e Vergilio inlatum vix putaverim. sed numeri ponentur. discessi ab E ad scripturas codicum aliquot Heinsii 22 41 107 (*potest*) 232 315 416 443 (*Externo*) 503 634 642 715 718 737 804: ad vulgatam, quae dicitur, aut extat apud Jahnium, 23 (*Quod*) 78 omissus 177 188 247 275 285 287 (*phorasque*) 311 (*Admotum*) 315 (*Gratis*) 326 (*Prctides*) 329 332 (*phaenum*) 337 (*ortygia*) 342 360 368 403 465 475 496 504 (*Dampnavit meritumque nichil pater eicit urbe*) 506 524 606 620 (*auratis*) 651 708 (*Leucoriam*) 711 (*fabias*) 720 723 739 ad 744 om. a manu pr. 728 760 789, 788 transp. 803 810 848 854 876.

Scripti ineunte
anno MDCCCLXXV.

R. M.

Anno deinde LXXVIII in verbis poetae errores typogr. aliquot sustuli. in praefatione operae et operis peperci; quae in marginibus adnotata vidi, hoc loco subieci.

I 190 (*cā, cura*), *c̄p. corpus* Notae Magn. 46 p. 290.

664 add. fragm. Aesch. 120 Dind. **II** 774 cfr.

VI 628 IX 527, Winckelm. opp. VI p. 105 vv. 16—19, 23. **III** 675 add. XI 60. **VII** 757 cfr. Prop.

IV 1 1 Hor. c. II 18 14. **VI** 200 cfr. *quantum ira*

sinit, formosa v. 167. *'colla schiuma in bocca ed arro-*
tando gli rrr' Az. Ric. 1 p. 256. **VII** 276 cod. Harl.

Mus. Brit. 2610 saec. XI Metam. III 157 *nemorale] mor-*
tale. **VII** 741 add. VIII 509. **VIII** 118 cfr. Catull.

28, 6 *in tabulis patet*. **IX** 406 Trist. V 14 12 spuria?

416 delenda omnia. **XI** 366 cfr. Michelang. Terz. 2
sub fin. *'Che passò il mar, e poi affogò nei mocci'*.

XIII 632 FIDES, ἠΝΕS.

METAMORPHOSEON LIBER PRIMUS.

- In nova fert animus mutatas dicere formas
Corpora . di , coeptis — nam vos mutastis — et illac
Adspirate meis , primaque ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen .
5 Ante mare et terras et quod tegit omnia , caelum
Unus erat toto naturae vultus in orbe ,
Quem dixere Chaos ; rudis indigestaque moles
Nec quicquam nisi pondus iners congestaque eodem
Non bene iunctarum discordia semina rerum .
10 Nullus adhuc mundo praebebat lumina Titan ,
Nec nova crescendo reparabat cornua Phoebe ,
Nec circumfuso pendebat in aëre tellus
Ponderibus librata suis , nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite .
15 Utque erat et tellus illic et pontus et aër ,
Sic erat instabilis tellus , innabilis unda ,
Lucis egens aër . nulli sua forma manebat ,
Obstabatque aliis aliud , quia corpore in uno
Frigida pugnabant calidis , umentia siccis ,
20 Mollia cum duris , sine pondere , habentia pondus .
Hanc deus et melior litem natura diremit ;
Nam caelo terras et terris abscidit undas
Et liquidum spisso secrevit ab aëre caelum .
Quae postquam evolvit caecoque exemit acervo ,
25 Dissociata locis concordia pace ligavit .
Ignea convexi vis et sine pondere caeli
Emicuit summaque locum sibi fecit in arce .
Proximus est aër illi levitate locoque ;
Densior his tellus , elementaque grandia traxit

- 30 Et pressa est gravitate sui . circumfluis umor
Ultima possedit solidumque coërcuit orbem .
Sic ubi dispositam quisquis fuit ille deorum ,
Congeriem secuit sectamque in membra redegit ,
Principio terram , ne non aequalis ab omni
35 Parte foret , magni speciem glomeravit in orbis .
Tum freta diffundi rapidisque tumescere ventis
Iussit et ambitae circumdare litora terrae .
Addidit et fontes et stagna immensa lacusque ,
Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis ,
40 Quae , diversa locis , partim sorbentur ab ipsa ,
In mare perveniunt partim , campoque recepta
Liberioris aquae pro ripis litora pulsant .
Iussit et extendi campos , subsidere valles ,
Fronde tegi silvas , lapidosos surgere montes .
45 Utque duae dextra caelum totidemque sinistra
Parte secant zonae , quinta est ardentior illis ;
Sic onus inclusum numero distinxit eodem
Cura dei , totidemque plagae tellure premuntur .
Quarum quae media est , non est habitabilis aestu ;
50 Nix tegit alta duas : totidem inter utramque locavit ,
Temperiemque dedit mixta cum frigore flamma .
Imminet his aër ; qui , quanto est pondere terrae
Pondus aquae levius , tanto est onerosior igni .
Illic et nebulas , illic consistere nubes
55 Iussit , et humanas motura tonitrua mentes
Et cum fulminibus facientes frigora ventos .
His quoque non passim mundi fabricator habendum
Aera permisit . vix nunc obsistitur illis ,
Cum sua quisque regant diverso flamina tractu ,
60 Quin laient mundum ; tanta est discordia fratrum .
Eurus ad auroram Nabataeaeque regna recessit
Persidaeque et radiis iuga subdita matutinis .
Vesper et occiduo quae litora sole tepescunt ,
Proxima sunt zephyro : Scythiam septemque trionem
65 Horrifer invasit boreas . contraria tellus
Nubibus assiduis pluvioque madescit ab austro .

Haec super inposuit liquidum et gravitate carentem
Aethera nec quicquam terrenae faecis habentem.

Vix ita limitibus dissaepserat omnia certis,
70 Cum, quae pressa diu massa latuere sub illa,
Sidera coeperunt toto effervescere caelo.

Neu regio foret ulla suis animantibus orba,
Astra tenent caeleste solum formaeque deorum,
Cesserunt nitidis habitandae piscibus undae,
75 Terra feras cepit, volucres agitabilis aër.
Sanctius his animal mentisque capacius altae
Deerat adhuc, et quod dominari in cetera posset.
Natus homo est: sive hunc divino semine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo,

80 Sive recens tellus seductaque nuper ab alto
Aethere cognati retinebat semina caeli,
Quam satus Iapeto mixtam fluvialibus undis
Finxit in effigiem moderantum cuncta deorum;
Pronaque cum spectent animalia cetera terram,
85 Os homini sublime dedit, caelumque videre
Iussit et erectos ad sidera tollere vultus.

[Sic, modo quae fuerat rudis et sine imagine, tellus
Induit ignotas hominum conversa figuras.] f. 1.

Aurea prima sata est aetas, quae vindice nullo
90 Sponte sua, sine lege fidem rectumque colebat.
Poena metusque aberant, nec verba minacia fixo
Aere legebantur, nec supplex turba timebat
Iudicis ora sui, sed erant sine vindice tuti.
Nondum caesa suis, peregrinum ut viseret orbem,
95 Montibus in liquidas pinus descenderat undas,
Nullaque mortales praeter sua litora norant.
Nondum praecipites cingebant oppida fossae:
Non tuba directi, non aeris cornua flexi,
Non galeae, non ensis erant: sine militis usu
100 Mollia securae peragebant otia gentes.

Ipsa quoque immunis rastroque intacta nec ullis
Saucia vomeribus per se dabat omnia tellus;
Contentique cibus nullo cogente creatis

- Arbuteos fetus montanaque fraga legebant
 105 Cornaque et in duris haerentia mora rubetis
 Et quae deciderant patula Iovis arbore, glandes.
 Ver erat aeternum, placidique tepentibus auris
 Mulsebant zephyri natos sine semine flores.
 Mox etiam fruges tellus inarata ferebat,
 110 Nec renovatus ager gravidis canebat aristis:
 Flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant,
 Flavaque de viridi stillabant ilice mella.
 Postquam Saturno tenebrosa in Tartara misso
 Sub Iove mundus erat, subiit argentea proles,
 115 Auro deterior, fulvo pretiosior aere.
 Iuppiter antiqui contraxit tempora veris, f. ii
 Perque hiemes aestusque et inaequales autumnos
 Et breve ver spatiis exegit quattuor annum.
 Tum primum siccis aër fervoribus ustus
 120 Canduit, et ventis glacies adstricta pependit.
 Tum primum subiere domus. domus antra fuerunt
 Et densi frutices et vinctae cortice virgae.
 Semina tum primum longis Cerealia sulcis
 Obruta sunt, pressique iugo gemuere iuvenci.
 125 Tertia post illam successit aënea proles, f. iii.
 Saevior ingeniis et ad horrida promptior arma,
 Non scelerata tamen. de duro est ultima ferro. f. iv.
 Protinus irrupit venae peioris in aevum
 Omne nefas: fugere pudor verumque fidesque;
 130 In quorum subiere locum fraudesque dolique
 Insidiaeque et vis et amor sceleratus habendi.
 Vela dabant ventis, nec adhuc bene noverat illos
 Navita; quaeque diu steterant in montibus altis,
 Fluctibus ignotis insultavere carinae.
 135 Communemque prius ceu lumina solis et auras
 Cautus humum longo signavit limite mensor.
 Nec tantum segetes alimentaue debita dives
 Poscebatur humus, sed itum est in viscera terrae:
 Quasque recondiderat Stygiisque admoverat umbris,
 140 Effodiuntur opes, irritamenta malorum.

- Iamque nocens ferrum ferroque nocentius aurum
 Proderat : prodit bellum, quod pugnat utroque,
 Sanguineaque manu crepitantia concutit arma.
 Vivitur ex raptō ; non hospes ab hospite tutus,
 145 Non socer a genero ; fratrum quoque gratia rara est.
 Imminet exitio vir coniugis, illa mariti ;
 Lurida terribiles miscent aconita novercae ;
 Filius ante diem patrios inquirat in annos.
 Victa iacet pietas, et Virgo caede madentes,
 150 Ultima caelestum, terras Astraea reliquit.
 Neve foret terris securior arduus aether,
 Affectasse ferunt regnum caeleste Gigantas,
 Altaque congestos struxisse ad sidera montes.
 Tum pater omnipotens misso perfregit Olympum
 155 Fulmine et excussit subiecto Pelion Ossae.
 Obruta mole sua cum corpora dira iacerent,
 Perfusam multo natorum sanguine Terram
 Inmaduisse ferunt calidumque animasse cruorem,
 Et, ne nulla suae stirpis monumenta manerent,
 160 In faciem vertisse hominum . sed et illa propago f. v.
 Contemptrix superum saevaeque avidissima caedis
 Et violenta fuit : scires e sanguine natos.
 Quae pater ut summa vidit Saturnius arce,
 Ingemit et, facto nondum vulgata recenti
 165 Foeda Lycaoniae referens convivia mensae,
 Ingentes animo et dignas Iove concipit iras,
 Conciliumque vocat . tenuit mora nulla vocatos.
 Est via sublimis, caelo manifesta sereno ;
 Lactea nomen habet, candore notabilis ipso.
 170 Hac iter est superis ad magni tecta Tonantis
 Regalemque domum . dextra laevaue deorum
 Atria nobilium valvis celebrantur apertis.
 Plebs habitat diversa locis ; hac fronte potentes
 Caelicolae clarique suos posuere penates.
 175 Hic locus est, quem, si verbis audacia detur,
 Haud timeam magni dixisse Palatia caeli.
 Ergo ubi marmoreo superi sedere recessu,

- Celsior ipse loco sceptroque innixus eburno
 Terrificam capitis concussit terque quaterque
 180 Caesariem, cum qua terram mare sidera movit.
 Talibus inde modis ora indignantia solvit:
 'Non ego pro mundi regno magis anxius illa
 Tempestate fui, qua centum quisque parabat
 Inicere anguipedum captivo bracchia caelo.
 185 Nam quamquam ferus hostis erat, tamen illud ab uno
 Corpore et ex una pendebat origine bellum.
 Nunc mihi qua totum Nereus circumsonat orbem,
 Perdendum est mortale genus. per flumina iuro
 Infera sub terra Stygio labentia luco,
 190 Cuncta prius temptata. sed inmedicabile cura
 Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur.
 Sunt mihi semidei, sunt rustica numina, nymphae
 Faunique satyrique et monticolae Silvani:
 Quos quoniam caeli nondum dignamur honore,
 195 Quas dedimus, certe terras habitare sinamus.
 An satis, o superi, tutos fore creditis illos,
 Cum mihi, qui fulmen, qui vos habeoque regoque,
 Struxerit insidias notus feritate Lycaon?'
 Confremuere omnes, studiisque ardentibus ausum
 200 Talia deposcunt. sic, cum manus impia saevit
 Sanguine Caesareo Romanum extinguere nomen,
 Attonitum tanto subitae terrore ruinae
 Humanum genus est totusque perhorruit orbis.
 Nec tibi grata minus pietas, Auguste, tuorum est,
 205 Quam fuit illa Iovi. qui postquam voce manumque
 Murmura compressit, tenere silentia cuncti:
 [Substitit ut clamor, pressus gravitate regentis,
 Iuppiter hoc iterum sermone silentia rupit:]
 'Ille quidem poenas, curam hanc dimittite, solvit.
 210 Quod tamen admissum, quae sit vindicta, docebo.
 Contigerat nostras infamia temporis aures:
 Quam cupiens falsam, summo delabor Olympo
 Et deus humana lustris sub imagine terras.
 Longa mora est, quantum noxae sit ubique repertum,

- 215 Enumerare . minor fuit ipsa infamia vero .
 Maenala transieram latebris horrenda ferarum
 Et cum Cyllene gelidi pineta Lycaei :
 Arcadis hinc sedes et inhospita tecta tyranni
 Ingredior , traherent cum sera crepuscula noctem .
- 220 Signa dedi , venisse deum , vulgusque precari
 Coeperat . irridet primo pia vota Lycaon ,
 Mox ait "experiar , deus hic , discrimine aperto ,
 An sit mortalis . nec erit dubitabile verum ."
 Nocte gravem somno necopina perdere morte
- 225 Me parat : haec illi placet experientia veri .
 Nec contentus eo , missi de gente Molossa
 Obsidis unius iugulum mucrone resolvit ,
 Atque ita semineces partim ferventibus artus
 Mollit aquis , partim subiecto torruit igni .
- 230 Quos simul inposuit mensis , ego vindice flamma
 In dominum dignosque everti tecta Penates .
 Territus ipse fugit , nactusque silentia ruris
 Exululat , frustra loqui conatur ; ab ipso
 Colligit os rabiem , solitaeque cupidine caedis
- 235 Vertitur in pecudes , et nunc quoque sanguine gaudet ;
 In villos abeunt vestes , in crura lacerti :
 Fit lupus , et veteris servat vestigia formae . f. vi.
 Canities eadem est , eadem violentia vultus ,
 Idem oculi lucent , eadem feritatis imago .
- 240 Occidit una domus : sed non domus una perire
 Digna fuit : qua terra patet , fera regnat Erinys ;
 In facinus iurasse putes . dent ocus omnes
 Quas meruere pati , sic stat sententia , poenas .
 Dicta Iovis pars voce probant stimulosque frementi
- 245 Adiciunt , alii partes assensibus implent .
 Est tamen humani generis iactura dolori
 Omnibus , et , quae sit terrae mortalibus orbae
 Forma futura , rogant : quis sit laturus in aras
 Tura ? ferisne paret populandas tradere terras ?
- 250 Talia quaerentes , sibi enim fore cetera curae ,
 Rex superum trepidare vetat , subolemque priori

- Dissimilem populo promittit origine mira.
 Iamque eras in totas sparsurus fulmina terras:
 Sed timuit, ne forte sacer tot ab ignibus aether
 255 Conciperet flammam, longusque ardesceret axis.
 Esse quoque in fati reminiscitur, adfore tempus,
 Quo mare, quo tellus correptaque regia caeli
 Ardeat et mundi moles operosa laboret.
 Tela reponuntur manibus fabricata Cycloperum.
 260 Poena placet diversa, genus mortale sub undis
 Perdere et ex omni nimbos demittere caelo.
 Protinus Aeoliis Aquilonem claudit in antris
 Et quaecumque fugant inductas flamina nubes,
 Emitteritque Notum. madidis Notus evolat alis,
 265 Terribilem picea tectus caligine vultum:
 Barba gravis nimbis, canis fluit unda capillis,
 Fronte sedent nebulae, rorant pennaque sinusque
 Utque manu lata pendentia nubila pressit,
 Fit fragor, inclusi funduntur ab aethere nimbi.
 270 Nuntia Iunonis varios induta colores
 Concipit Iris aquas, alimenta quoque nubibus adfert.
 Sternuntur segetes et deplorata coloni
 Vota iacent, longique perit labor irritus anni.
 Nec caelo contenta suo est Iovis ira, sed illum
 275 Caeruleus frater iuvat auxiliaribus undis.
 Convocat hic amnes. qui postquam tecta tyranni
 Intravere sui, 'non est hortamine longo
 Nunc' ait 'utendum. vires effundite vestras,
 Sic opus est. aperite domos, ac mole remota
 280 Fluminibus vestris totas inmittite habenas.'
 Iusserat. hi redeunt, ac fontibus ora relaxant,
 Et defrenato volvuntur in aequora cursu.
 Ipse tridente suo terram percussit. at illa
 Intremuit motuque vias patefecit aquarum.
 285 Exspatiata ruunt per apertos flumina campos,
 Cumque satis arbusta simul pecudesque virosque
 Tecta quoque, cumque suis rapiunt penetralia sacris.
 Siqua domus mansit potuitque resistere tanto

- Indeiecta malo , culmen tamen altior huius
 290 Unda tegit , pressaeque latent sub gurgite turres .
 Iamque mare et tellus nullum discrimen habebant :
 Omnia pontus erant . deerant quoque litora ponto .
 Occupat hic collem : cumba sedet alter adunca
 Et ducit remos illic ubi nuper ararat ;
 295 Ille super segetes aut mersae culmina villae
 Navigat , hic summa piscem deprendit in ulmo ;
 Figitur in viridi , si fors tulit , ancora prato ,
 Aut subiecta terunt curvae vineta carinae .
 Et , modo qua graciles gramen carpsere capellae ,
 300 Nunc ibi deformes ponunt sua corpora phlocae .
 Mirantur sub aqua lucos urbesque domosque
 Nereïdes . silvasque tenent delphines , et altis
 Incursant ramis . [agitataque robora pulsant .]
 Nat lupus inter oves , fulvos vehit unda leones ,
 305 Unda vehit tigres . nec vires fulminis apro ,
 Crura nec ablato prosunt velocia cervo .
 Quaesitisque diu terris , ubi sistere detur ,
 In mare lassatis volucris vaga decidit alis .
 Obruerat tumulos inmensa licentia ponti ,
 310 Pulsabantque novi montana cacumina fluctus .
 Maxima pars unda rapitur : quibus unda pepercit ,
 Illos longa domant inopi ieiunia victu .
 Separat Aonios Oetaeis Phocis ab arvis ,
 Terra ferax , dum terra fuit : sed tempore in illo
 315 Pars maris et latus subitarum campus aquarum .
 Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus ,
 Nōmine Parnasus , superantque cacumina nubes .
 Hic ubi Deucalion , nam cetera texerat aequor ,
 Cum consorte tori parva rate vectus adhaesit ,
 320 Corycidas nymphas et numina montis adorant ,
 Fatidicamque Themis , quae tunc oracla tenebat .
 Non illo melior quisquam nec amantior aequi
 Vir fuit , aut illa metuentior ulla deorum .
 Iuppiter ut liquidis stagnare paludibus orbem ,
 325 Et superesse virum de tot modo milibus unum ,

- Et superesse videt de tot modo milibus unam,
 Innocuos ambos, cultores numinis ambos,
 Nubila disiecit, nimbisque aquilone remotis
 Et caelo terras ostendit et aethera terris.
- 330 Nec maris ira manet, positoque tricuspile telo
 Mulcet aquas rector pelagi, supraque profundum
 Extantem atque umeros innato murice tectum
 Caeruleum Tritona vocat, conchaeque sonanti
 Inspirare iubet, fluctusque et flumina signo
- 335 Iam revocare dato. cava bucina sumitur illi
 Tortilis, in latum quae turbine crescit ab imo,
 Bucina, quae medio concepit ubi aëra ponto,
 Litora voce replet sub utroque iacentia Phoebō.
 Tunc quoque, ut ora dei madida rorantia barba
- 340 Contigit, et cecinit iussos inflata receptus,
 Omnibus audita est telluris et aequoris undis,
 Et quibus est undis audita, coërcuit omnes.
 Flumina subsidunt, collesque exire videntur:
 Iam mare litus habet, plenos capit alveus amnes,
- 345 Surgit humus; crescunt loca decrescentibus undis.
 Postque diem longam nudata cacumina silvae
 Ostendunt, limumque tenent in fronde relictum.
 Redditus orbis erat. quem postquam vidit inanem
 Et desolatas agere alta silentia terras,
- 350 Deucalion lacrimis ita Pyrrham affatur obortis:
 'O soror, o coniunx, o femina sola superstes,
 Quam commune mihi genus et patruelis origo,
 Deinde torus iunxit, nunc ipsa pericula iungunt:
 Terrarum, quascumque vident occasus et ortus,
- 355 Nos duo turba sumus: possedit cetera pontus.
 Haec quoque adhuc vitae non est fiducia nostrae
 Certa satis. terrent etiamnunc nubila mentem.
 Quis tibi, si sine me fatis erepta fuisses,
 Nunc animus, miseranda, foret? quo sola timorem
- 360 Ferre modo posses? quo consolante doleres?
 Namque ego, crede mihi, si te quoque pontus haberet,
 Te sequerer, coniunx, et me quoque pontus haberet.

- O utinam possem populos reparare paternis
Artibus atque animas formatae infundere terrae!
365 Nunc genus in nobis restat mortale duobus;
Sic visum est superis: hominumque exempla manemus.
Dixerat, et flebant. placuit caeleste precari
Numen, et auxilium per sacras quaerere sortes.
Nulla mora est, adeunt pariter Cephisidas undas,
370 Ut nondum liquidas, sic iam vada nota secantes.
Inde ubi libatos inroravere liquores
Vestibus et capiti, flectunt vestigia sanctae
Ad delubra deae, quorum fastigia turpi
Pallebant musco stabantque sine ignibus arae.
375 Ut templi tetigere gradus, procumbit uterque
Pronus humi, gelidoque pavens dedit oscula saxo.
Atque ita 'si precibus' dixerunt 'numina iustis
Victa remollescunt, si flectitur ira deorum,
Dic, Themis, qua generis damnum reparabile nostri
380 Arte sit, et mersis fer opem, mitissima, rebus.'
Mota dea est sortemque dedit, 'discedite templo,
Et velate caput, cinctasque resolvite vestes,
Ossaque post tergum magnae iactate parentis.'
Obstipuere diu, rumpitque silentia voce
385 Pyrrha prior, iussisque deae parere recusat,
Detque sibi veniam, pavido rogat ore, pavetque
Laedere iactatis maternas ossibus umbras.
Interea repetunt caecis obscura latebris
Verba datae sortis secum, inter seque volutant:
390 Unde Promethides placidis Epimethida dictis
Mulcet et 'aut fallax' ait 'est sollertia nobis,
Aut pia sunt nullumque nefas oracula suadent.
Magna parens terra est: lapides in corpore terrae
Ossa reor dici: iacere hos post terga iubemur.'
395 Coniugis augurio quamquam Titania mota est,
Spes tamen in dubio est: adeo caelestibus ambo
Diffidunt monitis. sed quid temptare nocebit?
Descendunt velantque caput tunicasque recingunt
Et iussos lapides sua post vestigia mittunt.

- 400 Saxa — quis hoc credat , nisi sit pro teste vetustas ? —
 Ponere duritiem coepere suumque rigorem , f. vii.
 Mollisque mora , mollitaque ducere formam .
 Mox ubi creverunt , naturaque mitior illis
 Contigit , ut quaedam , sic non manifesta , videri
- 405 Forma potest hominis , sed uti est de marmore coeptis
 Non exacta satis rudibusque simillima signis .
 Quae tamen ex illis aliquo pars umida suco
 Et terrena fuit , versa est in corporis usum :
 Quod solidum est flectique nequit , mutatur in ossa :
- 410 Quae modo vena fuit , sub eodem nomine mansit :
 Inque brevi spatio superiorum numine saxa
 Missa viri manibus faciem traxere virorum ,
 Et de femineo reparata est femina iactu .
 Inde genus durum sumus experiensque laborum ,
- 415 Et documenta damus , qua simus origine nati .
 Cetera diversis tellus animalia formis
 Sponte sua peperit , postquam vetus umor ab igne
 Percaluit solis , caenumque udaeque paludes
 Intumuere aestu , fecundaque semina rerum
- 420 Vivaci nutrita solo , ceu matris in alvo ,
 Creverunt faciemque aliquam cepere morando .
 Sic ubi deseruit madidos septemfluvius agros
 Nilus et antiquo sua flumina reddidit alveo ,
 Aetherioque recens exarsit sidere limus ,
- 425 Plurima cultores versis animalia glaebis
 Inveniunt , et in his quaedam modo coepta sub ipsum
 Nascendi spatium , quaedam imperfecta suisque
 Trunca vident numeris , et eodem in corpore saepe
 Altera pars vivit , rudis est pars altera tellus .
- 430 Quippe ubi temperiem sumpsere umorque calorque ,
 Concipiunt , et ab his oriuntur cuncta duobus .
 Cumque sit ignis aquae pugnax , vapor umidus omnes
 Res creat , et discors concordia fetibus apta est .
 Ergo ubi diluvio tellus lutulenta recenti
- 435 Solibus aetheriis almoque recanduit aestu ,
 Edidit innumeras species , partimque figuras

- Rettulit antiquas , partim nova monstra creavit .
 Illa quidem nollet , sed te quoque , maxime Python ,
 Tum genuit , populisque novis , incognite serpens ,
 440 Terror eras ; tantum spatii de monte tenebas .
 Hunc deus areitenens , et numquam talibus armis
 Ante nisi in dammis capreisque fugacibus usus ,
 Mille gravem telis , exhausta paene pharetra ,
 Perdidit effuso per vulnera nigra veneno .
 445 Neve operis famam possit delere vetustas ,
 Instituit sacros celebri certamine ludos
 Pythia perdomitae serpentis nomine dictos .
 His iuvenum quicumque manu pedibusve rotave
 Vicerat , aesculeae capiebat frondis honorem .
 450 Nondum laurus erat , longoque decencia crine
 Tempora cingebat de qualibet arbore Phoebus .
 Primus amor Phoebi Daphne Peneïa , quem non
 Fors ignara dedit , sed saeva Cupidinis ira .
 Delius hunc nuper , victo serpente superbus ,
 455 Viderat adducto flectentem cornua nervo ,
 ‘ Quid ’ que ‘ tibi , lascive puer , cum fortibus armis ? ’
 Dixerat ; ‘ ista decent umeros gestamina nostros ,
 Qui dare certa ferae , dare vulnera possumus hosti ,
 Qui modo pestifero tot iugera ventre prementem
 460 Stravimus innumeris tumidum Pythona sagittis .
 Tu face nescio quos esto contentus amores
 Indagare tua , nec laudes assere nostras . ’
 Filius huic Veneris ‘ figat tuus omnia , Phoebe ,
 Te meus arcus ; ’ ait ‘ quantoque animalia cedunt
 465 Cuncta deo , tanto minor est tua gloria nostra . ’
 Dixit , et eliso percussis aëre pennis
 Impiger umbrosa Parnasi constitit arce
 Eque sagittifera prompsit duo tela pharetra
 Diversorum operum ; fugat hoc , facit illud amorem .
 470 Quod facit , hamatum est et cuspidem fulget acuta :
 Quod fugat , obtusum est et habet sub harundine
 Hoc deus in nympba Peneïde fixit ; at illo [plumbum .
 Laesit Apollineas traiecta per ossa medullas .

- Protinus alter amat ; fugit altera nomen amantis ,
 475 Silvarum tenebris captivarumque ferarum
 Exuviis gaudens innuptaeque aemula Phoebes .
 Vitta coercebat positos sine lege capillos .
 Multi illam petiere , illa aversata petentes
 Impatiens expersque viri nemorum avia lustrat ,
 480 Nec quid Hymen , quid Amor , quid sint conubia , curat .
 Saepe pater dixit ' generum mihi , filia , debes .'
 Saepe pater dixit ' debes mihi , nata , nepotes .'
 Illa , velut crimen taedas exosa iugales
 Pulchra verecundo suffunditur ora rubore ,
 485 Inque patris blandis haerens cervice lacertis
 ' Da mihi perpetua , genitor carissime , ' dixit
 ' Virginitate frui . dedit hoc pater ante Dianae .'
 Ille quidem obsequitur . sed te decor iste quod optas
 Esse vetat , votoque tuo tua forma repugnat .
 490 Phoebus amat , visaeque cupit conubia Daphnes ,
 Quodque cupit , sperat ; suaque illum oracula fallunt .
 Utque leves stipulae demptis adolentur aristas ,
 Ut facibus saepes ardent , quas forte viator
 Vel nimis admovit , vel iam sub luce reliquit ;
 495 Sic deus in flammis abiit , sic pectore toto
 Uritur et sterilem sperando nutrit amorem .
 Spectat inornatos collo pendere capillos ,
 Et ' quid , si comantur ? ' ait . videt igne micantes
 Sideribus similes oculos , videt oscula , quae non
 500 Est vidisse satis ; laudat digitosque manusque
 Brachiaque et nudos media plus parte lacertos :
 Siqua latent , meliora putat . fugit ocior aura
 Illa levi , neque ad haec revocantis verba resistit :
 ' Nympha , precor , Peneï , mane ! non insequor hostis :
 505 Nympha , mane ! sic agna lupum , sic cerva leonem ,
 Sic aquilam penna fugiunt trepidante columbae ,
 Hostes quaeque suos . amor est mihi causa sequendi .
 Me miserum ! ne prona cadas , indignave laedi
 Crura notent sentes , et sim tibi causa doloris .
 510 Aspera , qua properas , loca sunt . moderatius , oro ,

- Curre, fugamque inhihe. moderatius insequar ipse.
 Cui placeas, inquire tamen. non incola montis,
 Non ego sum pastor, non hic armenta gregesque
 Horridus observo. nescis, temeraria, nescis,
 515 Quem fugias, ideoque fugis. mihi Delphica tellus
 Et Claros et Tenedos Patareaque regia servit.
 Iuppiter est genitor. per me quod eritque fuitque
 Estque, patet: per me concordant carmina nervis.
 Certa quidem nostra est, nostra tamen una sagitta
 520 Certior, in vacuo quae vulnera pectore fecit.
 Inventum medicina meum est, opiferque per orbem
 Dicor, et herbarum subiecta potentia nobis.
 Ei mihi, quod nullis amor est sanabilis herbis,
 Nec prosunt domino quae prosunt omnibus, artes!
 525 Plura locuturum timido Peneïa cursu
 Fugit cumque ipso verba imperfecta reliquit,
 Tum quoque visa decens. nudabant corpora venti,
 Obviaque adversas vibrabant flamina vestes,
 Et levis impulsos retro dabat aura capillos;
 530 Auctaque forma fuga est. sed enim non sustinet ultra
 Perdere blanditias iuvenis deus, utque movebat
 Ipse amor, admisso sequitur vestigia passu.
 Ut canis in vacuo leporem cum Gallicus arvo
 Vidit, et hic praedam pedibus petit, ille salutem;
 535 Alter inhaesuro similis iam iamque tenere
 Sperat, et extento stringit vestigia rostro;
 Alter in ambiguo est, an sit comprehensus, et ipsis
 Morsibus eripitur tangentiaque ora relinquit:
 Sic deus et virgo, est hic spe celer, illa timore.
 540 Qui tamen insequitur, pennis adiutus amoris
 Ocior est requiemque negat tergoque fugacis
 Inminet et crinem sparsum cervicibus afflat.
 Viribus absumptis expalluit illa, citaeque
 Victa labore fugae, spectans Peneïdas undas,
 545 'Fer pater' inquit 'opem! Tellus,' ait, 'hisce, vel istam,
 547 Quae facit, ut laedar, mutando perde figuram!'
 Vix prece finita, torpor gravis occupat artus,

- Mollia cinguntur tenui praecordia libro, f. viii.
 550 In frondem crines, in ramos brachia crescunt:
 Pes modo tam velox pigris radicibus haeret,
 Ora cacumen obit. remanet nitor unus in illa.
 Hanc quoque Phoebus amat, positaque in stipite dextra
 Sentit adhuc trepidare novo sub cortice pectus,
 555 Complexusque suis ramos, ut membra, lacertis
 Oscula dat ligno: refugit tamen oscula lignum.
 Cui deus 'at quoniam coniunx mea non potes esse,
 Arbor eris certe' dixit 'mea. semper habebunt
 Te coma, te citharae, te nostrae, laure, pharetrae.
 560 Tu ducibus Latiis aderis, cum laeta Triumphum
 Vox canet et visent longas Capitolia pompas.
 Postibus Augustis eadem fidissima custos
 Ante fores stabis, mediamque tuebere quercum.
 Utque meum intonsis caput est iuvenale capillis,
 565 Tu quoque perpetuos semper gere frondis honores.'
 Finierat Paeon. factis modo laurea ramis
 Adnuit, utque caput visa est agitasse cacumen.
 Est nemo Haemoniae, praerupta quod undique claudit
 Silva, vocant Tempe. per quae Penëus ab imo
 570 Effusus Pindo spumosis volvitur undis
 Deiectuque gravi tenues agitantia fumos
 Nubila conduit, summisque aspergine silvis
 Impluit et sonitu plus quam vicina fatigat.
 Haec domus, haec sedes, haec sunt penetralia magni
 575 Amnis. in his, residens facto de cautibus antro,
 Undis iura dabat nymphisque colentibus undas.
 Conveniunt illuc popularia flumina primum,
 Nescia, gratentur consolenturne parentem,
 Populifer Sperchios et inquietus Enipeus
 580 Apidanusque senex lenisque Amphrysos et Aeas,
 Moxque amnes alii, qui qua tulit impetus illos,
 In mare deducunt fessas erroribus undas.
 Inachus, unus, abest imoque reconditus antro
 Fletibus auget aquas, natamque miserrimus Io
 585 Luget ut amissam. nescit, vitane fruatur,

An sit apud manes . sed quam non invenit usquam,
 Esse putat nusquam atque animo peiora veretur.
 Viderat a patrio redeuntem Iuppiter illam
 Flumine et 'o virgo Iove digna tuoque beatum
 590 Nescio quem factura toro , pete' dixerat 'umbras
 Altorum nemorum ,' et nemorum monstraverat umbras
 'Dum calet et medio sol est altissimus orbe .
 Quodsi sola times latebras intrare ferarum ,
 Praeside tuta deo nemorum secreta subibis ,
 595 Nec de plebe deo , sed qui caelestia magna
 Sceptra manu teneo , sed qui vaga fulmina mitto .
 Ne fuge me !' fugiebat enim . iam pascua Lernae
 Consitaque arboribus Lyrcea reliquerat arva .
 Cum deus inducta latas caligine terras
 600 Occuluit tenuitque fugam rapuitque pudorem .
 Interea medios Iuno despexit in Argos ,
 Et noctis faciem nebulas fecisse volucres
 Sub nitido mirata die , non fluminis illas
 Esse , nec umentis sensit tellure remitti ,
 605 Atque suis coniunx ubi sit , circumspicit , ut quae
 Deprensi totiens iam nosset furta mariti .
 Quem postquam caelo non repperit , 'aut ego fallor ,
 Aut ego laedor' ait , delapsaque ab aethere summo
 Constitit in terris , nebulasque recedere iussit .
 610 Coniugis adventum praesenserat , inque nitentem
 Inachidos vultus mutaverat ille iuvencam . f. ix .
 Bos quoque formosa est . speciem Saturnia vaccae ,
 Quamquam invita , probat nec non et cuius , et unde ,
 Quove sit armento , veri quasi nescia quaerit .
 615 Iuppiter e terra genitam mentitur , ut auctor
 Desinat inquiri . petit hanc Saturnia munus .
 Quid faciat ? crudele , suos addicere amores ;
 Non dare , suspectum . pudor est qui suadeat illinc ,
 Hinc dissuadet amor . victus pudor esset amore :
 620 Sed leve si munus sociae generisque torique
 Vacca negaretur , poterat non vacca videri .
 Paelice donata non protinus exiit omnem

- Diva metum , timuitque Iovem et fuit anxia furti ,
 Donec Arestoridæ servandam tradidit Argo .
 625 Centum luminibus cinctum caput Argus habebat :
 Inde suis vicibus capiebant bina quietem ,
 Cetera servabant atque in statione manebant .
 Constiterat quocumque modo , spectabat ad Io :
 Ante oculos Io quamvis aversus habebat .
 630 Luce sinit pasci . cum sol tellure sub alta est ,
 Claudit et indigno circumdat vincula collo .
 Frondibus arboreis et amara pascitur herba ,
 Proque toro terræ non semper gramen habenti
 Incubat infelix , limosaque flumina potat .
 635 Illa etiam supplex Argo cum bracchia vellet
 Tendere , non habuit quæ bracchia tenderet Argo ;
 Conatoque queri mugitus edidit ore ,
 Pertimuitque sonos propriaque exterrita voce est .
 Venit et ad ripas , ubi ludere sæpe solebat ,
 640 Inachidas : rictus novaque ut conspexit in unda
 Cornua , pertimuit seque exsternata refugit .
 Naides ignorant , ignorat et Inachus ipse ,
 Quæ sit . at illa patrem sequitur sequiturque sorores ,
 Et patitur tangi seque admirantibus offert .
 645 Decerptas senior porrexerat Inachus herbas :
 Illa manus lambit patriisque dat oscula palmis ,
 Nec retinet lacrimas et , si modo verba sequantur ,
 Oret opem nomenque suum casusque loquatur .
 Littera pro verbis , quam pes in pulvere duxit ,
 650 Corporis indicium mutati triste peregit .
 'Me miserum !' exclamat pater Inachus , inque gementis
 Cornibus et niveæ pendens cervicæ iuvenæ
 'Me miserum !' ingeminat , 'tunc es quaesita per omnes ,
 Nata , mihi terras ? tu non inventa reperta
 655 Luctus eras levior . refices , nec mutua nostris
 Dicta refers , alto tantum suspiria ducis
 Pectore , quodque unum potes , ad mea verba remugis .
 At tibi ego ignarus thalamos taedasque parabam ,
 Spesque fuit generi mihi prima , secunda nepotum .

- 660 De grege nunc tibi vir, nunc de grege natus habendus.
 Nec finire licet tantos mihi morte dolores:
 Sed nocet esse deum, praeclosaque ianua leti
 Aeternum nostros luctus extendit in aevum.
 Talia maerentes stellatus submovet Argus,
- 665 Ereptamque patri diversa in pascua natam
 Abstrahit. inde procul montis sublime cacumen
 Occupat, unde sedens partes speculatur in omnes.
 Nec superum rector mala tanta Phoronidos ultra
 Ferre potest, natumque vocat, quem lucida partu
- 670 Pleiās enixa est, letoque det, imperat, Argum.
 Parva mora est alas pedibus virgamque potenti
 Somniferam sumpsisse manu tegumenque capillis:
 [Haec ubi disposuit, patria Iove natus ab arce]
 Desilit in terras, illic tegumenque removit
- 675 Et posuit pennas: tantummodo virga retenta est.
 Hac agit ut pastor per devia rura capellas,
 Dum venit, abductas, et structis cantat avenis.
 Voce nova captus custos Iunonius. 'at tu,
 Quisquis es, hoc poteris mecum considerare saxo,'
- 680 Argus ait 'neque enim pecori fecundior ullo
 Herba loco est, aptamque vides pastoribus umbram.'
 Sedit Atlantiades, et euntem multa loquendo
 Detinuit sermone diem, iunctisque canendo
 Vincere harundinibus servantia lumina temptat.
- 685 Ille tamen pugnat molles evincere somnos
 Et, quamvis sopor est oculorum parte receptus,
 Parte tamen vigilat. quaerit quoque — namque reperta
 Fistula nuper erat — qua sit ratione reperta.
 Tum deus 'Arcadiae gelidis in montibus' inquit
- 690 'Inter hamadryadas celeberrima Nonacrinas
 Naiās una fuit, nymphae Syringa vocabant.
 Non semel et satyros eluserat illa sequentes
 Et quoscumque deos umbrosave silva feraxve
 Rus habet. Ortygiam studiis ipsaque colebat
- 695 Virginitate deam. ritu quoque cincta Dianae
 Falleret, et credi posset Latonia, si non

- Corneus huic arcus, si non foret aureus illi.
 Sic quoque fallebat. redeuntem colle Lycaeo
 Pan videt hanc, pinuque caput praecinctus acuta
 700 Talia verba refert' — restabat verba referre,
 Et precibus spretis fugisse per avia nympham,
 Donec harenosi placidum Ladonis ad amnem
 Venerit. hic illam cursum impredientibus undis,
 Ut se mutarent, liquidas orasse sorores:
 705 Panaque cum prensam sibi iam Syringa putaret,
 Corpore pro nympphae calamos tenuisse palustres. f. x.
 Dumque ibi suspirat, motos in harundine ventos
 Effecisse sonum tenuem similemque querenti;
 [Arte nova vocisque deum dulcedine captum]
 710 "Hoc mihi concilium tecum" dixisse "mauebit!"
 Atque ita disparibus calamis compagine cerae
 Inter se iunctis nomen tenuisse puellae.
 Talia dicturus vidit Cyllenius omnes
 Succubuisse oculos adopertaque lumina somno.
 715 Supprimit extemplo vocem, firmatque soporem
 Languida permulcens medicata lumina virga:
 Nec mora, falcato nutantem vulnerat ense
 Qua collo est confine caput, saxoque cruentum
 Deicit et maculat praeruptam sanguine rupem.
 720 Arge, iaces. quodque in tot lumina lumen habebas,
 Exstinctum est, centumque oculos nox occupat una.
 Excipit hos volucrisque suae Saturnia pennis f. xi.
 Collocat et gemmis caudam stellantibus implet.
 Protinus exarsit, nec tempora distulit irae,
 725 Horriferamque oculis animoque obiecit Erinyn
 Paelicis Argolicae, stimulosque in pectore caecos
 Condedit, et profugam per totum terruit orbem.
 Ultimus inmenso restabas, Nile, labori.
 Quem simulac tetigit, positus in margine ripae
 730 Procnubuit genibus, resupinoque ardua collo
 Quos potuit solos, tollens ad sidera vultus
 Et gemitu et lacrimis et luctisono mugitu
 Cum Iove visa queri est finemque orare malorum.

Coniugis ille suae complexus colla lacertis,
 735 Finit ut poenas tandem, rogat, 'in' que 'futurum
 Pone metus,' inquit 'numquam tibi causa doloris
 Haec erit' et Stygias iubet hoc audire paludes.
 Ut lenita dea est, vultus capit illa priores,
 Fitque quod ante fuit. fugiunt e corpore saetae,
 740 Cornua decrescunt, fit luminis artior orbis,
 Contrahitur rictus, redeunt umerique manusque,
 Ungulaque in quinos dilapsa absumitur ungues.
 De bove nil superest, formae nisi candor, in illa.
 Officioque pedum nymphe contenta duorum
 745 Erigitur, metuitque loqui, ne more iuvencae
 Mugiat, et timide verba intermissa retemptat.
 Nunc dea linigera colitur celeberrima turba.

Huic Epaphus magni genitus de semine tandem
 Creditur esse Iovis, perque urbes iuncta parenti
 750 Tempa tenet. fuit huic animis aequalis et annis
 Sole satus Phaëthon. quem quondam magna loquentem
 Nec sibi cedentem Phoeboque parente superbum
 Non tulit Inachides, 'matri' que ait 'omnia demens
 Credis, et es tumidus genitoris imagine falsi.'
 755 Erubuit Phaëthon, iramque pudore repressit,
 Et tulit ad Clymenen Epaphi convicia matrem:
 'Quoque magis doleas, genetrix,' ait 'ille ego liber,
 Ille ferox tacui. pudet haec obprobria nobis
 Et dici potuisse et non potuisse refelli.
 760 At tu, si modo sum caelesti stirpe creatus,
 Ede notam tanti generis, meque assere caelo.'
 Dixit et implicuit materno bracchia collo,
 Perque suum Meropisque caput taedasque sororum,
 Traderet, oravit, veri sibi signa parentis.
 765 Ambiguum, Clymene, precibus Phaëthontis, an ira
 Mota magis dicti sibi criminis, utraque caelo
 Bracchia porrexit, spectansque ad lumina solis
 'Per iubar hoc' inquit 'radiis insigne coruscis,
 Nate, tibi iuro, quod nos auditque videtque,
 770 Hoc te, quem spectas, hoc te, qui temperat orbem,

Sole satum . si ficta loquor , neget ipse videndum
 Se mihi , sitque oculis lux ista novissima nostris .
 Nec longus patrios labor est tibi nosse penates .
 Unde oritur , domus est terrae contermina nostrae .
 775 Si modo fert animus , gradere , et scitabere ab ipso .
 Emicat extemplo laetus post talia matris
 Dicta suae Phaëthon et concipit aethera mente ,
 Aethiopasque suos positosque sub ignibus Indos
 Sidereis transit patriosque adit impiger ortus .

LIBER SECUNDUS.

Regia Solis erat sublimibus alta columnis ,
 Clara micante auro flammisque imitante pyropo ;
 Cuius ebur nitidum fastigia summa tegebat ,
 Argenti bifores radiabant lumine valvae .
 5 Materiam superabat opus . nam Mulciber illic
 Aequora caelarat medias cingentia terras
 Terrarumque orbem caelumque , quod imminet orbi
 Caeruleos habet unda deos , Tritona canorum ,
 Proteaque ambiguum , ballaenarumque prementem
 10 Aegaeona suis immania terga lacertis ,
 Doridaque et natas , quarum pars nare videtur ,
 Pars in mole sedens virides siccare capillos ,
 Pisce vehi quaedam . facies non omnibus una ,
 Nec diversa tamen ; qualem decet esse sororum .
 15 Terra viros urbesque gerit silvasque ferasque
 Fluminaque et nymphas et cetera numina ruris .
 Haec super inposita est caeli fulgentis imago ,
 Signaque sex foribus dextris , totidemque sinistris .
 Quo simul acclivo Clymeneia limite proles
 20 Venit et intravit dubitati tecta parentis ,
 Protinus ad patrios sua fert vestigia vultus
 Consistitque procul : neque enim propiora ferebat
 Lumina . purpurea velatus veste sedebat

- In solio Phoebus claris lucente smaragdis.
- 25 A dextra laevaue Dies et Mensis et Annus
 Saeculaque et positae spatiis aequalibus Horae
 Verque novum stabat cinctum florente corona,
 Stabat nuda Aestas et spicea sarta gerebat,
 Stabat et Autumnus calcatis sordidus uvis
- 30 Et glacialis Hiems canos hirsuta capillos.
 Inde loco medius rerum novitate paventem
 Sol oculis iuvenem, quibus aspicit omnia, vidit,
 'Quae' que 'viae tibi causa? quid hac' ait 'arce petisti,
 Progenies, Phaëthon, haud infitianda parenti?'
- 35 Ille refert 'o lux inmensi publica mundi,
 Phoebe pater, si das huius mihi nominis usum,
 Nec falsa Clymene culpam sub imagine celat:
 Pignera da, genitor, per quae tua vera propago
 Credar, et hunc animis errorem detrahe nostris.'
- 40 Dixerat. at genitor circum caput omne micantes
 Deposuit radios, propiusque accedere iussit,
 Amplexuque dato 'nec tu meus esse negari
 Dignus es, et Clymene veros' ait 'edidit ortus.
 Quoque minus dubites, quodvis pete munus, ut illud
- 45 Me tribuente feras. promissis testis adesto
 Dis iuranda palus, oculis incognita nostris.'
 Vix bene desierat, currus rogat ille paternos
 Inque diem alipedum ius et moderamen equorum.
 Paenituit iurasse patrem. qui terque quaterque
- 50 Concutiens illustre caput 'temeraria' dixit
 'Vox mea facta tua est. utinam promissa liceret
 Non dare! confiteor, solum hoc tibi, nate, negarem.
 Dissuadere licet. non est tua tuta voluntas.
 Magna petis, Phaëthon, et quae nec viribus istis
- 55 Munera convenient nec tam puerilibus annis.
 Sors tua mortalis. non est mortale quod optas.
 Plus etiam, quam quod superis contingere fas est,
 Nescius affectas. placeat sibi quisque licebit,
 Non tamen ignifero quisquam consistere in axe
- 60 Me valet excepto. vasti quoque rector Olympi,

- Qui fera terribili iaculatur fulmina dextra,
 Non agat hos currus . et quid Iove maius habemus ?
 Ardua prima via est et qua vix mane recentes
 Enitantur equi . medio est altissima caelo ,
 65 Unde mare et terras ipsi mihi saepe videre
 Fit timor , et pavida trepidat formidine pectus .
 Ultima prona via est et eget moderamine certo :
 Tunc etiam quae me subiectis excipit undis ,
 Ne ferar in praecipitium , Tethys solet ipsa vereri .
 70 Adde quod assidua rapitur vertigine caelum
 Sideraque alta trahit celerique volumine torquet .
 Nitor in adversum , nec me qui cetera , vincit
 Impetus , et rapido contrarius evehor orbi .
 Finge datos currus : quid ages ? poterisne rotatis
 75 Obvius ire polis , ne te citus auferat axis ?
 Forsitan et lucos illic urbesque deorum
 Concipias animo delubraque ditia donis
 Esse ? per insidias iter est formasque ferarum .
 Utque viam teneas nulloque errore traharis ,
 80 Per tamen adversi gradieris cornua Tauri
 Haemoniosque arcus violentique ora Leonis
 Saevaque circuitu curvantem bracchia longo
 Scorpion atque aliter curvantem bracchia Cancrum .
 Nec tibi quadrupedes animosos ignibus illis ,
 85 Quos in pectore habent , quos ore et naribus efflant ,
 In promptu regere est . vix me patiuntur , ubi acres
 Incaluere animi , cervixque repugnat habenis .
 At tu , funesti ne sim tibi muneris auctor ,
 Nate , cave , dum resque sinit , tua corrige vota .
 90 Scilicet ut nostro genitum te sanguine credas ,
 Pignera certa petis ? do pignera certa timendo ,
 Et patrio pater esse metu probor . aspice vultus
 Ecce meos . utinamque oculos in pectora posses
 Inserere , et patrias intus deprendere curas !
 95 Denique quicquid habet dives , circumspice , mundus ,
 Eque tot ac tantis caeli terraeque marisque
 Posce bonis aliquid . nullam patiēre repulsam .

- Deprecor hoc unum, quod vero nomine poena,
 Non honor est. poenam, Phaëthon, pro munere poscis.
 100 Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis?
 Ne dubita, dabitur — Stygias iuravimus undas! —
 Quodcumque optaris. sed tu sapientius opta.
 Finierat monitus. dictis tamen ille repugnat,
 Propositumque premit flagratque cupidine currus.
 105 Ergo qua licuit, genitor cunctatus, ad altos
 Deducit iuvenem, Vulcania munera, currus.
 Aureus axis erat, temo aureus, aurea summae
 Curvatura rotae, radiorum argenteus ordo.
 Per iuga chrysolithi positaeque ex ordine gemmae
 110 Clara repercusso reddebant lumina Phoebō.
 Dumque ea magnanimus Phaëthon miratur opusque
 Perspicit, ecce vigil rutilo patefecit ab ortu
 Purpureas Aurora fores et plena rosarum
 Atria. diffugiunt stellae, quarum agmina cogit
 115 Lucifer, et caeli statione novissimus exit.
 Quem petere ut terras mundumque rubescere vidit,
 Cornuaque extremae velut evanescere lunae:
 Iungere equos Titan velocibus imperat Iloris.
 Iussa deae celeres peragunt, ignemque vomentes
 120 Ambrosiae suco saturos praesepibus altis
 Quadrupedes ducunt adduntque sonantia frena.
 Tum pater ora sui sacro medicamine nati
 Contigit et rapidae fecit patientia flammae,
 Inposuitque comae radios, praesagaque luctus
 125 Pectore sollicito repetens suspiria dixit:
 'Si potes his saltem monitis parere paternis,
 Parce, puer, stimulis, et fortius utere loris.
 Sponte sua properant: labor est inhibere volentes.
 Nec tibi directos placeat via quinque per arcus:
 130 Sectus in obliquum est lato curvamine limes,
 Zonarumque trium contentus sine polumque
 Effugit australem iunctamque aquilonibus Arcton.
 Hac sit iter. manifesta rotae vestigia cernes.
 Utque ferant aequos et caelum et terra calores,

- 135 Nec preme , nec summum molire per aethera cursum .
 Altius egressus caelestia tecta cremabis ,
 Inferius terras : medio tutissimus ibis .
 Neu te dexterior tortum declinet ad Anguem ,
 Neve sinisterior pressam rota ducat ad Aram :
 140 Inter utrumque tene . Fortunae cetera mando ,
 Quae iuuet et melius quam tu tibi , consulat opto .
 Dum loquor , Hesperio positas in litore metas
 Umida nox tetigit . non est mora libera nobis ;
 Poscimur : effulget tenebris aurora fugatis .
 145 Corripe lora manu ! — vel , si mutabile pectus
 Est tibi , consiliis , non curribus utere nostris ,
 Dum potes , et solidis etiamnunc sedibus astas ,
 Dumque male optatos nondum premis inscius axes .
 Quae tutus spectes , sine me dare lumina terris !
 150 Occupat ille levem iuvenali corpore currum ,
 Statque super , manibusque datas contingere habenas
 Gaudet , et invito grates agit inde parenti .
 Interea volucres Pyrois et Eous et Aethon ,
 Solis equi , quartusque Phlegon hinnitibus auras
 155 Flammiferis implent pedibusque repagula pulsant .
 Quae postquam Tethys , fatorum ignara nepotis ,
 Reppulit , et facta est immensi copia mundi ,
 Corripuere viam pedibusque per aëra motis
 Obstantes scindunt nebulas pennisque levati
 160 Praetereunt ortos isdem de partibus Euros .
 Sed leve pondus erat , nec quod cognoscere possent
 Solis equi , solitaque iugum gravitate carebat .
 Utque labant curvae iusto sine pondere naves
 Perque mare instabiles nimia levitate feruntur ,
 165 Sic onere assueto vacuus dat in aëra saltus
 Succutiturque alte similisque est currus inani .
 Quod simulac sensere , ruunt tritumque relinquunt
 Quadriiugi spatium nec quo prius , ordine currunt .
 Ipse pavet . nec qua commissas flectat habenas ,
 170 Nec scit , qua sit iter ; nec , si sciat , imperet illis .
 Tum primum radiis gelidi caluere Triones

- Et vetito frustra temptarunt aequore tingui.
 Quaeque polo posita est glaciale proxima Serpens,
 Frigore pigra prius nec formidabilis ulli,
 175 Incaluit sumpsitque novas fervoribus iras.
 Te quoque turbatum memorant fugisse, Boote,
 Quamvis tardus eras et te tua plaustra tenebant.
 Ut vero summo despexit ab aethere terras
 Infelix Phaëthon penitus penitusque iacentes,
 180 Palluit, et subito genua intremuere timore,
 Suntque oculis tenebrae per tantum lumen abortae.
 Et iam mallet equos numquam tetigisse paternos,
 Iam cognosse genus piget, et valuisse rogando;
 Iam Meropis dici cupiens ita fertur, ut acta
 185 Praecipiti pinus borea, cui victa remisit
 Frena suus rector, quam dis votisque reliquit.
 Quid faciat? multum caeli post terga relictum,
 Ante oculos plus est. animo metitur utrumque.
 Et modo quos illi fatum contingere non est,
 190 Prospicit occasus, interdum respicit ortus.
 Quidque agat, ignarus stupet et nec frena remittit,
 Nec retinere valet, nec nomina novit equorum.
 Sparsa quoque in vario passim miracula caelo
 Vastarumque videt trepidus simulacra ferarum.
 195 Est locus, in geminos ubi bracchia concavat arcus
 Scorpius, et cauda flexisque utrimque lacertis
 Porrigit in spatium signorum membra duorum.
 Hunc puer ut nigri madidum sudore veneni
 Vulnera curvata minitantem cuspide vidit,
 200 Mentis inops gelida formidine lora remisit.
 Quae postquam summo tetigere iacentia tergo,
 Exspatiantur equi, nulloque inhibente per auras
 Ignotae regionis eunt, quaque impetus egit,
 Hac sine lege ruunt, altoque sub aethere fixis
 205 Incursant stellis, rapiuntque per avia currum.
 Et modo summa petunt, modo per declive viasque
 Praecipites spatio terrae propiore feruntur.
 Inferiusque suis fraternos currere Luna

- Admiratur equos , ambustaque nubila fumant .
 210 Corripitur flammis ut quaeque altissima , tellus ,
 Fissaque agit rimas et sucis aret adeptis .
 Pabula canescunt , cum frondibus uritur arbor ,
 Materiamque suo praebet seges arida damno .
 Parva queror . magnae pereunt cum moenibus urbes ,
 215 Cumque suis totas populis incendia gentes
 In cinerem vertunt . silvae cum montibus ardent ,
 Ardet Athos Taurusque Cilix et Tmolus et Oete
 Et tum sicca , prius creberrima fontibus Ide
 Virgineusque Helicon et nondum Oeagrius Haemos .
 220 Ardet in immensum geminatis ignibus Aetne ,
 Parnasusque biceps et Eryx et Cynthus et Othrys ,
 Et tandem nivibus Rhodope caritura , Mimasque
 Dindymaque et Mycale natusque ad sacra Cithaeron .
 Nec prosunt Scythiae sua frigora : Caucasus ardet ,
 225 Ossaque cum Pindo maiorque ambobus Olympus ,
 Aëriaeque Alpes et nubifer Appenninus .
 Tum vero Phaëthon cunctis e partibus orbem
 Aspicit accensum nec tantos sustinet aestus ,
 Ferventesque auras velut e fornace profunda
 230 Ore trahit , currusque suos candescere sentit ;
 Et neque iam cineres eiectatamque favillam
 Ferre potest , calidoque involvitur undique fumo ,
 Quoque eat , aut ubi sit , picea caligine tectus
 Nescit , et arbitrio volucrum raptatur equorum .
 235 Sanguine tunc credunt in corpora summa vocato f. xii.
 Aethiopum populos nigrum traxisse colorem .
 Tum facta est Libye raptis umoribus aestu
 Arida . tum nymphae passis fontesque lacusque
 Destevere comis . quaerit Boeotia Dircen ,
 240 Argos Amymonen , Ephyre Pirenidam undas .
 Nec sortita loco distantes flumina ripas
 Tuta manent . mediis Tanais sumavit in undis ,
 Peneosque senex , Teuthranteusque Caicus ,
 Et celer Ismenos cum Phegiaco Erymantho ,
 245 Arsurusque iterum Xanthus , flavusque Lycormas ,

- Quique recurvatis ludit Maeandros in undis,
 Mygdoniusque Melas et Taenarius Eurotas.
 Arsit et Euphrates Babylonius, arsit Orontes,
 Thermodonque citus, Gangesque, et Phasis, et Hister.
 250 Aestuat Alpheus, ripae Spercheïdes ardent:
 Quodque suo Tagus anne vehit, fluit ignibus, aurum:
 Et quae Maeonias celebrarant carmine ripas
 Flumineae volucres, medio caluere Caystro.
 Nilus in extremum fugit perterritus orbem
 255 Occulitque caput, quod adhuc latet. ostia septem
 Pulverulenta vacant, septem sine flumine valles.
 Fors eadem Ismarios Hebrum cum Strymone siccatur,
 Hesperiosque amnes, Rhenum Rhodanumque Padumque,
 Cuique fuit rerum promissa potentia, Thybrin.
 260 Dissilit omne solum, penetratque in Tartara rimis
 Lumen et infernum terret cum coniuge regem.
 Et mare contrahitur, siccaeque est campus harenae
 Quod modo pontus erat; quosque altum texerat aequor,
 Existunt montes et sparsas Cycladas augent.
 265 Ina petunt pisces, nec se super aequora curvi
 Tollere consuetas audent delphines in auras.
 Corpora phocarum summo resupina profundo
 Exanimata natant. ipsum quoque Nerea fama est
 Doridaque et natas tepidis latuisse sub antris.
 270 Ter Neptunus aquis cum torvo bracchia vultu
 Exserere ausus erat; ter non tulit aëris ignes.
 Alma tamen Tellus, [ut erat circumdata ponto,
 Inter aquas pelagi contractos undique fontes,
 Qui se condiderant in opacae viscera matris,
 275 Sustulit oppressos] collo tenuis arida vultus,
 Opposuitque manum fronti, magnoque tremore
 Omnia concutiens paulum subsedit et infra
 Quam solet esse, fuit; sacraque ita voce locuta est:
 'Si placet hoc, meruique, quid o tua fulmina cessant,
 280 Summe deum? liceat periturae viribus ignis
 Igne perire tuo, clademque auctore levare.
 Vix equidem fauces haec ipsa in verba resolvo' —

- Presserat ora vapor — †ostos en aspice crines,
 Inque oculis tantum, tantum super ora favillae.
 285 Hosne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem
 Officii que refers, quod adunci vulnera aratri
 Rastrorumque fero totoque exerceor anno,
 Quod pecori frondes alimenta que mitia, fruges
 Humano generi, vobis quoque tura ministro?
 290 Sed tamen exitium fac me meruisse, quid undae,
 Quid meruit frater? cur illi tradita sorte
 Aequora decrescunt et ab aethere longius absunt?
 Quodsi nec fratris, nec te mea gratia tangit,
 At caeli miserere tui. circumspice utrumque,
 295 Fumat uterque polus. quos si vitiaverit ignis,
 Atria vestra ruent. Atlas en ipse laborat,
 Vixque suis umeris candentem sustinet axem.
 Si freta, si terrae pereunt, si regia caeli,
 In chaos antiquum confundimur. eripe flammis
 300 Siquid adhuc superest, et rerum consule summae.²
 Dixerat haec Tellus: neque enim tolerare vaporem
 Ulterius potuit nec dicere plura, suumque
 Rettulit os in se propioraque manibus antra.
 At pater omnipotens, superos testatus et ipsum,
 305 Qui dederat currus, nisi opem ferat, omnia fato
 Interitura gravi, summam petit arduus arcem,
 Unde solet latis nubes inducere terris,
 Unde movet tonitrus vibrataque fulmina iactat.
 Sed neque quas posset terris inducere, nubes
 310 Tunc habuit nec quos caelo dimitteret, imbres.
 Intonat et dextra libratum fulmen ab aure
 Misit in aurigam pariterque anima que rotisque
 Expulit, et saevis compescuit ignibus ignes.
 Consternantur equi et saltu in contraria facto
 315 Colla iugo eripiunt abruptaque lora relinquunt.
 Illic frena iacent, illic temone revulsus
 Axis, in hac radii fractarum parte rotarum,
 Sparsaque sunt late laceri vestigia currus.
 At Phaëthon, rutilos flamma populante capillos,

- 320 *Volvitur in praeceps longoque per aëra tractu*
Fertur, ut interdum de caelo stella sereno
Etsi non cecidit, potuit cecidisse videri.
Quem procul a patria diverso maximus orbe
Excipit Eridanus, fumantiaque abluit ora.
- 325 *Naides Hesperiae trifida fumantia flamma*
Corpora dant tumulo, signant quoque carmine saxum:
'Hic situs est Phaëthon, currus auriga paterni;
Quem si non tenuit, magnis tamen excidit ausis.'
Nam pater obductos, luctu miserabilis aegro,
- 330 *Condiderat vultus: et si modo credimus, unum*
Isse diem sine sole ferunt. incendia lumen
Praebebant, aliquisque malo fuit usus in illo.
At Clymene postquam dixit quaecumque fuerunt
In tantis dicenda malis, lugubris et amens
- 335 *Et laniata sinus totum percensuit orbem:*
Exanimesque artus primo, mox ossa requirens,
Repperit ossa tamen peregrina condita ripa,
Incubuitque loco, nomenque in marmore lectum
Perfudit lacrimis et aperto pectore fovit.
- 340 *Nec minus Heliades lugent et, inania morti*
Munera, dant lacrimas, et caesae pectora palmis
Non auditorum miseras Phaëthonta querellas
Nocte dieque vocant, adsternunturque sepulchro.
Luna quater iunctis implerat cornibus orbem: f. xiii.
- 345 *Illae more suo, nam morem fecerat usus,*
Plangorem dederant. e quis Phaëthusa, sororum
Maxima, cum vellet terra procumbere, quæta est
Deriguisse pedes. ad quam conata venire
Candida Lampetie subita radice retenta est.
- 350 *Tertia, cum crinem manibus laniare pararet,*
Avellit frondes. hæc stipite crura teneri,
illa dolet fieri longos sua bracchia ramos.
Dumque ea mirantur, complectitur inguina cortex,
Perque gradus uterum pectusque umerosque manusque
- 355 *Ambit, et exstabant tantum ora vocantia matrem.*
Quid faciat mater, nisi, quo trahat impetus illam,

- Huc eat atque illuc et , dum licet , oscula iungat ?
 Non satis est ; truncis avellere corpora temptat
 Et teneros manibus ramos abrumpit . at inde
 360 Sanguineae manant , tamquam de vulnere , guttae .
 'Parce , precor , mater ,' quaecumque est saucia , clamat ,
 'Parce , precor ! nostrum laceratur in arbore corpus .
 Iamque vale' — cortex in verba novissima venit .
 Inde fluunt lacrimae , stillataque sole rigescunt
 365 De ramis electra novis , quae lucidus amnis
 Excipit et nuribus mittit gestanda Latinis .
 Affuit huic monstro proles Stheneleia Cycnus ,
 Qui tibi materno quamvis a sanguine iunctus ,
 Mente tamen , Phaethon , propior fuit . ille relicto —
 370 Nam Ligurum populos et magnas rexerat urbes —
 Imperio ripas virides amnemque querellis
 Eridanum implebat silvamque sororibus auctam :
 Cum vox est tenuata viro , canaeque capillos
 Dissimulant plumae , collumque a pectore longe
 375 Porrigitur , digitosque ligat iunctura rubentes ,
 Penna latus vestit , tenet os sine acumine rostrum .
 Fit nova Cycnus avis ; nec se caeloque Iovique f. xiv .
 Credit , ut iniuste missi memor ignis ab illo :
 Stagna petit patulosque lacus ; ignemque perosus
 380 Quae colat , elegit contraria flumina flammis .
 Squalidus interea genitor Phaethontis et expers
 Ipse sui decoris , qualis cum deficit orbem
 Esse solet , lucemque odit seque ipse diemque ,
 Datque animum in luctus et luctibus adicit iram ,
 385 Officiumque negat mundo . 'satis' inquit 'ab aevi
 Sors mea principiis fuit inrequieta , pigetque
 Actorum sine fine mihi , sine honore laborum .
 Quilibet alter agat portantes lumina currus !
 Si nemo est , omnesque dei non posse fatentur ,
 390 Ipse agat ; ut saltem , dum nostras temptat habenas ,
 Orbatura patres aliquando fulmina ponat .
 Tum sciet , ignipedum vires expertus equorum ,
 Non meruisse necem , qui non bene rexerit illos .'

Talia dicentem circumstant omnia Solem

395 Numina, neve velit tenebras inducere rebus,
 Supplice voce rogant. missos quoque Iuppiter ignes
 Excusat, precibusque minas regaliter addit.
 Colligit amentes et adhuc terrore paventes
 Phoebus equos, stimuloque dolens et verberare saevit;
 400 Saevit, erum natumque obiectat et inputat illis.

At pater omnipotens ingentia moenia caeli
 Circuit, et ne quid labefactum viribus ignis
 Corruat, explorat. quae postquam firma suique
 Roboris esse videt, terras hominumque labores
 405 Perspicit. Arcadiae tamen est impensior illi
 Cura suae. fontes et nondum audentia labi
 Flumina restituit, dat terrae gramina, frondes
 Arboribus, laesasque iubet revirescere silvas.
 Dum redit itque frequens, in virgine Nonacrina
 410 Haesit, et accepti caluere sub ossibus ignes.
 Non erat huius opus lanam mollire trahendo
 Nec positu variare comas. ubi fibula vestem,
 Vitta coërcuerat neglectos alba capillos,
 Et modo leve manu iaculum, modo sumpserat arcum,
 415 Miles erat Phoebes. nec Maenalon attigit ulla
 Gravior hac Triviae. sed nulla potentia longa est.
 Ulterius medio spatium sol altus habebat,
 Cum subit illa nemus, quod nulla ceciderat aetas.
 Exiit hic umero pharetram lentosque retendit
 420 Arcus, inque solo, quod texerat herba, iacebat
 Et pictam posita pharetram cervice premebat.
 Iuppiter ut vidit fessam et custode vacantem,
 'Hoc certe furtum coniunx mea nesciet,' inquit
 'Aut si rescierit, — sunt o sunt iurgia tanti.'
 425 Protinus induitur faciem cultumque Dianae
 Atque ait 'o comitum, virgo, pars una mearum,
 In quibus es venata iugis?' de caespite virgo
 Se levat et 'salve numen, me iudice,' dixit
 'Audiat ipse licet, maius love.' ridet et audit,
 430 Et sibi praeferri se gaudet et oscula iungit

Nec moderata satis nec sic a virgine dauda.

Qua venata foret silva, narrare parantem
Impedit amplexu: nec se sine crimine prodit.

Illa quidem contra, quantum modo femina possit —

435 Aspiceres utinam, Saturnia, mitior esses! —

Illa quidem pugnat: sed quae superare puella,
Quisve Iovem poterat superum? petit aethera victor
Iuppiter. huic odio nemus est et conscia silva;
Unde pedem referens paene est oblita pharetram

440 Tollere cum telis et quem suspenderat, arcum.

Ecce suo comitata choro Dictynna per altum
Maenalon ingrediens et caedē superba ferarum
Aspicit hanc visamque vocat. clamata refugit
Et timuit primo, ne Iuppiter esset in illa.

445 Sed postquam pariter nymphas incedere vidit,
Sensit abesse dolos, numerumque accessit ad harum.

Heu quam difficile est crimen non prodere vultu!
Vix oculos attollit humo, nec, ut ante solebat,
Iuncta deae lateri nec toto est agmine prima;

450 Sed silet et laesi dat signa rubore pudoris.

Et, nisi quod virgo est, poterat sentire Diana
Mille notis culpam. nymphae sensisse feruntur.

Orbe resurgebant lunaria cornua nono,

Cum dea venatu, fraternis languida flammis,

455 Nacta nemus gelidum, de quo cum murmure labens

Ibat et attritas versabat rivus harenas,

Ut loca laudavit, summas pede contigit undas:

His quoque laudatis 'procul est' ait 'arbiter omnis;
Nuda superfusis tinguamus corpora lymphis.'

460 Parrhasis erubuit. cunctae velamina ponunt:

Una moras quaerit. dubitanti vestis adempta est,

Qua posita nude patuit cum corpore crimen.

Attonitae manibusque uterum celare volenti

'I procul hinc,' dixit 'nec sacros pollue fontes'

465 Cynthia, deque suo iussit secedere coetu.

Senserat hoc olim magni matrona Tonantis,
Distuleratque graves in idonea tempora poenas.

Causa morae nulla est, et iam puer Arcas — id ipsum
Indoluit Iuno — fuerat de paelice natus.

- 470 Quo simul obvertit saevam cum lumine mentem,
'Scilicet hoc etiam restabat, adultera,' dixit
'Ut secunda fores, fieretque iniuria partu
Nota, Iovisque mei testatum dedecus esset.
Haud inpune feres. adimam tibi nempe figuram, t. xv.
- 475 Qua tibi, quaque places nostro, inportuna, marito.'
Dixit et adversa prenis a fronte capillis
Stravit humi pronam. tendebat bracchia supplex:
Bracchia coeperunt nigris horrescere villis,
Curvarique manus et aduncos crescere in ungues
- 480 Officioque pedum fungi, laudataque quondam
Ora Iovi lato fieri deformia rictu.
Neve preces animos et verba precantia flectant,
Posse loqui eripitur, vox iracunda minaxque
Plenaque terroris rauco de gutture fertur.
- 485 Mens antiqua tamen facta quoque mansit in ursa,
Assiduoque suos gemitu testata dolores
Qualescumque manus ad caelum et sidera tollit
Ingratumque Iovem, nequeat cum dicere, sentit.
A, quotiens, sola non ausa quiescere silva,
- 490 Ante domum quondamque suis erravit in agris!
A, quotiens per saxa canum latratibus acta est,
Venatrixque metu venantum territa fugit!
Saepe feris latuit visis, oblita, quid esset,
Ursaque conspectos in montibus horruit ursos,
- 495 Pertimuitque lupos, quamvis pater esset in illis.
Ecce, Lycaoniae proles, ignara parentis,
Arcas adest, ter quinque fere natalibus auctus:
Dumque feras sequitur, dum saltus eligit aptos,
Nexilibusque plagis silvas Erymanthidas ambit,
- 500 Incidit in matrem; quae restitit Arcade viso
Et cognoscenti similis fuit. ille refugit
Inmotosque oculos in se sine fine tenentem
Nescius extimuit, propiusque accedere aventi
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo.

505 Arcuit omnipotens , pariterque ipsosque nefasque
Sustulit , et celeri raptos per inania vento f. xvi.
Imposuit caelo vicinaque sidera fecit .

Intumuit Iuno , postquam inter sidera paelex
Fulsit , et ad canam descendit in aequora Tethyn

510 Oceanumque senem , quorum reverentia movit
Saepe deos , causamque viae scitantibus infit :
'Quaeritis , aetheriis quare regina deorum
Sedibus huc adsim ? pro me tenet altera caelum .

Mentiar , obscurum nisi nox cum fecerit orbem ,

515 Nuper honoratas summo , mea vulnere , caelo
Videritis stellas illic , ubi circulus axem
Ultimus extremum spatioque brevissimus ambit .

Est vero , cur quis Iunonem laedere nolit
Offensamque tremat ? quae prosum sola nocendo ?

520 O , ego quantum egi ! quam vasta potentia nostra est !
Esse hominem vetui , facta est dea . sic ego poenas
Sontibus inpono , sic est mea magna potestas .

Vindicet antiquam faciem vultusque ferinos
Detrahat , Argolica quod in ante Phoronide fecit !

525 Cur non et pulsa ducat Iunone , meoque
Collocet in thalamo , socerumque Lycaona sumat ?
At vos si laesae contemptus tangit alumnae ,
Gurgite caeruleo Septem prohibete triones ,
Sideraque in caelo stupri mercede recepta

530 Pellite , ne puro tinguatur in aequore paelex .'

Di maris adnuerant . habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pavonibus aethera pictis :

Tam nuper pictis caeso pavonibus Argo ,
Quam tu nuper eras , cum candidus ante fuisses ,

535 Corve loquax , subito nigrantes versus in alas .

Nam fuit haec quondam niveis argentea pennis
Ales , ut aequaret totas sine labe columbas ,
Nec servaturis vigili Capitolia voce

Cederet anseribus nec amanti flumina cycno .

540 Lingua fuit damno . lingua faciente loquaci
Qui color albus erat , nunc est contrarius albo

- Pulchrior in tota, quam Larissaea Coronis,
 Non fuit Haemonia. placuit tibi, Delphice, certe,
 Dum vel casta fuit, vel inobservata. sed ales
 545 Sensit adulterium Phoebēus, utque latentem
 Detegeret culpam, non exorabilis index f. xvii.
 Ad dominum tendebat iter. quem garrula motis
 Consequitur pennis, scitetur ut omnia, cornix:
 Auditaque viae causa 'non utile carpis'
 550 Inquit 'iter: ne sperne meae praesagia linguae.
 Quid fuerim quid simque, vide, meritumque require:
 Invenies nocuisse fidem. nam tempore quodam
 Pallas Erichthonium, prolem sine matre creatam,
 Clauserat Actaeo texta de vimine cista,
 555 Virginibusque tribus gemino de Cecrope natis
 Et legem dederat, sua ne secreta viderent.
 Abdita fronde levi densa specular ab ulmo,
 Quid facerent. commissa duae sine fraude tuentur,
 Pandrosos atque Herse. timidas vocat una sorores
 560 Aglauros, nodosque manu diducit. et intus
 Infantemque vident apporrectumque draconem.
 Acta deae refero. pro quo mihi gratia talis
 Redditur, ut dicar tutela pulsa Minervae
 Et ponar post noctis avem. mea poena volucres
 565 Admonuisse potest, ne voce pericula quaerant.
 At, puto, non ultro, nec quicquam tale rogantem
 Me petiit? ipsa licet hoc a Pallade quaeras:
 Quamvis irata est, non hoc irata negabit.
 Nam me Phocaica clarus tellure Coroneus,
 570 Nota loquor, genuit; fueramque ego regia virgo:
 Divitibusque procis, ne me contemne, petebar.
 Forma mihi nocuit. nam cum per litora lentis
 Passibus, ut soleo, summa spatiarer harena,
 Vidit et incaluit pelagi deus. utque precando
 575 Tempora cum blandis absumpsit inania verbis,
 Vim parat et sequitur. fugio densumque relinquo
 Litus, et in molli nequiquam lassor harena.
 Inde deos hominesque voco, nec contigit ullum

- Vox mea mortalem . mota est pro virgine virgo ,
 580 Auxiliumque tulit . tendebam bracchia caelo :
 Bracchia coeperunt levibus nigrescere pennis . f. xviii.
 Reicere ex umeris vestem molibar . at illa
 Pluma erat inque cutem radices egerat imas .
 Plangere nuda meis conabar pectora palmis :
 585 Sed neque iam palmas , nec pectora nuda gerebam .
 Currebam : nec , ut ante , pedes retinebat harena ,
 Sed summa tollebar humo . mox acta per auras
 Evelior , et data sum comes inculpata Minervae .
 Quid tamen hoc prodest , si diro facta volucris
 590 Crimine Nyctimene nostro successit honori ?
 An quae per totam res est notissima Lesbon , f. xix.
 Non audita tibi est ? patrium temerasse cubile
 Nyctimenen ? avis illa quidem , sed conscia culpae
 Conspectum lucemque fugit tenebrisque pudorem
 595 Celat , et a cunctis expellitur aethere toto .
 Talia dicenti 'tibi' ait 'revocamina' corvus
 'Sint precor ista malo : nos vanum spernimus omen ,'
 Nec coeptum dimittit iter , dominoque iacentem
 Cum iuvene Haemonio vidisse Coronida narrat .
 600 Laurea delapsa est audito crimine amanti ,
 Et pariter vultusque deo plectrumque colorque
 Excidit . utque animus tumida fervebat ab ira ,
 Arma assueta rapit flexumque a cornibus arcum
 Tendit et illa suo totiens cum pectore iuncta
 605 Indevitato traiecit pectora telo .
 Icta dedit gemitum , tractoque a corpore ferro
 Candida puniceo perfudit membra cruore ,
 Et dixit 'potui poenas tibi , Phoebæ , dedisse ,
 Sed peperisse prius . duo nunc moriemur in una .'
 610 Hactenus , et pariter vitam cum sanguine fudit .
 [Corpus inane animae frigus letale secutum est.]
 Paenitet heu sero poenae crudelis amantem ,
 Seque , quod audierit , quod sic exarserit , odit :
 Odit avem , per quam crimen causamque dolendi
 615 Scire coactus erat , nec non arcumque manumque

Odit cumque manu temeraria tela, sagittas:
Collapsamque fovet seraque ope vincere fata
Nititur et medicas exerceat inanis artes.

Quae postquam frustra temptata, rogamque parari
620 Sensit et arsuros supremis ignibus artus,
[Tum vero gemitus, neque enim caelestia tingui
Ora licet lacrimis, alto de corde petitos
Edidit: haud aliter, quam cum spectante iuvenca
Lactentis vituli dextra libratus ab aure

625 Tempora discussit claro cava malleus ictu.
Ut tamen ingratos in pectora fudit odores
Et dedit amplexus iniustaque iusta peregit,]
Non tulit in cineres labi sua Phoebus eosdem
Semina, sed natum flammis utereque parentis
630 Eripuit geminique tulit Chironis in antrum.
Sperantemque sibi non falsae praemia linguae
Inter aves albas vetuit consistere corvum.

Semifer interea divinae stirpis alumno

f. xx

Laetus erat mixtoque oneri gaudebat honore.

635 Ecce venit rutilus umeros protecta capillis
Filia Centauri, quam quondam nymphea Chariclo
Fluminis in rapidi ripis enixa vocavit
Ocyrhoën. non haec artes contenta paternas
Edidicisse fuit: fatorum arcana canebat.

640 Ergo ubi vaticinos concepit mente furores,
Incaluitque deo, quem clausum pectore habebat,
Aspicit infantem 'toti' que 'salutifer orbi
Cresce puer:' dixit 'tibi se mortalia saepe
Corpora debebunt: animas tibi reddere ademptas

645 Fas erit: idque semel dis indignantibus ausus,
Posse dare hoc iterum flamma prohibebere avita,
Equae deo corpus fies exsanguae, deusque, f. xxl.
Qui modo corpus eras, et bis tua fata novabis.
Tu quoque, care pater, nunc immortalis et aevis

650 Omnibus ut maneat, nascendi lege creatus,
Posse mori cupies tum, cum cruciabere dirae
Sanguine serpentis per saucia membra recepto:

Teque ex aeterno patientem numina mortis f. xxii.
Efficient, triplicesque deae tua fila solvent.'

655 Restabat fatis aliquid. suspirat ab imis
Pectoribus, lacrimaeque genis labuntur abortae,
Atque ita 'praeventunt' inquit 'me fata, vectorque
Plura loqui, vocisque meae praeccluditur usus.
Non fuerant artes tanti, quae numinis iram
660 Contraxere mihi; malle nescisse futura.
Iam mihi subduci facies humana videtur,
Iam cibus herba placet, iam latis currere campis
Impetus est: in equam cognataque corpora vertor.
Tota tamen quare? pater est mihi nempe biformis.'

665 Talia dicenti pars est extrema querellae
Intellecta parum, confusaque verba fuerunt:
Mox nec verba quidem, nec equae sonus ille videtur,
Sed simulantis equam: parvoque in tempore certos
Edidit hinnitus et bracchia movit in herbas,

670 Tum digiti coeunt et quinos alligat ungues
Perpetuo cornu levis ungula, crescit et oris
Et colli spatium; longae pars maxima pallae
Cauda fit, utque vagi crines per colla iacebant,
In dextras abiere iubas: pariterque novata est
675 Et vox et facies. nomen quoque monstra dedere.

Flebat, opemque tuam frustra Philyreius heros,
Delphice, poscebat. nam nec rescindere magni
Iussa Iovis poteras, nec, si rescindere posses,
Tunc aderas. Elin Messeniaque arva colebas.

680 Illud erat tempus, quo te pastoria pellis f. xxiii.
Texit, onusque fuit baculum silvestre sinistrae,
Alterius dispar septenis fistula cannis.

Dumque amor est curae, dum te tua fistula mulcet,
Incustoditae Pylios memorantur in agros

685 Processisse boves. videt has Atlantide Maia f. xxiv.
Natus, et arte sua silvis occultat abactas.
Senserat hoc furtum nemo, nisi notus in illo
Rure senex, Battum vicinia tota vocabant.
Divitis hic saltus herbosaque pascua Nelei

- 690 Nobiliumque greges custos servabat equarum.
 Hunc timuit, blandaque manu seduxit, et illi
 'Quisquis es, hospes,' ait 'si forte armenta requiret
 Haec aliquis, vidisse nega: neu gratia facto
 Nulla rependatur, nitidam cape praemia vaccam,'
- 695 Et dedit. accepta voces has reddidit, 'hospes,
 Tutus eas. lapis iste prius tua furta loquetur'
 Et lapidem ostendit. simulat Iove natus abire,
 Mox redit et versa pariter cum voce figura
 'Rustice, vidisti siquas hoc limite' dixit
- 700 'Ire boves, fer opem, furtoque silentia deme:
 Iuncta suo pariter dabitur tibi femina tauro.'
 At senior, postquam est merces geminata, 'sub illis
 Montibus' inquit 'erunt;' et erant sub montibus illis.
 Risit Atlantiades et 'me mihi, perfide, prodis?
- 705 Me mihi prodis?' ait periuraque pectora vertit
 In durum silicem, qui nunc quoque dicitur index:
 Inque nihil merito vetus est infamia saxo.
 Hinc se sustulerat paribus Caducifer alis:
 Munychiosque volans agros gratamque Minervae
- 710 Despectabat humum cultique arbusta Lycei.
 Illa forte die castae de more puellae
 Vertice subposito festas in Palladis arces
 Pura coronatis portabant sacra canistris.
 Inde revertentes deus aspicit ales, iterque
- 715 Non agit in rectum, sed in orbem curvat eundem.
 Ut volucris visis rapidissima miluus extis,
 Dum timet et densi circumstant sacra ministri,
 Flectitur in gyrum, nec longius audet abire,
 Spemque suam motis avidus circumvolat alis:
- 720 Sic super Actaeas agilis Cyllenius arces
 Inclinat cursus et easdem circinat auras.
 Quanto splendidior quam cetera sidera fulget
 Lucifer, et quanto te, Lucifer, aurea Phoebe:
 Tanto virginibus praestantior omnibus Herse
- 725 Ibat eratque decus pompae comitumque suarum.
 Obstipuit forma Iove natus, et aethere pendens

- Tristis et ignavi plenissima frigoris, et quae
 Igne vacet semper, caligine semper abundet.
- 765 Huc ubi pervenit belli metuenda virago,
 Constitit ante domum, neque enim succedere tectis
 Fas habet, et postes extrema cuspide pulsat.
 Concussae patuere fores. videt intus edentem
 Vipereas carnes, vitiorum alimenta suorum,
- 770 Invidiam, visaque oculos avertit. at illa
 Surgit humo pigre semesarumque relinquit
 Corpora serpentum, passuque incedit inerti;
 Utque deam vidit formaque armisque decoram,
 Ingemuit, vultumque inita ad suspiria duxit.
- 775 Pallor in ore sedet, macies in corpore toto,
 Nusquam recta acies, livent rubigine dentes,
 Pectora felle virent, lingua est suffusa veneno.
 Risus abest, nisi quem visi movere dolores,
 Nec fruitur somno, vigilacibus excita curis,
- 780 Sed videt ingratos, intabescitque videndo,
 Successus hominum, carpitque et carpitur una,
 Suppliciumque suum est. quamvis tamen oderat, illam
 Talibus affata est breviter Tritonia dictis:
 'Infice tabe tua natarum Cecropis unam.
- 785 Sic opus est. Aglauros ea est.' haud plura locuta
 Fugit et inpressa tellurem reppulit hasta.
 Illa deam obliquo fugientem lumine cernens
 Murmura parva dedit, successurumque Minervae
 Indoluit. baculumque capit, quod spinea totum
- 790 Vincula cingebant; adopertaque nubibus atris
 Quacumque ingreditur, florentia proterit arva,
 Exuritque herbas et summa cacumina carpit,
 Afflatuque suo populos urbesque domosque
 Polluit, et tandem Tritonida conspicit arcem
- 795 Ingeniis opibusque et festa pace virentem,
 Vixque tenet lacrimas, quia nil lacrimabile cernit.
 Sed postquam thalamos intravit Cecrope natae,
 Iussa facit pectusque manu ferrugine tincta
 Tangit et hamatis praecordia sentibus inplet,

- 800 Inspiratque nocens virus piceumque per ossa
 Dissipat et medio spargit pulmone venenum.
 [Neve mali causae spatium per latius errent,]
 Germanam ante oculos fortunatumque sororis
 Coniugium pulchraque deum sub imagine ponit,
 805 Cunctaque magna facit. quibus irritata, dolore
 Cecropis occulto mordetur et anxia nocte,
 Anxia luce gemit, lentaque miserrima tabe
 Liquitur, ut glacies inserto saucia sole;
 Felicisque bonis non lenius uritur Hersed,
 810 Quam cum spinosis ignis subponitur herbis,
 Quae neque dant flammam, lenique tepore cremantur.
 Saepe mori voluit, ne quicquam tale videret;
 Saepe velut crimen rigido narrare parenti:
 Denique in adverso venientem limine sedit
 815 Exclusura deum. cui blandimenta precesque
 Verbaque iactanti mitissima 'desine,' dixit
 'Hinc ego me non sum nisi te motura repulso.'
 'Stemus' ait 'pacto' velox Cyllenius 'isto,'
 Caelatasque fores virga patefecit: at illi
 820 Surgere conanti partes quascumque sedendo
 Flectimus, ignava nequeunt gravitate moveri.
 Illa quidem pugnat recto se attollere trunco,
 Sed genuum iunctura riget, frigusque perurguet.
 [Labitur, et pallent amisso sanguine venae.]
 825 Utque malum late solet inmedicabile cancer
 Serpere, et illaesas vitiatis addere partes,
 Sic letalis hiems paulatim in pectora venit
 Vitalesque vias et respiramina clausit.
 Nec conata loqui est, nec, si conata fuisset,
 830 Vocis habebat iter. saxum iam colla tenebat,
 Oraque duruerant, signumque exsanguie sedebat.
 Nec lapis albus erat: sua mens infecerat illam. f. xxv.
 Has ubi verborum poenas mentisque profanae
 Cepit Atlantiades, dictas a Pallade terras
 835 Linqvit et ingreditur iactatis aethera pennis.
 Sevocat hunc genitor. nec causam fassus amoris

- 'Fide minister' ait 'iussorum, nate, meorum,
 Pelle moram, solitoque celer delabere cursu,
 Quaeque tuam matrem tellus a parte sinistra
 840 Suspicit, indigenae Sidonida nomine dicunt,
 Hanc pete; quodque procul montano gramine pasci
 Armentum regale vides, ad litora verte.'
 Dixit: et expulsi iandudum monte iuveni
 Litora iussa petunt, ubi magni filia regis
 845 Ludere virginibus Tyriis comitata solebat.
 Non bene conveniunt nec in una sede morantur
 Maiestas et amor. sceptri gravitate relicta
 Ille pater rectorque deum, cui dextra trisulcis
 Ignibus armata est, qui nutu concutit orbem,
 850 Induitur faciem tauri mixtusque iuvenis f. xxvi.
 Mugit et in teneris formosus obambulat herbis.
 Quippe color nivis est, quam nec vestigia duri
 Calcavere pedis nec solvit aquaticus auster.
 Colla toris extant; armis palearia pendent:
 855 Cornua parva quidem, sed quae contendere possis
 Facta manu, puraque magis perlucida gemma.
 Nullae in fronte minae, nec formidabile lumen:
 Pacem vultus habet. miratur Agenore nata,
 Quod tam formosus, quod proelia nulla minetur,
 860 Sed quamvis mitem, metuit contingere primo:
 Mox adit, et flores ad candida porrigit ora.
 Gaudet amans et, dum veniat sperata voluptas,
 Oscula dat manibus. vix iam, vix cetera differt.
 Et nunc alludit, viridique exultat in herba,
 865 Nunc latus in fulvis niveum deponit harenis;
 Paulatimque metu dempto modo pectora praebet
 Virginea palpanda manu, modo cornua sertis
 Inpedienda novis. ausa est quoque regia virgo,
 Nescia quem premeret, tergo considerare tauri:
 870 Cum deus a terra siccoque a litore sensim
 Fissa pedum primis vestigia ponit in undis,
 Inde abit ulterius, mediique per aequora ponti
 Fert praedam. pavet haec litusque ablata relictum

Respicit, et dextra cornum tenet, altera dorso
875 Inposita est; tremulae sinuantur flamine vestes.

LIBER TERTIUS.

Iamque deus posita fallacis imagine tauri
Se confessus erat Dictaeaeque rura tenebat:
Cum pater ignarus Cadmo perquirere raptam
Imperat, et poenam, si non invenerit, addit
5 Exilium. [facto pius et sceleratus eodem.]
Orbe pererrato — quis enim deprendere possit
Furta Iovis? — profugus patriamque iramque parentis
Vitat Agenorides, Phoebique oracula supplex
Consulit et, quae sit tellus habitanda, requirit.
10 'Bos tibi' Phoebus ait 'solis occurret in arvis,
Nullum passa iugum, curvique immunis aratri.
Hac duce carpe vias et qua requieverit herba,
Moenia fac condas, Boeotiaque illa vocato.'
Vix bene Castalio Cadmus descenderat antro,
15 Incustoditam lente videt ire iuveneam
Nullum servitii signum cervice gerentem.
Subsequitur pressoque legit vestigia gressu,
Auctoremque viae Phoebum taciturnus adorat.
Iam vada Cephisi Panopesque evaserat arva:
20 Bos stetit et tollens speciosam cornibus altis
Ad caelum frontem mugitibus inpulit auras
Atque ita, respiciens comites sua terga sequentes,
Procubuit teneraque latus summisit in herba.
Cadmus agit grates, peregrinaeque oscula terrae
25 Figit, et ignotos montes agrosque salutat.
Sacra Iovi facturus erat. iubet ire ministros
Et petere e vivis libandas fontibus undas.
Silva vetus stabat nulla violata securi,
Et specus in media, virgis ac vinine densus,
30 Efficiens humilem lapidum compagibus arcum,

- Uberibus fecundus aquis, ubi conditus antro
Martius anguis erat, cristis praesignis et auro:
Igne micant oculi; corpus tumet omne veneno;
Tresque vibrant linguae; triplici stant ordine dentes.
- 35 Quem postquam Tyria lucum de gente profecti
Infausto tetigere gradu, demissaque in undas
Urna dedit sonitum, longo caput extulit antro
Caeruleus serpens horrendaque sibila misit.
Effluxere urnae manibus, sanguisque relinquit
- 40 Corpus, et attonitos subitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus squamosos nexibus orbes
Torquet, et imensos saltu sinuatur in arcus,
Ac media plus parte leves erectus in auras
Despicit omne nemus, tantoque est corpore, quanto
- 45 Si totum spectes, geminas qui separat Aretos.
Nec mora, Phoenicas, sive illi tela parabant,
Sive fugam, sive ipse timor prohibebat utrumque,
Occupat. hos morsu, longis amplexibus illos,
Hos necat afflati funesta tabe veneni.
- 50 Fecerat exiguas iam sol altissimus umbras:
Quae mora sit sociis, miratur Agenore natus,
Vestigatque viros. tegumen direpta leonis
Pellis erat, telum splendenti lancea ferro
Et iaculum, teloque animus praestantior omni.
- 55 Ut nemus intravit letataque corpora vidit,
Victoremque supra spatiosi corporis hostem
Tristia sanguinea lambentem vulnera lingua,
'Aut ultor vestrae, fidissima corpora, mortis,
Aut comes' inquit 'ero.' dixit, dextraque molarem
- 60 Sustulit et magnum magno conamine misit.
Illius impulsu cum turribus ardua celsis
Moenia mota forent: serpens sine vulnere mansit,
Loricæque modo squamis defensus et atrae
Duritiae pellis validos cute repulit ictus.
- 65 At non duritia iaculum quoque vicit eadem,
Quod medio lentæ spinæ curvamine fixum
Constitit, et totum descendit in ilia ferrum.

- Ille dolore ferox caput in sua terga retorsit,
 Vulneraque aspexit, fixumque hastile momordit,
 70 Idque ubi vi multa partem labefecit in omnem,
 Vix tergo eripuit: ferrum tamen ossibus haesit.
 Tum vero postquam solitas accessit ad iras
 Causa recens, plenis tumuerunt guttura venis,
 Spumaque pestiferos circumfluit albida rictus,
 75 Terraque rasa sonat squamis, quique halitus exit
 Ore niger Stygio, vitiatas inficit auras.
 Ipse modo inmensum spiris facientibus orbem
 Cingitur, interdum longa ~~trabe~~ rectior extat,
 Impete nunc vasto ceu concitus imbribus amuis
 80 Fertur et obstantes proturbat pectore silvas.
 Cedit Agenorides paulum, spolioque leonis
 Sustinet incursum, instantiaque ora retardat
 Cuspide praetenta. furit ille et inania duro
 Vulnera dat ferro, figitque in acumine dentes,
 85 Iamque venenifero sanguis manare palato
 Coeperat et virides aspergine tinxerat herbas:
 Sed leve vulnus erat, quia se retrahebat ab ictu
 Laesaque colla dabat retro, plagamque sedere
 Cedendo arcebat, nec longius ire sinebat:
 90 Donec Agenorides coniectum in gutture ferrum
 Usque sequens pressit, dum retro quercus eunti
 Obstitit, et fixa est pariter cum robore cervix.
 Pondere serpentis curvata est arbor, et imae
 Parte flagellari gemit sua robora caudae.
 95 Dum spatium victor victi considerat hostis,
 Vox subito audita est; neque erat cognoscere
 Unde, sed audita est, 'quid, Agenore ^{promptum,} nate,
^{peremptum}
 Serpentem spectas? et tu spectabere serpens.'
 Ille diu pavidus pariter cum mente colorem
 100 Perdiderat, gelidoque comae terrore rigeabant.
 Ecce viri fautrix superas delapsa per auras
 Pallas adest, motaeque iubet subponere terrae f. xxvii.

- Vipereos dentes, populi incrementa futuri.
 Paret et ut presso sulcum patefecit aratro,
 105 Spargit humi iussos, mortalia semina, dentes.
 Inde, fide maius, glaebae coepere moveri,
 Primaque de sulcis acies apparuit hastae,
 Tegmina mox capitum picto nutantia cono,
 Mox umeri pectusque onerataque bracchia telis
 110 Existunt, crescitque seges clipeata virorum.
 Sic ubi tolluntur festis aulaea theatris,
 Surgere signa solent, primumque ostendere vultus,
 Cetera paulatim; placidoque educta tenore
 Tota patent imoque pedes in margine ponunt.
 115 Territus hoste novo Cadmus capere arma parabat.
 'Ne cape,' de populo, quem terra creaverat, unus
 Exclamat 'nec te civilibus insere bellis.'
 Atque ita terrigenis rigido de fratribus unum
 Comminus ense ferit: iaculo cadit eminus ipse.
 120 Hunc quoque qui leto dederat, non longius illo
 Vivit, et exspirat modo quas acceperat, auras.
 Exemploque pari furit omnis turba, suoque
 Marte cadunt. [subiti per mutua vulnera fratres.]
 Iamque brevis vitae spatium sortita iuventus
 125 Sanguineo tepidam plangebat pectore matrem,
 Quinque superstitibus: quorum fuit unus Echion.
 Is sua iecit humo monitu Tritonidis arma,
 Fraternalque fidem pacis petiitque deditque.
 Hos operis comites habuit Sidonius hospes,
 130 Cum posuit iussam Phoebeis sortibus urbem.
 Iam stabant Thebae. poteras iam, Cadme, videri
 Exilio felix: soceri tibi Marsque Venusque
 Contigerant. huc adde genus de coniuge tanta,
 Tot natos natasque et, pignera cara, nepotes,
 135 Hos quoque iam iuvenes. sed scilicet ultima semper
 Expectanda dies homini, dicique beatus
 Ante obitum nemo supremaque funera debet.
 Prima nepos inter tot res tibi, Cadme, secundas
 Causa fuit luctus, alienaque cornua fronti

- 140 Addita , vosque canes satiatae sanguine erili .
 At bene si quaeras , fortunae crimen in illo ,
 Non scelus invenies . quod enim scelus error habebat ?
 Mons erat infectus variarum caede ferarum ,
 Iamque dies medius rerum contraxerat umbras
 145 Et sol ex aequo meta distabat utraque :
 Cum iuvenis placido per devia lustra vagantes
 Participes operum compellat Hyântius ore :
 'Lina madent , comites , ferrumque cruore ferarum ,
 Fortunamque dies habuit satis . altera lucem
 150 Cum croceis invecta rotis Aurora reducet ,
 Propositum repetemus opus . nunc Phoebus utraque
 Distat idem creta , finditque vaporibus arva .
 Sistite opus praesens , nodosaque tollite lina .'
 Iussa viri faciunt intermittuntque laborem .
 155 Vallis erat piceis et acuta densa cupressu ,
 Nomine Gargaphie , succinctae sacra Dianae ,
 Cuius in extremo est antrum nemorale recessu ,
 Arte laboratum nulla : simulaverat artem
 Ingenio natura suo ; nam pumice vivo
 160 Et levibus tofis nativum duxerat arcum .
 Fons sonat a dextra tenui perlucidus unda ,
 Margine gramineo patulos incinctus hiatus .
 Hic dea silvarum venatu fessa solebat
 Virgineos artus liquido perfundere rore .
 165 Quo postquam subiit , nympharum tradidit uni
 Armigerae iaculum pharetramque arcusque retentos ;
 Altera depositae subiecit bracchia pallae ;
 Vincla duae pedibus demunt . nam doctior illis
 Ismenis Crocale sparsos per colla capillos
 170 Colligit in nodum . [quamvis erat ipsa solutis .]
 Excipiunt laticem Nepheleque Hyaleque Rhanisque
 Et Psecas et Phiale , funduntque capacibus urnis .
 Dumque ibi perluitur solita Titania lympha ,
 Ecce nepos Cadmi dilata parte laborum
 175 Per nemus ignotum non certis passibus errans
 Pervenit in lucum : sic illum fata ferebant .

- Qui simul intravit rorantia fontibus antra,
 Sicut erant, viso nudae sua pectora nymphæ
 Percussere viro, subitisque ululatus omne
 180 Implevere nemus, circumfusæque Dianam
 Corporibus texere suis. tamen altior illis
 Ipsa dea est, colloque tenus supereminet omnes.
 Qui color infectis adversi solis ab ictu
 Nubibus esse solet aut purpureæ auroræ,
 185 Is fuit in vultu visæ sine veste Dianæ.
 Quæ quamquam comitum turba est stipata suarum,
 In latus obliquum tamen astitit, oraque retro
 Flexit: et ut vellet promptas habuisse sagittas,
 Quas habuit sic hausit aquas, vultumque virilem
 190 Perfudit. [spargensque comas ultricibus undis]
 Addidit hæc cladis prænuntia verba futuræ:
 'Nunc tibi me posito visam velamine narres,
 Si poteris narrare, licet.' nec plura minata
 Dat sparso capiti vivacis cornua cervi, f. xxviii.
 195 Dat spatium collo, summasque cacuminat aures,
 Cum pedibusque manus, cum longis brachia mutat
 Cruribus, et velat maculoso vellere corpus;
 Additus et pavor est. fugit Autonoeus heros
 Et se tam celerem cursu miratur in ipso.
 200 Ut vero vultus et cornua vidit in unda,
 'Me miserum!' dicturus erat, vox nulla secuta est:
 Ingemuit, vox illa fuit; lacrimæque per ora
 Non sua fluxerunt. mens tantum pristina mansit.
 Quid faciat? repetatne domum et regalia tecta?
 205 An lateat silvis? pudor hoc, timor impedit illud.
 Dum dubitat, videre canes: primumque Melampus
 Ichnobatesque sagax latratu signa dedere,
 Gnosius Ichnobates, Spartana gente Melampus.
 Inde ruunt alii rapida velocius aura,
 210 Pamphagus et Dorceus et Oribasus, Arcades omnes,
 Nebrophonusque valens et trux cum Laelape Theron,
 Et pedibus Pterelas, et naribus utilis Agre,
 Hylæusque ferox nuper percussus ab apro,

- Deque lupo concepta Nape, pecudesque sēcuta
 215 Poemenis, et natis comitata Harpyia duobus,
 Et substricta gerens Sicyonius ilia Ladon
 Et Dromas et Canace Sticteque et Tigris et Alce,
 Et niveis Leucon, et villis Asbolus atris,
 Praevalidusque Lacon et cursu fortis Aëlo
 220 Et Thous et Cyprio velox cum fratre Lycisce,
 Et nigram medio frontem distinctus ab albo
 Harpalos et Melaneus hirsutaque corpore Lachne,
 Et patre Dictaeo, sed matre Laconide nati
 Labros et Agriodus, et acutæ vocis Hylactor,
 225 Quosque referre mora est. ea turba cupidine praedae
 Per rupes scopulosque adituque carentia saxa
 Quaque est difficilis, quaque est via nulla, sequuntur.
 Ille fugit per quae fuerat loca saepe secutus,
 Heu famulos fugit ipse suos! clamare libebat
 230 'Actaeon ego sum, dominum cognoscite vestrum!
 Verba animo desunt. resonat latratibus aether.
 Prima Melanchaetes in tergo vulnera fecit,
 Proxima Theridamas; Oresitrophus haesit in armo.
 Tardius exierant, sed per compendia montis
 235 Anticipata via est. dominum retinentibus illis,
 Cetera turba coit confertque in corpore dentes.
 Iam loca vulneribus desunt. gemit ille, sonumque,
 Etsi non hominis, quem non tamen edere possit
 Cervus, habet, maestisque replet iuga nota querellis.
 240 [Et genibus pronis supplex similisque roganti
 Circumfert tacitos tamquam sua bracchia vultus.]
 At comites rapidum solitis hortatibus agmen
 Ignari instigant, oculisque Actaeona quaerunt,
 Et velut absentem certatim Actaeona clamant —
 245 Ad nomen caput ille refert — et abesse queruntur,
 Nec capere oblatae segnem spectacula praedae.
 Vellet abesse quidem, sed adest: velletque videre,
 Non etiam sentire canum fera facta suorum.
 Undique circumstant, mersisque in corpore rostris
 250 Dilacerant falsi dominum sub imagine cervi.

[Nec nisi finita per plurima vulnera vita
Ira pharetratae fertur satiata Dianae.]

- Rumor in ambiguo est: aliis violentior aequo
Visa dea est, alii laudant dignamque severa
255 Virginitate vocant. pars invenit utraque causas.
Sola Iovis coniunx non tam culpetne probetne
Eloquitur, quam clade domus ab Agenore ductae
Gaudet, et a Tyria collectum paelice transfert
In generis socios odium. subit ecce priori
260 Causa recens, gravidamque dolet de semine magni
Esse Iovis Semelen. dum linguam ad iurgia solvit,
'Profeci quid enim totiens per iurgia?' dixit
'Ipsa petenda mihi est: ipsam, si maxima Iuno
Rite vocor, perdam, si me gemmantia dextra
265 Sceptra tenere decet, si sum regina Iovisque
Et soror et coniunx, certe soror. at, puto, furto est
Contenta et thalami brevis est iniuria nostri.
Concipit! id deerat! manifesta que crimina pleno
Fert utero et mater, quod vix mihi contigit, uno
270 De Iove vult fieri. [tanta est fiducia formae.]
Fallat eam faxo: nec sum Saturnia, si non
Ab Iove mersa suo Stygias penetrabit ad undas.'
Surgit ab his solio, fulvaeque recondita nube
Limen adit Semeles. nec nubes ante removit,
275 Quam simulavit anum, posuitque ad tempora canos,
Sulcavitque cutem rugis, et curva trementi f. xxxix.
Membra tulit passu; vocem quoque fecit anilem,
Ipsaque erat Beroë, Semeles Epidauria nutrix.
Ergo ubi captato sermone diuque loquendo
280 Ad nomen venere Iovis, suspirat et 'opto,
Iuppiter ut sit,' ait 'metuo tamen omnia. multi
Nomine divorum thalamos iniere pudicos.
Nec tamen esse Iovem satis est: det pignus amoris,
Si modo verus is est: quantusque et qualis ab alta
285 Iunone excipitur, tantus talisque, rogato,
Det tibi complexus, suaque ante insignia sumat.'
Talibus ignaram Iuno Cadmeïda dictis

- Formarat . rogat illa Iovem sine nomine munus ;
 Cui deus 'elige,' ait 'nullam patiēre repulsam .
- 290 Quoque magis credas , Stygii quoque conscia sunt
 Numina torrentis , timor et deus ille deorum .'
 Laeta malo nimiumque potens perituraque amantis
 Obsequio Semele 'qualem Saturnia' dixit
 'Te solet amplecti , Veneris cum foedus initis ,
- 295 Da mihi te talem .'
 voluit deus ora loquentis
 Opprimere : exierat iam vox properata sub auras .
 Ingemuit ; neque enim non haec optasse , neque ille
 Non iurasse potest . ergo maestissimus altum
 Aethera conscendit , vultuque sequentia traxit
- 300 Nubila , quis nimbos inmixtaque fulgura ventis
 Addidit et tonitrus et inevitabile fulmen .
 Qua tamen usque potest , vires sibi demere temptat ;
 Nec , quo centimanum deiecerat igne Typhoëa ,
 Nunc armatur eo : nimium feritatis in illo est .
- 305 Est aliud levius fulmen , cui dextra Cyclopum
 Saevitiae flammaeque minus , minus addidit irae ;
 Tela secunda vocant superi . capit illa , domumque
 Intrat Agenoream . corpus mortale tumultus
 Non tulit aetheros , donisque iugalibus arsit .
- 310 Imperfectus adhuc infans genetricis ab alvo
 Eripitur , patrioque tener — si credere dignum est . —
 Insuitur femori maternaque tempora complet .
 Furtim illum primis Ino matertera cunis
 Educat : inde datum nympphae Nyseïdes antris
- 315 Occuluere suis lactisque alimenta dedere .
 Dumque ea per terras fatali lege geruntur ,
 Tutaque bis geniti sunt incunabula Bacchi ,
 Forte Iovem memorant , diffusum nectare , curas
 Seposuisse graves , vacuaque agitasse remissos
- 320 Cum Iunone iocos et 'maior vestra profecto est ,
 Quam quae contingit maribus' dixisse 'voluptas .'
 Illa negat . placuit , quae sit sententia docti
 Quaerere Tiresiae : Venus huic erat utraque nota .
 Nam duo magnorum viridi coëuntia silva

- 325 Corpora serpentum baculi violaverat ictu;
 Deque viro factus, mirabile, femina, septem
 Egerat autumnos. octavo rursus eosdem
 Vidit, et 'est vestrae si tanta potentia plagae,'
 Dixit 'ut auctoris sortem in contraria mutet,
- 330 Nunc quoque vos feriam.' percussis anguibus isdem
 Forma prior rediit, geneticaque venit imago.
 Arbiter hic igitur sumptus de lite iocosa
 Dicta Iovis firmat. gravius Saturnia iusto
 Nec pro materia fertur doluisse, sui que
- 335 Iudicis aeterna damnavit lumina nocte.
 At pater omnipotens, neque enim licet irrita cuiquam
 Facta dei fecisse deo, pro lumine adempto
 Scire futura dedit, poenamque levavit honore.
 Ille per Aonias fama celeberrimus urbes
- 340 Inreprehensa dabat populo responsa petenti.
 Prima fide vocisque ratae temptamina sumpsit
 Caerula Liriope, quam quondam flumine curvo
 Implicuit, clausaeque suis Cephisos in undis
 Vim tulit. enixa est utero pulcherrima pleno
- 345 Infantem, nymphis iam tunc qui posset amari,
 Narcissumque vocat. de quo consultus, an esset
 Tempora maturae visurus longa senectae,
 Fatidicus vates 'si se non noverit' inquit.
 Vana diu visa est vox auguris. exitus illam
- 350 Resque probat letique genus novitasque furoris.
 Namque ter ad quinos unum Cephisius annum
 Addiderat, poteratque puer iuvenisque videri.
 Multi illum iuvenes, multae cupiere puellae;
 Sed fuit in tenera tam dura superbia forma,
- 355 Nulli illum iuvenes, nullae tetigere puellae.
 Aspicit hunc trepidos agitantem in retia cervos
 Vocalis nymphe, quae nec reticere loquenti
 Nec prior ipsa loqui didicit, resonabilis Echo.
 Corpus adhuc Echo, non vox erat: et tamen usum
- 360 Garrula non alium, quam nunc habet, oris habebat,
 Reddere de multis ut verba novissima posset.

- Fecerat hoc Iuno, quia, cum deprendere posset
 Cum Iove saepe suo nymphas in monte iacentes,
 Illa deam longo prudens sermone tenebat,
 365 Dum fugerent nymphae. postquam Saturnia sensit,
 'Huius' ait 'linguae, qua sum delusa, potestas
 Parva tibi dabitur, vocisque brevissimus usus:
 Reque minas firmat: tantum haec in fine loquendi
 Ingeminat voces auditaque verba reportat.
- 370 Ergo ubi Narcissum per devia rura vagantem
 Vidit et incaluit, sequitur vestigia furtim;
 Quoque magis sequitur, flamma propiore calescit,
 Non aliter, quam cum summis circumlita taedis
 Admotam rapiunt vivacia sulpura flammam.
- 375 O quotiens voluit blandis accedere dictis
 Et molles adhibere preces! natura repugnat,
 Nec sinit, incipiat. sed, quod sinit, illa parata est
 Expectare sonos, ad quos sua verba remittat.
 Forte puer, comitum seductus ab agmine fido,
 380 Dixerat 'ecquis adest?', et 'adest!' responderat Echo.
 Hic stupet, atque aciem partes dimittit in omnes,
 Voce 'veni!' magna clamat: vocat illa vocantem.
 Respicit, et rursus nullo veniente 'quid' inquit
 'Me fugis?' et totidem, quot dixit, verba recepit.
- 385 Perstat, et alternae deceptus imagine vocis
 'Huc coëamus!' ait, nullique libentius umquam
 Responsura sono 'coëamus!' rettulit Echo
 Et verbis favet ipsa suis, egressaque silva
 Ibat, ut iniceret sperato bracchia collo.
- 390 Ille fugit, fugiensque 'manus complexibus aufer!
 Ante' ait 'emoriar, quam sit tibi copia nostri!
 Rettulit illa nihil nisi 'sit tibi copia nostri!
 Spreta latet silvis, pudibundaque frondibus ora
 Protegit, et solis ex illo vivit in antris.
- 395 Sed tamen haeret amor crescitque dolore repulsae:
 Extenuant vigiles corpus miserabile curae, f. xxxi.
 Adducitque cutem macies, et in aëra sucus
 Corporis omnis abit. vox tantum atque ossa supersunt.

Vox manet : ossa ferunt lapidis traxisse figuram.

400 [Inde latet silvis nulloque in monte videtur ;
Omnibus auditur . sonus est , qui vivit in illa .]

Sic hanc , sic alias undis aut montibus ortas
Luserat hic nymphas , sic coctus ante viriles .

Inde manus aliquis despectus ad aethera tollens
405 'Sic amet ipse licet , sic non potiaturo amato !'

Dixerat : assensit precibus Rhamnusia iustis .

Fons erat inlimis , nitidis argenteus undis ,

Quem neque pastores neque pastae monte capellae

Contigerant aliudve pecus , quem nulla volucris

410 Nec fera turbarat nec lapsus ab arbore ramus .

Gramen erat circa , quod proximus umor alebat ,

Silvaque sole locum passura tepescere nullo .

Hic puer et studio venandi lassus et aestu

Procubuit , faciemque loci fontemque secutus .

415 [Dumque sitim sedare cupit , sitis altera crevit .]

Dumque bibit , visae correptus imagine formae

[Spem sine corpore amat , corpus putat esse , quod
umbra est .]

Adstupet ipse sibi , vultuque inmotus eodem

Haeret , ut e Pario formatum marmore signum .

420 Spectat humi positus geminum , sua lumina , sidus ,

Et dignos Baccho , dignos et Apolline crines ,

Inpubesque genas , et eburnea colla , decusque

Oris , et in niveo mixtum candore ruborem ;

Cunctaque miratur , quibus est mirabilis ipse .

425 Se cupit imprudens et qui probat , ipse probatur ,

Dumque petit , petitur , pariterque accendit et ardet .

Irrita fallaci quotiens dedit oscula fonti !

In medias quotiens visum captantia collum

Bracchia mersit aquas , nec se deprendit in illis !

430 Quid videat , nescit : sed quod videt , uritur illo ,

Atque oculos idem , qui decipit , incitat error .

Credule , quid frustra simulacra fugacia captas ?

Quod petis , est nusquam . quod amas , avertere , perdes .

Ista repercussae , quam cernis , imaginis umbra est :

- 435 Nil habet ista sui . tecum venitque , manetque ;
 Tecum discedet , si tu discedere possis .
 Non illum Cereris , non illum cura quietis
 Abstrahere inde potest : sed opaca fusus in herba
 Spectat inexpleto mendacem lumine formam ,
- 440 Perque oculos perit ipse suos . paulumque levatus ,
 Ad circumstantes tendens sua bracchia silvas ,
 'Ecquis , io silvae , crudelius' inquit 'amavit ?
 Scitis enim et multis latebra opportuna fuistis .
 Ecquem , cum vestrae tot agantur saecula vitae ,
- 445 Qui sic tabuerit , longo meministis in aevo ?
 Et placet et video : sed quod videoque placetque ,
 Non tamen invenio : tantus tenet error amantem .
 Quoque magis doleam , nec nos mare separat ingens ,
 Nec via , nec montes , nec clausis moenia portis :
- 450 Exigua prohibemur aqua . cupit ipse teneri :
 Nam quotiens liquidis porreximus oscula lymphis ,
 Hic totiens ad me resupino nititur ore .
 Posse putes tangi : minimum est , quod amantibus
 obstat .
- Quisquis es , huc exi ! quid me , puer unice , fallis ,
- 455 Quove petitus abis ? certe nec forma nec aetas
 Est mea , quam fugias , et amarunt me quoque nymphae .
 Spem mihi nescio quam vultu promittis amico ,
 Cumque ego porrexi tibi bracchia , porrigis ultro :
 Cum risi , arrides : lacrimas quoque saepe notavi
- 460 Me lacrimante tuas : nutu quoque signa remittis :
 Et , quantum motu formosi suspicor oris ,
 Verba refers , aures non pervenientia nostras —
 Iste ego sum ! sensi ; nec me mea fallit imago .
 Uror amore mei , flammam moveoque feroque .
- 465 Quid faciam ? roger , ane rogem ? quid deinde rogabo ?
 Quod cupio mecum est : inopem me copia fecit .
 O utinam a nostro secedere corpore possem !
 Votum in amante novum , vellem quod amamus ,
 abesset ! —
- Iamque dolor vires adimit , nec tempora vitae

- 470 Longa meae superant, primoque extinguo in aevo.
Nec mihi mors gravis est, posituro morte dolores:
Hic, qui diligitur, vellem diuturnior esset.
Nunc duo concordēs anima moriemur in una.
Dixit, et ad speciem rediit male sanus eandem,
- 475 Et lacrimis turbavit aquas, obscuraque moto
Reddita forma lacu est. quam cum vidisset abire,
'Quo refugis? remane, nec me, crudelis, amantem
Desere!' clamavit 'liceat quod tangere non est,
Aspicere et misero praebere alimenta furori.'
- 480 Dumque dolet, summa vestem diduxit ab ora,
Nudaque marmoreis percussit pectora palmis.
Pectora traxerunt tenuem percussa ruborem,
Non aliter quam poma solent, quae candida parte
Parte rubent, aut ut variis solet uva racemis
- 485 Ducere purpureum, nondum matura, colorem.
Quae simul aspexit liquefacta rursus in unda,
Non tulit ulterius: sed ut intabescere flavae
Igne levi cerae matutinaeque pruinae
Sole tepente solent, sic adtenuatus amore
- 490 Liquitur et caeco paulatim carpitur igni.
Et neque iam color est mixto candore rubori,
Nec vigor et vires et quae modo visa placebant,
Nec corpus remanet, quondam quod amaverat Echo.
Quae tamen ut vidit, quamvis irata memorque,
- 495 Indoluit, quotiensque puer miserabilis 'eheu!
Dixerat, haec resonis iterabat vocibus 'eheu!
Cumque suos manibus percusserat ille lacertos,
Haec quoque reddebat sonitum plangoris eundem.
Ultima vox solitam fuit haec spectantis in undam,
- 500 'Heu frustra dilecte puer!' totidemque remisit
Verba locus; dictoque vale 'vale!' inquit et Echo.
Ille caput viridi fessum summisit in herba,
Lumina nox clausit domini mirantia formam.
Tum quoque se, postquam est inferna sede receptus,
- 505 In Stygia spectabat aqua. planxere sorores
Naides et sectos fratri posuere capillos;

Planxerunt dryades : plangentibus assonat Echo .
 Iamque rogam quassasque faces feretrumque parabant :
 Nusquam corpus erat . croceum pro corpore florem
 510 Inveniunt foliis medium cingentibus albis . f. xxvii.

Cognita res meritam vati per Achaidas urbes
 Adtulerat famam , nomenque erat auguris ingens .
 Spernit Echionides tamen hunc ex omnibus unus
 Contemptor superum Pentheus , praesagaque ridet
 515 Verba senis , tenebrasque et cladem lucis ademptae
 Obicit . ille movens albertia tempora canis
 'Quam felix esses , si tu quoque luminis huius
 Orbis' ait 'fieres , ne Bacchica sacra videres !
 Namque dies aderit , quam non procul auguror esse ,
 520 Qua novus huc veniat , proles Semeleia , Liber ,
 Quem nisi templorum fueris dignatus honore ,
 Mille lacer spargere locis , et sanguine silvas
 Foedabis matremque tuam matrisque sorores .
 Eveniet ! neque enim dignabere numen honore ,
 525 Meque sub his tenebris nimium vidisse quereris .'
 Talia dicentem proturbat Echione natus .
 Dicta fides sequitur , responsaque vatis aguntur
 Liber adest , festisque fremunt ululatus agri :
 Turba ruit , mixtaeque viris matresque nurusque
 530 Vulgusque proceresque ignota ad sacra feruntur .
 'Quis furor , anguigenae , proles Mavortia , vestras
 Attonuit mentes ?' Pentheus ait 'aerane tantum
 Aere repulsa valent et adunco tibia cornu
 Et magicae fraudes , ut quos non bellicus ensis ,
 535 Non tuba terruerit , non strictis agmina telis ,
 Femineae voces et mota insania vino
 Obscenique greges et inania tympana vincant ?
 Vosne , senes , mirer , qui longa per aequora vecti
 Hac Tyron , hac profugos posuistis sede Penates ,
 540 Nunc sinitis sine Marte capi ? vosne , acrior aetas ,
 O iuvenes , propiorque meae , quos arma tenere ,
 Non thyrsos , galeaque tegi , non fronde , decebat ?
 Este , precor , memores , qua sitis stirpe creati ,

- Illusque animos, qui multos perdidit unus,
 545 Sumite serpentis! pro fontibus ille lacuque
 Interiit: at vos pro fama vincite vestra!
 Ille dedit leto fortes, vos pellite molles,
 Et patrium retinete decus. si fata vetabant
 Stare diu Thebas, utinam tormenta virique
 550 Moenia diruerent, ferrumque ignisque sonarent!
 Essemus miseri sine crimine; sorsque querenda,
 Non celanda foret, lacrimaeque pudore carerent.
 At nunc a puero Thebae capientur inermi,
 Quem neque bella iuvant, nec tela, nec usus equorum.
 555 Sed madidi murra crines mollesque coronae
 Purpuraque et pictis intextum vestibus aurum.
 Quem quidem ego actutum, modo vos absistite, cogam
 Assumptumque patrem commentaque sacra fateri.
 An satis Acrisio est animi, contemnere vanum
 560 Numen et Argolicas venienti claudere portas,
 Penthea terrebit cum totis advena Thebis?
 Ite citi,' — famulis hoc imperat — 'ite, ducemque
 Attrahite huc vinctum! iussis mora segnis abesto.'
 Hunc avus, hunc Athamas, hunc cetera turba suorum
 565 Corripiunt dictis frustra que inhibere laborant.
 Acrior admonitu est, irritaturque retenta
 Et crescit rabies, remoraminaque ipsa nocebant.
 Sic ego torrentem qua nil obstabat eunti,
 Lenius et modico strepitu decurrere vidi:
 570 At quacumque trabes obstructaque saxa tenebant,
 Spumeus et fervens et ab obice saevior ibat.
 Ecce cruentati redeunt et, Bacchus ubi esset,
 Quaerenti domino Bacchum vidisse negarunt,
 'Hunc' dixere 'tamen comitem famulumque sacrorum
 575 Cepimus' et tradunt manibus post terga ligatis.
 [Sacra dei quendam Tyrrhena gente secutum.]
 Aspicit hunc Pentheus oculis, quos ira tremendos
 Fecerat; et quamquam poenae vix tempora differt,
 'O periture tuaeque aliis documenta dature
 580 Morte,' ait 'ede tuum nomen nomenque parentum

- Et patriam , morisque novi cur sacra frequentes .
 Ille metu vacuus 'nomen mihi' dixit 'Acoetes ,
 Patria Maeonia est ; humili de plebe parentes .
 Non mihi quae duri colerent , pater , arva iuveni ,
 585 Lanigerosve greges , non ulla armenta reliquit .
 Pauper et ipse fuit , linoque solebat et hamis
 Decipere , et calamo salientes ducere pisces .
 Ars illi sua census erat . cum traderet artem ,
 "Accipe quas habeo , studii successor et heres ,"
 590 Dixit 'opes .'" moriensque mihi nihil ille reliquit ,
 Praeter aquas . unum hoc possum appellare paternum .
 Mox ego , ne scopulis haererem semper in isdem ,
 Addidici regimen dextra moderante carinae
 Flectere , et Oleniae sidus pluviale Capellae
 595 Taygetenque Hyadasque oculis Arctonque notavi
 Ventorumque domos et portus puppibus aptos .
 Forte petens Delon CIAE telluris ad oras
 Applicor , et dextris adducor litora remis ,
 Doque leves saltus udaeque inmittor harenae ,
 600 Nox ubi consumpta est . aurora rubescere primo
 Coeperat : exurgo , laticesque inferre recentes
 Adnoneo , monstroque viam , quae ducat ad undas .
 Ipse , quid aura mihi tumulo promittat ab alto ,
 Prospicio , comitesque voco , repetoque carinam .
 605 "Adsumus en !" inquit sociorum primus Opheltes ,
 Utque putat , praedam deserto nactus in agro ,
 Virginea puerum ducit per litora forma .
 Ille mero somnoque gravis titubare videtur ,
 Vixque sequi . specto cultum faciemque gradumque ;
 610 Nil ibi quod credi posset mortale , videbam .
 Et sensi et dixi sociis "quod numen in isto
 Corpore sit , dubito : sed corpore numen in isto est .
 Quisquis es , o faveas , nostrisque laboribus adsis :
 His quoque des veniam ." "pro nobis mitte precari"
 615 Dictys ait , quo non alius conscendere summas
 Ocior antemnas , prenoque rudente relabi .
 Hoc Libys , hoc flavus , prorae tutela , Melanthus ,

- Hoc probat Alcimedon, et qui requiemque modumque
 Voce dabat remis, animorum hortator Epopeus;
 620 Hoc omnes alii: praedae tam caeca cupido est.
 "Non tamen hanc sacro violari pondere pinum
 Perpetiar;" dixi 'pars hic mihi maxima iuris.'
 Inque aditu obsisto. furit audacissimus omni
 De numero Lycabas, qui Tusca pulsus ab urbe
 625 Exilium dira poenam pro caede luebat.
 Is mihi, dum resto, iuvenali guttura pugno
 Rupit, et excussum misisset in aequora, si non
 Haesissem, quamvis amens, in fune retentus.
 Impia turba probat factum. tum denique Bacchus, —
 630 Bacchus enim fuerat — veluti clamore solutus
 Sit sopor, aque mero redeant in pectora sensus,
 "Quid facitis? quis clamor?" ait, 'qua, dicite, nautae,
 Huc ope perveni? quo me deferre paratis?'
 "Pone metum," Proreus 'et quos contingere portus
 635 Ede velis:' dixit 'terra sistere petita.'
 "Naxon" ait Liber 'cursus advertite vestros.
 Illa mihi domus est: vobis erit hospita tellus.'
 Per mare fallaces perque omnia numina iurant
 Sic fore, meque iubent pictae dare vela carinae.
 640 Dextera Naxos erat: dextra mihi lintea danti
 "Quid facis, o demens? quis te furor—?" inquit
 Opheltes;
 [Pro se quisque, 'tenet? laevam pete.'" maxima nutu]
 Pars mihi significat, pars, quid velit, aure susurrat.
 Obstipui, "capiat" que 'aliquis moderamina" dixi
 645 Meque ministerio scelerisque artisque removi.
 Increpor a cunctis, totumque inmurmurat agmen.
 E quibus Aethalion "te scilicet omnis in uno
 Nostra salus posita est!" ait, et subit ipse meumque
 Explet opus, Naxoque petit diversa relicta.
 650 Tum deus illudens, tamquam modo denique fraudem
 Senserit, e puppi pontum prospectat adunca
 Et flenti similis "non haec mihi litora, nautae,
 Promisistis," ait, 'non haec mihi terra rogata est.

- Quo merui poenam facto? quae gloria vestra est,
 655 Si puerum iuvenes, si multi fallitis unum?"
 Iandudum flebam. lacrimas manus in pia nostras
 Ridet et inpellit properantibus aequora remis.
 Per tibi nunc ipsum, nec enim praesentior illo
 Est deus, adiuro, tam me tibi vera referre,
 660 Quam veri maiora fide. stetit aequore puppis
 Haud aliter, quam si siccum navale teneret.
 Illi admirantes remorum in verbere perstant,
 Velaque deducunt, geminaque ope currere temptant.
 Impediunt hederæ remos, nexuque recurvo
 665 Serpunt et gravidis distinguunt vela corymbis.
 Ipse racemiferis frontem circumdatus uvis
 Pampineis agitat velatam frondibus hastam.
 Quem circa tigres simulacraque inania lyncum
 Pictarumque iacent fera corpora pantherarum.
 670 Exiluire viri, sive hoc insania fecit, f. xxxiii
 Sive timor. primusque Medon nigrescere coepit
 Corpore, et expresso spinae curvamine flecti.
 Incipit huic Lycabas: "in quae miracula" dixit
 'Verteris?" et lati rictus et panda loquenti
 675 Naris erat, sannamque cutis durata trahebat.
 At Libys abstentos dum vult obvertere remos,
 In spatium resilire manus breve vidit, et illas
 Iam non esse manus, iam pinnas posse vocari.
 Alter ad intortos cupiens dare brachia funes
 680 Brachia non habuit, truncoque repandus in undas
 Corpore desiluit: falcata novissima cauda est,
 Qualia dimidia sinuantur cornua lunae.
 Undique dant saltus, multaque aspergine rorant,
 Emerguntque iterum, redeuntque sub aequora rursus,
 685 Inque chori ludunt speciem, lascivaque iactant
 Corpora et acceptum patulis mare naribus efflant.
 De modo viginti, tct enim ratis illa ferebat,
 Restabam solus. pavidum gelidumque trementi
 Corpore vixque meum firmat deus "excute" dicens
 690 'Corde metum, Diamque tene.'" delatus in illam

- Accessi sacris Baccheaque sacra frequento.
 'Praebuimus longis' Pentheus 'ambagibus aures,'
 Inquit 'ut ira mora vires absumere posset.
 Praecipitem famuli rapite hunc, cruciataque diris
 695 Corpora tormentis Stygiae demittite nocti.'
 Protinus abstractus solidis Tyrrhenus Acoetes
 Clauditur in tectis: et dum crudelia iussae
 Instrumenta necis ferrumque ignesque parantur,
 Sponte sua patuisse fores, lapsasque lacertis
 700 Sponte sua fama est nullo solvente catenas.
 Perstat Echionides. nec iam iubet ire, sed ipse
 Vadit, ubi electus facienda ad sacra Cithaeron
 Cantibus et clara bacchantum voce sonabat.
 Ut fremit acer equus, cum bellicus aere canoro
 705 Signa dedit tubicen, pugnaeque assumit amorem.
 Penthea sic ictus longis ululatus aether
 Movit, et audito clamore recanduit ira.
 Monte fere medio est, cingentibus ultima silvis,
 Purus ab arboribus spectabilis undique campus.
 710 Hic oculis illum cernentem sacra profanis
 Prima videt, prima est insano concita cursu,
 Prima suum misso violavit Penthea thyro
 Mater. 'io, geminae' clamavit 'adeste sorores!
 Ille aper, in nostris errat qui maximus agris,
 715 Ille mihi feriendus aper.' ruit omnis in unum
 Turba furens; cunctae coeunt, trepidumque sequuntur,
 Iam trepidum, iam verba minus violenta loquentem.
 Iam se damnantem, iam se peccasse fatentem.
 Saucius ille tamen 'fer opem, matertera' dixit
 720 'Autonoë! moveant animos Actaeonis umbrae.'
 Illa, quis Actaeon, nescit, dextramque precantis
 Abstulit: Inoo lacerata est altera raptu.
 Non habet infelix, quae matri bracchia tendat,
 Trunca sed ostendens deiectis vulnera membris.
 725 'Aspice, mater!' ait. visis ululavit Agaue,
 Collaque iactavit, movitque per aëra crinem;
 Avulsumque caput digitis complexa cruentis

Clamat 'io comites , opus haec victoria nostrum est!
 Non citius frondes autumnī frigore tactas
 730 Ianque male haerentes alta rapit arbore ventus ,
 Quam sunt membra viri manibus direpta nefandis .
 Talibus exemplis monitae nova sacra frequentant
 Turaque dant sanctasque colunt Ismenides aras .

LIBER QUARTUS.

At non Alcithoë Miueñas orgia censet
 Accipienda dei , sed adhuc temeraria Bacchum
 Progeniem negat esse Iovis , sociasque sorores
 Impietatis habet . festum celebrare sacerdos ,
 5 Immunesque operum famulas dominasque suorum
 Pectora pelle tegi , crinales solvere vittas ,
 Serta coma , manibus frondentes sumere thyrsos
 Iusserat , et saevam laesi fore numinis iram
 Vaticinatus erat . parent matresque nurusque ,
 10 Telasque calathosque infectaque pensa reponunt ,
 Turaque dant , Bacchumque vocant Bromiumque
 Lyaeumque
 Ignigenamque satumque iterum solumque bimatrem :
 Additur his Nyseus indetonsusque Thyoneus ,
 Et cum Lenaeo genialis consitor uvae ,
 15 Nycteliusque Eleleusque parens et Iacchus et Euhan ,
 Et quae praeterea per Graias plurima gentes
 Nomina , Liber , habes . tibi enim inconsumpta
 iuventa est ,
 Tu puer aeternus , tu formosissimus alto
 Conspiceris caelo . tibi , cum sine cornibus astas ,
 20 Virgineum caput est . oriens tibi victus adusque
 Decolor extremo qua tingitur India Gange .
 Penthea tu , venerande , bipenniferumque Lycurgum
 Sacrilegos mactas , Tyrrhenaque mittis in aequor
 Corpora . tu biugum pictis insignia frenis

- 25 Colla premis lyncum . bacchae satyrique sequuntur ,
 Quique senex ferula titubantes ebrius artus
 Sustinet et pando non fortiter haeret asello .
 Quacumque ingrederis , clamor iuvenalis et una
 Femineae voces impulsaque tympana palmis
- 30 Concavaque aera sonant longoque foramine buxus .
 'Placatus mitisque' rogant Ismenides 'adsis,'
 Iussaque sacra colunt . solae Minyeides intus
 Intempestiva turbantes festa Minerva
 Aut ducunt lanas , aut stauina pollice versant ,
- 35 Aut haerent telae famulasque laboribus urgunt .
 E quibus una levi deducens pollice filum
 'Dum cessant aliae commentaque sacra frequentant ,
 Nos quoque , quas Pallas , melior dea , detinet,' inquit
 'Utile opus manuum vario sermone levemus ,
- 40 Perque vices aliquid , quod tempora longa videri
 Non sinat , in medium vacuas referamus ad aures.'
 Dicta probant , primamque iubent narrare sorores .
 Illa , quid e multis referat , nam plurima norat ,
 Cogitat . et dubia est , de te , Babylonia , narret , f. xxxiv .
- 45 Derceti , quam versa squamis velantibus artus
 Stagna Palaestini credunt motasse figura :
 An magis , ut sumptis illius filia pennis f. xxxv .
 Extremos albis in turribus egerit annos :
 Nais an ut cantu nimiumque potentibus herbis f. xxxvi .
- 50 Verterit in tacitos iuvenalia corpora pisces ,
 Donec idem passa est : an , quae poma alba ferebat ,
 Ut nunc nigra ferat contactu sanguinis arbor .
 Hoc placet . hanc , quoniam vulgaris fabula non est ,
 Talibus orsa modis , lana sua fila sequente .
- 55 'Pyramus et Thisbe , iuvenum pulcherrimus alter ,
 Altera , quas oriens habuit , praelata puellis ,
 Contiguas tenere domos , ubi dicitur altam
 Coctilibus muris cinxisse Semiramis urbem .
 Notitiam primosque gradus vicinia fecit :
- 60 Tempore crevit amor . taedae quoque iure coissent :
 Sed vetuere patres . quod non potuere vetare ,

- Ex aequo captis ardebant mentibus ambo.
 Conscius omnis abest, nutu signisque loquuntur,
 Quoque magis tegitur, tectus magis aestuat ignis.
- 65 Fissus erat tenui rima, quam duxerat olim
 Cum fieret, paries domui communis utrique.
 Id vitium nulli per saecula longa notatum —
 Quid non sentit amor? — primi vidistis amantes,
 Et vocis fecistis iter; tutaeque per illud
- 70 Murmure blanditiae minimo transire solebant.
 Saepe, ubi constiterant, hinc Thisbe, Pyramus illinc,
 Inque vices fuerat captatus anhelitus oris,
 "Invide" dicebant "paries, quid amantibus obstas?
 Quantum erat, ut sineres toto nos corpore iungi,
 75 Aut hoc si nimium, vel ad oscula danda pateres!
 Nec sumus ingrati: tibi nos debere fatemur,
 Quod datus est verbis ad amicas transitus aures."
 Talia diversa nequiquam sede locuti
 Sub noctem dixere vale, partique dedere
- 80 Oscula quisque suae non pervenientia contra.
 Postera nocturnos aurora removerat ignes,
 Solque pruinosas radiis siccaverat herbas:
 Ad solitum coiere locum. tum murmure parvo
 Multa prius questi, statuunt, ut nocte silenti
- 85 Fallere custodes foribusque excedere temptent,
 Cumque domo exierint, urbis quoque tecta relinquunt;
 Neve sit errandum lato spatiantibus arvo,
 Conveniant ad busta Nini, lateantque sub umbra
 Arboris. arbor ibi niveis uberrima pomis
- 90 Ardua morus erat, gelido contermina fonti.
 Pacta placent, et lux tarde discedere visa est.
 [Praecipitatur aquis, et aquis nox exit ab isdem.]
 Callida per tenebras versato cardine Thisbe
 Egreditur fallitque suos, adopertaque vultum
- 95 Pervenit ad tumulum, dictaque sub arbore sedit.
 Audacem faciebat amor. venit ecce recenti
 Caede leaena boum spumantes oblita rictus,
 Depositura sitim vicini fontis in unda.

- Quam procul ad lunae radios Babylonia Thisbe
 100 Vidit, et obscurum trepido pede fugit in antrum,
 Dumque fugit, tergo velamina lapsa reliquit.
 Ut lea saeva sitim multa compescuit unda,
 Dum redit in silvas, inventos forte sine ipsa
 Ore cruentato tenues laniavit amictus.
- 105 Serius egressus vestigia vidit in alto
 Pulvere certa ferae, totoque expalluit ore
 Pyramus. ut vero vestem quoque sanguine tinctam
 Repperit, "una duos" inquit 'nox perdet amantes:
 E quibus illa fuit longa dignissima vita,
- 110 Nostra nocens anima est. ego te, miseranda, peremi,
 In loca plena metus qui iussi nocte venires,
 Nec prior huc veni. nostrum divellite corpus,
 Et scelerata fero consumite viscera morsu,
 O quicumque sub hac habitatis rupe, leones.
- 115 Sed timidi est optare necem" — velamina Thisbes
 Tollit, et ad pactae secum fert arboris umbram.
 Utque dedit notae lacrimas, dedit oscula vesti,
 "Accipe nunc" inquit 'nostri quoque sanguinis
 haustus!'
- Quoque eras accinctus, demisit in ilia ferrum,
 120 Nec mora, ferventi moriens e vulnere traxit.
 Ut iacuit resupinus humo, cruor emicat alte:
 Non aliter, quam cum vitiato fistula plumbo
 Scinditur, et tenui stridente foramine longas
 Eiaculatur aquas atque ictibus aëra rumpit.
- 125 Arborei fetus aspergine caedis in atram
 Vertuntur faciem. [madefactaque sanguine radix
 Puniceo tinguit pendentia mora colore.]
 Ecce metu nondum posito, ne fallat amantem,
 Illa redit, iuvenemque oculis animoque requirit,
- 130 Quantaque vitarit narrare pericula gestit.
 Utque locum et rigua cognoscit in arbore formam,
 Sic facit incertam pomi color. haeret, an haec sit.
 Dum dubitat, tremebunda videt pulsare cruentum
 Membra solum, retroque pedem tulit, oraque buxo

- 135 Pallidiora gerens exhorruit aequoris instar,
 Quod tremit, exigua cum summum stringitur aura.
 Sed postquam remorata suos cognovit amores,
 Percutit indignos claro plangore lacertos,
 Et laniata comas amplexaque corpus amatum
- 140 Vulnera supplevit lacrimis fletumque cruori
 Miscuit, et gelidis in vultibus oscula figens
 "Pyrame," clamavit "quis te mihi casus ademit?
 Pyrame, responde: tua te carissima Thisbe
 Nominat. exaudi, vultusque attolle iacentes!"
- 145 Ad nomen Thisbes oculos iam morte gravatos
 Pyramus erexit, visaque recondidit illa.
 Quae postquam vestemque suam cognovit, et ense
 Vidit ebur vacuum, "tua te manus" inquit "amorque
 Perdidit, infelix. est et mihi fortis in unum
- 150 Hoc manus, est et amor: dabit hic in vulnera vires.
 Persequar extinctum, letique miserrima dicar
 Causa comesque tui. quique a me morte revelli
 Heu sola poteris, poteris nec morte revelli.
 Hoc tamen amborum verbis estote rogati,
- 155 O multum miseri, meus illiusque parentes,
 Ut quos certus amor, quos hora novissima iunxit,
 Componi tumulo non invideatis eodem. f. xxxvii.
 At tu, quae ramis arbor miserabile corpus
 Nunc tegis unius, mox es tectura duorum,
- 160 Signa tene caedis, pullosque et luctibus aptos
 Semper habe fetus, gemini monumenta cruoris."
 Dixit, et aptato pectus mucrone sub imum
 Incubuit ferro, quod adhuc a caede tepebat.
 Vota tamen tetigere deos, tetigere parentes.
- 165 Nam color in pomo est, ubi permaturuit, ater:
 Quodque rogis superest, una requiescit in urna.
 Desierat: mediumque fuit breve tempus, et orsa est
 Dicere Leuconoë. vocem tenere sorores.
 'Hunc quoque, siderea qui temperat omnia luce,
- 170 Cepit amor Solem: Solis referemus amores.
 Primus adulterium Veneris cum Marte putatur

- Illic vidisse deus, videt hic deus omnia primus.
 Indoluit facto, lunonigenaeque marito
 Furta tori furtique locum monstravit. at illi
 175 Et mens et quod opus fabrilis dextra tenebat.
 Excidit. extemplo graciles ex aere catenas
 Retiaque et laqueos, quae lumina fallere possent,
 Elimat. non illud opus tenuissima vincant
 Stamina, non summo quae pendet aranea tigno:
 180 Utque leves tactus momentaque parva sequantur,
 Efficit, et lecto circumdata collocat apte.
 Ut venere torum coniunx et adulter in unum,
 Arte viri vinculisque nova ratione paratis
 In mediis ambo deprensi amplexibus haerent.
 185 Lemnius extemplo valvas patefecit eburnas,
 Admisitque deos. illi iacere ligati
 Turpiter. atque aliquis de dis non tristibus optat
 Sic fieri turpis. superi risere, diuque
 Haec fuit in toto notissima fabula caelo.
 190 Exigit indicii memorem Cythereia poenam,
 Inque vices illum, tectos qui laesit amores,
 Laedit amore pari. quid nunc, Hyperione nate,
 Forma colorque tibi radiataque lumina prosunt?
 Nempe tuis omnes qui terras ignibus uris,
 195 Ureris igne novo; quique omnia cernere debes,
 Leucothoën spectas, et virgine figis in una
 Quos mundo debes, oculos. modo surgis eoo
 Temperius caelo, modo serius incidis undis,
 Spectandique mora brumales porrigis horas:
 200 Deficis interdum, vitiumque in lumina mentis
 Transit, et obscurus mortalia pectora terres.
 Nec, tibi quod lunae terris propioris imago
 Obstiterit, palles: facit hunc amor iste colorem.
 Diligis hanc unam. nec te Clymeneque Rhodosque,
 205 Nec tenet Aeetae genetrix pulcherrima Circes,
 Quaeque tuos Clytie quamvis despecta petebat
 Concubitus, ipsoque illo grave vulnus habebat
 Tempore. Leucothoë multarum oblivia fecit,

- Gentis odoriferae quam formosissima partu
 210 Edidit Eurynome . sed postquam filia crevit,
 Quam mater cunctas , tam matrem filia vicit .
 Rexit Achaemenias urbes pater Orchamus , isque
 Septimus a prisco numeratur origine Belo .
 Aë sub Hesperio sunt pascua Solis equorum :
- 215 Ambrosiam pro gramine habent . ea fessa diurnis
 Membra ministeriis nutrit reparatque labori .
 Dumque ibi quadrupedes caelestia pabula carpunt ,
 Noxque vicem peragit , thalamos deus intrat amatos
 Versus in Eurynomes faciem genetricis , et inter
- 220 Bis sex Leucothoën famulas ad lumina cernit
 Levia versato ducentem stamina fuso .
 Ergo ubi ceu mater carae dedit oscula natae ,
 "Res" ait "arcana est . famulae , discedite , neve
 Eripite arbitrium matri secreta loquendi ."
- 225 Paruerant . thalamoque deus sine teste relicto
 "Ille ego sum ," dixit "qui longum metior annum ,
 Omnia qui video , per quem videt omnia tellus ,
 Mundi oculus . mihi , crede , places ." pavet illa ,
 metuque
- Et colus et fusus digitis cecidere remissis .
- 230 Ipse timor decuit . nec longius ille moratus
 In veram rediit faciem , solitumque nitorem :
 [At virgo , quamvis inopino territa visu ,]
 Victa nitore dei posita vim passa querella est .
 Invidit Clytie ; neque enim moderatus in illa
- 235 Solis amor fuerat : stimulataque paelicis ira
 Vulgat adulterium , diffamatumque parenti
 Indicat . ille ferox inmansuetusque præcantem
 Tendentemque manus ad lumina Solis et "ille
 Vim tulit invitae" dicentem defodit alta
- 240 Crudus humo , tumulumque super gravis addit harenae .
 Dissipat hunc radiis Hyperione natus , iterque
 Dat tibi , qua possis defossos promere vultus ;
 Nec tu iam poteras enectum pondere terrae
 Tollere , nympha , caput , corpusque exsangue iacebas .

- 245 Nil illo fertur volucrum moderator equorum
 Post Phaëthonteos vidisse dolentius ignes.
 Ille quidem gelidos radiorum viribus artus
 Si queat in vivum, temptat, revocare calorem.
 Sed quoniam tantis fatum conatibus obstat,
- 250 Nectare odorato sparsit corpusque locumque,
 Multaque praequestus "tanges tamen aethera" dixit.
 Protinus imbutum caelesti nectare corpus
 Dilicuit terramque suo madefecit odore; f. xxxviii.
 Virgaque per glaebas sensim radicibus actis
- 255 Turea surrexit, tumulumque cacumine rupit.
 At Clytien, quamvis amor excusare dolorem,
 Indiciumque dolor poterat, non amplius auctor
 Lucis adit Venerisque modum sibi fecit in illa.
 Tabuit ex illo, dementer amoribus usa
- 260 Nympha, parum patiens; et sub Iove nocte dieque
 Sedit humo nuda, nudis incompta capillis.
 Perque novem luces expers undaeque cibique
 Rore mero lacrimisque suis ieiunia pavit,
 Nec se movit humo. tantum spectabat euntis
- 265 Ora dei, vultusque suos flectebat ad illum.
 Membra ferunt haesisse solo, partemque coloris
 Luridus exsanguis pallor convertit in herbas;
 Est in parte rubor, violaeque simillimus ora
 Flos tegit. illa suum, quamvis radice tenetur, f. xxxix.
- 270 Vertitur ad Solem, mutataque servat amorem.
 Dixerat, et factum mirabile ceperat aures.
 Pars fieri potuisse negant. pars omnia veros
 Posse deos memorant. sed non est Bacchus in illis.
 Poscitur Alcithoë, postquam siluere sorores.
- 275 Quae radio stantis percurrens stamina telae
 'Vulgatos taceo' dixit 'pastoris amores' f. xl.
 Daphnidis Idaei, quem nympha paelicis ira
 Contulit in saxum: tantus dolor urit amantes.
 Nec loquor, ut quondam naturae iure novato f. xli.
- 280 Ambiguus fuerit modo vir, modo femina Sithon.
 Te quoque, nunc adamas, quondam fidissime parvo,

Celmi, Iovi, largoque satos Curetas ab imbri, ff. xll-xliv.
 Et Crocon in parvos versum cum Smilace flores
 Praetereo; dulcique animos novitate tenebo.

- 285 Unde sit infamis, quare male fortibus undis
 Salmacis enervet tactosque remolliat artus,
 Discite. causa latet: vis est notissima fontis.
 Mercurio puerum diva Cythereïde natum
 Naides Idaeis enutrivere sub antris;
- 290 Cuius erat facies, in qua materque paterque
 Cognosci possent; nomen quoque traxit ab illis.
 Is tria cum primum fecit quinquennia, montes
 Deseruit patrios, Idaque altrice relicta
 Ignotis errare locis, ignota videre
- 295 Flumina gaudebat, studio minvente laborem.
 Ille etiam Lycias urbes Lyciaeque propinquos
 Caras adit. videt hic stagnum lucentis ad imum
 Usque solum lymphae. non illic canna palustris
 Nec steriles ulvae nec acuta cuspide iunci;
- 300 Perspicuus liquor est. stagni tamen ultima vivo
 Caespite cinguntur semperque virentibus herbis.
 Nympha colit, sed nec venatibus apta, nec arcus
 Flectere quae soleat, nec quae contendere cursu,
 Solaque naïadum celeri non nota Dianae.
- 305 Saepe suas illi fama est dixisse sorores
 "Salmaci, vel iaculum, vel pictas sume pharetras
 Et tua cum duris venatibus otia misce."
 Nec iaculum sumit nec pictas illa pharetras,
 Nec sua cum duris venatibus otia miscet:
- 310 Sed modo fonte suo formosos perluit artus,
 Saepe Cytoriaeo deducit pectine crines,
 Et quid se deceat, spectatas consulit undas:
 Nunc perlucenti circumdata corpus amictu
 Mollibus aut foliis aut mollibus incubat herbis:
- 315 Saepe legit flores. et tunc quoque forte legebat,
 Cum puerum vidit, visumque optavit habere.
 Nec tamen ante adiit, etsi properabat adire,
 Quam se composuit, quam circumspexit amictus,

Et finxit vultum, et meruit formosa videri.

- 320 Tunc sic orsa loqui, "puer o dignissime credi
Esse deus, seu tu deus es, potes esse Cupido:
Sive es mortalis, qui te genuere, beati,
Et frater felix, et fortunata profecto
Siqua tibi soror est, et quae dedit ubera, nutrix.
325 Sed longe cunctis longeque beatior illa,
Siqua tibi sponsa est, siquam dignabere taeda.
Haec tibi sive aliqua est, mea sit furtiva voluptas:
Seu nulla est, ego sim, thalamumque ineamus
eundem."

Nais ab his tacuit. pueri rubor ora notavit:

- 330 Nescit enim, quid amor. sed et erubuisse decebat.
Hic color aprica pendentibus arbore pomis,
Aut ebori tincto est, aut sub candore rubenti,
Cum frustra resonant aera auxiliaria, lunae.
Poscenti nymphae sine fine sororia saltem
335 Oscula, iamque manus ad eburnea colla ferenti
"Desinis? aut fugio, tecumque" ait "ista relinquo."
Salmacis extimuit, "loca" que "haec tibi libera trado,
Hospes" ait simulatque gradu discedere verso,
Tum quoque respiciens, fruticumque recondita silva
340 Delituit, flexuque genu summisit. at ille,
Scilicet ut vacuis et inobservatus in herbis,
Huc it et hinc illuc, et in alludentibus undis
Summa pedum taloque tenuis vestigia tinguit.
Nec mora, temperie blandarum captus aquarum
345 Mollia de tenero velamina corpore ponit.
Tum vero stupuit, nudaque cupidine formae
Salmacis exarsit. flagrant quoque lumina nymphae,
Non aliter quam cum puro nitidissimus orbe
Opposita speculi referitur imagine Phoebus.
350 Vixque moram patitur, vix iam sua gaudia differt,
Iam cupit amplecti, iam se male continet amens.
Ille, cavis velox applauso corpore palmis
Desilit in latices, alternaque bracchia ducens
In liquidis translucet aquis, ut eburnea siquis

- 355 Signa tegat claro vel candida lilia vitro.
 "Vicimus et meus est!" exclamat nais, et omni
 Veste procul iacta mediis inmittitur undis,
 Pugnansque tenet, luctantiaque oscula carpit,
 Subiectatque manus, invitaque pectora tangit,
 360 Et nunc hac iuveni, nunc circumfunditur illac.
 Denique nitentem contra elabique volentem
 Implicat, ut serpens, quam regia sustinet ales
 Sublimemque rapit; pendens caput illa pedesque
 Alligat et cauda spatiantes implicat alas:
- 365 Utve solent hederæ longos intexere truncos:
 Utque sub æquoribus deprensus polypus hostem
 Continet ex omni dimissis parte flagellis.
 Perstat Atlantiades, sperataque gaudia nymphae
 Denegat. illa premit, commissaque corpore toto
 370 Sicut inhaerebat, "pugnes licet, improbe," dixit
 "Non tamen effugies. ita di iubeatis, et istum
 Nulla dies a me nec me diducat ab isto." f. xlv.
 Vota suos habuere deos. nam mixta duorum
 Corpora iunguntur, faciesque inducitur illis
- 375 Una. velut si quis conducat cortice, ramos
 Crescendo iungi pariterque adolescere cernit,
 Sic ubi complexu coierunt membra tenaci,
 Nec duo sunt et forma duplex, nec femina dici
 Nec puer ut possit, neutrumque et utrumque videntur.
- 380 Ergo ubi se liquidas, quo vir descenderat, undas
 Semimarem fecisse videt, mollitaque in illis
 Membra, manus tendens, sed iam non voce virili,
 Hermaphroditus ait "nato date munera vestro,
 Et pater et genetrix, amborum nomen habenti:
- 385 Quisquis in hos fontes vir venerit, exeat inde
 Semivir, et tactis subito mollescat in undis."
 Motus uterque parens nati rata verba biformis
 Fecit, et incesto fontem medicamine tinxit.
 Finis erat dictis. sed adhuc Minyeia proles
 390 Urguet opus, spernitque deum, festumque profanat:
 Tympana cum subito non apparentia raucis

- Obstrepere sonis, et adunco tibia cornu
 Tinnulaque aera sonant. redolent murraeque crocique.
 Resque fide maior, coepere virescere telae,
 395 Inque hederæ faciem pendens frondescere vestis.
 Pars abit in vites, et quae modo fila fuerunt,
 Palmite mutantur. de stamine pampinus exit:
 Purpura fulgorem pictis accommodat uvis.
 Iamque dies exactus erat, tempusque subibat,
 400 Quod tu nec tenebras nec possis dicere lucem,
 Sed cum luce tamen dubiae confinia noctis.
 Tecta repente quati, pinguesque ardere videntur
 Lampades et rutilis collucere ignibus aedes,
 Falsaque saevarum simulacra ululare ferarum.
 405 Fumida iandudum latitant per tecta sorores,
 Diversaeque locis ignes ac lumina vitant. f. xlv
 Dumque petunt latebras, parvos membrana per artus
 Porrigitur, tenuique includit bracchia pinna.
 Nec qua perdiderint veterem ratione figuram,
 410 Scire sinunt tenebrae. non illas pluma levavit;
 Sustinuere tamen se perlucentibus alis.
 Conataeque loqui, minimam pro corpore vocem
 Emittunt, peraguntque leves stridore querellas.
 Tectaue, non silvas celebrant. lucemque perosae
 415 Nocte volant, seroque trahunt a vespere nomen.
 Tum vero totis Bacchi memorabile Thebis
 Numen erat, magnasque novi matertera vires
 Narrat ubique dei, de totque sororibus expers
 Una doloris erat, nisi quem fecere sorores.
 420 Aspicit hanc, natis thalamoque Athamantis habentem
 Sublimes aui mos et alumno numine, Iuno,
 Nec tulit, et secum potuit de paelice natus
 Vertere Maeonios pelagoque inmergere nautas,
 Et laceranda suae nati dare viscera matri,
 425 Et triplices operire novis Minyeidas alis:
 Nil poterit Iuno nisi inultos flere dolores?
 Idque mihi satis est? haec una potentia nostra est?
 Ipse docet, quid agam: fas est et ab hoste doceri:

- Quidque furor valeat, Penthea caede satisque
 430 Ac super ostendit. cur non stimuletur eatque
 Per cognata suis exempla furoribus Ino?
 Est via declivis funesta nubila taxo,
 Ducit ad infernas per muta silentia sedes.
 Styx nebulas exhalat iners, umbraeque recentes
 435 Descendunt illac simulacraque functa sepulchris.
 Pallor hiemsque tenent late loca senta. novique
 Qua sit iter, manes, Stygiam qua ducat ad urbem,
 Ignorant, ubi sit nigri fera regia Ditis.
 Mille capax aditus et apertas undique portas
 440 Urbs habet. utque fretum de tota flumina terra,
 Sic omnes animas locus accipit ille, nec ulli
 Exiguus populo est, turbamve accedere sentit.
 Errant exsanguis sine corpore et ossibus umbrae,
 Parsque forum celebrant, pars imi tecta tyranni,
 445 Pars aliquas artes, antiquae imitamina vitae.
 447 Sustinet ire illuc caelesti sede relicta,
 Tantum odiis iraeque dabat, Saturnia Iuno.
 Quo simul intravit, sacroque a corpore pressum
 450 Ingemuit limen, tria Cerberus extulit ora
 Et tres latratus simul edidit. illa sorores
 Nocte vocat genitas, grave et implacabile numen:
 Carceris ante fores clausas adamante sedebant,
 Cumque suis atros pectebant crinibus angues.
 455 Quam simul agnorunt inter caliginis umbras,
 Surrexere deae: sedes Scelerata vocatur.
 Viscera praebebat Tityos lanianda, novemque
 Iugeribus distentus erat. tibi, Tantale, nullae
 Deprenduntur aquae; quaeque imminet, effugit arbos.
 460 Aut petis, aut urges ruiturum, Sisyphus, saxum.
 Volvitur Ixion et se sequiturque fugitque.
 Molirique suis letum patruelibus ausae
 Assiduae repetunt quas perdant, Belides undas.
 Quos omnes acie postquam Saturnia torva
 465 Vidit, et ante omnes Ixiona, rursus ab illo
 Sisyphon aspiciens 'cur hic e fratribus' inquit

- 'Perpetuas patitur poenas, Athamanta superbum
 Regia dives habet, qui me cum coniuge semper
 Sprevit?' et exponit causas odiique viaeque,
 470 Quidque velit. quod vellet, erat, ne regia Cadmi
 Staret, et in facinus traherent Athamanta sorores.
 Imperium, promissa, preces confundit in unum,
 Sollicitatque deas. sic haec Iunone locuta,
 Tisiphone canos, ut erat, turbata capillos
 475 Movit et obstantes reiecit ab ore colubras,
 Atque ita 'non longis opus est ambagibus,' inquit
 'Facta puta, quaecumque iubes: inamabile regnum
 Desere, teque refer caeli melioris ad auras.'
 Laeta redit Iuno. quam caelum intrare parantem
 480 Roratis lustravit aquis Thaumantias Iris.
 Nec mora, Tisiphone madefactam sanguine sumit
 Inportuna facem, fluidoque cruore rubentem
 Induitur pallam, tortoque incingitur angue,
 Egrediturque domo. Luctus comitatur euntem
 485 Et Pavor et Terror trepidoque Insania vultu.
 Limine constiterat. postes tremuisse feruntur
 Aeolii, pallorque fores infecit Avernus,
 Solque locum fugit. monstris exterrita coniunx,
 Territus est Athamas. tectoque exire parabant:
 490 Obstetit infelix aditumque obsedit Erinys,
 Nexaque vipereis distendens brachia nodis
 Caesariem excussit. motae sonuere colubrae:
 Parsque iacent umeris, pars circum pectora lapsae
 Sibila dant saniemque vomunt linguaque coruscant.
 495 Inde duos mediis abruptit crinibus angues,
 Pestiferaque manu raptos inmisit. at illi
 Inoosque sinus Athamanteosque pererrant,
 Inspirantque graves animas. nec vulnera membris
 Ulla ferunt; mens est, quae diros sentiat ictus.
 500 Attulerat secum liquidi quoque monstra veneni,
 Oris Cerberei spumas et virus Echidnae,
 Erroresque vagos caecaeque obliviae mentis,
 Et scelus et lacrimas rabiemque et caedis amorem.

- Omnia trita simul , quae sanguine mixta recenti
 505 Coxerat aere cavo , viridi versata cicuta .
 Dumque pavent illi , vergit furiale venenum
 Pectus in amborum , praecordiaque intima movit .
 Tum face iactata per eundem saepius orbem
 Consequitur motis velociter ignibus ignes .
 510 Sic victrix iussique potens ad inania magni
 Regna redit Ditis , sumptumque recingitur anguem .
 Protinus Aeolides media furibundus in aula
 Clamat 'io , comites , his retia tendite silvis !
 Hic modo cum gemina visa est mihi prole leaena ,'
 515 Utque ferae sequitur vestigia coniugis amens ,
 Deque sinu matris ridentem et parva Learchum
 Bracchia tendentem rapit et bis terque per auras
 More rotat fundae , rigidoque infantia saxo
 Discutit ora ferox . tum denique concita mater ,
 520 Seu dolor hoc fecit , seu sparsi causa veneni ,
 Exululat passisque fugit male sana capillis ,
 Teque ferens parvum nudis , Melicerta , lacertis
 'Euhoe Bacche' sonat . Bacchi sub nomine Iuno
 Risit et 'hos usus praestet tibi' dixit 'alumnus.'
 525 Imminet aequoribus scopulus , pars ima cavatur
 Fluctibus et tectas defendit ab imbribus undas ,
 Summa riget frontemque in apertum porrigit aequor .
 Occupat hunc — vires insania fecerat — Ino ,
 Seque super pontum nullo tardata timore
 530 Mittit onusque suum ; percussa recanduit unda .
 At Venus inmeritae neptis miserata labores
 Sic patruo blandita suo est : 'o numen aquarum ,
 Proxima cui caelo cessit , Neptune , potestas ,
 Magna quidem posco , sed tu miserere meorum ,
 535 Iactari quos cernis in Ionio immenso ,
 Et dis adde tuis . aliqua et mihi gratia ponto est ,
 Si tamen in dio quondam concreta profundo
 Spuma fui , Graiumque manet mihi nomen ab illa.'
 Annuit oranti Neptunus et abstulit illis
 540 Quod mortale fuit , maiestatemque verendam

Inposuit, nomenque simul faciemque novavit: l. xlvi
 Leucotheëque deum cum matre Palaemona dixit.

Sidoniae comites, quantum valuere, secutae
 Signa pedum, primo videre novissima saxo:

545 Nec dubium de morte ratae, Cadmeïda palmis
 Deplanxere domum, scissae cum veste capillos,
 Utque parum iustae nimiumque in paelice saevae,
 Invidiam fecere deae. convicia Iuno

Non tulit et 'faciam vos ipsas maxima' dixit

550 'Saevitiae monimenta meae.' res dicta secuta est.
 Nam quae praecipue fuerat pia, 'prosequar' inquit
 'In freta reginam,' saltumque datura moveri
 Haud usquam potuit scopuloque affixa cohaesit.

Altera dum solito temptat plangore ferire

555 Pectora, temptatos sensit riguisse lacertos.
 Illa, manus ut forte tetenderat in maris undas,
 Saxeae facta manus in eisdem porrigit undas.
 Huius, ut arreptum laniabat vertice crinem,
 Duratos subito digitos in crine videres.

560 Quo quaeque in gestu deprensa est, haesit in illo.
 Pars volucres factae. quae nunc quoque gurgite in illo
 Aequora destringunt summis Ismenides alis.

Nescit Agenorides natam parvumque nepotem
 Aequoris esse deos. luctu serieque malorum

565 Victus et ostentis, quae plurima viderat, exit
 Conditor urbe sua, tamquam fortuna locorum,
 Non sua se premeret; longisque erratibus actus
 Contigit Illyricos profuga cum coniuge fines.

Iamque malis annisque graves, dum prima retractant

570 Fata domus releguntque suos sermone labores,
 'Num sacer ille mea traiectus cuspide serpens'
 Cadmus ait 'fuerat, tum, cum Sidone profectus
 Vipereos sparsi per humum, nova semina, dentes?
 Quem si cura deum tam certa vindicat ira,

575 Ipse precor serpens in longam porrigar alvum' —
 Dixit, et ut serpens in longam tenditur alvum,
 Durataeque cuti squamas increscere sentit,

Nigraque caeruleis variari corpora guttis:

In pectusque cadit pronus, commissaque in unum

580 Paulatim tereti tenuantur acumine crura.

Bracchia iam restant. quae restant, bracchia tendit,

Et lacrimis per adhuc humana fluentibus ora

'Accede, o coniunx, accede, miserrima,' dixit

'Dumque aliquid superest de me, me tange,

manumque

585 Accipe, dum manus est, dum non totum occupat

anguis.'

Ille quidem vult plura loqui, sed lingua repente

In partes est fissa duas: nec verba loquenti

Sufficiunt, quotiensque aliquos parat edere questus,

Sibilat: hanc illi vocem natura reliquit. f. xviii.

590 Nuda manu feriens exclamat pectora coniunx

'Cadme, mane, teque, infelix, his exue monstris!

Cadme, quid hoc? ubi pes? ubi sunt umerique

manusque

Et color et facies et dum loquor, omnia? cur non

Me quoque, caelestes, in eandem vertitis anguem?

595 Dixerat. ille suae lambebat coniugis ora,

Inque sinus caros, veluti cognosceret, ibat,

Et dabat amplexus, assuetaque colla petebat.

Quisquis adest — aderant comites — terretur: at illa

Lubrica permulcet cristati colla draconis;

600 Et subito duo sunt iunctoque volumine serpunt,

Donec in apppositi nemoris subiere latebras.

Nunc quoque nec fugiunt hominem, nec vulnere

laedunt,

Quidque prius fuerint, placidi meminere dracones.

Sed tamen ambobus versae solacia formae

605 Magna nepos fuerat, quem debellata colebat

India, quem positis celebrabat Achaïa templis.

Solus Abantiades ab origine cretus eadem

Acrisius superest, qui moenibus arceat urbis

Argolicae, contraque deum ferat arma, genusque

610 Non putet esse Iovis. neque enim Iovis esse putabat

- Persea, quem pluvio Danaë conceperat auro.
 Mox tamen Acrisium, tanta est praesentia veri,
 Tam violasse deum quam non agnosse nepotem
 Paenitet. inpositus iam caelo est alter. at alter
- 615 Viperei referens spolium memorabile monstri
 Aëra carpebat tenerum stridentibus alis.
 Cumque super Libycas victor penderet harenas,
 Gorgonei capitis guttae cecidere cruentae, f. xlix.
 Quas humus exceptas varios animavit in angues:
- 620 Unde frequens illa est infestaque terra colubris.
 Inde per inmensum ventis discordibus actus
 Nunc huc, nunc illuc, exemplo nūbis aquosae
 Fertur, et ex alto seductas aethere longe
 Despectat terras totumque supervolat orbem.
- 625 Ter gelidas Arctos, ter Cancri bracchia vidit:
 Saepe sub occasus, saepe est ablatas in ortus.
 Iamque cadente die veritus se credere nocti,
 Constitit Hesperio, regnis Atlantis, in orbe: f. l.
 Exiguamque petit requiem, dum Lucifer ignes
- 630 Evocet Aurorae, currus Aurora diurnos.
 Hic hominum cunctos ingenti corpore praestans
 Iapetionides Atlas fuit. ultima tellus
 Rege sub hoc et pontus erat, qui Solis anhelis
 Aequora subdit equis et fessos excipit axes.
- 635 Mille greges illi totidemque armenta per herbas
 Errabant; et humum vicinia nulla premebant.
 Arboreae frondes auro radiante virentes
 Ex auro ramos, ex auro poma tegebant.
 'Hospes,' ait Perseus illi 'seu gloria tangit
- 640 Te generis magni, generis mihi Iuppiter auctor;
 Sive es mirator rerum, mirabere nostras.
 Hospitium requiemque peto.' memor ille vetustae
 Sortis erat; Themis hanc dederat Parnasia sortem:
 'Tempus, Atla, veniet, tua quo spoliabitur auro
- 645 Arbor, et hunc praedae titulum Iove natus habebit.'
 Id metuens solidis pomaria clauserat Atlas
 Moenibus et vasto dederat servanda draconi,

Arcebatque suis externos finibus omnes.

- Huic quoque 'vade procul, ne longe gloria rerum,
 650 Quam mentiris,' ait 'longe tibi Iuppiter absit,'
 Vimque minis addit manibusque expellere temptat
 Cunctantem et placidis rursuscentem fortia dictis.
 Viribus inferior — quis enim par esset Atlanti
 Viribus? — 'at quoniam parvi tibi gratia nostra est,
 655 Accipe munus!' ait, laevaue a parte Medusae
 Ipse retroversus squalentia protulit ora.
 Quantus erat, mons factus Atlas. nam barba comaeque
 In silvas abeunt, iuga sunt umerique manusque;
 Quod caput ante fuit, summo est in monte cacumen;
 660 Ossa lapis fiunt. tum partes auctus in omnes
 Crevit in inensum — sic di statuistis — et omne
 Cum tot sideribus caelum requievit in illo.

Cluserat Hippotades aeterno carcere ventos, f. ii.

- Admonitorque operum caelo clarissimus alto
 665 Lucifer ortus erat. pennis ligat ille resumptis
 Parte ab utraque pedes, teloque accingitur unco,
 Et liquidum motis talaribus aëra findit.
 Gentibus innumeris circumque infraque relictis
 Aethiopum populos, Cepheaque conspicit arva.
 670 Illic inmeritam maternae pendere linguae
 Andromedan poenas inmitis iusserat Ammon.
 Quam simul ad duras religatam brachia cautes
 Vidit Abantiades, — nisi quod levis aura capillos
 Moverat, et tepido manabant lumina fletu,
 675 Marmoreum ratus esset opus — trahit inscius ignes
 Et stupet. eximiae correptus imagine formae
 Paene suas quater est oblitus in aëre pennas.
 Ut stetit, 'o' dixit 'non istis digna catenis,
 Sed quibus inter se cupidi iunguntur amantes,
 680 Pande requirenti nomen terraeque tuumque,
 Et cur vincla geras.' primo silet illa, nec audet
 Appellare virum virgo; manibusque modestos
 Celasset vultus, si non religata fuisset.
 Lumina, quod potuit, lacrimis implevit obortis.

- 685 Saepius instanti, sua ne delicta fateri
 Nolle videretur, nomen terraeque suumque,
 Quantaque maternae fuerit fiducia formae,
 Indicat. et nondum memoratis omnibus unda
 Insonuit, veniensque inmenso belua ponto
- 690 Imminet et latum sub pectore possidet aequor.
 Conclamat virgo. genitor lugubris et una
 Mater adest, ambo miseri, sed iustius illa.
 Nec secum auxilium, sed dignos tempore fletus
 Plangoremque ferunt, vinctoque in corpore adhaerent:
- 695 Cum sic hospes ait: 'lacrimarum longa manere
 Tempora vos poterunt; ad opem brevis hora
ferendam est.
- Hanc ego si peterem Perseus Iove natus et illa,
 Quam clausam implevit fecundo Iuppiter auro,
 Gorgonis anguicomae Perseus superator, et alis
- 700 Aërias ausus iactatis ire per auras,
 Praeferrer cunctis certe gener. addere tantis
 Dotibus et meritum, faveant modo numina, tempto.
 Ut mea sit servata mea virtute, paciscor.'
 Accipiunt legem — quis enim dubitaret? — et orant,
- 705 Promittuntque super regnum dotale parentes.
 Ecce velut navis praefixo concita rostro
 Sulcat aquas, iuvenum sudantibus acta lacertis,
 Sic fera dimotis impulsu pectoris undis
 Tantum aberat scopulis, quantum Balearica torto
- 710 Funda potest plumbo medii transmittere caeli:
 Cum subito iuvenis pedibus tellure repulsa
 Arduus in nubes abiit. ut in aequore summo
 Umbra viri visa est, visam fera saevit in umbram.
 Utque Iovis praepes, vacuo cum vidit in arvo
- 715 Praebentem Phoebos liventia terga draconem,
 Occupat aversum; neu saeva retorqueat ora,
 Squamigeris avidos figit cervicibus ungues:
 Sic celeri missus praeceps per inane volatu
 Terga ferae pressit, dextroque frementis in armo
- 720 Inachides ferrum curvo tenuis abdidit hamo.

Vulnere laesa gravi modo se sublimis in auras
 Attollit, modo subdit aquis, modo more ferocis
 Versat apri, quem turba canum circumsona terret.
 Ille avidos morsus velocibus effugit alis:

725 Quaque patent, nunc terga cavis super obsita conchis,
 Nunc laterum costas, nunc qua tenuissima cauda
 Desinit in piscem, falcato verberat ense.

Belua puniceo mixtos cum sanguine fluctus
 Ore vomit. maduere graves aspergine pennae;

730 Nec bibulis ultra Perseus talaribus ausus
 Credere, conspexit scopulum, qui vertice summo
 Stantibus extat aquis, operitur ab aequore moto.
 Nixus eo rupisque tenens iuga prima sinistra
 Ter quater exegit repetita per ilia ferrum.

735 Litora cum plausu clamor superasque deorum
 Implevere domos. gaudent, generumque salutant,
 Auxiliumque domus servatoremque fatentur
 Cassiope Cepheusque pater. resoluta catenis
 Incedit virgo, pretiumque et causa laboris.

740 Ipse manus hausta victrices abluit unda:
 Anguiferumque caput dura ne laedat harena,
 Mollit humum foliis, natasque sub aequore virgas
 Sternit, et inponit Phorcynidos ora Medusae.
 Virga recens bibulaque etiamnum viva medulla f. iii.

745 Vim rapuit monstri, tactuque induruit huius,
 Percepitque novum ramis et fronde rigorem.
 At pelagi nymphae factum mirabile temptant
 Pluribus in virgis, et idem contingere gaudent,
 Seminaque ex illis iterant iactata per undas.

750 Nunc quoque curaliis eadem natura remansit,
 Duritiam tacto capiant ut ab aëre, quodque
 Vimen in aequore erat, fiat super aequora saxum.

Dis tribus ille focus totidem de caespite ponit,
 Laevum Mercurio, dextrum tibi, bellica virgo;

755 Ara Iovis media est. mactatur vacca Minervae,
 Alipedi vitulus, taurus tibi, summe deorum.
 Protinus Andromedan et tanti praemia facti

- In dotata rapit: taedas Hymenaeus Amorque
 Praecutiunt; largis satiantur odoribus ignes,
 760 Sertaque dependent tectis, et ubique lyraeque
 Tibiaque et cantus, animi felicia laeti
 Argumenta, sonant. reseratis aurea valvis
 Atria tota patent, pulchroque instructa paratu
 Cepheni proceres ineunt convivia regis.
- 765 Postquam epulis functi generosi munere Bacchi
 Diffudere animos, cultusque genusque locorum
 767 Quaerit Lyncides moresque animumque virorum.
 769 Qui simul edocuit 'nunc, o fortissime,' dixit
 770 'Fare precor, Perseu, quanta virtute, quibusque
 Artibus abstuleris crinita draconibus ora.'
 Narrat Agenorides gelido sub Atlante iacentem
 Esse locum solidae tutum munimine molis;
 Cuius in introitu geminas habitasse sorores
- 775 Phorcidas, unius partitas luminis usum:
 Id se sollerti furtim, dum traditur, astu
 Subposita cepisse manu: perque abdita longe
 Deviaque et silvis horrentia saxa fragosis
 Gorgoneas tetigisse domos: passimque per agros
- 780 Perque vias vidisse hominum simulacra ferarumque
 In silicem ex ipsis visa conversa Medusa:
 Se tamen horrendae clipei, quod laeva gerebat,
 Aere repercusso formam aspexisse Medusae:
 Dumque gravis somnus colubrasque ipsamque tenebat,
- 785 Eripuisse caput collo; pennisque fugacem
 Pegason et fratrem matris de sanguine natos.
 Addidit et longi non falsa pericula cursus:
 Quae freta, quas terras sub se vidisset ab alto,
 Et quae iactatis tetigisset sidera pennis.
- 790 Ante expectatum tacuit tamen. excipit unus
 Ex numero procerum, quaerens, cur sola sororum
 Gesserit alternis inmixtos crinibus angues.
 Hospes ait 'quoniam scitaris digna relatu,
 Accipe quaesiti causam. clarissima forma
- 795 Multorumque fuit spes invidiosa procorum

Illa : nec in tota conspectior ulla capillis
 Pars fuit . inveni , qui se vidisse referret .
 Hanc pelagi rector templo vitiasse Minervae
 Dicitur . aversa est et castos aegide vultus
 800 Nata Iovis texit . neve hoc impune fuisset ,
 Gorgoneum crinem turpes mutavit in hydros . t. III .
 Nunc quoque , ut attonitos formidine terreat hostes ,
 Pectore in adverso quos fecit , sustinet angues .⁷

LIBER QUINTUS .

Dumque ea Cephenum medio Danaeius heros
 Agmine commemorat , fremida regalia turba
 Atria complentur . nec coniugialia festa
 Qui canat , est clamor , sed qui fera nuntiet arma :
 5 Inque repentinos convivia versa tumultus
 Assimilare freto possis , quod saeva quietum
 Ventorum rabies motis exasperat undis .
 Primus in his Phineus , belli temerarius auctor ,
 Fraxineam quatiens aeratae cuspidis hastam ,
 10 'En ,' ait 'en adsum praereptae coniugis ultor .
 Nec mihi te pennae , nec falsum versus in aurum
 Iuppiter eripiet .' conanti mittere Cepheus
 'Quid facis ?' exclamat 'quae te , germane , furentem
 Mens agit in facinus ? meritisne haec gratia tantis
 15 Redditur ? hac vitam servatae dote rependis ?
 Quam tibi non Perseus , verum si quaeris , ademit ,
 Sed grave Nereïdum numen , sed corniger Ammon ,
 Sed quae visceribus veniebat belua ponti
 Exsaturanda meis . illo tibi tempore rapta est ,
 20 Quo peritura fuit : nisi si crudelis id ipsum
 Exigis , ut pereat , luctuque levabere nostro .
 Scilicet haud satis est , quod te spectante revincta est ,
 Et nullam quod opem patruus sponsusve tulisti :
 Insuper , a quoquam quod sit servata , dolebis
 25 Praemiaque eripies ? quae si tibi magna videntur ,

Ex illis scopulis, ubi erant affixa, petisses.

Nunc sine, qui petiit, per quem haec non orba

senectus,

Ferre quod et meritis et voce est pactus; eumque

Non tibi, sed certae praelatum intellege morti.'

30 Ille nihil contra: sed et hunc et Persea vultu

Alterno spectans, petat hunc, ignorat, an illum:

Cunctatusque brevi contortam viribus hastam,

Quantas ira dabat, nequiquam in Persea misit.

Ut stetit illa toro, stratis tum denique Perseus

35 Exiit, teloque ferox inimica renisso

Pectora rupisset, nisi post altaria Phineus

Isset: et, indignum! scelerato profuit ara.

Fronte tamen Rhoeti non irrita cuspis adhaesit.

Qui postquam cecidit ferrumque ex osse revulsum est,

40 Calcitrat et positas aspergit sanguine mensas.

Tum vero indomitas ardescit vulgus in iras,

Telaque coniciunt, et sunt qui Cephea dicunt

Cum genero debere mori. sed limine tecti

Exierat Cepheus, testatus iusque fidemque

45 Hospitiique deos, ea se prohibente moveri.

Bellica Pallas adest et protegit aegide fratrem,

Datque animos. erat Indus Athis, quem flumine Gange

Edita Clematie vitreis peperisse sub undis

Creditur, egregius forma, quam divite cultu

50 Augebat, bis adhuc octonis integer annis,

Indutus chlamydem Tyriam, quam limbus obibat

Aureus; ornabant aurata monilia collum

Et madidos murra curvum crinale capillos.

Ille quidem iaculo quamvis distantia misso

55 Figere doctus erat, sed tendere doctior arcus.

Tum quoque lenta manu flectentem cornua Perseus

Stipite, qui media positus fumabat in ara,

Perculit et fractis confudit in ossibus ora.

Hunc ubi laudatos iactantem in sanguine vultus

60 Assyrius vidit Lycabas, iunctissimus illi

Et comes et veri non dissimulator amoris,

- Pestquam exhalantem sub acerbo vulnere vitam
 Deploravit Athin, quos ille tetenderat arcus
 Arripit et 'mecum tibi sint certamina,' dixit
 65 'Nec longum pueri fato laetabere, quo plus
 Invidiae, quam laudis habes.' haec omnia nondum
 Dixerat, emicuit nervo penetrabile telum,
 Vitatumque tamén sinuosa veste pependit.
 Vertit in hunc harpen spectatam caede Medusae
 70 Acrisioniades, adigitque in pectus. at ille
 Iam moriens, oculis sub nocte natantibus atra,
 Circumspexit Athin, seque acclinavit in illum,
 Et tulit ad manes iunctae solacia mortis.
 Ecce Syenites, genitus Metione, Phorbas
 75 Et Libys Amphimedon, avidi committere pugnam,
 Sanguine, quo late tellus madefacta tepebat,
 Conciderant lapsi. surgentibus obstitit ensis,
 Alterius costis, iugulo Phorbantis adactus.
 At non Actoriden Erytum, cui lata bipennis
 80 Telum erat, hamato Perseus petit ense, sed altis
 Extantem signis murraeque in pondera massa
 Ingentem manibus tollit cratera duabus,
 Infligitque viro. rutilum vomit ille cruorem
 Et resupinus humum moribundo vertice pulsat.
 85 Inde Semiramio Polydaemona sanguine cretum
 Caucasiumque Abarin Sperchionidenque Lycetum
 Intonsumque comas Helicem Phlegyanque Clytumque
 Sternit, et extractos morientum calcat acervos.
 Nec Phineus ausus concurrere cominus hosti,
 90 Intorquet iaculum: quod detulit error in Idan,
 Expertem frustra belli et neutra arma secutum.
 Ille tuens oculis inमितem Phinea torvis
 'Quandoquidem in partes' ait 'abstrahor, accipe,
 Phineu,
 Quem fecisti hostem, pensaue hoc vulnere vulnus' —
 95 Iamque remissurus tractum de corpore telum
 Sanguine defectos cecidit collapsus in artus.
 Tum quoque Cephenum post regem primus Hodites

- Ense iacet Clymeni : Prothoënora percutit Hypseus ,
Hypsea Lyncides . fuit et grandaevus in illis
100 Emathion , aequi cultor timidusque deorum ;
Qui , quoniam prohibent anni bellare , loquendo
Pugnat et incessit scelerataque devovet arma
Huic Chromis amplexo tremulis altaria palmis
Decutit ense caput ; quod protinus incidit arae
105 Atque ibi semianimi verba exsecrantia lingua
Edidit , et medios animam expiravit in ignes .
Hinc gemini fratres Broteasque et caestibus Ammon
Invictus , vinci si possent caestibus enses ,
Phinea cecidere manu , Cererisque sacerdos
110 Ampycus , albenti velatus tempora vitta .
Tu quoque , Lampetide , non hos adhibendus ad usus ,
Sed qui , pacis opus , citharam cum voce moveres ,
fussus eras celebrare dapes festumque canendo .
Cui procul astanti plectrumque inbelle tenenti
115 Pettalus irridens ' Stygiis cane cetera ' dixit
' Manibus ' et laevo mucronem tempore fixit .
Concidit , et digitis morientibus ille retentat
Fila lyrae ; casuque fuit miserabile carmen .
Nec sinit hunc inpune ferox cecidisse Lycormas ,
120 Raptaque de dextro robusta repagula posti
Ossibus inlisit mediae cervicis . at ille
Procubuit terrae mactati more iuveni .
Demere temptabat laevi quoque robora postis
Cinyphius Pelates : temptanti dextera fixa est
125 Cuspide Marmaridae Corythi , lignoque cohaesit .
Haerenti latus hausit Abas : nec corrui ille ,
Sed retinente manum moriens e poste pependit .
Sternitur et Menaleus , Perseia castra secutus ,
Et Nasamoniaci Dorylas ditissimus agri ;
130 Dives agri Dorylas , quo non possederat alter
Latius , aut totidem tollebat turis acervos .
Huius in obliquo missum stetit inguine ferrum ;
Letifer ille locus . quem postquam vulneris auctor
Singultantem animam et versantem lumina vidit

- 135 Bactrius Halcyoneus, 'hoc, quod premis' inquit 'habeto
De tot agris terrae' corpusque exsanguie reliquit.
Torquet in hunc hastam calido de vulnere raptam
Ultor Abantiades, media quae nare recepta
Cervice exacta est, in partesque eminent ambas.
- 140 Dumque manum Fortuna iuvat, Clytiumque Claninque,
Matre satos una, diverso vulnere fudit.
Nam Clytii per utrumque gravi librata lacerto
Fraxinus acta femur: iaculum Clanis ore momordit.
Occidit et Celadon Mendesius: occidit Astreus,
- 145 Matre Palaestina, dubio genitore creatus:
Aethionque sagax quondam ventura videre,
Tunc ave deceptus falsa: regisque Thoactes
Armiger, et caeso genitore infamis Agyrtes.
Plus tamen exhausto superest. namque omnibus unum
- 150 Opprimere est animus. coniurata undique pugnant
Agmina pro causa meritum inpugnante fidemque.
Hac pro parte socer frustra pius et nova coniunx
Cum genetrice favent ululatuque atria complent.
Sed sonus armorum superat gemitusque cadentum,
- 155 Pollutosque semel multo Bellona penates
Sanguine perfundit renovataque proelia miscet.
Circueunt unum Phineus et mille secuti
Phinea. tela volant hiberna grandine plura
Praeter utrumque latus praeterque et lumen et aures.
- 160 Applicat hinc umeros ad magnae saxa columnae,
Tutaque terga gerens adversaque in agmina versus
Sustinet instantes. instabat parte sinistra
Chauonius Molpeus, dextra Nabataeus Ethemon.
Tigris ut auditis diversa valle duorum
- 165 Extimulata fame mugitibus armentorum
Nescit, utro potius ruat, et ruere ardet utroque:
Sic dubius Perseus, dextra laevane feratur,
Molpea traiectione summovit vulnere cruris,
Contentusque fuga est: neque enim dat tempus
Ethemon;
- 170 Sed furit et, cupiens alto dare vulnera collo,

- Non circumspectis exactum viribus ensem
 Fregit in extrema percussae parte columnae:
 Lammina dissiluit, dominique in guttore fixa est.
 Non tamen ad letum causas satis illa valentes
 175 Plaga dedit: trepidum Perseus et inermia frustra
 Bracchia tendentem Cyllenide confodit harpe.
 Verum ubi virtutem turbae succumbere vidit,
 'Auxilium,' Perseus 'quoniam sic cogitis ipsi,' f. liv.
 Dixit 'ab hoste petam. vultus avertite vestros,
 180 Siquis amicus adest!' et Gorgonis extulit ora.
 'Quaere alium, tua quem moveant miracula' dixit
 Thescelus; utque manu iaculum fatale parabat
 Mittere, in hoc haesit signum de marmore gestu.
 Proximus huic Ampyx animi plenissima magni
 185 Pectora Lyncidae gladio petit; inque petendo
 Dexterâ dirigit, nec citra mota nec ultra.
 At Nileus, qui se genitum septemplice Nilo
 Ementitus erat, clipeo quoque flumina septem
 Argento partim, partim caelaverat auro,
 190 'Aspice,' ait 'Perseu, nostrae primordia gentis:
 Magna feres tacitas solacia mortis ad umbras,
 A tanto cecidisse viro' — pars ultima vocis
 In medio suppressa sono est, ad aperta que velle
 Ora loqui credas, nec sunt ea pervia verbis.
 195 Increpat hos 'vitio' que 'animi, non viribus' inquit
 'Gorgoneis torpetis;' Eryx 'incurrite mecum
 Et prosternite humi iuvenem magica arma moventem!
 Incursurus erat: tenuit vestigia tellus,
 Inmotusque silex armataque mansit imago.
 200 Hi tamen ex merito poenas subiere. sed unus
 Miles erat Persei, pro quo dum pugnat, Aconteus,
 Gorgone conspecta saxo concrevit oborto.
 Quem ratus Astyages etiamnum vivere, longo
 Ense ferit. sonuit tinnitibus ensis acutis.
 205 Dum stupet Astyages, naturam traxit eandem,
 Marmoreoque manet vultus mirantis in ore.
 Nomina longa mora est media de plebe virorum

- Dicere . bis centum restabant corpora pugnae ,
 Gorgone bis centum riguerunt corpora visa .
- 210 Paenitet iniusti tunc denique Phinea belli .
 Sed quid agat ? simulacra videt diversa figuris ,
 Agnoscitque suos , et nomine quemque vocatum
 Ioscit opem , credensque parum , sibi proxima tangit
 Corpora : marmor erant . avertitur , atque ita supplex
- 215 Confessasque manus obliquaque braccia tendens
 'Vincis ,' ait 'Perseu : remove tua monstra , tuaeque
 Saxificos vultus , quaecumque ea , tolle Medusae :
 Tolle , precor . non nos odium regnique cupido
 Compulit ad bellum : pro coniuge movimus arma .
- 220 Causa fuit meritis melior tua , tempore nostra .
 Non cessisse piget . nihil , o fortissime , praeter
 Hanc animam concede mihi : tua cetera sunt .'
 Talia dicenti neque eum , quem voce rogabat ,
 Respiciere audenti 'quod ,' ait 'timidissime Phineu ,
- 225 Et possum tribuisse et magnum est munus inertii ,
 Pone metum , tribuam . nullo violabere ferro .
 Quin etiam mansura dabo monimenta per aevum ;
 Inque domo soceri semper spectabere nostri ,
 Ut mea se sponsi soletur imagine coniunx .'
- 230 Dixit , et in partem Phorcynida transtulit illam ,
 Ad quam se trepido Phineus obverterat ore .
 Tum quoque conanti sua vertere lumina cervix
 Deriguit , saxoque oculorum induruit umor .
 Sed tamen os timidum vultusque in marmore supplex
- 235 Summissaeque manus faciesque obnoxia mansit .
 Victor Abantiades patrios cum coniuge muros
 Intrat , et inmeriti vindex ultorque parentis
 Aggreditur Proetum : nam fratre per arma fugato
 Acrisioneas Proetus possederat arces .
- 240 Sed nec ope armorum , nec , quam male ceperat , arce
 Torva colubriferi superavit lumina monstri . f. 17.
 Te tamen , o parvae rector , Polydecta , Seriphi ,
 Nec iuvenis virtus per tot spectata labores
 Nec mala mollierant . sed inexorabile durus

- 245 **Exerces odium , nec iniqua finis in ira est .**
 Detrectas etiam laudem , fictamque Medusae
 Arguis esse necem . ‘dabimus tibi pignera veri .
 Parcite luminibus !’ Perseus ait , oraque regis *l. lvi.*
 Ore Medusaeo silicem sine sanguine fecit .
- 250 **Hactenus aurigenae comitem Tritonia fratri**
 Se dedit . inde cava circumdata nube Seriphon
 Deserit , a dextra Cythno Gyaroque relictis ,
 Quaque super pontum via visa brevissima , Thebas
 Virgineumque Heliconam petit . quo monte potita
- 255 **Constitit , et doctas sic est affata sorores :**
 ‘Fama novi fontis nostras pervenit ad aures ,
 Dura Medusaei quem praepetis ungula rupit .
 Is mihi causa viae . volui mirabile factum
 Cernere . vidi ipsum materno sanguine nasci .’
- 260 **Excipit Uranie ‘quaecumque est causa videndi**
 Has tibi , diva , domos , animo gratissima nostro .
 Vera tamen fama est , et Pegasus huius origo
 Fontis’ et ad latices deduxit Pallada sacros .
 Quae mirata diu factas pedis ictibus undas ,
- 265 **Silvarum lucos circumspicit antiquarum ,**
 Antraque et innumeris distinctas floribus herbas :
 Felicesque vocat pariter studioque locoque
 Mnemonidas . quam sic affata est una sororum :
 ‘O , nisi te virtus opera ad maiora tulisset ,
- 270 **In partem ventura chori Tritonia nostri ,**
 Vera refers , meritoque probas artesque locumque :
 Et gratam sortem , tutae modo simus , habemus .
 Sed — vetitum est adeo scelere nihil — omnia terrent
 Virgineas mentes , dirusque ante ora Pyreneus
- 275 **Vertitur , et nondum tota me mente recepi .**
 Daulida Threicio Phoeaque milite rura
 Ceperat ille ferox , iniustaque regna tenebat .
 Tempa petebamus Parnasia : vidit euntes ,
 Nostraque fallaci veneratus numina vultu
- 280 **‘Mnemonides ,’ cognorat enim , ‘consistite ,’ dixit**
 ‘Nec dubitate , precor , tecto grave sidus et imbrem’ —

- Imber erat — 'vitare meo . subiere minores'
 Saepe casas superi .'' dictis et tempore motae
 Annuimusque viro , primasque intravimus aedes .
 285 Desierant imbres , victoque aquilonibus austro
 Fusca repurgato fugiebant nubila caelo .
 Impetus ire fuit . claudit sua tecta Pyreneus ,
 Vinque parat . quam nos sumptis effugimus alis .
 Ipse secuturo similis stetit arduus arce ,
 290 'Qua' que 'via est vobis , erit et mihi' dixit 'eadem ,'
 Seque iacit vecors e summae culmine turris ,
 Et cadit in vultus , discussique ossibus oris
 Tundit humum moriens scelerato sanguine tinctam .
 Musa loquebatur : pennae sonuere per auras ,
 295 Voxque salutantum ramis veniebat ab altis .
 Suspicit , et linguae , quaerit , tam certa loquentes
 Unde sonent . hominemque putat Iove nata locutum .
 Ales erat . numeroque novem , sua fata querentes ,
 Institerant ramis imitantes omnia picae .
 300 Miranti sic orsa deae dea . 'nuper et istae
 Auxerunt volucrum victae certamine turbam .
 Pieros has genuit Pellaeis dives in arvis :
 Paeonis Euipe mater fuit . illa potentem
 Lucinam noviens , noviens paritura , vocavit .
 305 Intumuit numero stolidarum turba sororum ,
 Perque tot Haemonias et per tot Achaïdas urbes
 Huc venit et tali committit proelia voce :
 "Desinite indoctum vana dulcedine vulgus
 Fallere . nobiscum , siqua est fiducia vobis ,
 310 Thespiades , certate , deae . nec voce , nec arte
 Vincemur : totidemque sumus . vel cedite victae
 Fonte Medusaeo et Hyantea Aganippe ,
 Vel nos Emathiis ad Paeonas usque nivosos
 Cedamus campis . dirimant certamina nymphae ."
 315 Turpe quidem contendere erat , sed cedere visum
 Turpius . electae iurant per flumina nymphae ,
 Factaque de vivo pressere sedilia saxo .
 Tunc sine sorte prior quae se certare professa est ,

- Bella canit superum falsoque in honore Gigantas
 320 Ponit, et extenuat magnorum facta deorum:
 Emissumque ima de sede Typhoëa terrae
 Caelitibus fecisse metum, cunctosque dedisse
 Terga fugae, donec fessos Aegyptia tellus
 Ceperit et septem discretus in ostia Nilus.
- 325 Iluc quoque terrigenam venisse Typhoëa narrat,
 Et se mentitis superos celasse figuris: f. lvi:
 "Duxque gregis" dixit 'fit Iuppiter; unde recurvis
 Nunc quoque formatus Libys est cum cornibus Ammon:
 Delius in corvo, proles Semeleïa capro,
 330 Fele soror Phoebi, nivea Saturnia vacca,
 Pisce Venus latuit, Cyllenius ibidis alis."
 Hactenus ad citharam vocalia moverat ora.
 Poscimus Aonides — sed forsitan otia non sint,
 Nec nostris praebere vacet tibi cantibus aures?"
- 335 'Ne dubita, vestrumque mihi refer ordine carmen'
 Pallas ait, nemorisque levi consedit in umbra.
 Musa refert: 'dedimus summam certaminis uni.
 Surgit, et inmissos hedera collecta capillos
 Calliope querulas praetemptat pollice chordas,
 340 Atque haec percussis subiungit carmina nervis.
 "Prima Ceres unco glaebam dimovit aratro,
 Prima dedit fruges alimentaue mitia terris,
 Prima dedit leges: Cereris sunt omnia munus.
 Illa canenda mihi est. utinam modo dicere possen.
- 345 Carmina digna dea: certe dea carmine digna est.
 Vasta Giganteis ingesta est iusula membris
 Trinacris, et magnis subiectuar molibus arguet
 Aetherias ausum sperare Typhoëa sedes.
 Nititur ille quidem, pugnatque resurgere saepe:
- 350 Dextra sed Ausonio manus est subiecta Peloro,
 Laeva, Pachyne, tibi: Lilybaeo crura premuntur:
 Degravat Aetna caput. sub qua resupinus harenas
 Eiectat, flammamque ferox vomit ore Typhoeus.
 Saepe remoliri luctatur pondera terrae,
- 355 Oppidaque et magnos devolvere corpore montes:

- Inde tremit tellus et rex pavet ipse silentum,
 Ne pateat latoque solum retegatur hiatu,
 Inmissusque dies trepidantes terreat umbras.
 Hanc metuens cladem tenebrosa sede tyrannus
 360 Exierat, curruque atrorum vectus equorum
 Ambibat Siculae cautus fundamenta terrae.
 Postquam exploratum satis est, loca nulla labare,
 Depositique metus, videt hunc Erycina vagantem
 Monte suo residens, natumque amplexa volucem
 365 "Arma manusque meae, mea, nate, potentia," dixit
 "Illa, quibus superas omnes, cape tela, Cupido,
 Inque dei pectus celeres molire sagittas,
 Cui triplicis cessit fortuna novissima regni.
 Tu superos ipsumque Iovem, tu numina ponti
 370 Victa domas ipsumque, regit qui numina ponti.
 Tartara quid cessant? cur non matrisque tuumque
 Imperium profers? agitur pars tertia mundi.
 Et tamen in caelo, quae iam patientia nostra est,
 Spernimur ac mecum vires minuuntur Amoris.
 375 Paliada nonne vides iaculatricemque Dianam
 Abscessisse mihi? Cereris quoque filia virgo,
 Si patiemur, erit: nam spes affectat easdem.
 At tu pro socio, si qua est ea gratia, regno
 Iunge deam patruo." dixit Venus. ille pharetram
 380 Solvit et arbitrio matris de mille sagittis
 Unam seposuit, sed qua nec acutior ulla
 Nec minus incerta est, nec quae magis audiat arcus;
 Oppositoque genu curvavit flexile cornum
 Inque cor hamata percussit harundine Ditem.
 385 Haud procul Hennaëis lacus est à moenibus altae,
 Nomine Pergus, aquae. non illo plura Caystros
 Carmina eynorum labentibus audit in undis.
 Silva coronat aquas eiciens latus omne, suisque
 Frondibus ut velo Phoebeos summovet ignes.
 390 Frigora dant rami, Tyrios humus umida flores:
 Perpetuum ver est. quo dum Proserpina luco
 Ludit, et aut violas aut candida lilia carpit,

- Dumque puellari studio calathosque sinumque
 Implet, et aequales certat superare legendo,
 395 Paene simul visa est dilectaque raptaque Diti:
 Usque adeo est properatus amor. dea territa maesto
 Et matrem et comites, sed matrem saepius, ore
 Clamat; et ut summa vestem laniarat ab ora,
 Collecti flores tunicis cecidere remissis.
- 400 Tantaque simplicitas puerilibus affuit annis,
 Haec quoque virgineum movit iactura dolorem.
 Raptor agit currus, et nomine quemque vocatos
 Exhortatur equos, quorum per colla iubasque
 Executit obscura tinctas ferrugine habenas;
- 405 Perque lacus sacros et olentia sulphure fertur
 Stagna Palicorum, rupta ferventia terra,
 Et qua Bacchiadae, bimari gens orta Corintho,
 Inter inaequales posuerunt moenia portus.
 Est medium Cyanes et Pisaeae Arethusae,
- 410 Quod coit angustis inclusum cornibus aequor.
 Hic fuit, a cuius stagnum quoque nomine dictum est,
 Inter Sicelidas Cyane celeberrima nymphas.
 Gurgite quae medio summa tenus exitit alvo,
 Agnovitque deam. "nec longius ibitis!" inquit
- 415 'Non potes invitae Cereris gener esse: roganda,
 Non rapienda fuit. quodsi componere magnis
 Parva mihi fas est, et me dilexit Anapis;
 Exorata tamen, nec, ut haec, exterrita nupsi.'" f. lviij
 Dixit, et in partes diversas bracchia tendens
- 420 Obstitit. haud ultra tenuit Saturnius iram,
 Terribilesque hortatus equos in gurgitis ima
 Contortum valido sceptrum regale lacerto
 Condidit. icta viam tellus in Tartara fecit
 Et pronos currus medio cratere recepit.
- 425 At Cyane raptamque deam contemptaque fontis
 lura sui maerens, inconsolabile vulnus
 Mente gerit tacita, lacrimisque absumitur omnis:
 Et quarum fuerat magnum modo numen, in illas
 Extenuatur aquas. molliri membra videres,

- 430 Ossa pati flexus , ungues posuisse rigorem :
 Primaque de tota tenuissima quaeque liquescunt ,
 Caerulei crines digitique et crura pedesque ;
 Nam brevis in gelidas membris exilibus undas
 Transitus est . post haec umeri terqusque latusque
 435 Pectoraque in tenues abeunt evanida rivos .
 Denique pro vivo vitiatas sanguine venas
 Lympha subit , restatque nihil , quod prendere possis .
 Interea pavidae nequiquam filia matri
 Omnibus est terris , omni quaesita profundo .
- 440 Illam non udis veniens Aurora capillis
 Cessantem vidit , non Hesperus . illa duabus
 Flammiferas pinus manibus succendit ab Aetna
 Perque pruinosas tulit inrequieta tenebras :
 Rursus ubi alma dies hebetarat sidera , natam
 445 Solis ab occasu solis quaerebat ad ortus .
 Fessa labore sitim collegerat , oraque nulli
 Colluerant fontes : cum tectam stramine vidit
 Forte casam , parvasque fores pulsavit . at inde
 Prodit anus , divamque videt , lymphamque roganti
 450 Dulce dedit , tosta quod texerat ante polenta .
 Dum bibit illa datum , duri puer oris et audax
 Constitit ante deam , risitque , avidamque vocavit .
 Offensa est , neque adhuc epota parte loquentem
 Cum liquido mixta perfudit diva polenta .
- 455 Combibit os maculas , et quae modo bracchia
 gessit , f. lix.
 Crura gerit ; cauda est mutatis addita membris :
 Inque brevem formam , ne sit vis magna nocendi ,
 Contrahitur , parvaque minor mensura lacerta est .
 Mirantem flentemque et tangere monstra parantem
 460 Fugit anum , latebramque petit ; aptumque pudori
 Nomen habet , variis stillatus corpora guttis .
 Quas dea per terras et quas erraverit undas ,
 Dicere longa mora est . quaerenti defuit orbis .
 Sicaniam repetit : dumque omnia lustrat cundo ,
 465 Venit et ad Cyanen . ea ni mutata fuisset ,

- Omnia narrasset . sed et os et lingua volenti
 Dicere non aderant , nec quo loqueretur , habebat .
 Signa tamen manifesta dedit , notamque parenti
 Illo forte loco delapsam in gurgite sacro
 470 Persephones zonam summis ostendit in undis .
 Quam simul agnovit , tamquam tunc denique raptam
 Scisset , inornatos laniavit diva capillos ,
 Et repetita suis percussit pectora palmis .
 Nescit adhuc , ubi sit : terras tamen increpat omnes
 475 Ingratasque vocat nec frugum munere dignas ,
 Trinacriam ante alias , in qua vestigia damni
 Repperit . ergo illic saeva vertentia glaebas
 Fregit aratra manu , parilique irata colonos
 Ruricolasque boves leto dedit , arvaque iussit
 480 Fallere depositum , vitiataque semina fecit .
 Fertilitas terrae latum vulgata per orbem
 Falsa iacet : primis segetes moriuntur in herbis ,
 Et modo sol nimius , nimius modo corripit imber ;
 Sideraque ventique nocent , avidaeque volucres
 485 Semina iacta legunt ; lolium tribulique fatigant
 Triticeas messes et inexpugnabile gramen .
 Tum caput Eleis Alpheias extulit undis ,
 Rorantesque comas a fronte removit ad aures ,
 Atque ait "o toto quaesitae virginis orbe
 490 Et frugum genetrix , inmensos siste labores ,
 Neve tibi fidae violenta irascere terrae .
 Terra nihil meruit , patuitque invita rapinae .
 Nec sum pro patria supplex : huc hospita veni .
 Pisa mihi patria est , et ab Elide ducimus ortus :
 495 Sicaniam peregrina colo . sed gratior omni
 Haec mihi terra solo est . hos nunc Arethusa penates ,
 Ilanc habeo sedem : quam tu , mitissima , serva .
 Mota loco cur sim tantique per aequoris undas
 Advehar Ortygiam , veniet narratibus hora
 500 Tempestitiva meis , cum tu curaque levata
 Et vultus melioris eris . mihi pervia tellus
 Praebet iter , subterque imas ablata cavernas

- Hic caput attollo desuetaque sidera cerno.
 Ergo dum Stygio sub terris gurgite labor,
 505 Visa tua est oculis illic Proserpina nostris:
 Illa quidem tristis, neque adhuc interrita vultu,
 Sed regina tamen, sed opaci maxima mundi,
 Sed tamen inferni pollens matrona tyranni.””
 Mater ad auditas stupuit ceu saxea voces,
 510 Attonitaeque diu similis fuit. utque dolore
 Pulsa gravi gravis est amentia, curribus oras
 Exit in aetherias. ibi toto nubila vultu
 Ante Iovem passis stetit invidiosa capillis,
 “‘Pro’ que ‘meo veni supplex tibi, Iuppiter,’ inquit
 515 ‘Sanguine, proque tuo. si nulla est gratia matris,
 Nata patrem moveat. neu sit tibi cura, precamur,
 Vilior illius, quod nostro est edita partu.
 En quaesita diu tandem mihi nata reperta est:
 Si reperire vocas amittere certius, aut si
 520 Scire, ubi sit, reperire vocas. quod rapta, feremus,
 Dummodo reddat eam. neque enim praedone marito
 Filia digna tua est — si iam mea filia non est.””
 Iuppiter excepit “‘commune est pignus onusque
 Nata mihi tecum. sed si modo nomina rebus
 525 Addere vera placet, non hoc iniuria factum,
 Verum amor est. neque erit nobis gener ille pudori,
 Tu modo, diva, velis. ut desint cetera, quantum est
 Esse Iovis fratrem! quid quod non cetera desunt
 Nec cedit nisi sorte mihi. sed tanta cupido
 530 Si tibi discidii est, repetet Proserpina caelum,
 Lege tamen certa, si nullos contigit illic
 Ore cibos: nam sic Parcarum foedere cautum est.””
 Dixerat. at Cereri certum est educere natam.
 Non ita fata sinunt, quoniam ieiunia virgo
 535 Solverat et cultis dum simplex errat in hortis,
 Poeniceum curva decerpserat arbore pomum,
 Gluptaque callenti septem de cortice grana
 Presserat ore suo: solusque ex omnibus illud
 Ascalaphus vidit, quem quondam dicitur Orphne,

- 540 Inter Avernales haud ignotissima nymphas,
 Ex Acheronte suo silvis peperisse sub atris;
 Vidit, et indicio reditum crudelis ademit.
 Ingemuit regina Erebi, testemque profanam
 Fecit avem, sparsumque caput Phlegethontide lympha
 545 In rostrum et plumas et grandia lumina vertit. r. 1x.
 Ille sibi ablatus fulvis amicitur in alis,
 Inque caput crescit, longosque reflectitur ungues,
 Vixque movet natas per inertia bracchia pennas:
 Foedaque fit volucris, venturi nuntia luctus,
 550 Ignavus bubo, dirum mortalibus omen.

- Hic tamen indicio poenam linguaque videri
 Commeruisse potest. vobis, Acheloides, unde r. 1xi.
 Pluma pedesque avium, cum virginis ora geratis?
 An quia, cum legeret vernos Proserpina flores,
 555 In comitum numero, doctae Sirenes, eratis?
 Quam postquam toto frustra quaesistis in orbe,
 Protinus ut vestram sentirent aequora curam,
 Posse super fluctus alarum insistere remis
 Optastis, facilesque deos habuistis, et artus
 560 Vidistis vestros subitis flavescere pennis.
 Ne tamen ille canor mulcendas natus ad aures
 Tantaque dos oris linguae deperderet usum,
 Virginei vultus et vox humana remansit.

- At medius fratrisque sui maestaeque sororis
 565 Iuppiter ex aequo volventem dividit annum:
 Nunc dea, regnorum numen commune duorum,
 Cum matre est totidem, totidem cum coniuge menses.
 Vertitur extemplo facies et mentis et oris;
 Nam modo quae poterat Diti quoque maesta videri,
 570 Laeta deae frons est, ut sol, qui tectus aquosis
 Nubibus ante fuit, victis e nubibus exit.

- Exigit alma Ceres, nata secura recepta,
 Quae tibi causa fugae, cur sis, Arethusa, sacer fons?
 Conticuere undae, quarum dea sustulit alto
 575 Fonte caput, viridesque manu siccata capillos
 Fluminis Elei veteres narravit amores.

- "Pars ego nympharum , quae sunt in Achaïde ,' dixit
 'Una fui : nec me studiosius altera saltus
 Legit , nec posuit studiosius altera casses .
 580 Sed quamvis formae numquam mihi fama petita est ,
 Quamvis fortis eram , formosae nomen habebam .
 Nec mea me facies nimium laudata iuvabat ;
 Quaque aliae gaudere solent , ego rustica dote
 Corporis erubui , crimenque placere putavi .
 585 Lassa revertabar , memini , Stymphalide silva :
 Aestus erat , magnumque labor geminaverat aestum .
 Invenio sine vertice aquas , sine murmure euntes ,
 Perspicuas ad humum , per quas numerabilis alte
 Calculus omnis erat , quas tu vix ire putares .
 590 Cana salicta dabant nutritaque populus unda
 Sponte sua natas ripis declivibus umbras .
 Accessi , primumque pedis vestigia tinxì ,
 Poplite deinde tenuis : neque eo contenta , recingor ,
 Molliaque inpono salici velamina curvae ,
 595 Nudaque mergor aquis . quas dum ferioque trahoque
 Mille modis labens , excussaue brachia iacto ,
 Nescio quod medio sensi sub gurgite murmur ,
 Territaue insisto propioris margine ripae .
 "Quo properas , Arethusa ?' suis Alpheus ab undis ,
 600 'Quo properas ?'" iterum rauco mihi dixerat ore .
 Sicut eram , fugio sine vestibus : altera vestes
 Ripa meas habuit . tanto magis instat et ardet ,
 Et quia nuda fui , sum visa paratior illi .
 Sic ego currebam , sic me ferus ille premebat ,
 605 Ut fugere accipitrem penna trepidante columbae ,
 Ut solet accipiter trepidas urguere columbas .
 Usque sub Orchomenon Psophidaque Cyllenenque
 Maenaiosque sinus gelidumque Erymanthon et Elin
 Currere sustinui ; nec me velocior ille .
 610 Sed tolerare diu cursus ego , viribus inpar ,
 Non poteram : longi patiens erat ille laboris .
 Per tamen et campos , per opertos arbore montes ,
 Saxa quoque et rupes et qua via nulla , cucurri .

- Sol erat a tergo : vidi praecedere longam
 615 Ante pedes umbram — nisi si timor illa videbat —
 Sed certe sonitusque pedum terrebat, et ingens
 Crinales vittas afflabat anhelitus oris.
 Fessa labore fugae ““fer opem, deprendimur,
 inquam,
 ‘Armigerae, Dictynna, tuae, cui saepe dedisti
 620 Ferre tuos arcus inclusaque tela pharetra.””
 Mota dea est, spissisque ferens e nubibus unam
 Me super iniecit. lustrat caligine tectum,
 [Amnis, et ignarus circum cava nubila quaerit:]
 Bisque locum, quo me dea texerat, inscius ambit,
 625 Et bis ““io Arethusa, io Arethusa!”” vocavit.
 Quid mihi tunc animi miserae fuit? anne quod
 agnae est,
 Siqua lupos audit circum stabula alta frementes?
 Aut lepori, qui vepre latens hostilia cernit
 Ora canum, nullosque audet dare corpore motus?
 630 Non tamen abscedit; neque enim vestigia cernit
 Longius ulla pedum: servat nubemque locumque.
 Occupat obsessos sudor mihi frigidus artus,
 Caeruleaeque cadunt toto de corpore guttae:
 Quaque pedem movi, manat lacus, eque capillis
 635 Ros cadit; et citius, quam nunc tibi facta renarro,
 In latices mutor. sed enim cognoscit amatas f. lxii.
 Amnis aquas, positoque viri, quod sumpserat, ore
 Vertitur in proprias, ut se mihi misceat, undas.
 Delia rupit humum, caecisque ego mersa cavernis
 640 Advehor Ortygiam, quae me, cognomine divae
 Grata meae, superas eduxit prima sub auras.””
 Hac Arethusa tenus. geminos dea fertilis angues
 Curribus admovit, frenisque coërcuit ora,
 Et medium caeli terraeque per aëra vecta est
 645 Atque levem currum Tritonida misit in urbem
 Triptolemo: partimque rudi data semina iussit
 Spargere humo, partim post tempora longa recultae.
 Iam super Europen sublimis et Asida terram

- Vectus erat iuvenis : Scythicas advertitur oras.
 650 Rex ibi Lynceus erat . regis subit ille penates .
 Qua veniat , causamque viae nomenque rogatus
 Et patriam “patria est clarae mihi” dixit ‘Athenae ,
 Triptolemus nomen . veni nec puppe per undas ,
 Nec pede per terras : patuit mihi pervius aether
 655 Dona fero Cereris , latos quae sparsa per agros
 Frugiferas messes alimentaque mitia reddant .”
 Barbarus invidit : tantique ut muneris auctor
 Ipse sit , hospitio recipit , somnoque gravatum
 Adgreditur ferro . conantem figere pectus
 660 Lynca Ceres fecit : rursusque per aëra iussit f. lxiii .
 Mopsopium iuvenem sacros agitare iugales .”
 Finierat dictos e nobis maxima cantus :
 At nymphae vicisse deas Heliconae colentes
 Concordi dixere sono . convicia victae
 665 Cum iacerent , “quoniam” dixit ‘certamine vobis
 Supplicium meruisse parum est , maledictaque culpae
 Additis , et non est patientia libera nobis ,
 Ibimus in poenas , et qua vocat ira , sequemur .”
 Rident Emathides , spernuntque minacia verba :
 670 Conataeque loqui et magno clamore protervas
 Intentare manus , pennas exire per unguis f. lxiv .
 Aspexere suos , operiri bracchia plumis :
 Alteraque alterius rigido concrebrescere rostro
 Ora videt , volucresque novas accedere silvis .
 675 Dumque volunt plangi , per bracchia mota levatae
 Aëre pendebant , nemorum convicia , picae .
 Nunc quoque in alitibus facundia prisca remansit
 Raucaque garrulitas studiumque immane loquendi .’

LIBER SEXTUS .

Praebuerat dictis Tritonia talibus aures ,
 Carminaque Aonidum iustamque probaverat iram .
 Tum secum ‘laudare parum est ; laudemur et ipsae ,

- Numina nec sperni sine poena nostra sinamus'
 5 Maconiaeque animum fatis intendit Arachnes,
 Quam sibi lanificae non cedere laudibus artis
 Audierat. non illa loco nec origine gentis
 Clara, sed arte fuit. pater huic Colophonius Idmon
 Phocaïco bibulas tinguebat murice lanas:
 10 Occiderat mater; sed et haec de plebe suoque
 Aequa viro fuerat. Lydas tamen illa per urbes
 Quaesierat studio nomen memorabile, quamvis
 Orta domo parva parvis habitabat Hypaepis.
 Illius ut aspicerent opus admirabile, saepe
 15 Deseruere sui nymphae vineta Timoli,
 Deseruere suas nymphae Pactolides undas.
 Nec factas solum vestes spectare iuvabat;
 Tum quoque, cum fierent: tantus decor affuit arti.
 Sive rudem primos lanam glomerabat in orbes,
 20 Seu digitis subigebat opus, repetitaque longo
 Vellera mollibat nebulas aequantia tractu,
 Sive levi teretem versabat pollice fusum,
 Seu pingebat acu: scires a Pallade doctam.
 Quod tamen ipsa negat, tantaque offensa magistra
 25 'Certet' ait 'mecum: nihil est, quod victa recusem.'
 Pallas anum simulat, falsosque in tempora canos
 Addit et infirmos, baculum, quod sustinet artus.
 Tum sic orsa loqui: 'non omnia grandior aetas,
 Quae fugiamus, habet. seris venit usus ab annis.
 30 Consilium ne sperne meum. tibi fama petatur
 Inter mortales faciendae maxima lanae;
 Cede deae, veniamque tuis, temeraria, dictis
 Supplice voce roga: veniam dabit illa roganti.'
 Aspicit hanc torvis, inceptaque fila relinquit,
 35 Vixque manum retinens, confessaque vultibus iram
 Talibus obscuram resecuta est Pallada dictis:
 'Mentis inops longaue venis confecta senecta,
 Et nimium vixisse diu nocet. audiat istas,
 Siqua tibi nurus est, siqua est tibi filia, voces.
 40 Consilii satis est in me mihi. neve monendo

- Profecisse putes, eadem est sententia nobis.
 Cur non ipsa venit? cur haec certamina vitat?
 Tum dea 'venit!' ait, formamque removit anilem,
 Palladaque exhibuit. venerantur numina nymphae,
 45 Mygdonidesque nurus. sola est non territa virgo,
 Sed tamen exsiluit, subitusque invita notavit
 Ora rubor, rursusque evanuit: ut solet aër
 Purpureus fieri, cum primum aurora movetur,
 Et breve post tempus candescere solis ab ortu.
 50 Perstat in incepto, stolidaeque cupidine palmae
 In sua fata ruit. neque enim Iove nata recusat
 Nec monet ulterius nec iam certamina differt.
 Haud mora, constituunt diversis partibus ambae
 Et gracili geminas intendunt stamine telas.
 55 Tela iugo vincta est, stamen secernit harundo,
 Inseritur medium radiis subtemen acutis,
 Quod digiti expediunt, atque inter stamina ductum
 Percusso feriunt insecti pectine dentes.
 Utraque festinant cinctaeque ad pectora vestes
 60 Bracchia docta movent, studio fallente laborem.
 Illic et Tyrium quae purpura sensit aënum
 Textitur, et tenues parvi discriminis umbrae;
 Qualis ab imbre solet percussis solibus arcus
 Inficere ingenti longum curvamine caelum:
 65 In quo diversi niteant cum mille colores,
 Transitus ipse tamen spectantia lumina fallit:
 Usque adeo quod tangit idem est; tamen ultima
distant.
 Illic et lentum filis inmittitur aurum,
 Et vetus in tela deducitur argumentum.
 70 Cecropia Pallas scopulum Mavortis in arce
 Pingit et antiquam de terrae nomine litem.
 Bis sex caelestes medio Iove sedibus altis
 Augusta gravitate sedent. sua quemque deorum
 Inscribit facies. Iovis est regalis imago.
 75 Stare deum pelagi longoque ferire tridente
 Aspera saxa facit, medioque e vulnere saxi

- Exiluisse ferum ; quo pignore vindicet urbem .
 At sibi dat clipeum , dat acutae cuspidis hastam ,
 Dat galeam capiti ; defenditur aegide pectus :
 80 Percussamque sua simulat de cusptide terram
 Edere cum bacis fetum canentis olivae :
 Mirarique deos : operi victoria finis .
 Ut tamen exemplis intellegat aemula laudis ,
 Quod pretium speret pro tam furialibus ausis ,
 85 Quattuor in partes certamina quattuor addit
 Clara colore suo , brevibus distincta sigillis .
 Threïciam Rhodopen habet angulus unus et Haemon ,
 Nunc gelidos montes , mortalia corpora quondam , f. lxxv .
 Nomina summorum sibi qui tribuere deorum .
 90 Altera Pygmaeae fatum miserabile matris
 Pars habet . hanc Iuno victam certamine iussit f. lxxvi .
 Esse gruem populisque suis indicere bellum .
 Pinxit et Antigonem ausam contendere quondam
 Cum magni consorte Iovis , quam regia Iuno
 95 In volucrem vertit ; nec profuit Ilion illi f. lxxvii .
 Laomedonve pater , sumptis quin candida pennis
 Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro .
 Qui superest solus , Cinyran habet angulus orbem ;
 Isque gradus templi , natarum membra suarum , f. lxxviii .
 100 Amplexens saxoque iacens lacrimare videtur .
 Circuit extremas oleis pacalibus oras .
 Is modus est , operisque sua facit arbore finem .
 Maeonis elusam designat imagine tauri
 Europam : verum taurum , freta vera putares ;
 105 Ipsa videbatur terras spectare relictas
 Et comites clamare suas , tactumque vereri
 Assilientis aquae timidisque reducere plantas .
 Fecit et Asterien aquila luctante teneri : ff. lxxix-lxxxvi .
 Fecit olorinis Ledam recubare sub alis :
 110 Addidit , ut Satyri celatus imagine pulchram
 Iuppiter implevit gemino Nycteiða fetu ,
 Amphitryon fuerit , cum te , Tirynthia , cepit ,
 Aureus ut Danaön , Asopida luserit ignis ,

- Mnemosynen pastor , varius Deoïda serpens.
 115 Te quoque mutatum torvo , Neptune , iuenco
 Virgine in Aeolia posuit . tu visus Enipeus f. lxxvii-lxxxii .
 Gignis Aloïdas , aries Bisaltida fallis ;
 Et te flava comas frugum mitissima mater
 Sensit equum , sensit volucrem crinita colubris
 120 Mater equi volucris , sensit delphina Melantho .
 Omnibus his faciemque suam faciemque locorum
 Reddidit . est illic agrestis imagine Phoebus ,
 Utque modo accipitris pennas , modo terga leonis
 Cesserit , ut pastor Macareïda luserit Issen :
 125 Liber ut Erigonen falsa deceperit uva , ff. lxxxiii-lxxxviii .
 Ut Saturnus equo geminum Chirona crearit .
 Ultima pars telae tenui circumdata limbo
 Nexilibus flores hederis habet intertextos .
 Non illud Pallas , non illud carpere Livor
 130 Possit opus . doluit successu flava virago ,
 Et rupit pictas , caelestia crimina , vestes .
 Utque Cytoriaco radium de monte tenebat ,
 Ter quater Idmoniae frontem percussit Arachnes .
 Non tulit infelix , laqueoque animosa ligavit
 135 Guttura . pendentem Pallas miserata levavit ,
 Atque ita 'vive quidem , pende tamen , improba ,' dixit
 'Lexque eadem poenae , ne sis secura futuri ,
 Dicta tuo generi serisque nepotibus esto'
 [Post ea discedens sucis Hecateïdos herbae]
 140 Sparsit et extemplo tristi medicamine . tactae
 Defluxere comae , cum quis et naris et aures ,
 Fitque caput minimum , toto quoque corpore parva est ;
 In latere exiles digiti pro cruribus haerent ,
 Cetera venter habet : de quo tamen illa remittit
 145 Stamen , et antiquas exercet aranea telas . f. lxxxix .
 Lydia tota fremit , Phrygiaeque per oppida facti
 Rumor it et magnum sermonibus occupat orbem .
 Ante suos Niobe thalamos cognoverat illam ,
 Tum cum Maeoniam virgo Sipylumque colebat :
 150 Nec tamen admonita est poena popularis Arachnes

- Cedere caelitibus, verbisque minoribus uti.
 Multa dabant animos. sed enim nec coniugis artes
 Nec genus amborum magnique potentia regni
 Sic placuere illi, quamvis ea cuncta placerent,
 155 Ut sua progenies. et felicissima matrum
 Dicta foret Niobe, si non sibi visa fuisset.
 Nam sata Tiresia venturi praescia Manto
 Per medias fuerat, divino concita motu,
 Vaticinata vias, 'Ismenides, ite frequentes
 160 Et date Latonae Latonigenisque duobus
 Cum prece tura pia, lauroque innectite crinem:
 Ore meo Latona iubet.' paretur, et omnes
 Thebaïdes iussis sua tempora frondibus ornant,
 Turaque dant sanctis et verba precantia flammis.
 165 Ecce venit comitum Niobe celeberrima turba,
 Vestibus intexto Phrygiis spectabilis auro
 Et, quantum ira sinit, formosa movensque decoro
 Cum capite inmissos umerum per utrumque capillos.
 Constitit: utque oculos circumtulit alta superbos,
 170 'Quis furor, auditos' inquit 'praeponere visis
 Caelestes? aut cur colitur Latona per aras,
 Numen adhuc sine ture meum est? mihi Tantalus
auctor,
 Cui licuit soli superiorum tangere mensas.
 Pleiadum soror est genetrix mea. maximus Atlas
 175 Est avus, aetherium qui fert cervicibus axem:
 Iuppiter alter avus. socero quoque glorior illo.
 Me gentes metuunt Phrygiae, me regia Cadmi
 Sub domina est, fidibusque mei commissa mariti
 Moenia cum populis a meque viroque reguntur.
 180 In quamcumque domus adverti lumina partem,
 Immensa spectantur opes. accedit eodem
 Digna dea facies. huc natas adice septem
 Et totidem iuvenes, et mox generosque nurusque.
 Quaerite nunc, habeat quam nostra superbia causam,
 185 Nescio quoque audete satam Titanida Coeo
 Latonam praeferre mihi, cui maxima quondam

Exiguam sedem pariturae terra negavit.

Nec caelo nec humo nec aquis dea vestra recepta est.

Exsul erat mundi, donec miserata vagantem

190 "Hospita tu terris erras, ego" dixit "in undis,"

Instabilemque locum Delos dedit. illa duorum

Facta parens: uteri pars haec est septima nostri.

Sum felix: quis enim neget hoc? felixque manebo;

Hoc quoque quis dubitet? tutam me copia fecit.

195 Maior sum, quam cui possit Fortuna nocere;

Multaque ut eripiat, multo mihi plura relinquet.

Excessere metum mea iam bona. fingite demi

Huic aliquid populo natorum posse meorum,

Non tamen ad numerum redigar spoliata duorum,

200 Latonae turbam: qua quantum distat ab orba?

Ite, satis pro prole sacri est; laurumque capillis

Ponite.' deponunt, infectaque sacra relinquunt,

Quodque licet, tacito venerantur murmure numen.

Indignata dea est, summoque in vertice Cynthi

205 Talibus est dictis gemina cum prole locuta:

'En ego vestra parens, vobis animosa creatis,

Et, nisi Iunoni, nulli cessura dearum,

An dea sim, dubitor. perque omnia saecula cultis

Arceor, o nati, nisi vos succurritis, aris.

210 Nec dolor hic solus: diro convicia facto

Tantalus adiecit, vosque est postponere natis

Ausa suis, et me, quod in ipsam reccidat, orbam

Dixit, et exhibuit linguam scelerata paternam.'

Adiectura preces erat his Latona relatis:

215 'Desine!' Phoebus ait 'poenae mora longa querella est.'

Dixit idem Phoebe. celerique per aëra lapsu

Contigerant tecti Cadmeïda nubibus arcem.

Planus erat lateque patens prope moenia campus,

Assiduis pulsatus equis, ubi turba rotarum

220 Duraque mollierat subiectas ungula glaebas.

Pars ibi de septem genitis Amphione fortes

Conscendunt in equos, Tyrioque rubentia suco

Terga premunt, auroque graves moderantur habenas.

- E quibus Ismenos, qui matri sarcina quondam
 225 Prima suae fuerat, dum certum flectit in orbem
 Quadrupedis cursus, spumantiaque ora coërcet,
 'Ei mihi!' conclamat, medioque in pectore fixa
 Tela gerit, frenisque manu moriente remissis
 In latus a dextro paulatim defluit armo.
- 230 Proximus, audito sonitu per inane pharetrae,
 Frena dabat Sipylos: veluti cum praescius imbris
 Nube fugit visa, pendentiaque undique rector
 Carbasia deducit, ne qua levis effluat aura.
 Frena dabat: dantem non evitabile telum
- 235 Consequitur, summaque tremens cervice sagitta
 Haesit, et extabat nudum de gutture ferrum.
 Ille, ut erat, pronus per crura adnisa iubasque
 Volvitur, et calido tellurem sanguine foedat.
 Phaedimus infelix et aviti nominis heres
- 240 Tantalus, ut solito finem inposuere labori,
 Transierant ad opus nitidae iuvenale palaestrae:
 Et iam contulerant arto luctantia nexu
 Pectora pectoribus, cum tento concita nervo,
 Sicut erant iuncti, traiecit utrumque sagitta.
- 245 Ingemuere simul, simul incurvata dolore
 Membra solo posuere; simul suprema iacentes
 Lumina versarunt, animam simul exhalarunt.
 Aspicit Alphenor, laniataque pectora plangens
 Advolat, ut gelidos complexibus allevet artus,
- 250 Inque pio cadit officio; nam Delius illi
 Intima fatifero rupit praecordia ferro.
 Quod simul eductum, pars est pulmonis in hamis
 Eruta, cumque anima cruor est effusus in auras.
 At non intonsum simplex Damasichthona vulnus
- 255 Afficit. ictus erat, qua crus esse incipit, et qua
 Mollia nervosus facit internodia poples.
 Dumque manu temptat trahere exitiabile telum,
 Altera per iugulum pennis tenus acta sagitta est.
 Expulit hanc sanguis, seque eiaculatus in altum
- 260 Emicat, et longe terebrata prosilit aura.

Ultimus Ilioneus non profectura precando
 Brachia sustulerat, 'di' que 'o communiter omnes,'
 Dixerat, ignarus non omnes esse rogandos,
 'Parcite!' motus erat, cum iam revocabile telum
 265 Non fuit, arcitenens. minimo tamen occidit ille
 Vulnere, non alte percusso corde sagitta.

Fama mali populique dolor lacrimaeque suorum
 Tam subitae matrem certam fecere ruinae
 Mirantem potuisse, irascentemque, quod ausi
 270 Hoc essent, superi quod tantum iuris haberent.
 Nam pater Amphion ferro per pectus adacto
 Finierat moriens pariter cum luce dolorem.
 Heu quantum haec Niobe Niobe distabat ab illa,
 Quae modo Latois populum summo aris
 275 Et mediam tulerat gressus resupina per urbem,
 Invidiosa suis; at nunc miseranda vel hosti.
 Corporibus gelidis incumbit, et ordine nullo
 Oscula dispensat natos suprema per omnes.
 A quibus ad caelum liventia brachia tollens
 280 'Pascere, crudelis, nostro, Latona, dolore,
 [Pascere' ait, 'satiisque meo tua pectora luctu:]
 Corque ferum satia!' dixit 'per funera septem
 Efferor. exulta, victrixque inimica triumpho.
 Cur autem victrix? miserae mihi plura supersunt,
 285 Quam tibi felici. post tot quoque funera vinco.'
 Dixerat, et sonuit contento nervus ab arcu:
 Qui praeter Nioben unam conterruit omnes.
 Illa malo est audax. stabant cum vestibibus atris
 Ante toros fratrum demisso crine sorores:
 290 E quibus una trahens haerentia viscere tela
 Inposito fratri moribunda relanguit ore:
 Altera solari miseram conata parentem
 Conticuit subito, duplicataque vulnere caeco est:
 [Oraque compressit, nisi postquam spiritus ibat.]
 295 Haec frustra fugiens collabitur: illa sorori
 Immoritur: latet haec: illam trepidare videres.
 Sexque datis leto diversa que vulnera passis

- Ultima restabat : quam toto corpore mater,
 Tota veste tegens 'unam minimamque relinque!
 300 De multis minimam posco' clamavit 'et unam.'
 Dumque rogat, pro qua rogat, occidit. orba resedit
 Exanimis inter natos natasque virumque,
 Deriguitque malis. nullos movet aura capillos, f. xc.
 In vultu color est sine sanguine, lumina maestis
 305 Stant inmoti genis: nihil est in imagine vivum.
 Ipsa quoque interius cum duro lingua palato
 Congelat, et venae desistunt posse moveri;
 Nec flecti cervix nec brachia reddere motus
 Nec pes ire potest: intra quoque viscera saxum est.
 310 Flet tamen, et validi circumdata turbine venti
 In patriam rapti est. ibi fixa cacumine montis
 Liquitur, et lacrimas etiam nunc marmora manant.
 Tum vero cuncti manifestam numinis iram
 Femina virque timent, cultuque inpensius omnes
 315 Magna gemelliparae venerantur numina divae.
 Utque fit, a facto propiore priora renarrant.
 E quibus unus ait: 'Lyciae quoque fertilis agris
 Non inpune deam veteres sprevere coloni.
 Res obscura quidem est ignobilitate virorum,
 320 Mira tamen. vidi praesens stagnumque locumque
 Prodigio notum. nam me iam grandior aevo
 Impatiensque viae genitor deducere lectos
 Iusserat inde boves, gentisque illius eunti
 Ipse ducem dederat. cum quo dum pascua lustris,
 325 Ecce lacu medio sacrorum nigra favilla
 Ara vetus stabat, tremulis circumdata cannis.
 Restitit, et pavido 'faveas mihi' murmure dixit
 Dux meus; et simili 'faveas' ego murmure dixi.
 Naiadum, Faunine foret tamen ara, rogabam,
 330 Indigenaevae dei: cum talia rettulit hospes:
 "Non hac, o iuvenis, montanum numen in ara est.
 Illa suam vocat hanc, cui quondam regia coniunx
 Orbe interdixit; quam vix erratica Delos
 Errantem accepit, tum cum levis insula nabat.

- 335 Illic incumbens cum Palladis arbore palmae
 Edidit invita geminos Latona noverca.
 Hinc quoque Iunonem fugisse puerpera fertur
 Inque suo portasse sinu, duo numina, natos.
 Iamque Chimaeriferae, cum sol gravis ureret arva,
- 340 Finibus in Lyciae longo dea fessa labore
 Sidereo siccata sitim collegit ab aestu:
 Uberaque ebiberant avidi lactantia nati.
 Forte lacum mediocris aquae prospexit in imis
 Vallibus: agrestes illic fruticosa legebant
- 345 Vimina cum iuncis gratamque paludibus ulvam.
 Accessit, positoque genu Titania terram
 Pressit, ut hauriret gelidos potura liquores.
 Rustica turba vetant. dea sic affata vetantes:
 “Quid prohibetis aquis? usus communis aquarum est.
- 350 Nec solem proprium natura nec aëra fecit
 Nec tenues undas: ad publica munera veni,
 Quae tamen ut detis, supplex peto. non ego nostros
 Abluere hic artus lassataque membra parabam,
 Sed relevare sitim. caret os umore loquentis
- 355 Et fauces arent, vixque est via vocis in illis.
 Haustus aquae mihi nectar erit, vitamque fatebor
 Accepisse simul: vitam dederitis in unda.
 Hi quoque vos moveant, qui nostro bracchia tendunt
 Parva sinu.” et casu tendebant bracchia nati.
- 360 Quem non blanda deae potuissent verba movere?
 Hi tamen orantem perstant prohibere, minasque,
 Ni procul abscedat, conviciaque insuper addunt.
 Nec satis est, ipsos etiam pedibusque manuque
 Turbavere lacus, imoque e gurgite mollem
- 365 Huc illuc limum saltu movere maligno.
 Distulit ira sitim: neque enim iam filia Coeli
 Supplicat indignis, nec dicere sustinet ultra
 Verba minora dea; tollensque ad sidera palmas
 “Aeternum stagno” dixit “vivatis in isto.”
- 370 Eveniunt optata deae. iuvat esse sub undis, r. xci
 Et modo tota cava submergere membra palude,

Nunc proferre caput ; summo modo gurgite nare,
 Saepe super ripam stagni consistere, saepe
 In gelidos resilire lacus. sed nunc quoque turpes
 375 Litibus exercent linguas, pulsoque pudore,
 Quamvis sint sub aqua, sub aqua maledicere temptant.
 Vox quoque iam rauca est, inflataque colla tumescunt,
 Ipsaque dilatant patulos convicia rictus.
 Terga caput tangunt, colla intercepta videntur ;
 380 Spina viret ; venter, pars maxima corporis, albet :
 Limosoque novae saliunt in gurgite ranae.”

Sic ubi nescio quis Lycia de gente virorum
 Rettulit exitium, satyri reminiscitur alter,
 Quem Tritoniaca Latous harundine victum
 385 Affecit poena. ‘quid me mihi detrahis?’ inquit:
 ‘A! piget, a! non est’ clamabat ‘tibia tanti!’
 Clamanti cutis est summos direpta per artus,
 Nec quicquam nisi vulnus erat. cruor undique manat,
 Detectique patent nervi, trepidaeque sine ulla
 390 Pelle micant venae ; salientia viscera possis,
 Et perlucentes numerare in pectore fibras.
 Illum ruricolae, silvarum numina, Fauni
 Et satyri fratres et tunc quoque carus Olympus
 Et nymphae flerunt, et quisquis montibus illis
 395 Lanigerosque greges armentaque bucera pavit.
 Fertilis inmaduit, madefactaque terra caducas
 Concepit lacrimas ac venis perbibit imis: f. xclii.
 Quas ubi fecit aquam, vacuas emisit in auras.
 Inde petens rapidum ripis declivibus aequor
 400 Marsya nomen habet, Phrygiae liquidissimus amnis.
 Talibus extemplo redit ad praesentia dictis
 Vulgus, et extinctum cum stirpe Amphiona luget.
 Mater in invidia est. hanc tunc quoque dicitur unus
 Flesse Pelops, umeroque, suas a pectore postquam
 405 Diduxit vestes, ebur ostendisse sinistro.
 Concolor hic umerus nascendi tempore dextro
 Corporeusque fuit. manibus mox caesa paternis
 Membra ferunt iunxisse deos. aliisque repertis, f. xciii.

- Qui locus est iuguli medius summique lacerti,
 410 Defuit . inpositum est non comparentis in usum
 Partis ebur ; factoque Pelops fuit integer illo .
 Finitimi proceres coeunt , urbesque propinquae
 Oravere suos ire ad solacia reges ,
 Argosque et Sparte Pelopeïadesque Mycenae ,
 415 Et nondum torvae Calydon invisâ Dianae ,
 Orchomenosque ferax et nobilis aere Corinthus ,
 Messeneque ferox Patraeque humilesque Cleonae
 Et Nelea Pylos , neque adhuc Pittheïa Troezen ,
 Quaeque urbes aliae bimari clauduntur ab Isthmo ,
 420 Exteriusque sitae bimari spectantur ab Isthmo .
 Credere quis posset ? solae cessastis Athenae .
 Obstitit officio bellum , subvectaque ponto
 Barbara Mopsopios terrebant agmina muros .
 Threïcius Tereus haec auxiliariis armis
 425 Fuderat , et clarum vincendo nomen habebat :
 Quem sibi Pandion opibusque virisque potentem
 Et genus a magno ducentem forte Gradivo
 Conubio Progenes iunxit . non pronuba Iuno ,
 Non Hymenaeus adest , non illi Gratia lecto .
 430 Eumenides tenuere faces de funere raptas ;
 Eumenides stravere torum , tectoque profanus
 Incubuit bubo thalamique in culmine sedit .
 Hac ave coniuncti Progne Tereusque , parentes
 Hac ave sunt facti . gratata est scilicet illis
 435 Thracia , disque ipsi grates egere . diemque ,
 Quaque data est claro Pandione nata tyranno ,
 Quaque erat ortus Itys , festum iusserunt vocari .
 Usque adeo latet utilitas . iam tempora Titan
 Quinque per autumnos repetiti duxerat anni :
 440 Cum blandita viro Progne 'si gratia' dixit
 'Ulla mea est , vel me visendam mitte sorori ,
 Vel soror huc veniat : redituram tempore parvo
 Promittes socero : magni mihi muneris instar
 Germanam vidisse dabis .' iubet ille carinas
 445 In freta deduci , veloque et remige portus

- Cecropios intrat Piraeaque litora tangit.
 Ut primum soceri data copia, dextera dextrae
 Iungitur, et fausto committitur omine sermo.
 Coeperat adventus causam, mandata referre
 450 Coniugis, et celeres missae spondere recursus:
 Ecce venit magno dives Philomela paratu,
 Divitior forma. [quales audire solemus
 Naidas et dryadas mediis incedere silvis,
 Si modo des illis cultus similesque paratus.]
 455 Non secus exarsit conspecta virgine Tereus,
 Quam si quis canis ignem subponat aristis,
 Aut frondem positasque cremet faenilibus herbas.
 Digna quidem facies; sed et hunc innata libido
 Exstimulat, pronumque genus regionibus illis
 460 In Venerem est: flagrat vitio gentisque suoque.
 Impetus est illi comitum corrumpere curam
 Nutricisque fidem, nec non ingentibus ipsam
 Sollicitare datis, totumque inpendere regnum;
 Aut rapere et saevo raptam defendere bello;
 465 Et nihil est, quod non effreno captus amore
 Ausit; nec capiunt inclusas pectora flammam.
 Iamque moras male fert, cupidoque revertitur ore
 Ad mandata Procnes, et agit sua vota sub illa.
 Facundum faciebat amor; quotiensque rogabat
 470 Ulterius iusto, Prognem ita velle ferebat.
 Addidit et lacrimas, tamquam mandasset et illas.
 Pro superi, quantum mortalia pectora caecae
 Noctis habent! ipso sceleris molimine Tereus
 Creditur esse pius laudemque a crimine sumit.
 475 Quid, quod idem Philomela cupit, patriosque lacertis
 Blanda tenensumeros, ut eat visura sororem,
 Perque suam contraque suam petit ipsa salutem.
 Spectat eam Tereus, praecontrectatque videndo,
 Osculaque et collo circumdata brachia cernens
 480 Omnia pro stimulis facibusque ciboque furoris
 Accipit, et quotiens amplectitur illa parentem,
 Esse parens vellet: — neque enim minus impius esset.

- Vincitur ambarum genitor prece . gaudet agitque
 Illa patri grates , et successisse duabus
 485 Id putat infelix , quod erit lugubre duabus .
 Iam labor exiguus Phoebæ restabat , equique
 Pulsabant pedibus spatium declivis Olympi :
 Regales epulae mensis et Bacchus in auro
 Ponitur . hinc placido dantur sua corpora somno .
 490 [At rex Odrysius , quamvis secessit , in illa
 Aestuat ; et repetens faciem motusque manusque
 Qualia vult fingit quae nondum vidit , et ignes
 Ipse suos nutrit cura removente soporem .]
 Lux erat , et generi dextram complexus euntis
 495 Paudion comitem lacrimis commendat obortis :
 'Hanc ego , care gener , quoniam pia causa coegit ,
 Et voluere ambæ , voluisti tu quoque , Tereu ,
 Do tibi . perque fidem cognataque pectora supplex ,
 Per superos oro , patrio ut tuearis amore ,
 500 Et mihi sollicitæ lenimen dulce senectæ
 Quam primum — omnis erit nobis mora longa —
 remittas .
 Tu quoque quam primum — satis est procul esse
 sororem —
 Si pietas ulla est , ad me , Philomela , redito .'
 Mandabat , pariterque suae dabat oscula natae ,
 505 Et lacrimae dites inter mandata cadebant .
 Utque fide pignus dextras utriusque poposcit ,
 Inter seque datas iunxit , natamque nepotemque
 Absentes pro se memori rogat ore saluent ;
 Supremumque vale pleno singultibus ore
 510 Vix dixit , timuitque suae praesagia mentis .
 Ut semel inposita est pictae Philomela carinae ,
 Admotumque fretum remis tellusque repulsa est ,
 'Vicimus !' exclamat 'mecum mea vota feruntur !'
 Exultatque et vix animo sua gaudia differt
 515 Barbarus , et nusquam lumen detorquet ab illa :
 Non aliter , quam cum pedibus praedator obuncis
 Deposuit nido leporem Iovis ales in alto ;

Nulla fuga est capto, spectat sua praemia raptor.
 Iamque iter effectum, iamque in sua litora fessis
 520 Puppibus exierant, cum rex Pandione natam
 In stabula alta trahit silvis obscura vetustis,
 Atque ibi pallentem trepidamque et cuncta timentem
 Et iam cum lacrimis, ubi sit germana, rogantem,
 Includit, fassusque nefas et virginem et unam
 525 Vi superat, frustra clamato saepe parente,
 Saepe sorore sua, magnis super omnia divis.
 Illa tremit, velut agna pavens, quae saucia cani
 Ore excussa lupi nondum sibi tuta videtur;
 Utque columba suo madefactis sanguine plumis
 530 Horret adhuc, avidosque timet, quibus haeserat,
ungues.

Mox ubi mens rediit, passos laniata capillos,
 [Lugenti similis, caesis plangore lacertis,]
 Intendens palmas 'o diris barbare factis!
 O crudelis!' ait 'nec te mandata parentis
 535 Cum lacrimis movere piis, nec cura sororis
 Nec mea virginitas nec coniugialia iura?
 Omnia turbasti. [pelex ego facta sororis,
 Tu geminus coniunx. hostis mihi debita poena.]
 Quin animam hanc, ne quod facinus tibi, perfide,
restet,
 540 Eripis? atque utinam fecisses ante nefandos
 Concubitus! vacuas habuissem criminis umbras.
 Si tamen haec superi cernunt, si numina divum
 Sunt aliquid, si non perierunt omnia mecum,
 Quandocumque mihi poenas dabis. ipsa pudore
 545 Proiecto tua facta loquar. si copia detur,
 In populos veniam: si silvis clausa tenebor,
 Implebo silvas, et conscia saxa movebo.
 Audiat haec aether, et si deus ullus in illo est.'
 Talibus ira feri postquam commota tyranni,
 550 Nec minor hac metus est, causa stimulatus utraque
 Quo fuit accinctus, vagina liberat ensem,
 Arreptamque coma flexis post terga lacertis

Vincta pati cogit . iugulum Philomela parabat ,
Spemque suae mortis viso conceperat ense .

555 Ille indignantem [et nomen patris usque vocantem
Luctantemque loqui] comprehensam forcipe linguam
Abstulit ense fero . [radix micat ultima linguae ,
lysa iacet , terraeque tremens inmurmurat atrae .
Utque salire solet mutilatae cauda colubrae ,

560 Palpitat , et moriens dominae vestigia quaerit .]
Hoc quoque post facinus — vix ausim credere —
fertur

Saepe sua lacerum repetisse libidine corpus .

Sustinet ad Prognen post talia facta reverti ,
Coniuge quae viso germanam quaerit . at ille

565 Dat gemitus fictos , commentaque funera narrat ;

Et lacrimae fecere fidem . velamina Progne

Diripit ex umeris auro fulgentia lato ,

Induiturque atras vestes , et inane sepulchrum

Constituit , falsisque piacula manibus infert ,

570 Et luget non sic lugendae fata sororis .

Signa deus bis sex acto lustraverat anno .

Quid faciat Philomela ? fugam custodia claudit :

Structa rigent solido stabulorum moenia saxo :

Os mutum facti caret indice . grande doloris

575 Ingenium est , miserisque venit sollertia rebus

Stamina barbarica suspendit Pallade telae ,

Purpureasque notas filis intexuit albis ,

Indicium sceleris ; perfectaue tradidit uni ,

Utque ferat dominae gestu rogat illa . rogata

580 Pertulit ad Prognen , nec scit , quid tradat in illis .

Evolvit vestes saevi matrona tyranni ,

Germanaque suae carmen miserabile legit ,

Et — mirum potuisse — silet . dolor orsa repressit ,

Verbaque quaerenti satis indignantia linguae

585 Defuerunt . nec flere vacat , sed fasque nefasque

Confusura ruit , poenaeque in imagine tota est .

Tempus erat , quo sacra solent trieterica Bacchi
Sithoniae celebrare nurus : nox conscia sacris .

- Nocte sonat Rhodope tinnitibus aeris acuti:
 590 Nocte sua est egressa domo regina, deque
 Ritibus instruitur, furialiaque accipit arma:
 Vite caput tegitur, lateri cervina sinistro
 Vellera dependent, umero levis incubat hasta.
 Concita per silvas turba comitante suarum
 595 Terribilis Progne furiisque agitata doloris,
 Bacche, tuas simulat. venit ad stabula avia tandem,
 Exululatque, euhoeque sonat, portasque refringit
 Germanamque rapit, raptaeque insignia Bacchi
 Induit, et vultus hederarum frondibus abdit,
 600 Attonitamque trahens intra sua moenia ducit.
 Ut sensit tetigisse domum Philomela nefandam,
 Horruit infelix totoque expalluit ore.
 Nacta locum Progne sacrorum pignera demit,
 Oraque develat miserae pudibunda sororis,
 605 Amplexuque petit. sed non attoilere contra
 Sustinet haec oculos, paelex sibi visa sororis:
 Deiectoque in humum vultu iurare volenti
 Testarique deos, per vim sibi dedecus illud
 Illatum, pro voce manus fuit. ardet, et iram
 610 Non capit ipsa suam Progne, fletumque sororis
 Corripiens 'non est lacrimis hoc' inquit 'agendum,
 Sed ferro, sed siquid habes, quod vincere ferrum
 Possit. in omne nefas ego me, germana, paravi.
 Aut ego, cum facibus regalia tecta cremaro,
 615 Artificem mediis inmittam Terea flammis,
 Aut linguam aut oculos et quae tibi membra pudorem
 Abstulerunt, ferro rapiam, aut per vulnera mille
 Sontem animam expellam. magnum quodcumque
 paravi:
 Quid sit, adhuc dubito.' peragit dum talia Progne,
 620 Ad matrem veniebat Itys. quid possit, ab illo
 Admonita est. oculisque tuens inmitibus 'a, quam
 Es similis patri!' dixit. nec plura locuta
 Triste parat facinus tacitaque exaestuat ira.
 Ut tamen accessit natus, matrique salutem

- 625 Attalit, et parvis adduxit colla lacertis,
 Mixtaque blanditiis puerilibus oscula iunxit,
 Mota quidem est genetrix, infractaque constitit ira:
 Invitique oculi lacrimis maduere coactis.
 Sed simul ex nimia mentem pietate labare
- 630 Sensit, ab hoc iterum est ad vultus versa sororis:
 Inque vicem spectans ambos 'cur admovet' inquit
 'Alter blanditias, rapta silet altera lingua?
 Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa sororem?
 Cui sis nupta, vide, Pandione nata! marito
- 635 Degeneras? scelus est pietas in coniuge Tereo.'
 Nec mora, traxit Ityn, veluti Gangetica cervae
 Lactentem fetum per silvas tigris opacas.
 Utque domus altae partem tenuere remotam,
 Tendentemque manus et iam sua fata videntem
- 640 Et 'mater, mater' clamantem et colla petentem
 Ense ferit Progne, lateri qua pectus adhaeret,
 Nec vultum vertit. satis illi ad fata vel unum
 Vulnus erat: iugulum ferro Philomela resolvit.
 Vivaque adhuc animaeque aliquid retinentia membra
- 645 Dilaniant; pars inde cavis exultat aënis,
 Pars veribus stridunt: manant penetralia tabo.
 His adhibet coniunx ignarum Terea mensis,
 Et patrii moris sacrum mentita, quod uni
 Fas sit adire viro, comites famulosque removit.
- 650 Ipse sedens solio Tereus sublimis avito
 Vescitur, inque suam sua viscera cengerit alvum.
 Tantaque nox animi est, 'Ityn huc accersite' dixit.
 Dissimulare nequit crudelia gaudia Progne:
 [Iamque suae cupiens existere nuntia cladis,]
- 655 'Intus habes, quem poscis' ait. circumspicit ille,
 Atque ubi sit, quaerit. quaerenti iterumque vocanti,
 Sicut erat sparsis furiali caede capillis,
 Prosiluit, Ityosque caput Philomela cruentum
 Misit in ora patris: nec tempore maluit ullo
- 660 Posse loqui et meritis testari gaudia dictis.
 Thracius ingenti mensas clamore repellit,

- Vipereasque ciet Stygia de valle sorores:
 Et modo, si posset, reserato pectore diras
 Egerere inde dapes emersaque viscera gestit:
 665 Flet modo, seque vocat bustum miserabile nati:
 Nunc sequitur nudo genitas Pandione ferro.
 Corpora Cecropidum pennis pendere putares: f. xciiv.
 Pendebant pennis. quarum petit altera silvas,
 Altera tecta subit; neque adhuc de pectore caedis
 670 Excessere notae, signataque sanguine pluma est.
 Ille dolore suo poenaeque cupidine velox
 Vertitur in volucrem, cui stant in vertice cristae,
 Prominet inmodicum praelonga cuspide rostrum.
 Nomen Epops volucris, facies armata videtur.
 675 Hic dolor ante diem longaeque extrema senectae
 Tempora Tartareas Pandiona misit ad umbras.
 Scepra loci rerumque capit moderamen Erechtheus,
 Iustitia dubium, validisne potentior armis.
 Quattuor ille quidem iuvenes totidemque creat
 680 Femineae sortis: sed erat par forma duarum,
 E quibus Aeolides Cephalus te coniuge felix,
 Procri, fuit: Boreae Tereus Thracesque nocebant,
 Dilectaque diu caruit deus Orithyia,
 Dum rogat et precibus mavult quam viribus uti.
 685 Ast ubi blanditiis agitur nihil, horridus ira,
 Quae solita est illi nimiumque domestica vento,
 'Et merito!' dixit 'quid enim mea tela reliqui,
 Saevitiam et vires iramque animosque minaces,
 Admovique preces, quarum me dedecet usus?'
 690 Apta mihi vis est: vi tristia nubila pello,
 Vi freta concutio, nodosaque robora verto,
 Induroque nives et terras grandine pulso.
 Idem ego cum fratres caelo sum nactus aperto —
 Nam mihi campus is est — tanto molimine luctor,
 695 Ut medius nostris concursibus insonet aether,
 Exiliantque cavis elisi nubibus ignes.
 Idem ego cum subii convexa foramina terrae,
 Subposuique ferox imis mea terga cavernis,

- Sollicito manes totumque tremoribus orbem.
- 700 Hac ope debueram thalamos petiisse; socerque
 Non orandus erat, vi sed faciendus Erechtheus?
 Haec Boreas aut his non inferiora locutus
 Excussit pennas, quarum iactatibus omnis
 Adfata est tellus latumque perhorruit aequor:
- 705 Pulvereamque trahens per summa cacumina pallam
 Verrit humum, pavidamque metu caligine tectus
 Orithyian amans fulvis amplectitur alis.
 Dum volat, arserunt agitati fortius ignes.
 Nec prius aërii cursus subpressit habenas,
- 710 Quam Ciconum tenuit populos et moenia raptor.
 Illic et gelidi coniunx Actaea tyranni
 Et genetrix facta est, partus enixa gemellos,
 Cetera qui matris, pennas genitoris haberent.
 Non tamen has una memorant cum corpore natas; f. xov.
- 715 Barbaque dum rutilis aberat subnixa capillis,
 Inplumes Calaisque puer Zetesque fuerunt.
 Mox pariter pennae ritu coepere volucrum
 Cingere utrumque latus, pariter flavescere malae.
 Ergo ubi concessit tempus puerile iuventae,
- 720 Vellera cum Minyis nitido radiantia villo
 Per mare non notum prima petiere carina.

LIBER SEPTIMUS.

- Iamque fretum Minyae Pagasaea puppe secabant:
 Perpetuaque trahens inopem sub nocte senectam
 Phineus visus erat, iuvenesque Aquilone creati
 Virgineas volucres miseri senis ore fugarant:
- 5 Multaque perpessi claro sub Iasone tandem
 Contigerant rapidas limosi Phasidos undas:
 Dumque adeunt regem Phrixaeque vellera poscunt,
 — Usque datur numeris magnorum horrenda laborum.
 Concipit interea validos Aetias ignes

- 10 Et luctata diu, postquam ratione furorem
 Vincere non poterat, 'frustra, Medea, repugnas:
 Nescio quis deus obstat;' ait 'mirumque, nisi hoc est,
 Aut aliquid certe simile huic, quod amare vocatur.
 Nam cur iussa patris nimium mihi dura videntur?
- 15 Sunt quoque dura nimis. cur, quem modo deni-
 que vidi,
 Ne pereat, timeo? quae tanti causa timoris?
 Excute virgineo conceptas pectore flammās,
 Si potes, infelix. si possem, sanior essem.
 Sed gravat invitam nova vis. aliudque cupido,
- 20 Mens aliud suadet. video meliora proboque,
 Deteriora sequor. quid in hospite, regia virgo,
 Ureris, et thalamos alieni concipis orbis?
 Haec quoque terra potest, quod ames, dare. vivat,
 an ille
 Occidat, in dis est. vivat tamen: idque precari
- 25 Vel sine amore licet. quid enim commisit Iason?
 [Quem, nisi crudelem, non tangat Iasonis aetas
 Et genus et virtus? quem non, ut cetera desint,
 Ore movere potest? certe mea pectora movit.]
 At nisi opem tulerō, taurorum adflabitur igne,
- 30 Concurretque suae segetis tellure creatis
 Hostibus, aut avido dabitur fera praeda draconi.
 Hoc ego si patiar, tum me de tigride natam,
 Tum ferrum et scopulos gestare in corde fatebor.
 Cur non et specto pereuntem, oculosque videndo
- 35 Conscelero? cur non tauros exhortor in illum
 Terrigenasque feros insopitumque draconem?
 Di meliora velint. quamquam non ista precanda,
 Sed facienda mihi. prodamne ego regna parentis,
 Atque ope nescio quis servabitur advena nostra,
- 40 Ut per me sospes sine me det lintea ventis,
 Virque sit alterius, poenae Medea relinquitur?
 Si facere hoc, aliamve potest praeponere nobis,
 Occidat ingratus. sed non is vultus in illo,
 Non ea nobilitas animo est, ea gratia formae,

- 45 Ut timeam fraudem meritique oblivia nostri
 Et dabit ante fidem . cogamque in foedera testes
 Esse deos . quin tuta times ! accingere et omnem
 Pelle moram ! tibi se semper debebit Iason ,
 Te face sollemni iunget sibi , perque Pelasgas
 50 Servatrix urbes matrum celebrabere turba .
 Ergo ego germanam fratremque patremque deosque
 Et natale solum , ventis ablata , relinquam ?
 Nempe pater saevus , nempe est mea barbara tellus ,
 Frater adhuc infans . stant mecum vota sororis :
 55 Maximus intra me deus est . non magna relinquam :
 Magna sequar : titulum servatae pubis Achivae ,
 Notitiamque loci melioris , et oppida , quorum
 Hic quoque fama viget , cultusque artesque locorum ;
 Quemque ego cum rebus , quas totus possidet orbis ,
 60 Aesoniden mutasse velim , quo coniuge felix
 Et dis cara ferar et vertice sidera tangam .
 Quid , quod nescio qui mediis incurrere in undis
 Dicuntur montes , ratibusque inimica Charybdis
 Nunc sorbere fretum , nunc reddere , cinctaque saevis
 65 Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo ?
 Nempe tenens quod amo , gremioque in Iasonis haerens
 Per freta longa ferar . nihil illum amplexa verebor ;
 Aut , siquid metuam , metuam de coniuge solo .
 Coniugiumne putas , speciosaque nomina culpae
 70 Inponis , Medea , tuae ? quin aspice , quantum
 Aggrediare nefas , et dum licet , effuge crimen .
 Dixit : et ante oculos rectum pietasque pudorque
 Constiterant , et victa dabat iam terga Cupido .
 Ibat ad antiquas Hecates Perseïdes aras ,
 75 Quas nemus umbrosum secretaque silva tegebat .
 Et iam fortis erat , pulsusque recesserat ardor :
 Cum videt Aesoniden , extinctaque flamma reluxit .
 [Erubuere genae , totoque recanduit ore ,
 Utque solet ventis alimenta assumere , quaeque
 80 Parva sub inducta latuit scintilla favilla ,
 Crescere et in veteres agitata resurgere vires ,

- Sic iam lentus amor, iam quem languere putares,
 Ut vidit iuvenem, specie praesentis inarsit.]
 Et casu solito formosior Aesone natus
- 85 Illa luce fuit: posses ignoscere amanti.
 Spectat, et in vultu veluti tum denique viso
 Lumina fixa tenet, nec se mortalia demens
 Ora videre putat, nec se declinat ab illo.
 Ut vero coepitque loqui dextramque prehendit
- 90 Hospes, et auxilium summissa voce rogavit,
 Promisitque torum, lacrimis ait illa profusis:
 'Quid faciam, video: nec me ignorantia veri
 Decipiet, sed amor. servabere munere nostro:
 Servatus promissa dato.' per sacra triformis
- 95 Ille deae, lucoque foret quod numen in illo,
 Perque patrem soceri cernentem cuncta futuri,
 Eventusque suos et tanta pericula iurat.
 Creditus accepit cantatas protinus herbas,
 Edidicitque usum, laetusque in tescia recessit.
- 100 Postera depulerat stellas aurora micantes:
 Conveniunt populi sacrum Mavortis in arvom,
 Consistuntque iugis. medio rex ipse resedit
 Agmine purpureus sceptroque insignis eburno.
 Ecce adamanteis vulcanum naribus efflant
- 105 Aeripedes tauri, tactaeque vaporibus herbae
 Ardent. utque solent pleni resonare camini,
 Aut ubi terrena silices fornace soluti
 Concipiunt ignem liquidarum aspergine aquarum;
 Pectora sic intus clausas volventia flammam
- 110 Gutturaque usta sonant. tamen illis Aesone natus
 Obvius it. vertere truces venientis ad ora
 Terribiles vultus praefixaque cornua ferro,
 Pulvereumque solum pede pulsavere bisulco,
 Fumificisque locum mugitibus impleverunt.
- 115 Deriguere metu Minyae. subit ille, nec ignes
 Sentit anhelatos — tantum medicamina possunt —
 Pendulaque audaci mulcet palearia dextra,
 Subpositosque iugo pondus grave cogit aratri

- Ducere et insuetum ferro proscindere campum .
 120 Mirantur Colchi : Minyae clamoribus augent
 Adiciuntque animos . galea tum sumit aëna
 Vipereos dentes , et aratos spargit in agros .
 Semina mollit humus valido praetincta veneno ,
 Et crescunt fiuntque sati nova corpora dentes . f. xovi.
 125 Utque hominis speciem materna sumit in alvo ,
 Perque suos intus numeros componitur infans ,
 Nec nisi maturus communes exit in auras :
 Sic ubi visceribus gravidæ telluris imago
 Effecta est hominis , feto consurgit in arvo ;
 130 Quodque magis mirum est , simul edita concutit arma .
 Quos ubi viderunt praeacutæ cuspidis hastas
 In caput Haemonii iuvenis torquere parantes ,
 Demisere metu vultumque animumque Pelasgi .
 Ipsa quoque extimuit , quæ tutum fecerat illum ,
 135 Utque peti vidit iuvenem tot ab hostibus unum ,
 Palluit et subito sine sanguine frigida sedit ;
 Neve parum valeant a se data gramina , carmen
 Auxiliare canit , secretasque advocat artes .
 Ille gravem medios silicem iaculatus in hostes
 140 A se depulsum Martem convertit in ipsos .
 Terrigenæ pereunt per mutua vulnera fratres ,
 Civilique cadunt acie . gratantur Achivi ,
 Victoremque tenent avidisque amplexibus haerent .
 Tu quoque victorem complecti , barbara , velles ;
 145 [Obstitit incepto pudor . at complexa fuisses ;
 Sed te , ne faceres , tenuit reverentia famæ .]
 Quod licet , aspectu tacito laetaris , agisque
 Carminibus grates et dis auctoribus horum .
 Pervigilem superest herbis sopire draconem .
 150 [Qui crista linguisque tribus praesignis et uncis
 Dentibus horrendus custos erat arboris aureae .]
 Hunc postquam sparsit Lethæi gramine suci
 Verbaque ter dixit placidos facientia somnos ,
 Quæ mare turbatum , quæ concita flumina sistunt ,
 155 Somnus in ignotos oculos sibi venit , et auro

Heros Aesonius potitur . spolioque superbus
 Muneris auctorem secum , spolia altera , portans
 Victor Iolciacos tetigit cum coniuge portus .

Haemoniae matres pro gnatis dona receptis
 160 Grandaevique ferunt patres , congestaque flamma
 Tura liquefaciunt , inductaque cornibus aurum
 Victima vota litat . sed abest gratantibus Aeson ,
 Iam propior leto fessusque senilibus annis .
 Cum sic Aesonides : 'o cui debere salutem
 165 Confiteor , coniunx , quamquam mihi cuncta dedisti ,
 Excessitque fidem meritorum summa tuorum :
 Si tamen hoc possunt , — quid enim non carmina
 possunt ? —

Deme meis annis , et demptos adde parenti .
 Nec tenuit lacrimas . mota est pietate rogantis ,
 170 Dissimilemque animum subiit Aeeta relictus .
 Nec tamen affectus tales confessa 'quod' inquit
 'Excidit ore tuo , coniunx , scelus ? ergo ego cuiquam
 Posse tuae videor spatium transcribere vitae ?
 Nec sinat hoc Heccate , nec tu petis aequa . sed isto ,
 175 Quod petis , experiar maius dare munus , Iason .
 Arte mea soceri longum temptabimus aevum ,
 Non annis renovare tuis ; modo diva triformis
 Adiuvet et praesens ingentibus annuat ausis .'
 Tres aberant noctes , ut cornua tota coirent
 180 Efficerentque orbem . postquam plenissima fulsit
 Ac solida terras spectavit imagine luna ,
 Egreditur tectis vestes induta recinctas ,
 Nuda pedem , nudis umeros infusa capillis ,
 Fertque vagos mediae per muta silentia noctis
 185 Incomitata gradus . homines volucresque ferasque
 Solverat alta quies : nullo cum murmure saepes ,
 Inmotaeque silent frondes ; silet unidus aër :
 Sidera sola micant . ad quae sua bracchia tendens
 Ter se convertit , ter sumptis flumine crinem
 190 Inroravit aquis , ternisque ululatibus ora
 Solvit , et in dura summisso poplite terra

- 'Nex' ait 'arcanis fidissima, quaeque diurnis
 Aurea cum luna succeditis ignibus, astra,
 Tuque triceps Hecate, quae coeptis conscia nostris
 195 Aditrixque venis cantusque artisque magorum,
 Quaeque magos, Tellus, pollentibus instruis herbis,
 Aufaeque et venti montesque amnesque lacusque,
 Dique omnes nemorum, dique omnes noctis adeste:
 Quorum ope, cum volui, ripis mirantibus amnes
 200 In fontes rediere suos, concussaue sisto,
 Stantia concutio cantu freta, nubila pello
 Nubilaque induco, ventos abigoque vocoque,
 Vipereas rumpo verbis et carmine fauces,
 Vivaque saxa sua convulsaue robora terra
 205 Et silvas moveo, iubeoque tremescere montes
 Et mugire solum, manesque exire sepulchris.
 Te quoque, Luna, traho, quamvis Temesaea labores
 Aera tuos minuant: currus quoque carmine nostro
 Pallet avi; pallet nostris Aurora venenis.
 210 Vos mihi taurorum flammam hebetastis, et unco
 Inpatiens oneris collum pressistis aratro.
 Vos serpentigenis in se fera bella dedistis,
 Custodemque rudem somni sopistis, et aurum
 Vindice decepto Graias misistis in urbes.
 215 Nunc opus est sucis, per quos renovata senectus
 In florem redeat, primosque recolligat annos.
 Et dabitis. neque enim micuerunt sidera frustra,
 Nec frustra volucrum tractus cervice draconum
 Currus adest.' aderat demissus ab aethere currus.
 220 Quo simul ascendit, frenataque colla draconum
 Permulsit, manibusque leves agitavit habenas,
 Sublimis rapitur, subiectaque Thessala Tempe
 Dispicit, et Trices regionibus applicat angues:
 Et quas Ossa tulit, quas altum Pelion herbas,
 225 Othrys quas Pindusque et Pindo maior Olympus,
 Perspicit, et placitas partim radice revellit,
 Partim succidit curvamine falcis aënae.
 Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis,

- Multa quoque Amphrysi; neque eras immunis, Enipeu:
 230 Nec non Penēus, nec non Spercheīdes undae
 Contribuere aliquid, iuncosaque litora Boebes.
 Carpsit et Euboica vivax Anthedone gramen,
 Nondum mutato vulgatum corpore Glauci.
 Et iam nona dies curru pennisque draconum
 235 Nonaque nox omnes lustrantem viderat agros,
 Cum rediit. neque erant tacti, nisi odore, dracones,
 Et tamen annosae pellem posuere senectae.
 Constitit adveniēns citra limenque foresque,
 Et tantum caelo tegitur: refugitque viriles
 240 Contactus. statuitque aras e caespite binas,
 Dexteriore Hecates, ast laeva parte Iuventae.
 Has ubi verbenis silvaeque incinxit agresti,
 Haud procul egesta scrobibus tellure duabus
 Sacra facit, cultrosque in guttura velleris atri
 245 Conicit, et patulas perfundit sanguine fossas.
 Tum super invergens liquidi carchesia bacchi
 Aeneaque invergens tepidi carchesia lactis
 Verba simul fudit, terrenaque numina civit,
 Umbrarumque rogat rapta cum coniuge regem,
 250 Ne properent artus anima fraudare senili.
 Quos ubi placavit precibusque et murmure longo,
 Aesonis effatum proferri corpus ad auras
 Iussit, et in plenos resolutum carmine somnos
 Exanimi similem stratis porrexit in herbis.
 255 Hinc procul Aesoniden, procul hinc iubet ire
ministros,
 Et monet arcanis oculos remove profanos.
 Diffugiunt iussi. passis Medea capillis
 Bacchantum ritu flagrantes circuit aras,
 Multifidasque faces in fossa sanguinis atra
 260 Tinguit, et infectas geminis accendit in aris:
 Terque senem flamma, ter aqua, ter sulphure lustrat.
 Interea validum posito medicamen aëno
 Fervet et exultat spumisque tumentibus albet.
 Illic Haemonia radices valle resectas

- 265 Seminaque floresque et sucos incoquit acres .
 Adicit extremo lapides oriente petitos
 Et quas Oceani refluxum mare lavit , harenas ;
 Addit et exceptas luna pernocte pruinas
 Et strigis infames ipsis cum carnibus alas ,
- 270 Inque virum soliti vultus mutare ferinos
 Ambigui prosecta lupi ; nec defuit illic
 Squamea Cinyphii tenuis membrana chelydri
 Vivacisque iecur cervi , quibus insuper addit
 Ora caputque novem cornicis saecula passae .
- 275 His et mille aliis postquam sine nomine rebus
 Propositum instruxit remorari Tartara munus ,
 Arenti ramo iampridem mitis olivae
 Omnia confudit summisque inmiscuit ima .
 Ecce vetus calido versatus stipes aëno
- 280 Fit viridis primo , nec longo tempore frondes
 Induit , et subito gravidis oneratur olivis .
 At quacumque cavo spumas eiecit aëno
 Ignis , et in terram guttae cecidere calentes ,
 Vernat humus , floresque et mollia pabula surgunt .
- 285 Quae simul ac vidit , stricto Medea recludit
 Ense senis iugulum , veteremque exire cruorem
 Passa , replet sucis . quos postquam conbibit Aeson
 Aut ore acceptos aut vulnere , barba comaeque
 Canitie posita nigrum rapuere colorem . f. xxvii .
- 290 Pulsa fugit macies , abeunt pallorque situsque ,
 Adiectoque cavae supplentur corpore rugae ,
 Membraque luxuriant . Aeson miratur et olim
 Ante quater denos hunc se reminiscitur annos .
 Viderat ex alto tanti miracula monstri f. xxviii .
- 295 Liber . et admonitus iuvenes nutricibus annos
 Posse suis reddi , capit hoc a Colchide munus .
 Neve doli cessent , odium cum coniuge falsum
 Phasias assimulat , Peliaeque ad limina supplex
 Confugit . atque illam , quoniam gravis ipse senecta est ,
- 300 Excipiunt natae . quas tempore callida parvo
 Colchis amicitiae mendacis imagine cepit ,

- Dumque refert inter meritorum maxima, demptos
 Aesonis esse situs, atque hac in parte moratur,
 Spes est virginibus Pelia subiecta creatis,
 305 Arte suum parili revirescere posse parentem.
 Iamque petunt, pretiumque iubent sine fine pacisci
 Illa brevi spatio silet et dubitare videtur,
 Suspenditque animos ficta gravitate rogantum.
 Mox ubi pollicita est, 'quo sit fiducia maior
 310 Muneris huius,' ait 'qui vestras maximus aevo est
 Dux gregis inter oves, agnus medicamine fiet.'
 Protinus innumeris effetus laniger annis
 Attrahitur flexo circum cava tempora cornu:
 Cuius ut Haemonio marcentia guttura cultro
 315 Fodit, et exiguo maculavit sanguine ferrum,
 Membra simul pecudis validosque venefica sucos
 Mergit in aere cavo: [minuunt ea corporis artus,
 Cornuaque exurunt, nec non cum cornibus annos:
 Et tener auditur medio balatus aëno.
 320 Nec mora, balatum] mirantibus exilit agnus,
 Lascivitque fuga, lactantiaque ubera quaerit.
 Obstipuere satae Pelia: promissaque postquam
 Exhibuere fidem, tum vero inpensius instant.
 Ter iuga Phoebus equis in Hiberno flumine mersis
 325 Dempserat, et quarta radiantia nocte micabant
 Sidera, cum rapido fallax Aetias igni
 Inponit purum laticem et sine viribus herbas.
 Iamque neci similis resoluta corpore regem
 Et cum rege suo custodes somnus habebat,
 330 Quem dederant cantus magicaeque potentia linguae
 Intrarant iussae cum Colchide limina natae,
 Ambierantque torum. 'quid nunc dubitatis inertes?
 Stringite' ait 'gladios, veteremque haurite cruorem,
 Ut repleam vacuas iuvenali sanguine venas.
 335 In manibus vestris vita est aetasque parentis.
 [Si pietas ulla est, nec spes agitatis inanes,]
 Officium praestate patri, telisque senectam
 Exigite, et saniem coniecto emittite ferro.'

- Illis , ut quaeque pia est , hortatibus impia prima est ,
 340 [Et ne sit scelerata , facit scelus . haud tamen ictus
 Ulla suos spectare potest , oculosque reflectunt ,]
 Caecaque dant saevis aversae vulnera dextris .
 Ille , cruore fluens , cubito tamen allevat artus ,
 Semilacerque toro temptat consurgere , et inter
 345 Tot medius gladios pallentia bracchia tendens
 'Quid facitis , gnatae ? quid vos in fata parentis
 Armat ?' ait . cecidere illis animique manusque .
 Plura locuturo cum verbis guttura Colchis
 Abstulit , et calidis laniatum mersit in undis .
 350 Quod nisi pennatis serpentibus isset in auras ,
 Non exempta foret poenae . fugit alta superque
 Pelion umbrosum , Philyreia tecta , superque
 Othryn et eventu veteris loca nota Cerambi . f. xcix .
 Illic ope nympharum sublatus in aëra pennis
 355 Cum gravis infuso tellus foret obruta ponto ,
 Deucalionaeas effugit inobrutus undas .
 Aeoliam Pitanen a laeva parte relinquit
 Factaque de saxo longi simulacra draconis : f. c .
 Idaeumque nemus , quo nati furta , iuvenum
 360 Occuluit Liber falsi sub imagine cervi : f. ci .
 Quaque pater Corythi parva tumulatus harena : f. cii .
 Et quos Maera novo latratu terruit agros : f. ciii .
 Eurypylique urbem , qua Coae cornua matres f. civ .
 Gesserunt tum cum discederet Hercules agmen :
 365 Phoebeamque Rhodon et Ialysios Telchinas ,
 Quorum oculos ipso vitiantes omnia visu
 Iuppiter exosus fraternis subdidit undis . f. cv .
 Transit et antiquae Cartheia moenia ~~C~~aeae ,
 Qua pater Alcidas placidam de corpore natae
 370 Miraturus erat nasci potuisse columbam . f. cvi .
 Inde lacus Hyries videt et Cycneia Tempe ,
 Quae subitus celebravit olor . nam Phyllius illic
 Imperio pueri volucresque ferumque leonem
 Tradiderat domitos . taurum quoque vincere iussus
 375 Vicerat , et spreto totiens iratus amore

- Praemia poscenti taurum suprema negabat.
 Ille indignatus 'cupies dare' dixit, et alto
 Desiluit saxo. cuncti cecidisse putabant:
 Factus olor niveis pendeat in aëre pennis. f. cvii.
 380 At genetrix Hyrie, servari nescia, flendo f. cviii.
 Dilicuit, stagnumque suo de nomine fecit.
 Adiacet his Pleuron, in qua trepidantibus alis
 Ophias effugit natorum vulnera Combe. f. cxix.
 Inde Calareae Letoidos aspicit arva,
 385 In volucrem versi cum coniuge conscia regis. f. cx.
 Dextera Cyllene est, in qua cum matre Menephron
 Concubiturus erat saevarum more ferarum. f. cxii.
 Cephison procul hinc desilentem fata nepotis
 Respicit in tumidam phocen ab Apolline versi: f. cxiii.
 390 Eumelique domum lugentis in aëre natum. f. cxiiii.
 Tandem vipereis Ephyren Pirenida pennis
 Contigit. hic aevo veteres mortalia primo
 Corpora vulgarunt pluvialibus edita fungis. f. cxiv.
 Sed postquam Colchis arsit nova nupta venenis,
 395 Flagrantemque domum regis mare vidit utrumque,
 Sanguine natorum perfunditur impius ensis,
 Ultaque se male mater Iasonis effugit arma.
 Hinc Titaniacis ablata draconibus intrat
 Palladias arces: quae te, iustissima Phene, f. cxv.
 400 Teque, senex Peripha, pariter videre volantes, f. cxvi.
 Innixamque novis neptem Polypemonis alis. f. cxvii.
 Excipit hanc Aegeus — facto damnandus in uno, —
 Nec satis hospitium est: thalami quoque foedere iungit.
 Iamque aderat Theseus, proles ignara parenti,
 405 Qui virtute sua bimarem pacaverat Isthmon.
 Huius in exitum miscet Medea quod olim
 Attulerat secum Scythicis aconiton ab oris.
 Illud Echidnae memorant e dentibus ortum
 Esse canis. specus est tenebroso caecus liatu
 110 Et via declivis, per quam Tirynthius heros
 Restantem contraque diem radiosque micantes
 Obliquantem oculos nexis adamante catenis

- Cerberon attraxit ; rabida qui concitus ira
 Implevit pariter ternis latratibus auras
 415 Et sparsit virides spumis albentibus agros .
 Has concreesse putant , nactasque alimenta feracis
 Fecundique soli vires cepisse nocendi . f. cxviii .
 Quae quia nascuntur dura vivacia caute ,
 Agrestes aconita vocant . ea coniugis astu
 420 Ipse parens Aegeus nato porrexit ut hosti .
 Sumpserat ignara Theseus data pocula dextra ,
 Cum pater in capulo gladii cognovit eburno
 Signa sui generis , facinusque excussit ab ore .
 Effugit illa necem nebulis per carmina motis .
 425 At genitor , quamquam laetatur sospite nato ,
 Attonitus tamen est ingens discrimine parvo
 Committi potuisse nefas . fovet ignibus aras ,
 Muneribusque deos implet , feriuntque secures
 Colla torosa boum victorum cornua vittis .
 430 Nullus Erechthidis fertur celebrator illo
 Inluxisse dies . agitant convivium patres
 Et medium vulgus . nec non et carmina vino
 Ingenium faciente canunt . 'te , maxime Theseu ,
 Mirata est Marathon Cretei sanguine tauri :
 435 Quodque suis securus arat Cromyona colonus ,
 Munus opusque tuum est . tellus Epidauria per te
 Clavigeram vidit Vulcani occumbere prolem ;
 Vidit et inमितem Cephisias ora Procrusten :
 Cercyonis letum vidit Cerealis Eleusin .
 440 Occidit ille Sinis , magnis male viribus usus ,
 Qui poterat curvare trabes et agebat ab alto
 Ad terram late sparsuras corpora pinus .
 Tutus ad Alcathoën , Lelegeia moenia , limes
 Composito Scirone patet : sparsisque latronis
 445 Terra negat sedem , sedem negat ossibus unda :
 Quae iactata diu fertur durasse vetustas
 In scopulos ; scopulis nomen Scironis inhaeret . f. cxix .
 Si titulos annosque tuos numerare velimus ,
 Facta premant annos . pro te , fortissime , vota

- 450 Publica suscipimus, bacchi tibi sumimus haustus.
 Consonat assensu populi precibusque faventum
 Regia; nec tota tristis locus ullus in urbe est.
 Nec tamen — usque adeo nulla est sincera voluptas,
 Sollicitumque aliquid laetis intervenit — Aegeus
- 455 Gaudia percepit nato securâ recepto.
 Bella parat Minos. qui quamquam milite, quamquam
 Classe valet, patria tamen est firmissimus ira
 Androgeïque necem iustis ulciscitur armis.
 Ante tamen bello vires acquirit amicas,
- 460 Quaque potens habitus, volucris freta classe pererrat.
 Hinc Anaphen sibi iungit et Astypaleïa regna,
 Promissis Anaphen, regna Astypaleïa bello;
 Hinc humilem Myconum cretosaque rura Cimoli
 Florentemque Syron, Cythnum, planamque Seriphon,
- 465 Marmoreamque Paron, quamque impia prodidit Arne
 Siphnon et accepto, quod avara poposcerat, auro
 Mutata est in avem, quae nunc quoque diligit *f. cxx.*
aurum,
- Nigra pedes, nigris velata monedula pennis.
 At non Oliaros Didymaeque et Tenos et Andros
- 470 Et Gyaros nitidaeque ferax Peparethos olivae
 Gnosiacas iuvere rates. latere inde sinistro
 Oenopiam Minos petit, Aeacideïa regna.
 Oenopiam veteres appellavere. sed ipse
 Aeacus Aeginam genetricis nomine dixit.
- 475 Turba ruit tantaeque virum cognoscere famae
 Expetit. occurrunt illi Telamonque, minorque
 Quam Telamon Peleus, et proles tertia Phocus.
 Ipse quoque egreditur tardus gravitate senili
 Aeacus, et quae sit veniendi causa, requirit.
- 480 Admonitus patrii luctus suspirat, et illi
 Dicta refert rector populorum talia centum:
 'Arma iuves oro pro gnato sumpta, piaque
 Pars sis militiae: tumulo solacia posco.'
 Huic Asopiades 'petis irrita' dixit 'et urbi
- 485 Non facienda meae; neque enim coniunctor ulla

- Cecropidis hac est tellus : ea foedera nobis.
 Tristis abit 'stabunt' que 'tibi tua foedera magno'
 Dixit , et utilius bellum putat esse minari,
 Quam gerere atque suas ibi praeconsumere vires.
- 490 Classis ab Oenopiis etiamnum Lyctia muris
 Spectari poterat , cum pleno concita velo
 Attica puppis adest in portusque intrat amicos,
 Quae Cephalum patriaeque simul mandata ferebat.
 Aeacidæ longo iuvenes post tempore visum
- 495 Agnovere tamen Cephalum , dextrasque dedere,
 Inque patris duxere domum . spectabilis heros
 Et veteris retinens etiamnum pignera formæ
 Ingreditur , ramumque tenens popularis olivæ
 A dextra laevaque duos ætate minores
- 500 Maior habet , Clyton et Buten , Pallante creatos.
 Postquam congressus primi sua verba tulerunt,
 Cecropidum Cephalus peragit mandata , rogatque
 Auxilium , foedusque refert et iura parentum,
 Imperiumque peti totius Achaidos addit.
- 505 Sic ubi mandatam iuvit facundia causam,
 Æacus , in capulo sceptri nitente sinistra,
 'Ne petite auxilium , sed sumite,' dixit 'Athenæ;
 Nec dubie vires , quas hæc habet insula , vestras
 Ducite : et omnia habet . rerum status iste mearum ,
- 510 Robora non desunt ; superat mihi miles et hosti.
 Gratia dis , felix et inexcusabile tempus.'
 'Immo ita sit,' Cephalus 'crescat tuæ civibus opto
 Urbs !' ait 'adveniens equidem modo gaudia cepi,
 Cum tam pulchra mihi , tam par ætate iuventus
- 515 Obvia processit . multos tamen inde requiro,
 Quos quondam vidi vestra prius urbe receptus.'
 Æacus ingemuit , tristisque ita voce locutus:
 'Flebile principium melior fortuna secuta est.
 Hanc utinam possem vobis memorare sine illo !
- 520 Ordine nunc repetam . neu longa ambage morer vos :
 Ossa cinisque iacent , memori quos mente requiris.
 Et quota pars illi rerum periere mearum !

- Dira lues ira populis Iunonis iniquae
 Incidit, exosae dictas a paelice terras.
- 525 Dum visum mortale malum, tantaeque latebat
 Causa nocens cladis, pugnatum est arte medendi.
 Exitium superabat opem, quae victa iacebat.
 Principio caelum spissa caligine terras
 Pressit, et ignavos inclusit noctibus aestus;
- 530 Dumque quater iunctis explevit cornibus orbem
 Luna, quater plenum tenuata retexuit orbem,
 Letiferis calidi spirarunt flatibus austri.
 Constat et in fontes vitium venisse lacusque,
 Miliaque incultos serpentum multa per agros
- 535 Errasse atque suis fluvios temerasse venenis.
 Strage canum primo volucrumque oviumque boumque,
 Inque feris subiti deprensa potentia morbi.
 Concidere infelix validos miratur arator
 Inter opus tauros, medioque recumbere sulco.
- 540 Lanigeris gregibus balatus dantibus aegros
 Sponte sua lanaeque cadunt et corpora tabent.
 Acer equus quondam magnaеque in pulvere famae
 [Degenerat palmas, veterumque oblitus honorum]
 Ad praesepe gemit leto moriturus inertī.
- 545 Non aper irasci meminit, non fidere cursu
 Cervae, nec armentis incurrere fortibus ursi.
 Omnia languor habet: silvisque agrisque viisque
 Corpora foeda iacent: vitiantur odoribus aurae.
 Mira loquar, non illa canes avidaeque volucres,
- 550 Non cani tetigere lupi; dilapsa liquescunt,
 Afflatuque nocent et agunt contagia late.
 Pervenit ad miseros damno graviore colonos
 Pestis, et in magnae dominatur moenibus urbis.
 Viscera torrentur primo, flammaeque latentis
- 555 Iudicium rubor est et ductus anhelitus igni.
 Aspera lingua tumet, tepidisque arentia ventis
 Ora patent, auraeque graves captantur hiatu
 Non stratum, non ulla pati velamina possunt,
 Dura sed terra ponunt praecordia: nec fit

- 560 Corpus humo gelidum , sed humus de corpore fervet.
 Nec moderator adest , inque ipsos saeva medentes
 Erumpit clades , obsuntque auctoribus artes.
 Quo propior quisque est servitque fidelius aegro ,
 In partem leti citius venit . utque salutis
- 565 Spes abiit , finemque vident in funere morbi ,
 Indulgent animis et nulla , quid utile , cura est ;
 Utile enim nihil est . passim positoque pudore
 Fontibus et fluviis puteisque capacibus haerent .
 [Nec sitis est extincta prius quam vita bibendo .]
- 570 Inde graves multi nequeunt consurgere , et ipsis
 Inmoriuntur aquis . aliquis tamen haurit et illas .
 Tantaque sunt miseris invisi taedia lecti ,
 Prosiliunt , aut si prohibent consistere vires ,
 Corpora devolvunt in humum : fugiuntque penates
- 575 Quisque suos . sua cuique domus funesta videtur .
 [Et quia causa latet , locus est in crimine notus .]
 Semianimes errare viis , dum stare valebant ,
 Aspiceres ; flentes alios terraque iacentes ,
 Lassaque versantes supremo lumina motu
- 580 [Membraque pendentis tendunt ad sidera caeli ,]
 Hic , illic , ubi mors deprenderat , exhalantes .
 Quid mihi tunc animi fuit ? an quod debuit esse ,
 Ut vitam odissem et cuperem pars esse meorum ?
 Quo se cumque acies oculorum flexerat , illic
- 585 Vulgus erat stratum , veluti cum putria motis
 Poma cadunt ramis agitataque ilice glandes .
 Templata vides contra gradibus sublimia longis :
 Iuppiter illa tenet . quis non altaribus illis
 Irrita tura tulit ? quotiens pro coniuge coniunx ,
- 590 Pro gnato genitor , dum verba precantia dicit ,
 Non exoratis animam finivit in aris ,
 Inque manu turis pars inconsumpta reperta est !
 Admoti quotiens templis , dum vota sacerdos
 Concipit et fundit purum inter cornua vinum ,
- 595 Haud expectato ceciderunt vulnere tauri !
 Ipse ego sacra Iovi pro me patriaque tribusque

Cum facerem natis, mugitus victima diros
 Edidit et subito collapsa sine ictibus ullis
 Exiguo tinxit subiectos sanguine cultros.

600 Fibra quoque aegra notas veri monitusque deorum
 Perdiderat; tristes penetrant ad viscera morbi.

Ante sacros vidi proiecta cadavera postes,
 Ante ipsas, quo mors foret invidiosior, aras.

Pars animam laqueo claudunt, mortisque timorem
 605 Morte fugant, ultroque vocant venientia fata.

Corpora missa neci nullis de more feruntur
 Funeribus: neque enim capiebant funera portae.

Aut inhumata premunt terras, aut dantur in altos
 Indotata rogos. [et iam reverentia nulla est,

610 Deque rogis pugnant alienisque ignibus ardent.]

Qui lacrimant, desunt. indefletaeque vagantur
 Natorum queribundae animae iuvenumque senumque:
 Nec locus in tumulos, nec sufficit arbor in ignes.

Attonitus tanto miserarum turbine rerum,

615 "Iuppiter o!" dixi "si te non falsa loquuntur

Dicta sub amplexus Aeginae Asopidos isse,

Nec te, magne pater, nostri pudet esse parentem:
 Aut mihi redde meos, aut me quoque conde sepulchro."

Ille notam fulgore dedit tonitruque secundo.

620 "Accipio, sintque ista, precor, felicia mentis

Signa tuae!" dixi "quod das mihi, pigneror omen."

Forte fuit iuxta patulis rarissima ramis

Sacra Iovi quercus de semine Dodonaeo.

Hic nos frugilegas aspeximus agmine longo

625 Grande onus exiguo formicas ore gerentes

Rugosoque suum servantes cortice callem.

Dum numerum miror, "totidem, pater optime," dixi
 "Tu mihi da cives, et inania moenia supple."

Intremuit ramisque sonum sine flamine motis

630 Alta dedit quercus. pavido mihi membra timore

Horruerant stabantque comae. tamen oscula terrae

Roboribusque dedi: nec me sperare fatebar,

Sperabam tamen atque animo mea vota fovebam.

- Nox subit, et curis exercita corpora somnus
 635 Occupat. ante oculos eadem mihi quercus adesse
 Et promittere idem, totidemque animalia ramis
 Ferre suis visa est, pariterque tremiscere motu,
 Graniferumque agmen subiectis spargere in arvis;
 Crescere quod subito et maius maiusque videri,
 640 Ac se tollere humo rectoque assistere trunco, f. cxxi.
 Et maciem numerumque pedum nigrumque colorem
 Ponere, et humanam membris inducere formam.
 Somnus abit. damno vigilans mea visa, querorque
 In superis opis esse nihil. at in aedibus ingens
 645 Murmur erat, vocesque hominum exaudire videbar
 Iam mihi desuetas. dum suspicor has quoque somni,
 Ecce venit Telamon properus, foribusque reclusis
 "Speque fideque, pater," dixit "maiora videbis.
 Egredere!" egredior: qualesque in imagine somni
 650 Visus eram vidisse viros, ex ordine tales
 Aspicio noscoque. adeunt, regemque salutant.
 Vota Iovi solvo, populisque recentibus urbem
 Partior et vacuos priscis cultoribus agros:
 Myrmidonasque voco, nec origine nomina fraudo.
 655 Corpora vidisti: mores quos ante gerebant,
 Nunc quoque habent, parcumque genus patiensque
 laborum,
 Quaesitique tenax et quod quaesita reservet.
 Hi te ad bella pares annis animisque sequentur,
 Cum primum qui te feliciter attulit, eurus? —
 660 Eurus enim attulerat — 'fuerit mutatus in austros.'
 Talibus atque aliis longum sermonibus illi
 Implevere diem. lucis pars ultima mensae
 Est data, nox somnis. iubar aureus extulerat sol:
 Flabat adhuc eurus redituraque vela tenebat.
 665 Ad Cephalum Pallante sati, cui grandior aetas,
 Ad regem Cephalus simul et Pallante creati
 Conveniunt. sed adhuc regem sopor altus habebat.
 Excipit Aeacides illos in limine Phocus:
 Nam Telamon fraterque viros ad bella legebant.

- 670 Phocus in interius spatium pulchrosque recessus
 Cecropidas ducit, cum quis simul ipse resedit.
 Aspicit Aeoliden ignota ex arbore factum
 Ferre manu iaculum, cuius fuit aurea cuspis.
 Pauca prius mediis sermonibus ille locutus
- 675 'Sum nemorum studiosus' ait 'caedisque ferinae;
 Qua tamen e silva teneas hastile recisum,
 Iandudum dubito: certe si fraxinus esset,
 Fulva colore foret; si cornus, nodus inesset.
 Unde sit, ignoro. sed non formosius isto
- 680 Viderunt oculi telum iaculabile nostri.'
 Excipit Actaeis e fratribus alter, et 'usum
 Maiorem specie mirabere' dixit 'in isto.
 Consequitur quodcumque petit, fortunaque missum
 Non regit, et revolat nullo referente cruentum.'
- 685 Tum vero iuvenis Nereius omnia quaerit,
 Cur sit, et unde datum, quis tanti muneris auctor.
 Quae petit, ille refert. sed enim narrare pudori est,
 Qua tulerit mercede. silet, tactusque dolore
 Coniugis amissae lacrimis ita fatur obortis:
- 690 'Hoc me, nate dea, — quis possit credere? — telum
 Flere facit, facietque diu, si vivere nobis
 Fata diu dederint. hoc me cum coniuge cara
 Perdidit. hoc utinam caruissem munere semper!
 Procris erat, si forte magis pervenit ad aures
- 695 Orithyia tuas, raptae soror Orithyiae;
 Si faciem moresque velis conferre duarum,
 Dignior ipsa rapi. pater hanc mihi iunxit Erechtheus,
 Hanc mihi iunxit amor. felix dicebar eramque.
 Non ita dis visum est, aut nunc quoque forsitan
 essem).
- 700 Alter agebatur post sacra iugalia mensis,
 Cum me cornigeris tendentem retia cervis
 Vertice de summo semper florentis Hymetti
 Lutea mane videt pulsus Aurora tenebris,
 Invitumque rapit. liceat mihi vera referre
- 705 Pace deae. quod sit roseo spectabilis ore,

- Quod teneat lucis, teneat confinia noctis,
 Nectareis quod alatur aquis — ego Procrin amabam:
 Pectore Procris erat, Procris mihi semper in ore.
 Sacra tori coitusque novos thalamosque recentes
 710 Primaque deserti referebam foedera lecti.
 Mota dea est, et "siste tuas, ingrata, querebas:
 Procrin habe!" dixit "quodsi mea provida mens est,
 Non habuisse voles" meque illi irata remisit.
 Dum redeo, mecumque deae memorata retracto,
 715 Esse metus coepit, ne iura iugalia coniunx
 Non bene servasset. facies aetasque iubebat
 Credere adulterium; prohibebant credere mores.
 Sed tamen afueram: sed et haec erat, unde redibam,
 Criminis exemplum: sed cuncta timemus amantes.
 720 Quaerere, quod doleam, statuo, donisque pudicam
 Sollicitare fidem. favet huic Aurora timori,
 Inmutatque meam — videor sensisse — figuram.
 Palladius in eo non cognoscendus Athenas,
 Ingrediorque domum. culpa domus ipsa carebat,
 725 Castaque signa dabat, dominoque erat anxia raptio.
 Vix aditu per mille dolos ad Erechthida facto
 Ut vidi, obstipui, meditataque paene reliqui
 Temptamenta fide. male me, quin vera faterer,
 Continui; male, quin, ut oportuit, oscula ferrem.
 730 Tristis erat: sed nulla tamen formosior illa
 Esse potest tristi; desiderioque calebat
 Coniugis abrepti. tu collige, qualis in illa,
 Phoece, decor fuerit, quam sic dolor ipse decebat.
 Quid referam, quotiens temptamina nostra pudici
 735 Reppulerint mores? quotiens "ego" dixerit "uni
 Servo; ubicumque est, uni mea gaudia servo"?
 Cui non ista fide satis experientia sano
 Magna foret? non sum contentus, et in mea pugno
 Vulnera, dum census dare me pro nocte paciscor,
 740 Muneraque augendo tandem dubitare coegi.
 Exclamo "male victa rea est! ego tectus adulter
 Verus eram coniunx. me, perfida, teste teneris!"

- Illa nihil . tacito tantummodo victa pudore
 Insidiosa malo cum coniuge limina fugit ;
 745 Offensaque mei genus omne perosa virorum
 Montibus errabat , studiis operata Dianae .
 Tum mihi deserto violentior ignis ad ossa
 Pervenit . orabam veniam et peccasse fatebar ,
 Et potuisse datis simili succumbere culpae
 750 Me quoque muneribus , si munera tanta darentur .
 Haec mihi confesso , laesum prius ultra pudorem ,
 Redditur , et dulces concorditer exigit annos .
 Dat mihi praeterea , tamquam se parva dedisset
 Dona , canem munus , quem cum sua traderet illi
 755 Cynthia , “currendo superabit” dixerat ‘omnes.’”
 Dat simul et iaculum , manibus quod , cernis , habemus .
 Muneris alterius quae sit fortuna , requiris ?
 Accipe mirandum ; novitate movebere facti .
 Carmina Laiades non intellecta priorum
 760 Solverat ingeniis , et praecipitata iacebat
 Inmemor ambagum vates obscura suarum .
 763 Protinus Aoniis inmittitur altera Thebis
 Pestis , et exitio multi pecorumque suoque
 765 Rurigenae pavere feram . vicina iuventus
 Venimus et latos indagine cinximus agros .
 Illa levi velox superabat retia saltu ,
 Summaque transibat positarum lina plagarum .
 Copula detrahitur canibus , quas illa sequentes
 770 Effugit et celeri non segnior alite ludit .
 Poscor et ipse meum consensu Laelapa magno :
 Muneris hoc nomen . iandudum vincula pugnat
 Exuere ipse sibi , colloque morantia tendit .
 Vix bene missus erat , nec iam poteramus , ubi esset ,
 775 Scire : pedum calidus vestigia pulvis habebat ,
 Ipse oculis ereptus erat . non ocior illo
 Hasta nec exutae contorto verbere glandes ,
 Nec Gortyniaco calamus levis exit ab arcu .
 Collis apex medii subiectis imminet arvis :
 780 Tollor eo , capioque novi spectacula cursus ,

- Quo modo deprendi, modo se subducere ab ipso
 Vulnere visa fera est. nec limite callida recto
 In spatiumque fugit, sed decipit ora sequentis
 Et redit in gyrum, ne sit suus impetus hosti.
 785 Imminet hic, sequiturque parem, similisque tenenti
 Non tenet et vanos exercet in aëra morsus.
 Ad iaculi vertebar opem. quod dextera librat
 Dum mea, dum digitos amentis addere tempto,
 Lumina deflexi: revocataque rursus eodem
 790 Rettuleram: medio, mirum! duo marmora f. exxii.
campo
 Aspicio; fugere hoc, illud latrare putares.
 Scilicet invictos ambo certamine cursus
 Esse deus voluit, siquis deus affuit illis?
 Hactenus, et tacuit. 'iaculo quod crimen in ipso est?'
 795 Phocus ait. iaculi sic crimina reddidit ille.
 'Gaudia principium nostri sunt, Phoece, doloris:
 Illa prius referam. iuvat o meminisse beati
 Temporis, Aeacida, quo primos rite per annos
 Coniuge eram felix, felix erat illa marito.
 800 Mutua cura duos et amor socialis habebat.
 Nec Iovis illa meo thalamos praeferret amori,
 Nec, me quae caperet, non si Venus ipsa veniret,
 Ulla erat. aequales urebant pectora flammae.
 Sole fere radiis feriente cacumina primis
 805 Venatum in silvas iuvenaliter ire solebam;
 Nec mecum famulos nec equos nec naribus acres
 Ire canes, nec lina sequi nodosa sinebam:
 Tutus eram iaculo. sed cum satiata ferinae
 Dextera caedis erat, repetebam frigus et umbras
 810 Et quae de gelidis exhalat vallibus, auram.
 Aura petebatur medio mihi lenis in aestu,
 Auram expectabam; requies erat illa labori.
 "Aura," recordor enim, 'venias,' cantare solebam,
 'Meque iuves, intresque sinus, gratissima, nostros;
 815 Utque facis, relevare velis, quibus urimur, aestus.'
 Forsitan addiderim — sic me mea fata trahebant —

- Blanditias plures et "tu mihi magna voluptas,"
 Dicere sim solitus "tu me reficisque fovesque:
 Tu facis, ut silvas, ut amem loca sola; meoque
 820 Spiritus iste tuus semper captatur ab ore."
 Vocibus ambiguīs deceptam praebuit aurem
 Nescio quis, nomenque aurae tam saepe vocatum
 Esse putans nymphae, nympham mihi credit amari.
 Criminis extemplo ficti temerarius index
 825 Procrin adit, linguaque refert audita susurra.
 Credula res amor est. subito conlapsa dolore,
 Ut sibi narratur, cecidit: longoque refecta
 Tempore se miseram, se fati dixit iniqui;
 Deque fide quæsta est et crimine concita vano
 830 Quod nihil est, metuit, metuit sine corpore nomen,
 Et dolet infelix veluti de paelice vera.
 Saepe tamen dubitat, speratque miserrima falli,
 Indicioque fidem negat, et, nisi viderit ipsa,
 Damnatura sui non est delicta mariti.
 835 Postera depulerant Auroræ lumina noctem:
 Egredior, silvamque peto; victorque pererrans
 "Aura veni," dixi "nostroque medere labori —"
 Et subito gemitus inter mea verba videbar
 Nescio quos audisse. "veni" tamen "optima!" dixi.
 840 Fronde levem rursus strepitum faciente caduca
 Sum ratus esse feram, telumque volatile misi.
 Procris erat, medioque tenens in pectore vulnus
 "Ei mihi!" conclamat. vox est ubi cognita fidae
 Coniugis, ad vocem praeceps amensque cucurri.
 845 Semianimem et sparsas foedantem sanguine vestes
 Et sua, me miserum! de vulnere dona trahentem
 Invenio, corpusque meo mihi carius ulnis
 Mollibus attollo; scissaque a pectore veste
 Vulnera saeva ligo, conorque inhibere cruorem,
 850 Neu me morte sua sceleratum deserat, oro.
 Viribus illa carens et iam moribunda coegit
 Haec se pauca loqui: "per nostri foedera lecti,
 Perque deos supplex oro superosque meosque,

- 20 Spectare ex illa rigidi certamina Martis.
 Iamque mora belli procerum quoque nomina norat,
 Armaque equosque habitusque Cydoneasque pharetras.
 Noverat ante alios faciem ducis Europæi,
 Plus etiam, quam nosse sat est. hac iudice Minos,
- 25 Seu caput abdiderat cristata casside pennis,
 In galea formosus erat; seu sumpserat auro
 Fulgentem clipeum, clipeum sumpsisse decebat.
 Torserat adductis hastilia lenta lacertis:
 Laudabat virgo iunctam cum viribus artem.
- 30 Inposito calamo patulos sinuaverat arcus:
 Sic Phoebum sumptis iurabat stare sagittis.
 Cum vero faciem dempto nudaverat aere,
 Purpureusque albi stratis insignia pictis
 Terga premebat equi spumantiaque ora regebat,
- 35 Vix sua, vix sanæ virgo Nisæia compos
 Mentis erat: felix iaculum, quod tangeret ille,
 Quæque manu premeret, felicia frena vocabat.
 Impetus est illi, liceat modo, ferre per agmen
 Virgineos hostile gradus; est impetus illi
- 40 Turribus e summis in Gnosia mittere corpus
 Castra, vel aeratas hosti recludere portas,
 Vel siquid Minos aliud velit. utque sedebat
 Candida Dictæi spectans tentoria regis,
 'Laeter,' ait 'doleamne geri lacrimabile bellum,
- 45 In dubio est: doleo, quod Minos hostis amanti est:
 Sed nisi bella forent, numquid mihi cognitus esset?
 Me tamen accepta poterat deponere bellum
 Obside; me comitem, me pacis pignus haberet.
 Si quæ te genuit, talis, pulcherrime rerum,
- 50 Qualis es ipse, fuit, merito deus arsit in illa.
 O ego ter felix, si pennis lapsa per auras
 Gnosiaci possem castris insistere regis,
 Fassaque me flammisque meas, qua dote, rogarem,
 Vellet emi: tantum patrias ne posceret arces.
- 55 Nam pereant potius sperata cubilia, quam sim
 Proditione potens. quamvis sæpe utile vinci

Victoris placidi fecit clementia multis.

Iusta gerit certe pro nato bella perempto,
Et causaque valet causamque tuentibus armis:

60 Ut puto, vincemur. qui si manet exitus urbem,
Cur suus haec illi reseret mea moenia Mavors
Et non noster amor? melius sine caede moraque
Impensaque sui poterit superare cruoris.

Non metuam certe, ne quis tua pectora, Minos,
65 Vulneret imprudens. quis enim tam dirus, ut in te
Dirigere inमितem non inscius audeat hastam?

Coepta placent et stat sententia tradere secum
Dotalem patriam finemque inponere bello.

Verum velle parum est. 'aditus custodia servat:

70 Claustraque portarum genitor tenet. hunc ego solum
Infelix timeo, solus mea vota moratur.

Di facerent, sine patre forem! sibi quisque profecto
Est deus. ignavis precibus Fortuna repugnat.

Altera iandudum succensa cupidine tanto

75 Perdere gauderet, quodcumque obstaret amori.

Et cur ulla foret me fortior? ire per ignes

Et gladios ausim. nec in hoc tamen ignibus ullis

Aut gladiis opus est. opus est mihi crine paterno.

Illa mihi est auro pretiosior, illa beatam

80 Purpura me votique mei factura potentem.'

Talia dicenti curarum maxima nutrix

Nox intervenit; tenebrisque audacia crevit.

Prima quies aderat, qua curis fessa diurnis

Pectora somnus habet. thalamos taciturna paternos

85 Intrat, et, heu facinus! fatali nata parentem

Crine suum spoliat, praedaque potita nefanda

88 Per medios hostes — meriti fiducia tanta est —

Pervenit ad regem. quem sic affata paventem est:

90 'Suasit amor facinus. proles ego regia Nisi

Scylla tibi trado patriaeque meosque penates.

Praemia nulla peto, nisi te. cape pignus amoris

Purpureum crinem, nec me nunc tradere crinem,

Sed patrium tibi crede caput' scelerataque dextra

- 95 Munera porrexit . Minos porrecta refugit :
 [Turbatusque novi respondit imagine facti:]
 'Di te summoveant , o nostri infamia saeculi,
 Orbe suo ; tellusque tibi pontusque negetur .
 Certe ego non patiar Iovis incunabula , Creten ,
- 100 Qui meus est orbis , tantum contingere monstrum .'
 Dixit : et ut leges captis iustissimus auctor
 Hostibus inposuit , classis retinacula solvi
 Iussit et aeratas impleri remige puppes .
 Scylla freto postquam deductas nare carinas ,
- 105 Nec praestare ducem sceleris sibi praemia vidit ,
 Consumptis precibus violentam transit in iram ,
 Intendensque manus , passis furibunda capillis
 'Quo fugis ,' exclamat 'meritorum auctore relicta ,
 O patriae praelate meae , praelate parenti ?
- 110 Quo fugis , inmitis ? cuius victoria nostrum
 Et scelus et meritum est . nec te data munera , nec te
 Noster amor movit , nec quod spes omnis in unum
 Te mea congesta est ? nam quo deserta revertar ?
 In patriam ? superata iacet . sed finge manere :
- 115 Proditione mea clausa est mihi . patris ad ora ?
 Quem tibi donavi ? cives odere merentem :
 — Finitimi exemplum metuunt . exponimur orbe
 Terrarum , nobis ut Crete sola pateret .
 Hanc quoque si prohibes , et nos , ingrate , relinquis ,
- 120 Non genetrix Europa tibi est , sed inhospita Syrtis ,
 Armeniae tigres austroque agitata Charybdis .
 Nec Iove tu natus , nec mater imagine tauri
 Ducta tua est ; generis falsa est ea fabula : verus ,
 [Et ferus et captus nullius amore iuvencae]
- 125 Qui te progenuit , taurus fuit . exige poenas ,
 Nise pater ! gaudete malis , modo prodita , nostris
 Moenia ! nam fateor , merui et sum digna perire .
 Sed tamen ex illis aliquis , quos impia laesi ,
 Me perimat . cur , qui vicisti crimine nostro ,
- 130 Insequeris crimen ? scelus hoc patriaeque patrique ,
 Officium tibi sit . te vere coniuge digna est ,

- Quae torvum ligno decepit adultera taurum,
 Discordemque utero fetum tulit. ecquid ad aures
 Perveniant mea dicta tuas? an inania venti
 135 Verba ferunt, idemque tuas, ingrata, carinas?
 Iam iam Pasiphaën non est mirabile taurum
 Præposuisse tibi: tu plus feritatis habebas.
 Me miseram! properare iuvat, divulsaque remis
 Unda sonat. mecum simul a! mea terra recedit.
 140 Nil agis, o frustra meritorum oblite meorum:
 Insequar invitum, puppinque amplexa recurvam
 Per freta longa trahar? vix dixerat, insilit undis,
 Consequiturque rates, faciente cupidine vires,
 Gnosiacaque haeret comes invidiosa carinae.
 145 Quam pater ut vidit — nam iam pendebat in auras,
 Et modo factus erat fulvis haliaeëtos alis — f. cxxiii.
 Ibat, ut haerentem rostro laceraret adunco.
 Illa metu puppin dimisit, et aura cadentem
 Sustinuisse levis, ne tangeret aequora, visa est:
 150 Pluma fuit: plumis in avem mutata vocatur
 Ciris, et a tonso est hoc nomen adepta capillo. f. cxxiv.
 Vota Iovi Minos taurorum corpora centum
 Solvit, ut egressus ratibus Curetida terram
 Contigit; et spoliis decorata est regia fixis.
 155 Creverat obprobrium generis, foedumque patebat
 Matris adulterium monstri novitate biformis.
 Destinat hunc Minos thalamis remove pudorem,
 Multiplicique domo caecisque includere tectis.
 Daedalus ingenio fabrae celeberrimus artis
 160 Ponit opus; turbatque notas, et lumina flexum
 Ducit in errorem variarum ambage viarum.
 Non secus ac liquidus Phrygiis Maeandros in arvis
 Ludit, et ambiguo lapsu refluitque fluitque,
 Occurrensque sibi venturas aspicit undas,
 165 Et nunc ad fontes, nunc ad mare versus apertum
 Incertas exercet aquas: ita Daedalus implet
 Innumeras errore vias, vixque ipse reverti
 Ad limen potuit; tanta est fallacia tecti.

- Quo postquam geminam tauri iuvenisque figuram
 170 Clausit, et Actaeo bis pastum sanguine monstrum
 Tertia sors annis domuit repetita novenis;
 Utque ope virginea nullis iterata priorum
 Ianua difficilis filo est inventa relecto:
 Protinus Aegides rapta Minoide Diam
 175 Vela dedit, comitemque suam crudelis in illo
 Litore destituit. desertae et multa querenti
 Amplexus et opem Liber tulit; utque perenni
 Sidere clara foret, sumptam de fronte coronam
 Inmisit caelo. tenues volat illa per auras,
 180 Dumque volat, gemmae nitidos vertuntur in ignes f. cxxv.
 Consistuntque loco, specie remanente coronae,
 Qui medius Nixique genu est, Anguemque tenentis.
 Daedalus interea Creten longumque perosus
 Exilium tactusque loci natalis amore,
 185 Clausus erat pelago. 'terras licet' inquit 'et undas
 Obstruat: at caelum certe patet. ibimus illac.
 Omnia possideat, non possidet aëra Minos.'
 Dixit, et ignotas animum dimittit in artes,
 Naturamque novat. nam ponit in ordine pennas,
 190 [A minima coeptas, longam brevior sequenti,]
 Ut clivo crevisse putes: sic rustica quondam
 Fistula disparibus paulatim surgit avenis.
 Tum lino medias et ceris alligat imas,
 Atque ita compositas parvo curvamine flectit,
 195 Ut veras imitetur aves. puer Icarus una
 Stabat et, ignarus sua se tractare pericla,
 Ore ridenti modo quas vaga moverat aura,
 Captabat plumas, flavam modo pollice ceram
 Mollibat, lusuque suo mirabile patris
 200 Impediebat opus. postquam manus ultima coeptis
 Inposita est, geminas opifex libravit in alas
 Ipse suum corpus, motaque pependit in aura.
 Instruit et natum, 'medio' que 'ut limite curras,
 Icare,' ait 'moneo, ne, si demissior ibis,

- 205 Unda gravet pennas , si celsior , ignis adurat .
 Inter utrumque vola . nec te spectare Booten
 Aut Helicen iubeo strictumque Orionis ensem :
 Me duce carpe viam .’ pariter praecepta volandi
 Tradit et ignotas umeris accommodat alas .
- 210 Inter opus monitusque genae maduere seniles ,
 Et patriae tremuere manus . dedit oscula nato
 Non iterum repetenda suo , pennisque levatus
 Ante volat , comitique timet , velut ales , ab alto
 Quae teneram prolem produxit in aëra nido ;
- 215 Hortaturque sequi , damnosasque erudit artes ,
 Et movet ipse suas et nati respicit alas .
 Hos aliquis tremula dum captat harundine pisces ,
 Aut pastor baculo stivave innixus arator
 Vidit et obstipuit , quique aethera carpere possent ,
- 220 Credidit esse deos . [et iam Iunonia laeva
 Parte Samos fuerat Delosque Parosque relictæ ,]
 Dextra Lebinthus erat secundaque melle Calymne ,
 Cum puer audaci coepit gaudere volatu ,
 Deseruitque ducem caelique cupidine tractus
- 225 Altius egit iter . rapidi vicinia solis
 Mollit odoratas , pennarum vincula , ceras .
 Tabuerant cerae ; nudos quatit ille lacertos ,
 Remigioque carens non ullas percipit auras ,
 Oraque caerulea patrium clamantia nomen
- 230 Excipiuntur aqua : quae nomen traxit ab illo . f. cxxxv. .
 At pater infelix , nec iam pater , ‘Icare ,’ dixit ,
 ‘Icare ,’ dixit ‘ubi es ? qua te regione requiram ?’
 ‘Icare’ dicebat , pennas aspexit in undis ,
 Devovitque suas artes , corpusque sepulchro
- 235 Condidit . et tellus a nomine dicta sepulti .
 Hunc miseri tunulo ponentem corpora nati
 Garrula limoso prospexit ab elice perdix ,
 Et plausit pennis testataque gaudia cantu est :
 Unica tunc volucris , nec visa prioribus annis ,
- 240 Factaque nuper avis ; longum tibi , Daedale , crimen .
 Namque huic tradiderat , fatorum ignara , docendam

- Progeniem germana suam , natalibus actis
 Bis puerum senis , animi ad praecepta capacis .
 Ille etiam medio spinas in pisce notatas
 245 Traxit in exemplum , ferroque incidit acuto
 Perpetuos dentes et serrae reperit usum .
 Primus et ex uno duo ferrea bracchia nodo
 Vinxit , ut aequali spatio distantibus illis
 Altera pars staret , pars altera duceret orbem .
 250 Daedalus invidit , sacraque ex arce Minervae
 Praecipitem misit , lapsum mentitus . at illum f. cxxvii
 Quae favet ingeniis , exceptit Pallas , avemque
 Reddidit , et medio velavit in aëre pennis .
 Sed vigor ingenii quondam velocis in alas
 255 Inque pedes abiit : nomen quod et ante , remansit .
 Non tamen haec alte volucris sua corpora tollit ,
 Nec facit in ramis altoque cacumine nidos ;
 Propter humum volitat , ponitque in saepibus ova ,
 Antiquique memor metuit sublimia casus .
 260 Iamque fatigatum tellus Aetnaea tenebat
 Daedalon , et sumptis pro supplice Cocalus armis
 Mitis habebatur : iam lamentabile Athenae
 Pendere desierant Thesea laude tributum .
 Tempa coronantur , bellatricemque Minervam
 265 Cum Iove disque vocant aliis , quos sanguine voto
 Muneribusque datis et acerris turis adorant .
 Sparserat Argolicas nomen vaga fama per urbes
 Theseos , et populi , quos dives Achaia cepit ,
 Huius opem magnis inploravere periclis .
 270 Huius opem Calydon , quamvis Meleagron haberet ,
 Sollicita supplex petiit prece . causa petendi
 Sus erat , infestae famulus vindexque Dianae .
 Oenea namque ferunt pleni successibus anni
 Primitias frugum Cereri , sua vina Lyaeo ,
 275 Palladios flavae latices libasse Minervae .
 Coeptus ab agricolis superos pervenit ad omnes
 Ambitiosus honor : solas sine ture relictas
 Praeteritae cessasse ferunt Latoidos aras .

- Tangit et ira deos . 'at non impune feremus ,
 280 Quaeque inhonoratae , non et dicemur inultae'
 Inquit , et Oeneos ultorem spreta per agros
 Misit aprum , quanto maiores herbida tauros
 Non habet Epiros et habent Sicula arva minores .
 Sanguine et igne micant oculi , riget ardua cervix ,
 285 Et saetae similes rigidis hastilibus horrent :
 287 Fervida cum rauco latos stridore per armos
 Spuma fluit . dentes aequantur dentibus Indis :
 Fulmen ab ore venit , frondes afflatibus ardent .
 290 Is modo crescentes segetes proculcat in herba ,
 Nunc matura metit fleturi vota coloni ,
 Et Cererem in spicis intercipit . area frustra
 Et frustra expectant promissas horrea messes .
 Sternuntur gravidi longo cum palmite fetus
 295 Bacaque cum ramis semper frondentis olivae .
 Saevit et in pecudes . non has pastorve canesve ,
 Non armenta truces possunt defendere tauri .
 Diffugiunt populi , nec se nisi moenibus urbis
 Esse putant tutos : donec Meleagros et una
 300 Lecta manus iuvenum coiere cupidine laudis :
 Tyndaridae gemini , spectatus caestibus alter ,
 Alter equo , primaeque ratis molitor Iason ,
 Et cum Pirithoo , felix concordia , Theseus ,
 Et duo Thestiadae , proles Aphareia , Lynceus
 305 Et velox Idas , et iam non femina Caeneus ,
 Leucippusque ferox iaculoque insignis Acastus ,
 Hippothousque Dryasque et cretus Amyntore Phoenix ,
 Actoridaeque pares , et missus ab Elide Phyleus .
 Nec Telamon aberat magnique creator Achillis ,
 310 Cumque Pheretiade et Hyanteo Iolao
 Impiger Eurytion et cursu invictus Echion ,
 Naryciusque Lelex Panopeusque Hyleusque feroxque
 Hippasus , et primis etiamnum Nestor in annis ,
 Et quos Hippocoon antiquis misit Amyclis ,
 315 Penelopesque socer cum Parrhasio Ancaeo ,
 Ampycidesque sagax et adhuc a coniuge tutus

- Oeclydes, nemorisque decus Tegeaea Lycaei.
 Rasilis huic summam mordebat fibula vestem;
 Crinis erat simplex, nodum collectus in unum:
 320 Ex umero pendens resonabat eburnea laevo
 Telorum custos, arcum quoque laeva tenebat.
 Talis erat cultu: facies, quam dicere vere
 Virgineam in puero, puerilem in virgine posses.
 Hanc pariter vidit, pariter Calydonius heros
 325 Optavit, renuente deo, flammisque latentes
 Hausit, et 'o felix, siquem dignabitur' inquit
 'Ista virum!' nec plura sinit tempusque pudorque
 Dicere: maius opus magni certaminis urguet.
 Silva frequens trabibus, quam nulla ceciderat aetas,
 330 Incipit a plano, devexaque prospicit arva.
 Quo postquam venere viri, pars retia tendunt,
 Vincula pars adimunt canibus, pars pressa sequuntur
 Signa pedum, cupiuntque suum reperire periculum.
 Concava vallis erat, quo se demittere rivi
 335 Assuerant pluvialis aquae: tenet ima lacunae
 Lenta salix ulvaeque leves iuncique palustres
 Viminaque et longa parvae sub harundine cannae.
 Hinc aper excitus medios violentus in hostes
 Fertur, ut excussis elisi nubibus ignes.
 340 Sternitur incursu nemus, et propulsa fragorem
 Silva dat. exclamant iuvenes, praetentaque forti
 Tela tenent dextra lato vibrantia ferro.
 Ille ruit spargitque canes, ut quisque furenti
 Obstat, et obliquo latrantes dissipat ictu.
 345 Cuspis Echionio primum contorta lacerto
 Vana fuit, truncoque dedit leve vulnus acerno.
 Proxima, si nimiis mittentis viribus usa
 Non foret, in tergo visa est haesura petito:
 Longius it. auctor teli Pagaseus Iason.
 350 'Phoebe,' ait Ampycides 'si te coluique coloque,
 Da mihi quod petitur certo contingere telo!
 Qua potuit, precibus deus annuit. ictus ab illo est,
 Sed sine vulnere, aper: ferrum Diana volanti

- Abstulerat iaculo ; lignum sine acumine venit.
 355 Ira feri mota est , nec fulmine lenius arsit :
 Emicat ex oculis , spirat quoque pectore flamma.
 Utque volat moles adducto concita nervo ,
 Cum petit aut muros aut plenas milite turres ,
 In iuvenes vasto sic impete vulnificus sus
 360 Fertur , et Eupalamon Pelagonaque , dextra tuentes
 Cornua , prosternit . socii rapuere iacentes .
 At non letiferos effugit Enaesimus ictus
 Hippocoonte satus . trepidantem et terga parantem
 Vertere succiso liquerunt poplite nervi .
 365 Forsitan et Pylus citra Troiana perisset
 Tempora : sed sumpto posita conamine ab hasta
 Arboris insiluit , quae stabat proxima , ramis ,
 Despexitque , loco tutus , quem fugerat hostem .
 Dentibus ille ferox in querno stipite tritis
 370 [Imminet exitio , fidensque recentibus armis]
 Eurytidae magni rostro femur hausit adunco .
 At gemini , nondum caelestia sidera , fratres ,
 Ambo conspicui , nive candidioribus ambo
 Vectabantur equis , ambo vibrata per auras
 375 Hastarum tremulo quatiebant spicula motu .
 Vulnera fecissent , nisi saetiger inter opacas ,
 Nec iaculis isset nec equo loca pervia , silvas .
 Persequitur Telamon , studioque incautus eundi
 Pronus ab arborea cecidit radice retentus .
 380 Dum levat hunc Peleus , celerem Tegeaea sagittam
 Inposuit nervo sinuatoque expulit arcu .
 Fixa sub aure feri summum destringit harundo
 Corpus , et exiguo rubefecit sanguine saetas .
 Nec tamen illa sui successu laetior ictus ,
 385 Quam Meleagros erat . primus vidisse putatur ,
 Et primus sociis visum ostendisse cruorem ,
 Et 'meritum' dixisse 'feres virtutis honorem.'
 Erubuere viri , seque exhortantur et addunt
 Cum clamore animos , iaciuntque sine ordine tela .
 390 Turba nocet iactis , et quos petit , impedit ictus .

- Ecce furens contra sua fata bipennifer Arcas
 'Discite, femineis quid tela virilia praestent,
 O iuvenes, operique meo concedite!' dixit
 'Ipsa suis licet hunc Latonia protegat armis,
 395 Invita tamen hunc perimet mea dextra Diana.'
 Talia magniloquo tumidus memoraverat ore,
 Ancipitemque manu tollens utraque securim
 Institerat digitis, pronos suspensus in artus.
 Occupat audentem, quaque est via proxima leto,
 400 Summa ferus geminos direxit ad inguina dentes.
 Concidit Ancaeus, glomerataque sanguine multo
 Viscera lapsa fluunt, madefactaque terra cruore est.
 Ibat in adversum proles Ixionis hostem
 Pirithous, valida quatiens venabula dextra.
 405 Cui 'procul,' Aegides 'o me mihi carior' inquit
 'Pars animae consiste meae! licet eminus esse
 Fortibus: Ancaeo nocuit temeraria virtus.'
 Dixit, et aerata torsit grave cuspide cornum;
 Cui bene librato votique potente futuro
 410 Obstitit obstipa frondosus ab arbore ramus.
 Misit et Aesonides iaculum, quod casus ab illo
 Vertit in inmeriti fatum latrantis, et inter
 Ilia coniectum tellure per ilia fixum est.
 At manus Oenidae variat, missisque duabus
 415 Hasta prior terra, medio stetit altera tergo.
 Nec mora, dum saevit, dum corpora versat in orbem
 Stridentemque novo spumam cum sanguine fundit,
 Vulneris auctor adest, hostemque irritat ad iram,
 Splendidaque adversos venabula condit in armos.
 420 Gaudia testantur socii clamore secundo,
 Victricemque petunt dextrae coniungere dextram;
 Inmanemque ferum multa tellure iacentem
 Mirantes spectant, neque adhuc contingere tutum
 Esse putant, sed tela tamen sua quisque cruentat.
 425 Ipse pede inposito caput exitiabile pressit,
 Atque ita 'sume mei spoliū, Nonacria, iuris,'
 Dixit 'et in partem veniat mea gloria tecum.'

- Protinus exuvias , rigidis horrentia saetis
 Terga dat et magnis insignia dentibus ora .
 430 Illi laetitiae est cum munere muneris auctor .
 Invidere alii : totoque erat agmine murmur .
 E quibus ingenti tendentes bracchia voce
 'Pone age , nec titulos intercipe , femina , nostros ,'
 Thestiadae clamant 'nec te fiducia formae
 435 Decipiat , ne sit longe tibi captus amore
 Auctor' et huic adimunt munus , ius muneris illi .
 Non tulit , et tumida frendens Mavortius ira
 'Discite , raptores alieni' dixit 'honoris ,
 Facta minis quantum distent' hausitque nefando
 440 Pectora Plexippi , nil tale timentia , ferro .
 Toxea , quid faciat , dubium , pariterque volentem
 Ulcisci fratrem fraternaue fata timentem
 Haud patitur dubitare diu , calidumque prioris
 Caede recalfecit consorti sanguine telum .
 445 Dona deum templis nato victore ferebat ,
 Cum videt extinctos fratres Althaea referri .
 Quae plangore dato maestis clamoribus urbem
 Implet , et auratis mutavit vestibus atras :
 At simul est auctor necis editus , excidit omnis
 450 Luctus , et a lacrimis in poenae versus amorem est .
 Stipes erat , quem , cum partus enixa iaceret
 Thestias , in flammam triplices posuere sorores ;
 Staminaque inpresso fatalia pollice nentes
 'Tempora' dixerunt 'eadem lignoque tibiue ,
 455 O modo nate , damus .' quo postquam carmine dicto
 Excessere deae , flagrantem mater ab igne
 Eripuit torrem sparsitque liquentibus undis .
 Ille diu fuerat penetralibus abditus imis ,
 Servatusque tuos , iuvenis , servaverat annos .
 460 Protulit hunc genetrix , taedasque et fragmina poni
 Imperat , et positis inimicos admovet ignes .
 Tum conata quater flammis inponere ramum ,
 Coepta quater tenuit . pugnant materque sororque ,
 Et diversa trahunt unum duo nomina pectus .

- 465 Saepe metu sceleris pallebant ora futuri,
 Saepe suum fervens oculis dabat ira ruborem;
 Et modo nescio quid similis crudele minanti
 Vultus erat, modo quem misereri credere posses.
 Cumque ferus lacrimas animi siccaverat ardor,
 470 Inveniebantur lacrimae tamen. utque carina,
 Quam ventus ventoque rapit contrarius aestus,
 Vim geminam sentit, paretque incerta duobus:
 Thestias haud aliter dubiis affectibus errat,
 Perque vices ponit positamque resuscitat iram.
 475 Incipit esse tamen melior germana parente,
 [Et consanguineas ut sanguine leniat unbras,
 Impietate pia est. nam postquam pestifer ignis
 Convaluit, 'rogus iste cremet mea viscera' dixit.
 Utque manu dira lignum fatale tenebat,
 480 Ante sepulchrales infelix astitit aras,]
 'Poenarum' que 'deae triplices, furialibus,' inquit
 'Eumenides, sacris vultus advertite vestros.
 Ulciscor facioque nefas. mors morte pianda est:
 In scelus addendum scelus est, in funera funus:
 485 Per coacervatos pereat domus impia luctus.
 An felix Oeneus nato victore fruetur,
 Thestius orbis erit? melius lugebitis ambo.
 Vos modo, fraterni manes animaeque recentes,
 Officium sentite meum, magnoque paratas
 490 Accipite inferias. [uteri mala pignora nostri.]
 Ei mihi! quo raptor? fratres ignoscite matri!
 Deficiunt ad coepta manus. meruisse fatemur
 Illum, cur pereat: mortis mihi displicet auctor.
 Ergo inpune feret, vivusque et victor et ipso
 495 Successu tumidus regnum Calydonis habebit,
 Vos cinis exiguus gelidaeque iacebitis umbrae?
 Haud equidem patiar. pereat sceleratus, et ille
 Spemque patris regnique trahat patriaeque ruinam.
 Mens ubi materna est? ubi sunt pia iura parentum?
 500 Et quos sustinui bis mensum quinque labores?
 O utinam primis arsisses ignibus infans,

- Idque ego passa forem ! vixisti munere nostro ;
 Nunc merito moriere tuo . cape praemia facti ,
 Bisque datam , primum partu , mox stipite raptu ,
 505 Redde animam . [vel me fraternis adde sepulchris .]
 Et cupio et nequeo . quid agam ? modo vulnera fratrum
 Ante oculos mihi sunt et tantae caedis imago :
 Nunc animum pietas maternaque nomina frangunt .
 Me miseram ! male vincetis , sed vincite , fratres :
 510 [Dummodo quae dederō vobis solacia , vosque]
 Ipsa sequar . ' dixit , dextraque aversa trementi
 Funereum torrem medios coniecit in ignes .
 Aut dedit , aut visus gemitus est ille dedisse
 Stipes , ut invitis correptus ab ignibus arsit .
 515 Inscius atque absens flamma Meleagros ab illa
 Uritur , et caecis torreri viscera sentit
 Ignibus , ac magnos superat virtute dolores .
 Quod tamen ignavo cadat et sine sanguine leto ,
 Maeret , et Ancaei felicia vulnera dicit :
 520 Grandaevumque patrem fratresque piisque sorores
 Cum gemitu sociamque tori vocat ore supremo ,
 Forsitan et matrem . crescunt ignisque dolorque ,
 Languescuntque iterum : simul est extinctus uterque ,
 Inque leves abiit paulatim spiritus auras
 525 Paulatim cana prunam velante favilla .
 Alta iacet Calydon : lugent iuvenesque senesque ,
 Vulgusque proceresque gemunt , scissaeque capillos
 Planguntur matres Calydonides Eueninae .
 Pulvere canitiem genitor vultusque seniles
 530 Foedat humi fusus , spatiosumque increpat aevum .
 Nam de matre manus diri sibi conscia facti
 Exegit poenas acto per viscera ferro .
 Non mihi si centum deus ora sonantia linguis
 Ingeniumque capax totumque Heliconā dedisset ,
 535 Tristia persequerer miserarum voce sororum .
 Inmemores decoris liventia pectora tundunt ;
 Dumque manet corpus , corpus refoventque foventque ,
 Oscula dant ipsi , posito dant oscula lecto :

- Post cinerem cineres haustos ad pectora pressant,
 540 Adfusaeque iacent tumulo, signataque saxo
 Nomina complexae lacrimas in nomina fundunt.
 Quas Parthaoniae tandem Latonia clade
 Exsatiata domus [praeter Gorgenque nurumque
 Nobilis Alcmenae] natis in corpore pennis
 545 Allevat et longas per bracchia porrigit alas
 Corneaque ora facit versasque per aëra mittit. *f. exxviii.*
 Interea Theseus sociati parte laboris
 Functus Erechtheas Tritonidos ibat ad arces.
 Clausit iter fecitque moras Achelous eunti
 550 Imbre tumens. 'succede meis,' ait 'inclite, tectis,
 Cecropida, nec te committe rapacibus undis.
 Ferre trabes solidas obliquaque volvere magno
 Murmure saxa solent. vidi contermina ripae
 Cum gregibus stabula alta trahi; nec fortibus illic
 555 Profuit armentis, nec equis velocibus esse.
 Multa quoque hic torrens nivibus de monte solutis
 Corpora turbineo iuvenalia vertice mersit.
 Tutior est requies, solito dum flumina currant
 Limite, dum tenues capiat suus alveus undas.
 560 Annuit Aegides 'utar,' que 'Acheloë, domoque
 Consilioque tuo' respondit. et usus utroque est.
 Pumice multicavo nec levibus atria tophis
 Structa subit: molli tellus erat umida musco;
 Summa lacunabant alterno murice conchae.
 565 Iamque duas lucis partes Hyperione menso
 Discubere toris Theseus comitesque laborum:
 Hac Ixionides, illa Troezenius heros
 Parte Lelex, raris iam sparsus tempora canis,
 Quosque alios parili fuerat dignatus honore
 570 Amnis Acarnanum, laetissimus hospite tanto.
 Prætinus appositas nudae vestigia nymphae
 Instruxere epulis mensas, dapibusque remotis
 In gemma posuere merum. tum maximus heros,
 Aequora prospiciens oculis subiecta, 'quis' inquit
 575 'Iste locus?' digitoque ostendit, et 'insula nomen

Quod gerit illa , doce : quamquam non una videtur .
 Annis ad haec 'non est' inquit 'quod cernitis , unum .
 Quinque iacent terrae : spatium discrimina fallit .

Quoque minus spretae factum mirere Dianae ,
 580 Naides hae fuerant , quae cum bis quinque f. cxxix .
 iuencos

Mactassent rurisque deos ad sacra vocassent ,
 Inmemores nostri festas duxere choreas .

Intumui , quantusque feror , cum plurimus unquam ,
 Tantus eram , pariterque animis inmanis et undis

585 A silvis silvas et ab arvis arva revulsi ,
 Cumque loco nymphas , memores tum denique nostri ,
 In freta provolvi . fluctus nosterque marisque
 Continuum diduxit humum , partesque resolvit
 In totidem , mediis quot cernis Echinadas undis .

590 Ut tamen ipse vides , procul en procul una recessit
 Insula , grata mihi ; Perimelen navita dicit .

Huic ego virgineum dilectae nomen ademi .

Quod pater Hippodamas aegre tulit , inque profundum
 Propulit e scopulo periturae corpora natae .

Excepi , nantemque ferens 'o proxima mundi
 596 Regna vagae' dixi 'sortite tridentifer undae ,
 601 Adfer opem , mersaeque , precor , feritate paterna
 Da , Neptune , locum ; vel sit locus ipsa , licebit .'
 609 Dum loquor , amplexa est artus nova terra natantes
 610 Et gravis increvit mutatis insula membris .' f. cxxx .

Annis ab his tacuit . factum mirabile cunctos
 Moverat . irridet credentes , utque deorum

Spretor erat mentisque ferox Ixione natus ,
 'Ficta refers , nimiumque putas , Acheloe , potentes

615 Esse deos ,' dixit 'si dant adimuntque figuras .'
 Obstipuere omnes , nec talia dicta probarunt ;
 Ante omnesque Lelex , animo maturus et aevo ,
 Sic ait : 'inmensa est finemque potentia caeli
 Non habet , et quicquid superi voluere , peractum est .

620 Quoque minus dubites , tiliae contermina quercus
 Collibus est Phrygiis , modico circumdata muro :

- Ipse locum vidi ; nam me Pelopeia Pittheus
 Misit in arva , suo quondam regnata parenti .
 Haud procul hinc stagnum est , tellus habitabilis olim ,
 625 Nunc celebres mergis fulicisque palustribus undae .
 Iuppiter huc specie mortali , cumque parente
 Venit Atlantiades positus caducifer alis .
 Mille domos adiere , locum requiemque petentes :
 Mille domos clausere serae . tamen una recepit ,
 630 Parva quidem , stipulis et canna tecta palustri :
 Sed pia Baucis anus parilique aetate Philemon
 Illa sunt annis iuncti iuvenalibus , illa
 Consenuere casa ; paupertatemque fatendo
 Effecere levem nec iniqua mente ferendo .
 635 Nec refert , dominos illic , famulosne requiras :
 Tota domus duo sunt , idem parentque iubentque .
 Ergo ubi caelicolae placitos tetigere penates ,
 Summissoque humiles intrarunt vertice postes ,
 Membra senex posito iussit relevare sedili ,
 640 Quo superiniecit textum rude sedula Baucis .
 Inde foco tepidum cinerem dimovit et ignes
 Suscitatur hesternis foliisque et cortice sicco
 Nutrit et ad flammam anima producit anili ,
 Multifidasque faces ramaliaque arida tecto
 645 Detulit et minuit , parvoque admovit aëno .
 Quodque suus coniunx riguo collegerat horto ,
 Truncat holus foliis . furca levat ille bicorni
 Sordida terga suis nigro pendentia tigno ,
 Servatoque diu resecat de tergore partem
 650 Exiguam , sectamque domat ferventibus undis .
 Interea medias fallunt sermonibus horas ,
 655 Concutiuntque torum de molli fluminis ulva
 Inpositum lecto , sponda pedibusque salignis .
 Vestibus hunc velant , quas non nisi tempore festo
 Sternere consuerant : sed et haec vilisque vetusque
 Vestis erat , lecto non indignanda saligno .
 660 Accubuere dei . mensam succincta tremensque
 Ponit anus . mensae sed erat pes tertius inpar :

- Testa parem fecit . quae postquam subdita clivum
 Sustulit , aequatam mentae tersere virentes .
 Ponitur hic bicolor sinceræ baca Minervæ ,
 665 Conditaque in liquida corna autumnalia faece ,
 Intibaque et radix et lactis massa coacti ,
 Ovaque non acri leviter versata favilla ,
 Omnia fictilibus . post hæc caelatus eodem
 Sistitur argento crater fabricataque fago
 670 Pocula , qua cava sunt , flaventibus illita ceris .
 Parva mora est , epulasque foci misere calentes ,
 Nec longæ rursus referuntur vina senectæ ,
 Dantque locum mensis paulum seducta secundis .
 Hic nux , hic mixta est rugosis carica palmis
 675 Prunaque et in patulis redolentia mala canistris
 Et de purpureis collectæ vitibus uvæ .
 Candidus in medio favus est . super omnia vultus
 Accessere boni nec iners pauperque voluntas .
 Interea totiens haustum cratera repleri
 680 Sponte sua , per seque vident succrescere vina :
 Attoniti novitate pavent , manibusque supinis
 Concipiunt Baucisque preces timidusque Philemon ,
 Et veniam dapibus nullisque paratibus orant .
 Unicus anser erat , minimæ custodia villæ ,
 685 Quem dis hospitibus domini mactare parabant .
 Ille celer penna tardos ætate fatigat ,
 Eluditque diu , tandemque est visus ad ipsos
 Confugisse deos . superi vetuere necari :
 "Di' que 'sumus , meritasque luet vicinia poenas
 690 Impia ;" dixerunt 'vobis immunibus huius
 Esse mali dabitur . modo vestra relinquite tecta
 Ac nostros comitate gradus et in ardua montis
 Ite simul ." parent ambo , baculisque levati
 Nituntur longo vestigia ponere clivo .
 695 Tantum aberant summo , quantum semel ire sagitta
 Missa potest : flexere oculos , et mersa palude
 Cetera prospiciant , tantum sua tecta manere .
 Dumque ea mirantur , dum deflent fata suorum ,

- Illa vetus , dominis etiam casa parva duobus
 700 Vertitur in templum : furcas subiere columnae ,
 Stramina flavescent aurataque tecta videntur ,
 Caelataeque fores , adopertaque marmore tellus .
 Talia tum placido Saturnius edidit ore :
 "Dicite , iuste senex et femina coniuge iusto
 705 Digna , quid optetis ." cum Baucide pauca locutus ,
 Iudicium superis aperit commune Philemon :
 "Esse sacerdotes delubraque vestra tueri
 Poscimus ; et quoniam concordēs egimus annos ,
 Auferat hora duos eadem , nec coniugis umquam
 710 Busta meae videam , neu sim tumulandus ab illa ."
- Vota fides sequitur . templi tutela fuere ,
 Donec vita data est . annis aevoque soluti
 Ante gradus sacros cum starent forte locique
 Navarent curas , frondere Philemona Baucis , f. cxxxī .
 715 Baucida conspexit senior frondere Philemon .
 Iamque super geminos crescente cacumine vultus
 Mutua , dum licuit , reddebant dicta "vale" que
 'O coniunx" dixere simul , simul abdita textit
 Ora frutex . ostendit adhuc Cibyreiū illic
 720 Incola de gemino vicinos corpore truncos .
 Haec mihi non vani , neque erat cur fallere vellent ,
 Narravere senes . equidem pendentia vidi
 Serta super ramos , ponensque recentia dixi
 "Cura pii dis sunt , et qui coluere , coluntur ."
- 725 Desierat ; cunctosque et res et moverat auctor :
 Thesea praecipue . quem facta audire volentem
 Mira deum , innixus cubito Calydonius amnis
 Talibus alloquitur : 'sunt , o fortissime , quorum
 Forma semel mota est , et in hoc renovamine mansit ;
 730 Sunt , quibus in plures ius est transire figuras ,
 Ut tibi , complexi terram maris incola , Proteu .
 Nam modo te iuvenem , modo te videre leonem ; f. cxxxii .
 Nunc violentus aper , nunc , quem tetigisse timerent ,
 Anguis eras ; modo te faciebant cornua taurum :
 735 Saepe lapis poteras , arbor quoque saepe videri :

- Interdum , faciem liquidarum imitatus aquarum ,
 Flumen eras , interdum undis contrarius ignis .
 Nec minus Autolyçi coniunx , Erysichthone nata ,
 Iuris habet . pater huius erat , qui numina divum
 740 Sperneret et nullos aris adoleret honores .
 Ille etiam Cereale nemus violasse securi
 Dicitur et lucos ferro temerasse vetustos .
 Stabat in his ingens annoso robore quercus ,
 Una nemus . vittae mediam memoresque tabellae
 745 Sertaque cingebant , voti argumenta potentis .
 Saepe sub hac dryades festas duxere choreas :
 Saepe etiam manibus nexis ex ordine trunci
 Circuiere modum , mensuraque roboris ulnas
 Quinque ter implebat . nec non et cetera tanto
 750 Silva sub hac , silva quanto fuit herba sub omni .
 Non tamen idcirco ferrum Triopëus illa
 Abstinuit , famulosque iubet succidere sacrum
 Robur : et ut iussos cunctari vidit , ab uno
 Edidit haec rapta sceleratus verba securi :
 755 "Non dilecta deae solum , sed et ipsa licebit
 Sit dea , iam tanget frondente cacumine terram ."
 Dixit , et obliquos dum telum librat in ictus ,
 Contremuit gemitumque dedit Deoia quercus :
 Et pariter frondes , pariter pallescere glandes
 760 Coepere ac longi pallorem ducere rami .
 Cuius ut in trunco fecit manus impia vulnus ,
 Haud aliter fluxit discusso cortice sanguis ,
 Quam solet , ante aras ingens ubi victima taurus
 Concidit , abrupta cruor e cervice profundi .
 765 Obstipuere omnes : aliquisque ex omnibus audet
 Deterrere nefas , saevamque inhibere bipennem .
 Aspicit hunc , "mentis" que "piae cape praemia !" dixit
 Thessalus , inque virum convertit ab arbore ferrum ,
 Detruncatque caput ; repetitaque robora caedit ,
 770 Redditus e medio sonus est cum robore talis :
 "Nympha sub hoc ego sum Cereri gratissima ligno ,
 Quae tibi factorum poenas instare tuorum

Vaticinor moriens, nostri solacia leti."

Persequitur scelus ille suum: labefactaque tandem

775 Ictibus innumeris adductaque funibus arbor
Corruit et multam prostravit pondere silvam.
Attonitae dryades damno nemorumque suoque,
Omnes germanae, Cererem cum vestibus atris
Maerentes adeunt poenamque Erysichthonis orant.

780 Annuit his, capitisque sui pulcherrima motu
Concussit gravidis oneratos messibus agros:
Moliturque genus poenae miserabile, si non
Ille suis esset nulli miserabilis actis,
Pestifera lacerare Fame. quae quatinus ipsi

785 Non adeunda deae est — neque enim Cereremque
Famemque

Fata coire sinunt — montani numinis unam

Talibus agrestem compellat oreada dictis:

"Est locus extremis Scythiae glacialis in oris,
Triste solum, sterilis, sine fruge, sine arbore tellus;

790 Frigus iners illic habitant Pallorque Tremorque
Et ieiuna Fames. ea se in praecordia condant
Sacrilegi scelerata, iube: nec copia rerum
Vincat eam, superetque meas certamine vires.

795 Neve viae spatium te terreat, accipe currus,
Accipe, quos frenis alte moderere, dracones"
Et dedit. illa dato subvecta per aëra curru
Devenit in Scythiam, rigidique cacumine montis,
Caucason appellant, serpentum colla levavit:
Quaesitamque Famem lapidoso vidit in agro

800 Unguibus et raras vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis, cava lumina, pallor in ore,
Labra incana situ, scabrae rubigine fauces,
Dura cutis, per quam spectari viscera possent:
Ossa sub incurvis extabant arida lumbis,

805 Ventris erat pro ventre locus; genuumque tumebat

808 Orbis, et inmodico prodibant tubere tali.

Hanc procul ut vidit, — neque enim est accedere iuxta
Ausa — refert mandata deae: paulumque morata,

Quamquam aberat longe , quamquam modo venerat
illuc ,

Visa tamen sensisse famem ; retroque dracones
Egit in Haemoniam , versis sublimis habenis .

815 Dicta Fames Cereris , quamvis contraria semper
Illius est operi , peragit , perque aëra vento
Ad iussam delata domum est , et protinus intrat
Sacilegi thalamos , altoque sopore solutum —
Noctis erat tempus — geminis amplectitur ulnis :
Seque viro inspirat , faucesque et pectus et ora
820 Afflat , et in vacuis spargit ieiunia venis .

[Functaque mandato fecundum deserit orbem ,
Inque domos inopes , adsueta revertitur antra.]

Lenis adhuc somnus placidis Erysichthona pennis
Mulcebat : petit ille dapes sub imagine somni ,
825 Oraque vana movet dentemque in dente fatigat ,
Exercetque cibo delusum guttur inani ,
Proque epulis tenues nequiquam devorat auras .
Ut vero est expulsa quies , furit ardor edendi ,
Perque avidas fauces inmensaque viscere regnat .
830 Nec mora : quod pontus , quod terra , quod educat aër ,
Poscit ; et appositis queritur ieiunia mensis ,
Inque epulis epulas quaerit : quodque urbibus esse ,
Quodque satis populo poterat , non sufficit uni :
Plusque cupit , quo plura suam demittit in alvum .
835 Utque fretum recipit de tota flumina terra ,
Nec satiatur aquis , peregrinosque ebibit amnes ,
Utque rapax ignis non unquam alimenta recusat ,
Innumerasque trabes cremat , et quo copia maior
Est data , plura petit , turbaque voracior ipsa est :
840 Sic epulas omnes Erysichthonis ora profani
Accipiunt , poscuntque simul . cibus omnis in illo
Causa cibi est , semperque locus fit inanis edendo .
Iamque fame patrias altaque voragine ventris
Attenuarat opes : sed inattenuata manebat
845 Tum quoque dira fames , inplacataeque vigebat
Flamma gulae . tandem , demisso in viscera censu ,

- Filia restabat, non illo digna parente.
 Hanc quoque vendit inops. dominum generosa recusat,
 Et vicina suas tendens super aequora palmas
- 850 "Eripe me domino, qui raptae praemia nobis
 Virginitatis habes" ait. haec Neptunus habebat.
 Qui prece non spreta, quamvis modo visa sequenti
 Esset ero, formamque novat vultumque virilem f. ~~oxxxlii~~
 Induit, et cultus pisces capientibus aptos.
- 855 Hanc dominus spectans "o qui pendentia parvo
 Aera cibo celas, moderator harundinis," inquit
 "Sic mare compositum, sic sit tibi piscis in unda
 Credulus, et nullos, nisi fixus, sentiat hamos:
 Quae modo cum vili turbatis veste capillis
- 860 Litore in hoc steterat, nam stantem in litore vidi,
 Dic ubi sit: neque enim vestigia longius extant."
 Illa dei munus bene cedere sensit, et a se
 Se quaeri gaudens, his est resecuta rogantem:
 "Quisquis es, ignoscas; in nullam lumina partem
- 865 Gurgite ab hoc flexi, studioque operatus inhaesi.
 Quoque minus dubites, sic has deus aequoris artes
 Adiuvet, ut nemo iandudum litore in isto,
 Me tamen excepto, nec femina constitit ulla."
 Credidit, et verso dominus pede pressit harenam,
- 870 Elususque abiit. illi sua reddita forma est.
 Ast ubi habere suam transformia corpora sensit,
 Saepe pater dominis Triopeïda tradit. at illa
 Nunc equa, nunc ales, modo bos, modo cervus abibat,
 Praebebaturque avido non iusta alimenta parenti.
- 875 Vis tamen illa mali postquam consumpserat omnem
 Materiam, dederatque gravi nova pabula morbo,
 Ipse suos artus lacero divellere morsu
 Coepit, et infelix minuendo corpus alebat.
 Quid moror externis? etiam mihi saepe novandi est
- 880 Corporis, o iuvenes, numero finita potestas.
 Nam modo qui nunc sum videor: modo flector in
 anguem:
- Armenti modo dux vires in cornua sumo;

Cornua , dum potui . nunc pars caret altera telo
Frontis , ut ipse vides .’ gemitus sunt verba secuti.

LIBER NONUS.

- Quae gemitus truncaeque deo Neptunius heros
Causa rogat frontis . cum sic Calydonius amnis
Coepit , inornatos redimitus harundine crines :
‘Triste petis munus . quis enim sua proelia victus
5 Commemorare velit ? referam tamen ordine . nec tam
Turpe fuit vinci , quam contendisse decorum est ;
Magnaque dat nobis tantus solacia victor .
Nomine siqua suo tandem pervenit ad aures
Deianira tuas — quondam pulcherrima virgo
10 Multorumque fuit spes invidiosa procorum .
Cum quibus ut soceri domus est intrata petiti ,
“Accipe me generum ,” dixi ‘Parthaone nate :’
Dixit et Alcides . alii cessere duobus .
Ille Iovem socerum dare se , famamque laborum ,
15 Et superata suae referebat iussa novercae .
Contra ego “turpe deum mortali cedere :” dixi —
Nondum erat ille deus — ‘regem me cernis aquarum
Cursibus obliquis inter tua regna fluentum .
Nec gener externis hospes tibi missus ab oris ,
20 Sed popularis ero et rerum pars una tuarum .
Tantum ne noceat , quod me nec regia Iuno
Odit , et omnis abest iussorum poena laborum .
Nam , quo te iactas , Alcmena nate , creatum ,
Iuppiter aut falsus pater est , aut crimine verus .
25 Matris adulterio patrem petis . elige , fictum
Esse Iovem malis , an te per dedecus ortum .”
Talia dicentem iandudum lumine torvo
Spectat , et accensae non fortiter imperat irae ,
Verbaque tot reddit : “melior mihi dextera lingua .
30 Dummodo pugnando superem , tu vince loquendo”

- Congrediturque ferox . puduit modo magna locutum
 Cedere : reieci viridem de corpore vestem ,
 Bracchiaque opposui , tenuique a pectore varas
 In statione manus et pugnae membra paravi .
- 35 Ille cavis hausto spargit me pulvere palmis ,
 Inque vicem fulvae tactu flavescit harenae .
 Et modo cervicem , modo crura micantia captat ,
 Aut captare putes , omnique a parte lacessit .
 Me mea defendit gravitas : frustra que petebar ;
- 40 Haud secus ac moles , magno quam murmure fluctus
 Oppugnant ; manet illa , suoque est pondere tuta .
 Digredimur paulum , rursusque ad bella coimus ,
 Inque gradu stetimus , certi non cedere ; eratque
 Cum pede pes iunctus , totoque ego pectore pronus
- 45 Et digitos digitis et frontem fronte premebam .
 Non aliter vidi fortes concurrere tauros ,
 Cum pretium pugnae toto nitidissima saltu
 Expetitur coniunx : spectant armenta paventque
 Nescia , quem maneat tanti victoria regni .
- 50 Ter sine profectu voluit nitentia contra
 Reicere Alcides a se mea pectora : quarto
 Excutit amplexus , adductaque bracchia solvit ,
 Impulsumque manu — certum est mihi vera fateri —
 Protinus avertit , tergoque onerosus inhaesit .
- 55 Siqua fides , — neque enim ficta mihi gloria voce
 Quaeritur — inposito pressus mihi monte videbar .
 Vix tamen inserui sudore fluentia multo
 Bracchia , vix solvi duros a pectore nexus .
 Instat anhelanti , prohibetque resumere vires ,
- 60 Et cervice mea potitur . tum denique tellus
 Pressa genu nostro est , et harenas ore momordi .
 Inferior virtute , meas divortor ad artes ,
 Elaborque viro longum formatus in anguem . f. cxxxiv
 Qui postquam flexos sinnavi corpus in orbes ,
- 65 Cumque fero movi linguam stridore bisulcam ,
 Risit , et illudens nostras Tiryntius artes
 "Cunarum labor est angues superare meartum ,"

- Dixit 'et ut vincas alios , Acheloe , dracones ,
 Pars quota Lernaee serpens eris unus echidnae ?
 70 Vulneribus fecunda suis erat illa , nec ullum
 De centum numero caput est inpune recisum ,
 Quin gemino cervix herede valentior esset .
 Hanc ego ramosam natis e caede colubris
 Crescentemque malo domui , domitamque reclusi .
 75 Quid fore te credas , falsum qui versus in anguem
 Arma aliena moves ? quem forma precaria celat ?"
 Dixerat , et summo digitorum vincula collo
 Inicit : angebar , ceu guttura forcipe pressus ,
 Pollicibusque meas pugnabam evellere fauces .
 80 Sic quoque devicto restabat tertia tauri f. 6XXXV.
 Forma trucis . tauro mutatus membra rebello .
 Induit ille toris a laeva parte lacertos ,
 Admissumque trahens sequitur , depressaque dura
 Cornua figit humo , meque alta sternit harena .
 85 Nec satis hoc fuerat : rigidum fera dextera cornu
 Dum tenet , infregit , truncaque a fronte revellit .
 Naides hoc , pomis et odoro flore repletum ,
 Sacrarunt ; divesque meo Bona Copia cornu est .'
 Dixerat : et nymphe ritu succincta Dianae ,
 90 Una ministrarum , fuis utrimque capillis ,
 Incessit totumque tulit praedivite cornu
 Autumnum et mensas , felicia poma , secundas .
 Lux subit ; et primo feriente cacumina sole
 Discedunt iuvenes . neque enim , dum flumina pacem
 95 Et placidos habeant lapsus , totaeque residant ,
 Opperiuntur , aquae . vultus Achelous agrestes
 Et lacerum cornu mediis caput abdedit undis .
 Hunc tamen ablati domuit iactura decoris ,
 Cetera sospes habet . capitis quoque fronde saligna
 100 Aut super inposita celatur harundine damnum .
 At te , Nesse ferox , eiusdem virginis ardor
 Perdiderat volucris traiectum terga sagitta .
 Namque nova repetens patrios cum coniuge muros
 Venerat Eueni rapidas Iove natus ad undas .

- 105 *Uberior solito, nimbis hiemalibus auctus,
Verticibusque frequens erat atque inpervius annis.
Intrepidum pro se, curam de coniuge agentem
Nessus adit, membrisque valens scitusque vadorum,
'Officio' que 'meo ripa sistetur in illa*
- 110 *Haec,' ait 'Alcide. tu viribus utere nando:
Pallentemque metu, fluviumque ipsumque timentem
Tradidit Aonius pavidam Calydonida Nesso.
Mox, ut erat, pharetraque gravis spolioque leonis —
Nam clavam et curvos trans ripam miserat arcus —*
- 115 *'Quandoquidem coepi, superentur flumina' dixit,
Nec dubitat, nec, qua sit clementissimus annis,
Quaerit, et obsequio deferri spernit aquarum.
Iamque tenens ripam, missos cum tolleret arcus,
Coniugis agnovit vocem: Nessoque paranti*
- 120 *Fallere depositum 'quo te fiducia' clamat
'Vana pedum, violente, rapit? tibi, Nesse biformis,
Dicimus. exaudi, nec res intercipe nostras.
Si te nulla mei reverentia movit, at orbis
Concubitus vetitos poterant inlibere paterni.*
- 125 *Haud tamen effugies, quamvis ope fidis equina.
Vulnere, non pedibus te consequar.' ultima dicta
Re probat, et missa fugientia terga sagitta
Traicit. extabat ferrum de pectore aduncum.
Quod simul evulsum est, sanguis per utrumque foramen*
- 130 *Emicuit, mixtus Lernaei tabe veneni.
Excipit hunc Nessus: 'neque enim moriemur inulti'
Secum ait, et calido velamina tincta cruore
Dat munus raptae velut irritamen amoris.
Longa fuit medii mora temporis: actaque magni*
- 135 *Herculis implerant terras odiumque novercae.
Victor ab Oechalia Cenaeo sacra parabat
Vota Iovi, cum fama loquax praecessit ad aures,
Deianira, tuas, quae veris addere falsa
Gaudet, et e minimo sua per mendacia crescit,*
- 140 *Amphitryoniaden Ioles ardore teneri.
Credat amans, venerisque novae perterrita fama*

Corque ferum satia . vel si miserandus et hosti,
 Hoc est , si tibi sum , diris cruciatibus aegram
 180 Invisamque animam natamque laboribus aufer .
 Mors mihi munus erit . decet haec dare dona
 novercam .

Ergo ego foedantem peregrino templa cruore
 Busirin domui ? saevoque alimenta parentis
 Antaeo eripui ? nec me pastoris Hiberi
 185 Forma triplex , nec forma triplex tua , Cerbere , movit ?
 Vosne , manus , validi pressistis cornua tauri ?
 Vestrum opus Elis habet , vestrum Stymphalides undae ,
 Partheniumque nemus ? vestra virtute relatus
 Thermodontiaco caelatus balteus auro ,
 190 Pomaque ab insomni concustodita dracone ?
 Nec mihi Centauri potuere resistere , nec mi
 Arcadiae vastator aper ? nec profuit hydrae
 Crescere per dannum geminasque resumere vires ?
 Quid , cum Thracis equos humano sanguine pingues
 195 Plenaque corporibus laceris praesepia vidi ,
 Visaque deiici , dominumque ipsosque peremi ?
 His elisa iacet moles Nemeaea lacertis :
 Hac caelum cervice tuli . defessa iubendo est
 Saeva Iovis coniunx : ego sum indefessus agendo .
 200 Sed nova pestis adest , cui nec virtute resisti
 Nec telis armisque potest . pulmonibus errat
 Ignis edax imis , perque omnes pascitur artus .
 At valet Eurystheus ! et sunt , qui credere possint
 Esse deos ?' dixit , perque altum saucius Oeten
 205 Haud aliter graditur , quam si venabula taurus
 Corpore fixa gerat , factique refugerit auctor .
 Saepe illum gemitus edentem , saepe frementem ,
 Saepe retemptantem totas refringere vestes
 Sternentemque trabes irascentemque videres
 210 Montibus aut patrio tendentem bracchia caelo .
 Ecce Lichan trepidum latitantem rupe cavata
 Aspicit , utque dolor rabiem collegerat omnem ,
 'Tune , Licha ,' dixit 'feralia dona dedisti ?

Tunc meae necis auctor eris ?' tremit ille , pavetque
 215 Pallidus , et timide verba excusantia dicit .

Dicentem genibusque manus adhibere parantem
 Corripit Alcides , et terque quaterque rotatum
 Mittit in Euboicas tormento fortius undas .

Ille per aërias pendens induruit auras : f. CXXXVI.

220 Utque ferunt imbres gelidis concresecere ventis ,
 Inde nives fieri , nivibus quoque molle rotatis
 Astringi et spissa glomerari grandine corpus ,
 Sic illum validis actum per inane lacertis

Exsanguemque metu nec quicquam umoris habentem
 225 In rigidos versum silices prior edidit aetas .

Nunc quoque in Euboico scopulus brevis emicat alto
 Gurgite et humanae servat vestigia formae ,
 Quem , quasi sensurum , nautae calcare verentur ,
 Appellantque Lichan . at tu , Iovis inclita proles ,

230 Arboribus caesis , quas ardua gesserat Oete ,
 Inque pyram structis arcum pharetramque capacem
 Regnaque visuras iterum Troiana sagittas
 Ferre iubes Poeante satum , quo flamma ministro
 Subdita . dumque avidis comprehenditur ignibus agger ,

235 Congeriem silvae Nemeaeo vellere summam
 Sternis , et inposita clavae cervice recumbis ,
 Haud alio vultu , quam si conviva iaceres
 Inter plena meri redimitus pocula sertis .

Iamque valens et in omne latus diffusa sonabat ,

240 Securosque artus contemptoremque petebat
 Flamma suum . timere dei pro vindice terrae .

Quos ita , sensit enim , laeto Saturnius ore
 Iuppiter alloquitur : 'nostra est timor iste voluptas ,
 O superi , totoque libens mihi pectore grator ,

245 Quod memoris populi dicor rectorque paterque
 Et mea progenies vestro quoque tuta favore est .
 Nam quamquam ipsius datur hoc inmanibus actis ,
 Obligor ipse tamen . sed enim nec pectora vano
 Fida metu paveant . istas ne , spernite flammam !

250 Omnia qui vicit , vincet , quos cernitis , ignes ;

- Nec nisi materna vulcanum parte potentem
 Sentiet. aeternum est a me quod traxit, et expers
 Atque immune necis, nullaque domabile flamma.
 Idque ego defunctum terra caelestibus oris
 255 Accipiam, cunctisque meum laetabile factum
 Dis fore confido. siquis tamen Hercule, siquis
 Forte deo doliturus erit, data praemia nolet,
 Sed meruisse dari sciet, invitique probabit.
 Assensere dei. coniunx quoque regia visa est
 260 Cetera non duro, duro tamen ultima vultu
 Dicta tulisse Iovis, seque indoluisse notatam.
 Interea quodcumque fuit populabile flammae,
 Mulciber abstulerat: nec cognoscenda remansit
 Herculis effigies, nec quicquam ab imagine ductum
 265 Matris habet, tantumque Iovis vestigia servat.
 Utque novus serpens posita cum pelle senecta
 Luxuriare solet, squamaque virere recent:
 Sic ubi mortales Tirynthius exiit artus,
 Parte sui meliore viget, maiorque videri
 270 Coepit et augusta fieri gravitate verendus. †. CXXXVII.
 Quem pater omnipotens inter cava nubila raptum
 Quadriiugo curru radiantibus intulit astris.
 Sensit Atlas pondus. neque adhuc Stheneleus
 iras
 Solverat Eurystheus, odiumque in prole paternum
 275 Exercebat atrox. at longis anxia curis
 Argolis Alcmene, questus ubi ponat aniles,
 Cui referat nati testatos orbe labores,
 Cuive suos casus, Iolen habet. Herculis illam
 Imperiis thalamoque animoque receperat Hyllus,
 280 Impleratque uterum generoso semine. cum sic
 Incipit Alcmene: 'faveant tibi numina saltem,
 Corripiantque moras tum cum matura vocabis
 Praepositam timidis parientibus Ilithyiam,
 Quam mihi difficilem Iunonis gratia fecit.
 285 Namque laboriferi cum iam natalis adesset
 Herculis et decimum premeretur sidere signum,

- Tendebat gravitas uterum mihi, quodque ferebam,
 Tantum erat, ut posses auctorem dicere tecti
 Ponderis esse Iovem. nec iam tolerare labores
 290 Ulterius poteram. quin nunc quoque frigidus artus,
 Dum loquor, horror habet, parsque est meminisse
 doloris.
 Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus,
 Fessa malis, tendensque ad caelum bracchia, magno
 Lucinam Nixosque patres clamore vocabam.
 295 Illa quidem venit, sed praecorrupta, meumque
 Quae donare caput Iunoni vellet iniquae.
 Utque meos audit gemitus, subsedit in illa
 Ante fores ara, dextroque a poplite laevum
 Pressa genu et digitis inter se pectine iunctis
 300 Sustinuit partus. tacita quoque carmina voce
 Dixit, et inceptos tenuerunt carmina partus.
 Nitor, et ingrato facio convicia demens
 Vana Iovi, cupioque mori, moturaque duros
 Verba queror silices. matres Cadmeïdes adsunt,
 305 Votaque suscipiunt, exhortanturque dolentem.
 Una ministrarum, media de plebe, Galanthis,
 Flava comas, aderat, faciendis strenua iussis,
 Officiis dilecta suis. ea sensit iniqua
 Nescio quid Iunone geri: dumque exit et intrat
 310 Saepe fores, divam residentem vidit in ara
 Bracchiaque in genibus digitis conexas tenentem,
 Et "quaecumque es," ait "dominae gratare. levata est
 Argolis Alcmena, potiturque puerpera voto."
 Exsiluit, iunctasque manus pavefacta remisit
 315 Diva potens uteri: vinculis levor ipsa remissis.
 Numine decepto risisse Galanthis fama est.
 Ridentem prensamque ipsis dea saeva capillis
 Traxit, et e terra corpus relevare volentem
 Arcuit, inque pedes mutavit bracchia primos.
 320 Strenuitas antiqua manet; nec terga colorem
 Amisere suum: forma est diversa priori.
 Quae quia mendaci parientem iuverat ore, f. cxxxviii.

Ore parit ; nostrasque domos , ut et ante , frequentat . ?

Dixit , et admonitu veteris commota ministrae

325 Ingemuit . quam sic nurus est affata dolentem :

'Te tamen , o genetrix , alienae sanguine nostro

Rapta movet facies . quid si tibi mira sororis

Fata meae referam ? quamquam lacrimaeque dolorque

Impediunt , prohibentque loqui . fuit unica matri —

330 Me pater ex alia genuit — notissima forma

Oechalidum Dryope . quam virginitate carentem

Vimque dei passam Delphos Delonque tenentis

Excipit Andraemon , et habetur coniuge felix .

Est lacus , acclinis devexo margine formam

335 Litoris efficiens : summum myrteta coronant .

Venerat huc Dryope fatorum nescia , quoque

Indignere magis , nymphis latura coronas ;

Inque sinu puerum , qui nondum impleverat annum ,

Dulce ferebat onus tepidique ope lactis alebat .

340 Haud procul a stagno Tyrios imitata colores

In spem bacarum florebat aquatica lotos .

Carpserat hinc Dryope , quos oblectamina nato

Porrigeret , flores : et idem factura videbar : —

Namque aderam — vidi guttas e flore cruentas

345 Decidere et tremulo ramos horrore moveri .

Scilicet , ut referunt tardi nunc denique agrestes ,

Lotis in hanc nymphae , fugiens obscena Priapi ,

Contulerat versos , servato nomine , vultus . f. cxxxix .

Nescierat soror hoc . quae cum perterrita retro

350 Ire et adoratis vellet discedere nymphis ,

Haeserunt radice pedes . convellere pugnat :

Nec quicquam , nisi summa movet . subcrescit ab imo ,

Totaque paulatim lentus premit iugua cortex .

Ut vidit , conata manu laniare capillos ,

355 Fronde manum implevit : frondes caput omne

tenebant .

At puer Amphissos , namque hoc avus Eurytus illi

Addiderat nomen , materna rigescere sentit

Ubera ; nec sequitur ducentem lacteus umor .

- Spectatrix aderam fati crudelis , opemque
 360 Non poteram tibi ferre , soror : quantumque valebam ,
 Crescentem truncum ramosque amplexa morabar ,
 Et , fateor , volui sub eodem cortice condi .
 Ecce vir Andraemon genitorque miserrimus adsunt ,
 Et quaerunt Dryopen : Dryopen quaerentibus illis
 365 Ostendi loton . tepido dant oscula ligno ,
 Affusique suae radicibus arboris haerent .
 Nil nisi iam faciem , quod non foret arbor , habebas ,
 Cara soror : lacrimae misero de corpore factis
 Inrorant foliis ; ac dum licet , oraue praestant
 370 Vocis iter , tales effundit in aëra questus :
 “Siqua fides miseris , hoc me per numina iuro
 Non meruisse nefas . patior sine crimine poenam .
 Viximus innocuae . si mentior , arida perdam
 Quas habeo frondes , et cacsâ securibus urar .
 375 Hunc tamen infantem maternis demite ramis ,
 Et date nutrici . nostraque sub arbore saepe
 Lac facitote bibat , nostraque sub arbore ludat .
 Cumque loqui poterit , matrem facitote salutet ,
 Et tristis dicat “latet hoc in stipite mater .”
 380 Stagna tamen timeat , nec carpat ab arbore flores ,
 Et frutices omnes corpus putet esse dearum .
 Care vale coniunx , et tu , germana , paterque !
 Qui , siqua est pietas , ab acutae vulnere falcis ,
 A pecoris morsu frondes defendite nostras .
 385 Et quoniam mihi fas ad vos incumbere non est ,
 Erigite huc artus , et ad oscula nostra venite ,
 Dum tangi possum , parvumque attollite natum .
 Plura loqui nequeo . nam iam per candida mollis
 Colla liber serpit , summoque cacumine condor .
 390 Ex oculis removete manus . sine munere vestro
 Contegat inductus morientia lumina cortex .”
 Desierant simul ora loqui , simul esse . diuque f. cxl.
 Corpore mutato rami caluere recentes .
 Dumque refert Iole factum mirabile , dumque
 395 Eurytidos lacrimas admoto pollice siccât

Alcmene, flet et ipsa tamen, compescuit omnem
 Res nova tristitiam. nam limine constitit alto
 Paene puer dubiaque tegens lanugine malas,
 Ora reformatus primos Iolaus in annos.

- 400 Hoc illi dederat Iunonia muneris Hebe, f. cxli.
 Victa viri precibus. quae cum iurare pararet,
 Dona tributuram post hunc se talia nulli,
 Non est passa Themis. 'nam iam discordia Thebae
 Bella movent,' dixit 'Capaneusque nisi ab Iove vinci
 405 Haud poterit, fientque pares in vulnere fratres,
 Subductaque sitos manes tellure videbit
 Vivus adhuc vates; ultusque parente parentem
 Natus erit facto pius et sceleratus eodem:
 Attonitusque malis, exul mentisque domusque,
 410 Vultibus Eumenidum matrisque agitabitur umbris,
 Donec eum coniunx fatale poposcerit aurum,
 Cognatumque latus Phegeius hauserit ensis.
 Tum demum magno petet hos Acheioia supplex
 Ab Iove Callirhoe natis infantibus annos,
 415 Neve necem sinat esse diu cultoris inultam.
 Iuppiter his, motus, privignae dona nurusque,
 Praecipiet, facietque viros inpubibus annis.' f. cxlii.

- Haec ubi faticano venturi praescia dixit
 Ore Themis, vario superi sermone fremebant,
 420 Et, cur non aliis eadem dare dona liceret,
 Murmur erat. queritur veteres Pallantias annos
 Coniugis esse sui: queritur canescere mitis
 Iasiona Ceres: repetitum Mulciber aevum
 Poscit Erichthonio: Venerem quoque cura futuri
 425 Tangit, et Anchisae renovare paciscitur annos.
 Cui studeat, deus omnis habet; crescitque favore
 Turbida seditio, donec sua Iuppiter ora
 Solvit, et 'o! nostri siqua est reverentia,' dixit
 'Quo ruitis? tantumne aliquis sibi posse videtur,
 430 Fata quoque ut superet? fatis Iolaus in annos,
 Quos egit, rediit. fatis iuvenescere debent
 Callirhoe geniti, non ambitione nec armis.

- Vos etiam, quoque hoc animo meliore feratis,
 Me quoque fata regunt. quae si mutare valerem,
 435 Nec nostrum seri curvarent Aeacon anni,
 Perpetuumque aevi florem Rhadamanthus haberet
 Cum Minoe meo, qui propter amara senectae
 Pondera despicitur, nec quo prius ordine regnat.
 Dicta Iovis movere deos; nec sustinet ullus,
 440 Cum videat fessos Rhadamanthon et Aeacon annis
 Et Minoa, queri. qui, dum fuit integer aevi,
 Terruerat magnas ipso quoque nomine gentes,
 Tunc erat invalidus, Deïonidenque iuventae
 Robore Miletum Phoeboque parente superbum
 445 Pertimuit, credensque suis insurgere regnis,
 Haud tamen est patriis arcere penatibus ausus.
 Sponte fugis, Milete, tua, celerique carina
 Aegaeas metiris aquas, et in Aside terra
 Moenia constituis positoris habentia nomen.
 450 Illic tibi, dum sequitur patriae curvamina ripae,
 Filia Maeandri totiens redeuntis eodem
 Cognita Cyaneae, praestanti corpora forma,
 Byblida cum Cauno, prolem est enixa gemellam.
 Byblis in exemplo est, ut ament concessa puellae:
 455 Byblis Apollinei correpta cupidine fratris
 Non soror ut fratrem, nec qua debebat, amavit.
 Illa quidem primo nullòs intellegit ignes,
 Nec peccare putat, quod saepius oscula iungat,
 Quod sua fraterno circumdet bracchia collo;
 460 Mendacique diu pietatis fallitur umbra.
 Paulatim declinat amor: visuraque fratrem
 Culta venit, nimiumque cupit formosa videri:
 Et si qua est illic formosior, invidet illi.
 Sed nondum manifesta sibi est, nullumque sub illo
 465 Igne facit votum: verumtamen aestuat intus.
 Iam dominum appellat, iam nomina sanguinis odit:
 Byblida iam mavult, quam se vocet ille sororem.
 Spes tamen obscenas animo demittere non est
 Ausa suo vigilans. placida resoluta quiete

- 470 Saepe videt, quod amat. visa est quoque iungere fratri
 Corpus; et erubuit, quamvis sopita iacebat.
 Somnus abit: silet illa diu, repetitque quietis
 Ipsa suae speciem, dubiaque ita mente profatur:
 'Me miseram! tacitae quid vult sibi noctis Imago,
 475 Quam nolim rata sit? cur haec ego somnia vidi?
 Ille quidem est oculis quamvis formosus iniquis,
 Et placet, et possim, si non sit frater, amare,
 Et me dignus erat. verum nocet esse sororem.
 Dummodo tale nihil vigilans committere temptem,
 480 Saepe licet simili redeat sub imagine somnus.
 Testis abest somno, nec abest imitata voluptas.
 Pro Venus et tenera volucer cum matre Cupido,
 Gaudia quanta tuli! quam me manifesta libido
 Contigit! ut iacui totis resoluta medullis!
 485 Ut meminisse iuvat! quamvis brevis illa voluptas,
 Noxque fuit praeceps et coeptis invida nostris.
 O! ego, si liceat mutato nomine iungi,
 Quam bene, Caune, tuo poteram nurus esse parenti!
 Quam bene, Caune, meo poteras gener esse parenti!
 490 Omnia, di facerent, essent communia nobis,
 Praeter avos. [tu me vellem generosior esses.]
 Nescio quam facies igitur, pulcherrime, matrem:
 At mihi, quae male sum, quos tu, sortita parentes,
 Nil nisi frater eris. quod obest, id habebimus unum.
 495 Quid mihi significant ergo mea visa? — quod autem
 Somnia pondus habent? — an habent et somnia
 pondus?
 Di melius! — di nempe suas habuere sorores.
 Sic Saturnus Opem, iunctam sibi sanguine, duxit:
 Oceanus Tethyn, Iunonem rector Olympi. —
 500 Sunt superis sua iura. quid ad caelestia ritus
 Exigere humanos diversaque foedera tempto?
 Aut nostro vetitus de corde fugabitur ardor,
 Aut hoc si nequeo, peream precor ante, toroque
 Mortua componar, positaeque det oscula frater. —
 505 Et tamen arbitrium quaerit res ista duorum.

- Finge placere mihi, scelus esse videbitur illi.
 At non Aeolidae thalamos timuere sororum.
 Unde sed hos novi? cur haec exempla paravi?
 Quo feror? obscenae procul hinc discedite flammae,
 510 Nec, nisi qua fas est germanae, frater ametur —
 / Si tamen ipse meo captus prior esset amore,
 Forsitan illius possem indulgere furori.
 Ergo ego, quem fueram non reiectura petentem,
 Ipsa petam? poterisne loqui? poterisne fateri?
 515 Coget amor, potero. vel, si pudor ora tenebit,
 Littera celatos arcana fatebitur ignes.
 Hoc placet, haec dubiam vicit sententia mentem.
 In latus erigitur, cubitoque innixa sinistro
 'Viderit: insanos' inquit 'fateamur amores.
 520 Ei mihi! quo labor? quem mens mea concipit ignem?'
 Et meditata manu componit verba trementi.
 Dextra tenet ferrum, vacuum tenet altera ceram.
 Incipit, et dubitat: scribit, damnatque tabellas:
 Et notat, et delet: mutat, culpatque, probatque:
 525 Inque vicem sumptas ponit, positasque resumit.
 Quid velit, ignorat; quicquid factura videtur,
 Displicet. in vultu est audacia mixta pudori.
 Scripta 'soror' fuerat: visum est delere sororem,
 Verbaque correctis incidere talia ceris:
 530 'Quam, nisi tu dederis, non est habitura salutem,
 Hanc tibi mittit amans. pudet, a! pudet edere nomen.
 Et si, quid cupiam, quaeris, sine nomine vellem
 Posset agi mea causa meo, nec cognita Byblis
 Ante forem, quam spes votorum certa fuisset.
 535 Esse quidem laesi poterat tibi pectoris index
 Et color et macies et vultus, et umida saepe
 Lumina, nec causa suspiria mota patenti,
 Et crebri amplexus, et quae, si forte notasti,
 Oscula sentiri non esse sororia possent.
 540 Ipsa tamen, quamvis animo grave vulnus habebam,
 Quamvis intus erat furor igneus, omnia feci,
 Sunt mihi di testes, ut tandem sanior essem:

- Pugnavique diu violenta Cupidinis arma
 Effugere infelix, et plus, quam ferre puellam
 545 Posse putes, ego dura tuli. superata fateri
 Cogor, opemque tuam timidis exposcere votis.
 Tu servare potes, tu perdere solus amantem.
 Elige, utrum facias. non hoc inimica precatur,
 Sed quae, cum tibi sit iunctissima, iunctior esse
 550 Expetit et vinclo tecum propiore ligari.
 Iura senes norint, et quid liceatque nefasque
 Fasque sit, inquirent, legumque examina servent.
 Conveniens Venus est annis temeraria nostris.
 Quid liceat, nescimus adhuc, et cuncta licere
 555 Credimus, et sequimur magnorum exempla deorum.
 Nec nos aut durus pater aut reverentia famae
 Aut timor impediunt: tantum sit causa timendi.
 Dulcia fraterno sub nomine furta tegemus.
 Est mihi libertas tecum secreta loquendi,
 560 Et damus amplexus, et iungimus oscula coram.
 Quantum est, quod desit? miserere fatentis amorem,
 Et non fassurae, nisi cogeret ultimus ardor:
 Neve merere meo subscribi causa sepulchro.
 Talia nequiquam perarantem plena reliquit
 565 Cera manum, summusque in margine versus adhaesit.
 Protinus impressa signat sua crimina gemma,
 Quam tinxit lacrimis; linguam defecerat umor:
 Deque suis unum famulis pudibunda vocavit,
 Et pavidum blandita 'fer has, fidissime, nostro' —
 570 Dixit, et adiecit longo post tempore 'fratri.'
 Cum daret, elapsae manibus cecidere tabellae.
 Omne turbata est, misit tamen. apta minister
 Tempora nactus adit traditque latentia verba.
 Attonitus subita juvenis Maeandrius ira
 575 Proicit acceptas lecta sibi parte tabellas,
 Vixque manus retinens trepidantis ab ore ministri,
 'Dum licet, o! vetitae scelerate libidinis auctor,
 Effuge!' ait 'qui, si nostrum tua fata pudorem
 Non traherent secum, poenas mihi morte dedisses.'

- 580 Ille fugit pavidus, dominaeque ferocia Cauni
 Dicta refert. palles audita, Bybli, repulsa,
 Et pavet obsessum glaciali frigore corpus.
 Mens tamen ut rediit, pariter rediere furores:
 Linguaque vix tales icto dedit aëre voces:
 585 'Et merito! quid enim temeraria vulneris huius
 Indicium feci? quid, quae celandae fuerunt,
 Tam cito commisi properatis verba tabellis?
 Ante erat ambiguus animi sententia dictis
 Praetemptanda mihi. ne non sequeretur euntem,
 590 Parte aliqua veli, qualis foret aura, notare
 Debueram, tutoque mari decurrere, quae nunc
 Non exploratis implevi lintea ventis.
 Auferor in scopulos igitur, subversaue toto
 Obruor oceano, neque habent mea vela recursus.
 595 Quid quod et omnibus certis prohibebat amori
 Indulgere meo, tum cum mihi ferre iubenti
 Excidit et fecit spes nostras cera caducas?
 Nonne vel illa dies fuerat, vel tota voluntas,
 Sed potius mutanda dies? deus ipse monebat
 600 Signaque certa dabat, si non male sana fuisset.
 Et tamen ipsa loqui, nec me committere cerae
 Debueram, praesensque meos aperire furores.
 Vidisset lacrimas, vultum vidisset amantis;
 Plura loqui poteram, quam quae cepere tabellae.
 605 Invito potui circumdare brachia collo,
 Et, si reicerer, potui moritura videri
 Amplexique pedes, affusaue poscere vitam.
 Omnia fecissem, quorum si singula duram
 Flectere non poterant, potuissent omnia, mentem.
 610 Forsitan et missi sit quaedam culpa ministri:
 Non adiit apte, nec legit idonea, credo,
 Tempora, nec petiit horamque animumque vacantem.
 Haec nocuere mihi. neque enim de tigride natus
 Nec rigidas silices solidumve in pectore ferrum
 615 Aut adamanta gerit, nec lac bibit ille leaenae.
 Vincetur. repetendus erit. nec taedia coepti

- Ulla mei capiam, dum spiritus iste manebit.
 Nam primum, si facta mihi revocare liceret,
 Non coepisse fuit: coepta expugnare secundum est.
 620 Quippe nec ille potest, ut iam mea vota relinquam,
 Non tamen ausorum semper memor esse meorum.
 Et, quia desierim, leviter voluisse videbor,
 Aut etiam temptasse illum insidiisque petisse:
 Vel certe non hoc, qui plurimus urguet et urit
 625 Pectora nostra, deo, sed victa libidine credar.
 Denique iam nequeo nil commisisse nefandum.
 Et scripsi et petii: temerata est nostra voluntas.
 Ut nihil adiciam, non possum innoxia dici.
 Quod superest, multum est in vota, in crimina
 parvum.
 630 Dixit: et incertae tanta est discordia mentis,
 Cum pigeat temptasse, libet temptare. modumque
 Exit, et infelix committit saepe repelli.
 Mox ubi finis abest, patriam fugit ille nefasque,
 Inque peregrina ponit nova moenia terra.
 635 Tum vero maestam tota Miletida mente
 Defecisse ferunt, tum vero a pectore vestem
 Diripuit planxitque suos furibunda lacertos;
 Iamque palam est demens, inconcessamque fatetur
 Spem veneris, sine qua patriam invisosque penates
 640 Deserit, et profugi sequitur vestigia fratris.
 Utque tuo motae, proles Semeleïa, thyrsos
 Ismariae celebrant repetita triennia bacchae,
 Byblida non aliter latos ululasse per agros
 Bubasides videre nurus. quibus illa relictis
 645 Caras et armiferos Lelegas Lyciamque pererrat.
 Iam Cragon et Limyren Xanthique reliquerat undas,
 Quoque Chimaera iugo mediis in partibus ignem,
 Pectus et ora leae, caudam serpentis habebat.
 Deficiunt silvae: cum tu lassata sequendo
 650 Concidis, et dura positis tellure capillis,
 Bybli, iaces, frondesque tuo premis ore caducas.
 Saepe etiam nymphae teneris Lelegeïdes ulnis

- Tollere conantur : saepe , ut medeatur amori ,
 Praecipiant , surdaeque adhibent solacia menti .
- 655 Muta iacet , viridesque suis tenet unguibus herbas
 Byblis , et umectat lacrimarum gramina rivo .
 Naidas his venam , quae numquam arescere posset ,
 Subposuisse ferunt . quid enim dare maius habebant ?
 Protinus , ut secto piceae de cortice guttae ,
- 660 Utve tenax gravida manat tellure bitumen ;
 Utve sub adventu spirantis lene favoni
 Sole remollescit quae frigore constitit unda ;
 Sic lacrimis consumpta suis Phoebeia Byblis f. cxliii .
 Vertitur in fontem , qui nunc quoque vallibus illis
- 665 Nomen habet dominae , nigraque sub ilice manat .
 Fama novi centum Creteas forsitan urbes
 Implesset monstri , si non miracula nuper
 Iphide mutata Crete propiora tulisset .
 Proxima Gnosiaco nam quondam Phaestia regno
- 670 Progenuit tellus ignoto nomine Ligdum ,
 Ingenua de plebe virum . nec census in illo
 Nobilitate sua maior , sed vita fidesque
 Inculcata fuit . gravidae qui coniugis aures
 Vocibus his monuit , cum iam prope partus adesset :
- 675 'Quae voveam , duo sunt : minimo ut relevere labore ,
 Utque marem parias . onerosior altera sors est ,
 Et vires fortuna negat . quod abominor , ergo
 Edita forte tuo fuerit si femina partu , —
 Invitus mando ; pietas , ignosce ! — necetur .'
- 680 Dixerat : et lacrimis vultum lavere profusis
 Tam qui mandabat , quam cui mandata dabantur .
 Sed tamen usque suum vanis Telethusa maritum
 Sollicitat precibus , ne spem sibi ponat in arto .
 Certa sua est Ligdo sententia . iamque ferendo
- 685 Vix erat illa gravem maturo pondere ventrem ,
 Cum medio noctis spatio sub imagine somni
 Inachis ante torum , pompa comitata suorum ,
 Aut stetit aut visa est . inerant lunaria fronti
 Cornua cum spicis nitido flaventibus auro

- 690 Et regale decus : cum qua latrator Anubis ,
 Sanctaque Bubastis , variusque coloribus Apis ,
 Quique premit vocem digitoque silentia suadet ;
 Sistraque erant , numquamque satis quaesitus Osiris ,
 Plenaque somniferis serpens peregrina venenis .
- 695 Tum velut excussam somno et manifesta videntem
 Sic affata dea est : ‘ pars o Telethusa mearum ,
 Pone graves curas , mandataque falle mariti .
 Nec dubites , cum te partu Lucina levarit ,
 Tollere quicquid erit . dea sum auxiliaris opemque
- 700 Exorata fero . nec te coluisse quereris
 Ingratum numen .’ monuit , thalamoque recessit .
 Laeta toro surgit , purasque ad sidera supplex
 Cressa manus tollens , rata sint sua visa , precatur .
 Ut dolor increvit , seque ipsum pondus in auras
- 705 Expulit , et nata est ignaro femina patre ,
 Iussit ali puerum mater mentita . fidemque
 Res habuit , neque erat ficti nisi , conscia , nutrix .
 Vota pater solvit , nomenque inponit avitum :
 Iphis avus fuerat . gavisus est nomine mater ,
- 710 Quod commune foret , ne quemquam falleret illo .
 Inpercepta pia mendacia fraude latebant .
 Cultus erat pueri ; facies , quam sive puellae ,
 Sive dares puero , fuerat formosus uterque .
 Tertius interea decimo successerat annus :
- 715 Cum pater , Iphi , tibi flavam despondet Ianthen ,
 Inter Phaestidas quae laudatissima formae
 Dote fuit virgo , Dictaeo nata Teleste .
 Par aetas , par forma fuit , primasque magistris
 Accepere artes , elementa aetatis , ab isdem .
- 720 Hinc amor ambarum tetigit rude pectus , et aequum
 Vulnus utrique dedit . sed erat fiducia dispar :
 Coniugium pactaeque exspectat tempora taedae ,
 Quamque virum putat esse , suum fore credit Ianthe ;
 Iphis amat , qua posse frui desperat , et auget
- 725 Hoc ipsum flammis , ardetque in virgine virgo ;
 Vixque tenens lacrimas ‘ quis me manet exitus ,’ inquit

- 'Cognita quam nulli, quam prodigiosa novaeque
 728 Cura tenet Veneris? si di mihi parcere vellent,
 730 Naturale malum saltem et de more dedissent.
 Nec vaccam vaccae, nec equas amor urit equarum:
 Urit oves aries, sequitur sua femina cervum.
 Sic et aves coeunt, interque animalia cuncta
 Femina femineo correpta cupidine nulla est.
 735 Vellem nulla forem. ne non tamen omnia Crete
 Monstra ferat, taurum dilexit filia Solis:
 Femina nempe marem. meus est furiosior illo,
 Si verum profitemur, amor. tamen illa secuta est
 Spem Veneris; tamen illa dolis et imagine vaccae
 740 Passa bovem est, et erat, qui deciperetur adulter.
 Huc licet ex toto sollertia confluat orbe,
 Ipse licet revolet ceratis Daedalus alis,
 Quid faciet? num me puerum de virgine doctis
 Artibus efficiet? num te mutabit, Ianche?
 745 Quin animum firmas, teque ipsa recolligis, Iphi,
 Consiliique inopes et stultos excutis ignes?
 Quid sis nata, vide, nisi te quoque decipis ipsam,
 Et pete quod fas est, et ama quod femina debes.
 Spes est, quae capiat, spes est, quae pascat amorem.
 750 Hanc tibi res adimit. non te custodia caro
 Arcet ab amplexu, nec cauti cura mariti,
 Non patris asperitas, non se negat ipsa roganti,
 Nec tamen est potiunda tibi: nec, ut omnia fiant,
 Esse potes felix; ut dique hominesque laborent.
 755 Nunc quoque votorum nulla est pars vana meorum,
 Dique mihi faciles, quicquid valuere, dederunt;
 Quodque ego, vult genitor, vult ipsa, socerque
 futurus.
 At non vult natura, potentior omnibus istis,
 Quae mihi sola nocet. venit ecce optabile tempus,
 760 Luxque iugalis adest, et iam mea fiet Ianche
 Nec mihi continget: mediis sitiemus in undis.
 Pronuba quid Iuno, quid ad haec, Hymenaeae, venitis
 Sacra, quibus qui ducat abest, ubi nubimus ambae?'

- Pressit ab his vocem . nec lenius altera virgo
 765 Aestuat , utque celer venias , Hymenaeae , precatur .
 Quod petit haec , Telethusa timens modo tempora
 differt ,
 Nunc ficto languore moram trahit , omina saepe
 Visaque causatur . sed iam consumpserat omnem
 Materiam ficti , dilataque tempora taedae
 770 Institerant , unusque dies restabat . at illa
 Crinalem capiti vittam nataeque sibi
 Detrahit , et passis aram complexa capillis
 'Isi , Paraetonium Mareoticaque arva Pharonque
 Quae colis , et septem digestum in cornua Nilum :
 775 Fer , precor ,' inquit 'opem , nostroque medere timori .
 Te , dea , te quondam tuaque haec insignia vidi
 [Cunctaque cognovi , sonitum comitantiaque aera]
 Sistrorum , memorique animo tua iussa notavi .
 Quod videt haec lucem , quod non ego punior , ecce
 780 Consilium munusque tuum est . miserere duarum ,
 Auxilioque iuva .' lacrimae sunt verba secutae .
 Visa dea est movisse suas , et moverat , aras ,
 Et templi tremuere fores , imitataque lunam
 Cornua fulserunt , crepuitque sonabile sistrum .
 785 Non segura quidem , fausto tamen omine laeta
 Mater abit templo . sequitur comes Iphis euntem ,
 Quam solita est , maiore gradu : nec candor in ore
 . Permanet , et vires augentur , et acrior ipse est
 Vultus , et incomptis brevior mensura capillis :
 790 Plusque vigoris adest , habuit quam femina . nam quae
 Femina nuper eras , puer es . date munera templis ,
 Nec timida gaudete fide ! dant munera templis ,
 Addunt et titulum : titulus breve carmen habebat
 'Dona puer solvit quae femina voverat Iphis' .
 795 Postera lux radiis latum patefecerat orbem , f. cxliv .
 Cum Venus et Iuno sociosque Hymenaeus ad ignes
 Conveniunt , potiturque sua puer Iphis Ianthe .

LIBER DECIMUS.

- Inde per immensum croceo velatus amictu
 Aethera digreditur, Ciconumque Hymenaeus ad oras
 Tendit, et Orphea nequiquam voce vocatur.
 Affuit ille quidem, sed nec sollemnia verba
 5 Nec lactos vultus nec felix attulit omen.
 Fax quoque, quam tenuit, lacrimoso stridula fumo
 Usque fuit, nullosque invenit motibus ignes.
 Exitus auspicio gravior. nam nupta per herbas
 Dum nova naiadum turba comitata vagatur,
 10 Occidit in talum serpentis dente recepto.
 Quam satis ad superas postquam Rhodopeius auras
 Deflevit vates, ne non temptaret et umbras,
 Ad Styga Taenaria est ausus descendere porta:
 Perque leves populos simulacraque functa sepulchro
 15 Persephonen adiit inamoenaque regna tenentem
 Umbrarum dominum. pulsisque ad carmina nervis
 Sic ait: 'o positi sub terra numina mundi,
 In quem reccidimus, quicquid mortale creamur:
 Si licet, et falsi positis ambagibus oris
 20 Vera loqui sinitis, non huc, ut opaca viderem
 Tartara, descendi; nec uti villosa colubris
 Terna Medusaei vincirem guttura monstri.
 Causa viae coniunx, in quam calcata venenum
 Vipera diffudit, crescentesque abstulit annos.
 25 Posse pati volui, nec me temptasse negabo:
 Vicit Amor. supera deus hic bene notus in ora est:
 An sit et hic, dubito; sed et hic tamen auguror esse,
 Famaque si veteris non est mentita rapinae,
 Vos quoque iunxit amor. per ego haec loca plena
 timoris,
 30 Per Chaos hoc ingens vastique silentia regni,
 Eurydices, oro, properata retexite fata.
 Omnia debentur vobis, paulumque morati
 Serius aut citius sedem properamus ad unam.

- Tendimus huc omnes , haec est domus ultima , vosque
 35 Humani generis longissima regna tenetis .
 Haec quoque , cum iustos matura peregerit annos ,
 Iuris erit vestri : pro munere poscimus usum .
 Quod si fata negant veniam pro coniuge , certum est
 Nolle redire mihi : leto gaudete duorum .
 40 Talia dicentem nervosque ad verba moventem
 Exsanguis flebant animae : nec Tantalus undam
 Captavit refugam , stupuitque Ixionis orbis ,
 Nec carpsere iecur volucres , urnisque vacarunt
 Belides , inque tuo sedisti , Sisyphes , saxo .
 45 Tunc primum lacrimis victarum carmine fama est
 Eumenidum maduisse genas . nec regia coniunx
 Sustinet oranti , nec qui regit ima , negare :
 Eurydicenque vocant . umbras erat illa recentes
 Inter , et incessit passu de vulnere tardo .
 50 Hanc simul et legem Rhodopeius accipit Orpheus ,
 Ne flectat retro sua lumina , donec Avernas
 Exierit valles ; aut irrita dona futura .
 Carpitur acclivis per muta silentia trames ,
 Arduus , obscurus , caligine densus opaca .
 55 Nec procul afuerunt telluris margine summae :
 Hic , ne deficeret , metuens , avidusque videndi ,
 Flexit amans oculos : et protinus illa relapsa est ,
 Bracchiaque intendens prendique et prendere certus
 Nil nisi cedentes infelix arripit auras .
 60 Iamque iterum moriens non est de coniuge quicquam
 Quæsta suo : quid enim nisi se quereretur amatam ?
 Supremumque vale , quod iam vix auribus ille
 Acciperet , dixit , revolutaque rursus eodem est .
 Non aliter stupuit gemina nece coniugis Orpheus ,
 65 Quam tria qui timidus , medio portante catenas ,
 Colla canis vidit ; quem non pavor ante reliquit ,
 Quam natura prior , saxo per corpus oborto : t. cxlv .
 Quique in se crimen traxit voluitque videri
 Olenos esse nocens , tuque , o confisa figuræ ,
 70 Infelix Lethæa , tuæ , iunctissima quondam

Pectora , nunc lapides , quos umida sustinet Ide . f. cxlvi .
 Orantem frustra que iterum transire volentem
 Portitor arcuerat . septem tamen ille diebus
 Squalidus in ripa Cereris sine munere sedit :

75 Cura dolorque animi lacrimaeque alimenta fuere .
 Esse deos Erebi crudeles questus , in altam
 Se recipit Rhodopen pulsumque aquilonibus Haemum .
 Tertius aequoreis inclusum Piscibus annum
 Finierat Titan , omnemque refugerat Orpheus

80 Feminam Venerem , seu quod male cesserat illi ,
 Sive fidem dederat . multas tamen ardor habebat
 Iungere se vati : multae doluere repulsae .

Ille etiam Thracum populis fuit auctor , amorem
 In teneros transferre mares , citraque iuventam

85 Aetatis breve ver et primos carpere flores .

Collis erat , collemque super planissima campi
 Area , quam viridem faciebant graminis herbae .

Umbra loco deerat . qua postquam parte resedit
 Dis genitus vates et fila sonantia movit ,

90 Umbra loco venit . non Chaonis afuit arbor ,
 Non nemus Heliadum , non frondibus aesculus altis ,
 Nec tiliae molles , nec fagus et innuba laurus ,
 Nec coryli fragiles et fraxinus utilis hastis
 Enodisque abies cirrataque glandibus ilex

95 Et platanus genialis acerque coloribus inpar ,
 Amnicolaeque simul salices et aquatica lotos
 Perpetuoque virens buxum tenuesque myricae
 Et bicolor myrtus et bacis caerulea tinus .

Vos quoque , flexipedes hederæ , venistis et una

100 Pampineae vites et amictae vitibus ulmi :

Ornique et piceae pomoque onerata rubenti
 Arbutus et lentæ , victoris præmia , palmae
 Et succincta comas hirsutaque vertice pinus ,
 Grata deum matri ; siquidem Cybeleius Attis

105 Exiit hac hominem , truncoque induruit illo . f. cxlvii .

Afuit huic turbae metas imitata cupressus ,
 Nunc arbor , puer ante deo dilectus ab illo ,

- Qui citharam nervis et nervis temperat arcum.
 Namque sacer nymphis Carthaea tenentibus arva
 110 Ingens cervus erat, lateque patentibus altas
 Ipse suo capiti praebebat cornibus umbras.
 Cornua fulgebant auro, demissaque in armos
 Pendebant tereti gemmata monilia collo.
 Bulla super frontem parvis argentea loris
 115 Vincata movebatur, parilique aetate: nitebant
 Auribus e geminis circum cava tempora bacae.
 Isque metu vacuus naturalique pavore
 Deposito celebrare domos, mulcendaque colla
 Quamlibet ignotis manibus praebere solebat.
 120 Sed tamen ante alios, Caeae pulcherrime gentis,
 Gratus erat, Cyparisse, tibi. tu pabula cervum
 Ad nova, tu liquidi ducebas fontis ad undam:
 Tu modo texebas varios per cornua flores,
 Nunc eques in tergo residens huc laetus et illuc
 125 Mollia purpureis frenabas ora capistris.
 Aestus erat, mediusque dies; solisque vapore
 Concava litorei fervebant bracchia Cancri:
 Fessus in herbosa posuit sua corpora terra
 Cervus, et arborea frigus ducebat ab umbra.
 130 Hunc puer inprudens iaculo Cyparissus acuto
 Fixit: et ut saevo morientem vulnere vidit,
 Velle mori statuit. quae non solacia Phoebus
 Dixit, at utiliter pro materiaque doleret,
 Admonuit! gemit ille tamen, munusque supremum
 135 Hoc petit a superis, ut tempore lugeat omni.
 Iamque, per immensos egesto sanguine fletus,
 In viridem verti coeperunt membra colorem,
 [Et modo qui nivea pendebant fronte capilli,]
 Horrida caesaries fieri, sumptoque rigore
 140 Sidereum gracili spectare cacumine caelum. f. cxlviii
 Ingemuit, tristisque deus 'lugebere nobis,
 Lugebisque alios, aderisque dolentibus' inquit.
 Tale nemus vates attraxerat, inque ferarum
 Concilio medius turba volucrumque sedebat.

- 145 Ut satis impulsas temptavit pollice chordas
 Et sensit varios, quamvis diversa sonarent,
 Concordare modos, hoc vocem carmine movit:
 'Ab Iove, Musa parens, — cedunt Iovis omnia
 regno —
 Carmina nostra move. Iovis est mihi saepe potestas
 150 Dicta prius: cecini plectro graviore Gigantas
 Sparsaque Phlegraeis victricia fulmina campis:
 Nunc opus est leviores lyra, puerosque canamus
 Dilectos superis, inconcessisque puellas
 Ignibus attonitas meruisse libidine poenam.
 155 Rex superum Phrygii quondam Ganymedis amore
 Arsit; et inventum est aliquid, quod Iuppiter esse,
 Quam quod erat, mallet. nulla tamen alite verti f. *cxlix.*
 Dignatur, nisi quae posset sua fulmina ferre.
 Nec mora, percusso mendacibus aëre pennis
 160 Abripit Iliaden; qui nunc quoque pocula miscet,
 Invitaeque Iovi nectar Iunone ministrat.
 Te quoque, Amyclaide, posuisset in aethere
 Phoebus,
 Tristia si spatium ponendi fata dedissent.
 Qua licet, aeternus tamen es: quotiensque repellit
 165 Ver hiemem, Piscique Aries succedit aquoso,
 Tu totiens oreris, viridique in caespite flores.
 Te meus ante omnes genitor dilexit, et orbe
 In medio positi caruerunt praeside Delphi,
 Dum deus Eurotan inmunitamque frequentat
 170 Sparten. nec citharae nec sunt in honore sagittae:
 Inmemor ipse sui non retia ferre recusat,
 Non tenuisse canes, non per iuga montis iniqui
 Isse comes; longaque alit assuetudine flammam.
 Iamque fere medius Titan venientis et actae
 175 Noctis erat, spatioque pari distabat utrimque:
 Corpora veste levant, et suco pinguis olivi
 Splendescunt, latique ineunt certamina disci.
 Quem prius aërias libratum Phoebus in auras
 Misit, et oppositas disiecit pondere nubes.

- 180 Reccidit in solidam longo post tempore terram
 Pondus, et exhibuit iunctam cum viribus artem.
 Protinus imprudens actusque cupidine lusus
 Tollere Taenarides orbem properabat. at illum
 Dura repercusso subiecit verbere tellus
- 185 In vultus, Hyacinthe, tuos. expalluit aequae
 Quam puer ipse deus, collapsosque excipit artus,
 Et modo te refovet, modo tristia vulnera siccant,
 Nunc animam admotis fugientem sustinet herbis.
 Nil prosunt artes; erat inmedicabile vulnus.
- 190 Ut si quis violas rignove papaver in horto
 Liliaque infringat, [fulvis haerentia lignis
 Marcida demittant subito caput illa gravatum,
 Nec se sustineant, spectentque cacumine terram;
 Sic vultus moriens] iacet et defecta vigore
- 195 Ipsa sibi est oneri cervix umeroque recumbit.
 "Laberis, Oe balide, prima fraudate iuventa,"
 Phoebus ait 'videoque tuum, mea crimina, vulnus.
 Tu dolor es facinusque meum: mea dextera leto
 Inscribenda tuo est! ego sum tibi funeris auctor.'
- 200 [Quae mea culpa tamen? nisi si lusisse vocari
 Culpa potest, nisi culpa potest et amasse vocari.
 Atque utinam merito vitam, tecumve liceret
 Reddere! quod quoniam fatali lege tenemur,
 Semper eris mecum, memorique haerebis in ore.]
- 205 Te lyra pulsa manu, te carmina nostra sonabunt:
 Flosque novus scripto gemitus imitabere nostros.
 Tempus et illud erit, quo se fortissimus heros
 Addat in hunc florem, folioque legatur eodem."
 Talia dum vero memorantur Apollinis ore,]
- 210 Ecce cruor, qui fusus humo signaverat herbas, & c.
 Desinit esse cruor, Tyrioque nitentior ostro
 Flos oritur, formamque capit quam lilia, si non
 Purpureus color his, argenteus esset in illis.
 [Non satis hoc Phoebus est — is enim fuit auctor
 honoris —]
- 215 Ipse suos gemitus foliis inscribit, et AI AI

Flos habet inscriptum , funestaque littera ducta est .
 Nec genuisse pudet Sparten Hyacinthon , honorque
 Durat in hoc aevi , celebrandaque more priorum
 Annua praclata redeunt Hyacinthia pompa .

- 220 At si forte roges fecundam Amathunta metallis ,
 An genuisse velit Propoetidas , abnuet aequae
 Atque illos , gemino quondam quibus aspera cornu
 Frons erat ; unde etiam nomen traxere Cerastae .
 Ante fores horum stabat Iovis Hospitis ara ,
 225 Ingluvie sceleris . quam si quis sanguine tinctam
 Advena vidisset , mactatos crederet illic
 Lactantes vitulos Amathusiacasque bidentes .
 Hospes erat caesus . sacris offensa nefandis ,
 Ipsa suas urbes Ophiusiaque arva parabat
 230 Deserere alma Venus . "sed quid loca grata , quid
 urbes

- Peccavere meae ? quod crimen' dixit 'in illis ?
 Exilio poenam potius gens impia pendat ,
 Vel nece , vel siquid medium mortisque fugaeque .
 Idque quid esse potest , nisi versae poena figurae ?" f. cli.
 235 Dum dubitat , quo mutet eos , ad cornua vultum
 Flexit , et admonita est haec illis posse relinqui :
 Grandiaque in torvos transformat membra iuvencos .

- Sunt tamen obscenae Venerem Propoetides ausae
 Esse negare deam . pro quo sua , numinis ira ,
 240 Corpora cum forma primae vulgasse feruntur :
 Utque pudor cessit , sanguisque induruit oris ,
 In rigidum parvo silicem discrimine versae . f. clii .

- Quas quia Pygmalion aevum per crimen agentes
 Viderat , offensus vitiis , quae plurima menti
 245 Femineae natura dedit , sine coniuge caelebs
 Vivebat , thalamique diu consorte carebat .
 Interea niveum mira feliciter arte
 Sculpsit ebur , formamque dedit , qua femina nasci
 Nulla potest : operisque sui concepit amorem .
 250 Virginis est verae facies , quam vivere credas ,
 Et , si non obstet reverentia , velle moveri :

- Ars adeo latet arte sua . miratur , et haurit
 Pectore Pygmalion simulati corporis ignes .
 Saepe manus operi temptantes admovet , an sit
 255 Corpus , an illud ebur : nec adhuc ebur esse fatetur .
 Oscula dat , reddique putat ; loquiturque , tenetque ,
 Et credit tactis digitos insidere membris :
 Et metuit , pressos veniat ne livor in artus .
 Et modo blanditias adhibet , modo grata puellis
 260 Munera fert illi , conchas teretesque lapillos ,
 Et parvas volucres et flores mille colorum ,
 Liliaque pictasque pilas et ab arbore lapsas
 Heliadum lacrimas . ornat quoque vestibus artus :
 Dat digitis gemmas , dat longa monilia collo ;
 265 Aure leves baccae , redimicula pectore pendent .
 Cuncta decent : nec nuda minus formosa videtur .
 Collocat hanc stratis concha Sidonide tinctis ,
 Appellatque tori sociam , adclinataque colla
 Mollibus in plumis , tamquam sensura , reponit .
 270 Festa dies Veneris tota celeberrima Cypro
 Venerat , et pandis inductae cornibus aurum
 Conciderant ictae nivea cervice iuvencae ,
 Turaque fumabant : cum munere functus ad aras
 Constitit et timide "si di dare cuncta potestis ,
 275 Sit coniunx , opto' non ausus 'eburnea virgo'"
 Dicere , Pygmalion 'similis mea' dixit 'eburnae ."
 Sensit , ut ipsa suis aderat Venus aurea festis :
 [Vota quid illa velint : et , amici numinis omen ,]
 Flamma ter accensa est apicemque per aëra duxit .
 280 Ut rediit , simulacra suae petit ille puellae ,
 Incumbensque toro dedit oscula . visa tepere est :
 [Admoveret os iterum , manibus quoque pectora temptat :
 Temptatum mollescit ebur , positoque rigore
 Subsedit digitis , ceditque , ut Hymettia sole
 285 Cera remollescit , tractataque pollice multas
 Flectitur in facies , ipsoque fit utilis usu .
 Dum stupet , et dubie gaudet , fallique veretur ,
 Rursus amans rursusque manu sua vota retractat .]

- Corpus erat : saliunt temptatae pollice venae. f. cliv.
- 290 Tum vero Paphius plenissima concipit heros
 Verba , quibus Veneri grates agit , oraque tandem
 Ore suo non falsa premit : dataque oscula virgo
 Sensit , et erubuit , timidumque ad lumina lumen
 Attollens pariter cum caelo vidit amantem .
- 295 Coniugio , quod fecit , adest dea . iamque coactis
 Cornibus in plenum noviens lunaribus orbem
 Illa Paphon genuit , de qua tenet insula nomen .
 Editus hac ille est , qui , si sine prole fuisset ,
 Inter felices Cinyras potuisset haberi .
- 300 Dira canam . procul hinc natae , procul este parentes .
 Aut , mea si vestras mulcebunt carmina mentes ,
 Desit in hac mihi parte fides , nec credite factum ;
 Vel , si credetis , facti quoque credite poenam .
- 304 Si tamen admissum sinit hoc natura videri ,
 306 Gratulor huic terrae , quod abest regionibus illis ,
 Quae tantum genuere nefas . sit dives amomo ,
 Cinnamaque costumque suum sudataque ligno
 Tura ferat , floresque alios Panchaia tellus ,
- 310 Dum ferat et murrā . tanti nova non fuit arbor .
 Ipse negat nocuisse tibi sua tela Cupido ,
 Myrrha , facesque suas a crimine vindicat isto .
 Stipite te Stygio tumidisque adflavit echidnis
 E tribus una soror . scelus est odisse parentem :
- 315 Hic amor est odio maius scelus . undique lecti
 Te cupiunt proceres , totoque oriente iuventa
 Ad thalami certamen adest . ex omnibus unum
 Elige , Myrrha , virum : dum ne sit in omnibus unus .
 Illa quidem sentit , foedoque repugnat amori ,
- 320 Et secum “quo mente feror ? quid molior ?” inquit :
 ‘Di , precor , et Pietas , sacrataque iura parentum ,
 Hoc prohibete nefas , scelerique resistite nostro :
 Si tamen hoc scelus est . sed enim damnare negaret
 Hanc Venerem Pietas . coeunt animalia nullo
- 325 Cetera dilectu , nec habetur turpe iuvencae
 Ferre patrem tergo ; fit equo sua filia coniunx ,

- Quasque creavit init pecudes caper ; ipsaque , cuius
 Semine concepta est , ex illo concipit ales .
 Felices , quibus ista licent ! humana malignas
 330 Cura dedit leges , et quod natura remittit ,
 Invida iura negant . gentes tamen esse feruntur ,
 In quibus et nato genetrix et nata parenti
 Iungitur , et pietas geminato crescit amore .
 Me miseram , quod non nasci mihi contigit illic ,
 335 Fortunaque loci laedor ! — quid in ista revolvor ?
 Spes interdictae discedite ! dignus amari
 Ille , sed ut pater , est — ergo si filia magni
 Non essem Cinyrae , Cinyrae concumbere possem .
 Nunc quia tam meus est , non est meus , ipsaque
 damno
 340 Est mihi proximitas : aliena potentior essem .
 Ire libet procul hinc patriaeque relinquere fines ,
 Dum scelus effugiam . retinet malus ardor amantem :
 Ut praesens spectem Cinyram , tangamque , loquarque ,
 Osculaque admoveam , si nil conceditur ultra —
 345 Ultra aut respectare aliquid potes , impia virgo ?
 Et quot confundas et iura et nomina , sentis ?
 Tunc eris et matris paelex et adultera patris ?
 Tunc soror nati genetrixque vocabere fratris ?
 Nec metues atro crinitas angue sorores ,
 350 Quas facibus saevis oculos atque ora petentes
 Noxia corda vident ? at tu , dum corpore non es
 Passa nefas , animo ne concipe , neve potentis
 Concubitu vetito naturae pollue foedus .
 Velle puta , res ipsa vetat . pius ille , memorque
 355 Moris — et o vellem similis furor esset in illo !
 Dixerat . at Cinyras , quem copia digna procorum ,
 Quid faciat , dubitare facit , scitatur ab ipsa ,
 Nominibus dictis , cuius velit esse mariti .
 Illa silet primo : patriisque in vultibus haerens
 360 Aestuat , et tepido suffundit lumina rore .
 Virginei Cinyras haec credens esse timoris ,
 Flere vetat , siccaturque genas , atque oscula iungit .

- Myrrha datis nimium gaudet : consultaque , qualem
 Optet habere virum , "similem tibi" dixit . at ille
 365 Non intellectam vocem conlaudat , et "esto
 Tam pia semper" ait . pietatis nomine dicto
 Demisit vultus sceleris sibi conscia virgo .
 Noctis erat medium , curasque et corpora somnus
 Solverat . at virgo Cinyreia pervigil igni
 370 Carpitur indomito , furiosaque vota retractat .
 Et modo desperat , modo vult temptare . pudetque ,
 Et cupit , et , quid agat , non invenit . utque securi
 Saucia trabs ingens , ubi plaga novissima restat ,
 Quo cadat , in dubio est , omnique a parte timetur :
 375 Sic animus vario labefactus vulnere nutat
 Huc levis atque illuc , momentaque sumit utroque .
 Nec modus aut requies , nisi mors , reperitur amoris .
 Mors placet . erigitur , laqueoque innectere fauces
 Destinatur . et zona summo de poste revincta
 380 "Care vale Cinyra , causamque intellege mortis!"
 Dixit , et aptabat patienti vincula collo .
 Murmura verborum fidas nutricis ad aures
 Pervenisse ferunt , limen servantis alumnae .
 Surgit anus , reseratque fores : mortisque paratae
 385 Instrumenta videns , spatio conclamat eodem
 Seque ferit scinditque sinus ereptaque collo
 Vincula dilaniat . tum denique flere vacavit ,
 Tum dare complexus , laqueique requirere causam .
 Muta silet virgo terramque inmota tuetur ,
 390 Et deprensa dolet tardae conamina mortis .
 Instat anus , canosque suos et inania nudans
 Ubera per cunas alimentaque prima precatur ,
 Ut sibi committat , quicquid dolet . illa rogantem
 Aversata gemit . certa est exquirere nutrix
 395 Nec solam spondere fidem . "dic" inquit "opemque
 Me sine ferre tibi . non est mea pigra senectus .
 Seu furor est , habeo , quae carmine sanet et herbis :
 Sive aliquis nocuit , magico lustrabere ritu .
 Ira deum sive est , sacris placabilis ira .

- 400 Quid rear ulterius? certe fortuna domusque
 Sospes et in cursu est. vivunt genetrixque, paterque.”
 Myrrha, patre audito, suspiria duxit ab imo
 Pectore. nec nutrix etiamnum concipit ullum
 Mente nefas, aliquemque tamen praesentit amorem.
- 405 Propositique tenax, quodcumque est, orat, ut ipsi
 Indicet, et gremio lacrimantem tollit anili,
 Atque ita complectens infirmis membra lacertis,
 “Sensimus,” inquit ‘amas. et in hoc mea, pone
 timorem,
 Sedulitas erit apta tibi. nec sentiet umquam
- 410 Hoc pater.” exsiluit gremio furibunda, torumque
 Ore premens, “discede, precor, miseroque pudori
 Parce!” ait. instanti “discede, aut desine” dixit
 ‘Quaerere, quid doleam. scelus est, quod scire
 laboras.”
- Horret anus, tremulasque manus annisque metuque
- 415 Tendit, et ante pedes supplex procumbit alumnae,
 Et modo blanditur, modo, si non conscia fiat,
 Terret, et indicium laquei coeptaeque minatur
 Mortis, et officium commisso spondet amori.
 Extulit illa caput, lacrimisque implevit abortis
- 420 Pectora nutricis; conataque saepe fateri,
 Saepe tenet vocem, pudibundaque vestibus ora
 Textit et “o” dixit ‘felicem coniuge matrem!”
 Hactenus, et gemuit. gelidos nutricis in artus
 Ossaque, sensit enim, penetrat tremor, albaque toto
- 425 Vertice canities rigidis stetit hirta capillis.
 Multaque, ut excuteret diros, si posset, amores,
 Addidit. at virgo scit se non falsa moneri,
 Certa mori tamen est, si non potiatur amore.
 “Vive,” ait haec ‘potiere tuo” — et, non ausa
 “parente”
- 430 Dicere, conticuit; promissaque numine firmat.
 Festa piae Cereris celebrabant annua matres
 Illa, quibus nivea velatae corpora veste
 Primitias frugum dant spicea sarta suarum.

- Perque novem noctes venerem tactusque viriles
 435 In vetitis numerant . turba Cenchreis in illa ,
 Regis adest coniunx , arcanaque sacra frequentat .
 Ergo legitima vacuus dum coniuge lectus ,
 Nacta gravem vino Cinyram male sedula nutrix ,
 Nomine mentito , veros exponit amores ,
 440 Et faciem laudat . quaesitis virginis annis
 "Par' ait 'est Myrrhae ." quam postquam adducere
 iussa est ,
 Utque domum rediit , "gaude , mea' dixit 'alumna :
 Vicimus ." infelix non toto pectore sentit
 Laetitiam virgo , praesagaque pectora maerent ,
 445 Sed tamen et gaudet : tanta est discordia mentis .
 Tempus erat , quo cuncta silent ; interque Triones
 Flexerat obliquo plastrum temone Bootes .
 Ad facinus venit illa suum . fugit aurea caelo
 Luna , tegunt nigrae latitantia sidera nubes :
 450 Nox caret igne suo . primus tegis , Icare , vultus ,
 Erigoneque pio sacrata parentis amore .
 Ter pedis offensi signo est revocata , ter omen
 Funereus bubo letali carmine fecit .
 It tamen , et tenebrae minuunt noxque atra pudorem :
 455 Nutricisque manum laeva tenet , altera motu
 Caecum iter explorat . thalami iam limina tangit ,
 Iamque fores aperit , iam ducitur intus . at illi
 Poplite succiduo genua intremuere , fugitque
 Et color et sanguis , animusque relinquit euntem .
 460 Quoque suo propior sceleri est , magis horret , et ausi
 Paenitet , et vellet non cognita posse reverti .
 Cunctantem longaeva manu deducit , et alto
 Admotam lecto cum traderet , "accipe ," dixit
 'Ista tua est , Cinyra" devotaque corpora iunxit .
 465 Accipit obsceno genitor sua viscera lecto ,
 Virgineosque metus levat , hortaturque timentem .
 Forsitan aetatis quoque nomine "filia" dixit :
 Dixit et illa "pater ," sceleri ne nomina desint .
 Plena patris thalamis excedit , et impia dirò

- 470 Semina fert utero, conceptaque crimina portat.
 Postera nox facinus geminat. nec finis in illa est;
 Cum tandem Cinyras, avidus cognoscere amantem
 Post tot concubitus, illato lumine vidit
 Et scelus et natam: verbisque dolore retentis
- 475 Pendenti nitidum vagina diripit ensem.
 Myrrha fugit, tenebrisque et caecae munere noctis
 Intercepta neci est: latosque vagata per agros
 Palmiferos Arabas Panchaeaque rura relinquit.
 Perque novem erravit redeuntis cornua lunae,
- 480 Cum tandem terra requievit fessa Sabaea,
 Vixque uteri portabat onus. tum nescia voti
 Atque inter mortisque metus et taedia vitae
 Est tales complexa preces: "o siqua patetis
 Numina confessis, merui nec triste recuso
- 485 Supplicium. sed ne violem vivosque superstes
 Mortuaque extinctos, ambobus pellite regnis,
 Mutataeque mihi vitamque necemque negate."
 Numen confessis aliquod patet. ultima certe
 Vota suos habuere deos: nam crura loquentis
- 490 Terra supervenit, ruptosque obliqua per ungues
 Porrigitur radix, longi firmamina trunci;
 Ossaque robur agunt, mediaque manente medulla
 Sanguis it in sucos, in magnos bracchia ramos,
 In parvos digiti; duratur cortice pellis.
- 495 Iamque gravem crescens uterum perstrinxerat arbor,
 Pectoraque obruerat, collumque operire parabat:
 Non tulit illa moram, venientique obvia ligno
 Subsedit, mersitque suos in cortice vultus. f. cliv.
 Quae quamquam amisit veteres cum corpore sensus,
- 500 Flet tamen, et tepidae manant ex arbore guttae.
 Est honor e lacrimis; stillataque cortice murra
 Nomen erile tenet nullique tacebitur aevo.
 At male conceptus sub robore creverat infans,
 Quaerebatque viam, qua se genetrice relicta
- 505 Exsereret. media gravidus tumet arbore venter:
 Tendit onus matrem. neque habent sua verba dolores,

- Nec Lucina potest parientis voce vocari .
 Nitenti tamen est similis , curvataque crebros
 Dat gemitus arbor , lacrimisque cadentibus umet .
 510 Constitit ad ramos mitis Lucina dolentes ,
 Admovitque manus et verba puerpera dixit .
 Arbor agit rimas et fissa cortice vivum
 Reddit onus ; vagitque puer : quem mollibus herbis
 Naides inpositum lacrimis unxere parentis .
 515 Laudaret faciem Livor quoque . qualia namque
 Corpora nudorum tabula pinguntur Amorum ,
 Talis erat : sed , ne faciat discrimina cultus ,
 Aut huic adde leves , aut illi deme pharetras .
 Labitur occulte fallitque volatilis aetas ,
 520 Et nihil est annis velocius . ille sorore
 Natus avoque suo , qui conditus arbore nuper ,
 Nuper erat genitus , modo formosissimus infans ,
 Iam iuvenis , iam vir , iam se formosior ipso est :
 Iam placet et Veneri , matrisque ulciscitur ignes .
 525 Namque pharetratus dum dat puer oscula matri ,
 Inscius extanti destrinxit harundine pectus .
 Laesa manu natum dea reppulit . altius actum
 Vulnus erat specie , primoque fefellerat ipsam .
 Capta viri forma non iam Cythereia curat
 530 Litora , non alto repetit Paphon aequore cinctam
 Piscosamque Guidon , gravidamve Amathunta metallis :
 Abstinet et caelo : caelo praefertur Adonis .
 Hunc tenet , huic comes est : assuetaque semper
 in umbra
 Indulgere sibi formamque augere colendo ,
 535 Per iuga , per silvas dumosaque saxa vagatur
 Fine genus vestem ritu succincta Dianae ;
 Hortaturque canes , tutaeque animalia praedae ,
 Aut pronos lepores , aut celsum in cornua cervum ,
 Aut agitat dammas : a fortibus abstinet apris ,
 540 Raptoresque lupos armatosque unguibus ursos
 Vitat et armenti saturatos caede leones .
 Te quoque , ut hos timeas , siquid prodesse monendo

- Possit, Adoni, monet, "fortis" que 'fugacibus esto':
 Inquit 'in audaces non est audacia tuta.
- 545 Parce meo, iuvenis, temerarius esse periclo;
 Neve feras, quibus arma dedit natura, lacesse,
 Stet mihi ne magno tua gloria. non movet aetas
 Nec facies nec quae Venerem movere, leones
 Saetigerosque sues, oculosque animosque ferarum.
- 550 Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri:
 Impetus est fulvis et vasta leonibus ira;
 Invisumque mihi genus est." quae causa, roganti
 "Dicam," ait 'et veteris monstrum mirabere culpaee.
 Sed labor insolitus iam me lassavit, et ecce
- 555 Opportuna sua blanditur populus umbra,
 Datque torum caespes: libet hac requiescere tecum"
 Et requievit humo, pressitque et gramen et ipsum,
 Inque sinu iuvenis posita cervice reclinis
 Sic ait, ac mediis interserit oscula verbis.
- 560 "Forsitan audieris aliquam certamine cursus
 Veloces superasse viros. non fabula rumor
 Illi fuit; superabat enim. nec dicere posses,
 Laude pedum, formaene bono praestantior esset.
 Scitanti deus huic de coniuge "'coniuge' dixit
- 565 'Nil opus est, Atalanta, tibi. fuge coniugis usum.
 Nec tamen effugies, teque ipsa viva carebis.'"'
 Territa sorte dei per opacas innuba silvas
 Vivit, et instantem turbam violenta procorum
 Condicione fugat, nec "'sum potiunda, nisi' inquit
- 570 'Victa prius cursu. pedibus contendite mecum:
 Praemia veloci coniunx thalamique dabuntur;
 Mors pretium tardis. ea lex certaminis esto.'"'
 Illa quidem inmitis: sed tanta potentia formae est,
 Venit ad hanc legem temeraria turba procorum.
- 575 Sederat Hippomenes cursus spectator iniqui,
 Et "'petitur cuiquam per tanta pericula coniunx?'"
 Dixerat, ac nimios iuvenum damnarat amores.
 Ut faciem et posito corpus velamine vidit,
 Quale meum, vel quale tuum, si femina fias,

- 580 Obstipuit, tollensque manus "ignoscite," dixit
 'Quos modo culpavi. nondum mihi praemia nota,
 Quae peteretis, erant.'" laudando concipit ignes,
 Et, ne quis iuvenum currat velocius, optat
 Invidiaeque timet. ["sed cur certaminis huius
- 585 Intemptata mihi fortuna relinquitur?" inquit
 'Audentes deus ipse iuvat.'" dum talia secum
 Exigit Hippomenes, passu volat alite virgo.
 Quae quamquam Scythica non secius ire sagitta
 Aonio visa est iuveni, tamen ille decorem
- 590 Miratur magis. et cursus facit ille decorem.
 Aura refert ablata citis talaria plantis:
 Tergaque iactantur crines per eburnea, quaeque
 Poplitibus suberant picto genualia limbo:
 Inque puellari corpus candore ruborem
- 595 Traxerat, haud aliter, quam cum super atria velum
 Candida purpureum simulatas inficit umbras.
 Dum notat haec hospes,] decursa novissima meta est,
 Et tegitur festa victrix Atalanta corona.
 Dant gemitum victi, penduntque ex foedere poenas.
- 600 Non tamen eventu iuvenis deterritus horum
 Constitit in medio, vultuque in virgine fixo
 "Quid facilem titulum superando quaeris inertes?
 Mecum confer!" ait 'seu me fortuna potentem
 Fecerit, a tanto non indignabere vinci.
- 605 Namque mihi genitor Megareus Onchestius: illi
 Est Neptunus avus: pronepos ego regis aquarum.
 Nec virtus citra genus est. seu vincar, habebis
 Hippomene victo magnum et memorabile nomen.'"
 Talia dicentem molli Schoeneia vultu
- 610 Aspicit, et dubitat, superari an vincere malit.
 Atque ita "quis deus hunc formosis" inquit 'iniquus
 Perdere vult, caraeque iubet discrimine vitae
 Coniugium petere hoc? non sum, me iudice, tanti.
 Nec forma tangor, — poteram tamen hac quoque
 tangi —
- 615 Sed quod adhuc puer est. non me movet ipse, sed aetas.

Quid, quod inest virtus et mens interrita leti?
 Quid, quod ab aequorea numeratur origine quartus?
 Quid, quod amat, tantique putat conubia nostra,
 Ut pereat, si me fors illi dura negarit?

620 Dum licet, hospes, abi, thalamosque relinque
cruentos.

Coniugium crudele meum est. tibi nubere nulla
 Nolet; et optari potes a sapiente puella.

Cur tamen est mihi cura tui, tot iam ante peremptis?
 Viderit! intereat, quoniam tot caede procorum

625 Admonitus non est, agiturque in taedia vitae. —
 Occidet hic igitur, voluit quia vivere mecum,
 Indignamque necem pretium patietur amoris?
 Non erit invidiae victoria nostra ferendae.

Sed non culpa mea est. utinam desistere velles!

630 Aut, quoniam es demens, utinam velocior esses! —
 At quam virgineus puerili vultus in ore est!

A! miser Hippomene, nollem tibi visa fuissem!
 Vivere dignus eras. quod si felicior essem,
 Nec mihi coniugium fata inopportuna negarent,

635 Unus eras, cum quo sociare cubilia vellem.”
 Dixerat: utque rudis, primoque Cupidine tacta,
 Quid facit, ignorans, amat et non sentit amorem.
 Iam solitos poscunt cursus populusque paterque:
 Cum me sollicita proles Neptunia voce

640 Invocat Hippomenes, “‘Cytherea’ que ‘comprecor,
ausis
 Assit’ ait ‘nostris et quos dedit, adiuvet ignes.’”

Detulit aura preces ad me non invida blandas;
 Motaque sum, fateor. nec opis mora longa dabatur.
 Est ager, indigenae Tamasenum nomine dicunt,

645 Telluris Cypriae pars optima, quam mihi prisci
 Sacravere senes, templisque accedere dotem
 Hanc iussere meis. medio nitet arbor in arvo,
 Fulva comam, fulvo ramis crepitantibus auro.
 Hinc tria forte mea veniens decerpta ferebam

650 Aurea poma manu: nullique videnda nisi ipsi

- Hippomenen adii, docuique, quis usus in illis.
 Signa tubæ dederant, cum carcere pronus uterque
 Emicat, et summam celeri pede libat harenam.
 Posse putes illos sicco freta radere passu,
 655 Et segetis canae stantes percurrere aristas.
 Adiciunt animos iuveni clamorque favorque,
 Verbaque dicentum "nunc, nunc incumbere tempus,
 Hippomene, propera! nunc viribus utere totis.
 Pelle moram, vinces:" dubium, Megareius heros
 660 Gaudeat, an virgo magis his Schoeneia dictis.
 O quotiens, cum iam posset transire, morata est,
 Spectatosque diu vultus invita relinquit!
 Aridus e lasso veniebat anhelitus ore,
 Metaque erat longe. tum denique de tribus unum
 665 Fetibus arboreis proles Neptunia misit.
 Obstipuit virgo, nitidique cupidine pomi
 Declinat cursus, aurumque volubile tollit:
 Praeterit Hippomenes: resonant spectacula plausu.
 Illa moram celeri cessataque tempora cursu
 670 Corrigit, atque iterum iuvenem post terga relinquit.
 Et rursus pomi iactu remorata secundi,
 Consequitur transitque virum. pars ultima cursus
 Restabat. "'nunc' inquit 'ades, dea muneris auctor!'"
 Inque latus campi, quo tardius illa rediret,
 675 Iecit ab obliquo nitidum iuvenaliter aurum.
 An peteret, virgo visa est dubitare: coegi
 Tollere, et adieci sublato pondera malo,
 Impediique oneris pariter gravitate moraque.
 Neve meus sermo cursu sit tardior ipso,
 680 Praeterita est virgo: duxit sua praemia victor.
 Dignane, cui grates ageret, cui turis honorem
 Ferret, Adoni, fui? nec grates inmemor egit,
 Nec mihi tura dedit. subitam convertor in iram:
 Contemptuque dolens, ne sim spernenda futuris,
 685 Exemplo caveo, meque ipsa exhortor in ambos.
 Tempa, deum Matri quae quondam clarus Echion
 Fecerat ex voto, nemorosis abdita silvis,

- Transibant, et iter longum requiescere suasit.
 Illic concubitus intempestiva cupido
- 690 Occupat Hippomenen, a numine concita nostro.
 Luminis exigui fuerat prope templa recessus,
 Speluncae similis, nativo pumice tectus,
 Religione sacer prisca, quo multa sacerdos
 Lignea contulerat veterum simulacra deorum.
- 695 Hunc init, et vetito temerat sacraria probro.
 Sacra retorserunt oculos; turritaque Mater,
 An Stygia sontes, dubitavit, mergeret unda.
 Poena levis visa est. ergo modo levia fulvae
 Colla iubae velant, digiti curvantur in ungues, t. olv.
- 700 Ex umeris armi fiunt, in pectora totum
 Pondus abit, summae cauda verruntur harenae.
 Iram vultus habet, pro verbis murmura reddunt,
 Pro thalamis celebrant silvas: aliisque timendi
 Dente premunt domito Cybeleia frena leones.
- 705 Hos tu, care, mihi cumque his genus omne ferarum,
 Quod non terga fugae, sed pugnae pectora praebet,
 Effuge, ne virtus tua sit damnosa duobus.”
- Illa quidem monuit, iunctisque per aëra cygnis
 Carpit iter. sed stat monitis contraria virtus.
- 710 Forte suem latebris vestigia certa secuti
 Excivere canes, silvisque exire parantem
 Fixerat obliquo iuvenis Cinyreius ictu.
 Protinus excussit pando venabula rostro
 Sanguine tincta suo, trepidumque et tuta petentem
- 715 Trux aper insequitur, tolosque sub inguine dentes
 Abdidit, et fulva moribundum stravit harena.
 Vecta levi curru medias Cytherea per auras
 Chytron olorinis nondum pervenerat alis:
 Agnovit longe gemitum morientis, et albas
- 720 Flexit aves illuc. utque aethere vidit ab alto
 Exanimem inque suo iactantem sanguine corpus,
 Desiluit, pariterque sinum pariterque capillos
 Rupit, et indignis percussit pectora palmis.
 Questaque cum fati “at non tamen omnia vestri

- 725 Iuris erunt :’ dixit ‘luctus monumenta manebunt
Semper , Adoni , mei ; repetitaque mortis imago
Annua plangoris peraget simulamina nostri.
At cruor in florem mutabitur . an tibi quondam
Femineos artus in olentes vertere menthas, f. clvi.
- 730 Persephone , licuit , nobis Cinyreus heros
Invidiae mutatus erit ?’ sic fata cruorem
Nectare odorato spargit ; qui tactus ab illo
Intumuit sic , ut pluvio perlucida caelo
Surgere bulla solet . nec plena longior hora f. clvii.
- 735 Facta mora est , cum flos de sanguine concolor ortus ,
Qualem , quae lento celant sub cortice granum ,
Punica ferre solent . brevis est tamen usus in illo :
Namque male haerentem et nimia levitate caducum
Excutiunt idem , qui praestant nomina , venti .’

LIBER UNDECIMUS .

- Carmine dum tali silvas animosque ferarum
Threicius vates et saxa sequentia ducit ,
Ecce nurus Ciconum , tectae lymphata ferinis
Pectora velleribus , tumuli de vertice cernunt
- 5 Orphea percussis sociantem carmina nervis .
E quibus una , leves iactato crine per auras ,
‘En ,’ ait ‘en hic est nostri contemptor !’ et hastam
Vatis Apollinei vocalia misit in ora ,
Quae foliis praesuta notam sine vulnere fecit .
- 10 Alterius telum lapis est , qui missus in ipso
Aëre concentu victus vocisque lyraeque est ,
Ac veluti supplex pro tam furialibus ausis
Ante pedes iacuit . sed enim temeraria crescunt
Bella , modusque abiit , insanaque regnat Erinys .
- 15 Cunctaque tela forent cantu mollita : sed ingens
Clamor et infracto Berecynthia tibia cornu
Tympanaque et plausus et Bacchei ululatus
Obstrepuere sono citharae . tum denique saxa

Non exauditi rubuerunt sanguine vatis.

- 20 Ac primum attonitas etiamnum voce canentis
 Innumeras volucres anguesque agmenque ferarum
 Maenades Orphei titulum rapuere triumphi.
 Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris
 Et coeunt ut aves, si quando luce vagantem
 25 Noctis avem cernunt. structoque utrimque theatro
 Ceu matutina cervus periturus harena
 Praeda canum est, vatemque petunt et fronde
virentes
- Coniciunt thyrsos, non haec in munera factos;
 Hae glaebas, illae direptos arbore ramos,
 30 Pars torquent silices. neu desint tela furori,
 Forte boves presso subigebant vomere terram,
 Nec procul hinc multo fructum sudore parantes
 Dura lacertosi fodiebant arva coloni.
 Agmine qui viso fugiunt, operisque relinquunt
 35 Arma sui. vacuosque iacent dispersa per agros
 Sarculaque rastrique graves longique ligones.
 Quae postquam rapuere ferae, cornuque minaces
 Divulsere boves, ad vatis fata recurrunt,
 Tendentemque manus atque illo tempore primum
 40 Irrita dicentem nec quicquam voce moventem
 Sacrilegae perimunt. perque os, pro Iuppiter! illud
 Auditum saxi intellectumque ferarum
 Sensibus in ventos anima exhalata recessit.
 Te maestae volucres, Orpheu, te turba ferarum,
 45 Te rigidi silices, te carmina saepe secutae
 Fleverunt silvae: positis te frondibus arbos
 Tonsa comam luxit. [lacrimis quoque flumina dicunt
 Increvisse suis: obstrusaque carbasa pullo
 Naides et dryades passosque habuere capillos.]
 50 Membra iacent diversa locis. caput, Hebre, lyramque
 Excipis: et — mirum! — medio dum labitur anne,
 Flebile nescio quid queritur lyra, flebile lingua
 Murmurat exanimis, respondent flebile ripae.
 Iamque mare invectae flumen populare relinquunt,

- 55 Et Methymnaeae potiuntur litore Lesbi.
 Hic ferus expositum peregrinis anguis harenis
 Os petit et sparsos stillanti rore capillos.
 Tandem Phoebus adest, morsusque inferre parantem
 Arcet, et in lapidem rictus serpentis apertos f. clviii.
- 60 Congelat et patulos, ut erant, indurat hiatus.
 Umbra subit terras, et quae loca viderat ante,
 Cuncta recognoscit: quaerensque per arva piorum
 Invenit Eurydicen, cupidisque amplectitur ulnis.
 Hic modo coniunctis spatiantur passibus ambo,
- 65 Nunc praecedentem sequitur, nunc praevis anteit,
 Eurydicenque suam iam tuto respicit Orpheus.
 Non inpune tamen scelus hoc sinit esse Lyaeus:
 Amissoque dolens sacrorum vate suorum,
 Protinus in silvis matres Edonidas omnes,
- 70 Quae videre nefas, torta radice ligavit. f. clix.
 [Quippe pedum digitos, in quantum quaeque secuta est,
 Traxit, et in solidam detrusit acumine terram.
 Utque suum laqueis, quos callidus abdidit auceps,
 Crus ubi commisit volucris, sensitque teneri,
- 75 Plangitur, ac trepidans astringit vincula motu;
 Sic, ut quaeque solo defixa cohaeserat harum,
 Exsternata fugam frustra temptabat: at illam
 Lenta tenet radix, exsultantemque coercet.
 Dumque ubi sint digiti, dum pes ubi, quaerit,
 et ungues,
- 80 Aspicit in teretes lignum succedere suras.
 Et conata femur maerenti plangere dextra,
 Robora percussit. pectus quoque robora fiunt:
 Robora sunt umeri: longos quoque bracchia veros
 Esse putes ramos, et non fallare putando.]
- 85 Nec satis hoc Baccho est. ipsos quoque deserit
 agros,
 Cumque choro meliore sui vineta Timoli
 Pactolonque petit; quamvis non aureus illo
 Tempore nec caris erat invidiosus harenis.
 Hunc assueta cohors satyri bacchaeque frequentant:

- 90 At Silenus abest . titubantem annisque meroque
 Ruricolae cepere Phryges , vinctumque coronis
 Ad regem duxere Midan , cui Thracius Orpheus
 Orgia tradiderat cum Cecropio Eumolpo .
 Qui simul agnovit socium comitemque sacrorum ,
- 95 Hospitis adventu festum genialiter egit
 Per bis quinque dies et iunctas ordine noctes .
 Et iam stellarum sublime coegerat agmen
 Lucifer undecimus , Lydos cum laetus in agros
 Rex venit , et iuveni Silenum reddit alumno .
- 100 Huic deus optandi gratum , sed inutile , fecit
 Muneris arbitrium , gaudens altore recepto .
 Ille , male usurus donis , ait 'effice , quicquid
 Corpore contigero , fulvum vertatur in aurum .'
 Annuit optatis , nocituraque munera solvit
- 105 Liber , et indoluit , quod non meliora petisset .
 Laetus abit gaudetque malo Berecynthius heros :
 Pollicitique fidem tangendo singula temptat .
 [Vixque sibi credens , non alta fronde virentem]
 Illice detraxit virgam : virga aurea facta est . f. clx
- 110 Tollit humo saxum : saxum quoque palluit auro .
 Contigit et glaebam : contactu glaeba potenti
 Massa fit . arentes Cereris decerpsit aristas :
 Aurea messis erat . demptum tenet arbore pomum :
 Hesperidas donasse putes . si postibus altis
- 115 Admovit digitos , postes radiare videntur .
 Ille etiam liquidis palmas ubi laverat undis ,
 Unda fluens palmis Danaën eludere posset .
 Vix spes ipse suas animo capit , aurea fingens
 Omnia . gaudenti mensas posuere ministri
- 120 Exstructas dapibus nec tostae frugis egentes :
 Tum vero , sive ille sua Cerealia dextra
 Munera contigerat , Cerealia dona rigeabant ;
 Sive dapes avido convellere dente parabat ,
 Lammina fulva dapes , admoto dente , premebat
- 125 Miscuerat puris auctorem muneris undis :
 Fusile per rictus aurum fluitare videres

- Attonitus novitate mali, divesque miserque,
 Effugere optat opes et quae modo voverat, odit.
 Copia nulla famem relevat; sitis arida guttur
 130 Urit, et invisio meritus torquetur ab auro.
 [Ad caelumque manus et splendida bracchia tollens]
 'Da veniam, Lenace pater! peccavimus;' inquit
 'Sed miserere, precor, speciosoque eripe damno.'
 Mite deum numen Bacchus peccasse fatentem
 135 Restituit, factique fide data munera solvit.
 'Neve male optato maneat circumlitus auro,
 Vade' ait 'ad magnis vicinum Sardibus amnem,
 Perque iugum montis labentibus obvius undis
 Carpe viam, donec venias ad fluminis ortus;
 140 Spumigeroque tuum fonti, qua plurimus exit,
 Subde caput, corpusque simul, simul elue crimen.'
 Rex iussae succedit aquae. vis aurea tinxit f. clxi.
 Flumen, et humano de corpore cessit in amnem.
 [Nunc quoque iam veteris percepto semine venae
 145 Arva rigent auro madidis pallentia glaebris.]
 Ille, perosus opes, silvas et rura colebat,
 Panaque montanis habitantem semper in antris.
 Pingue sed ingenium mansit; nocituraque, ut ante,
 Rursus erant domino stolidae praecordia mentis.
 150 Nam freta prospiciens late riget arduus alto
 Tmolus in ascensu, clivoque extensus utroque
 Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypaepis.
 Pan ibi dum teneris iactat sua carmina nymphis
 Et leve cerata modulatur harundine carmen,
 155 Ausus Apollineos prae se contemnere cantus,
 Iudice sub Tmolo certamen venit ad inpar.
 Monte suo senior iudex consedit, et aures
 Liberat arboribus; quercu coma caerulea tantum
 Cingitur, et pendent circum cava tempora glandes.
 160 Isque deum pecoris spectans 'in iudice' dixit
 'Nulla mora est.' calamis agrestibus insonat ille:
 Barbaricoque Midan — aderat nam forte canenti —
 Carmine delenit. post hunc sacer ora retorsit

- Tmolus ad os Phoebi; vultum sua silva secuta est.
- 165 Ille caput flavum lauro Parnaside vinctus
 Verrit humum Tyrio saturata murice palla:
 Instrictamque fidem gemmis et dentibus Indis
 Sustinet a laeva: tenuit manus altera plectrum.
 Artificis status ipse fuit. tum stamina docto
- 170 Pollice sollicitat, quorum dulcedine captus
 Pana iubet Tmolus citharae summittere cannas.
 Iudicium sanctique placet sententia montis
 Omnibus. arguitur tamen atque iniusta vocatur
 Unius sermone Midae. nec Delius aures
- 175 Humanam stolidas patitur retinere figuram: f. clxii.
 Sed trahit in spatium, villisque albensibus implet,
 Instabilesque imas facit et dat posse moveri.
 Cetera sunt hominis: partem damnatur in unam,
 Induiturque aures lente gradientis aselli.
- 180 Ille quidem celare cupit, [turpique pudore
 Tempora purpureis temptat] velare tiaris.
 Sed solitus longos ferro resecare capillos
 Viderat hoc famulus. qui cum nec prodere visum
 Dedecus auderet, cupiens efferre sub auras,
- 185 Nec posset reticere tamen, secedit, humumque
 Effodit, et, domini quales aspexerit aures,
 Voce refert parva, terraeque inmurmurat haustae;
 Indiciumque suae vocis tellure regesta
 Obruit, et scrobibus tacitus discedit opertis.
- 190 Creber harundinibus tremulis ibi surgere lucus
 Coepit, et, ut primum pleno maturuit anno,
 Prodidit agricolam: leni nam motus ab austro
 Obruta verba refert, dominique coarguit aures. f. clxlii.
- Ultus abit Tmolo, liquidumque per aëra vectus
- 195 Angustum citra pontum Nepheleïdos Helles
 Laomedonteis Latoius astitit arvis.
 Dexterâ Sigci, Rhoetei laeva profundi
 Ara Panomphaeo vetus est sacrata Tonanti.
 Inde novae primum moliri moenia Troiae
- 200 Laomedonta videt, susceptaque magna labore

- Crescere difficili, nec opes exposcere parvas:
 Cumque tridentigero tumidi genitore profundi
 Mortalem induitur formam, Phrygiaeque tyranno
 Aedificat muros, pactus pro moenibus aurum.
 205 Stabat opus: pretium rex inficiatur, et addit,
 Perfidiae cumulum, falsis periuria verbis.
 'Non inpune feres' rector maris inquit: et omnes
 Inclinauit aquas ad avarae litora Troiae.
 Inque freti formam terras complevit, opesque
 210 Abstulit agricolis et fluctibus obruit agros.
 Poena neque haec satis est: regis quoque filia monstro
 Poscitur aequoreo. quam dura ad saxa revinctam
 Vindicat Alcides, promissaque munera, dictos
 Poscit equos; tantique operis mercede negata
 215 Bis periura capit superatae moenia Troiae.
 Nec pars militiae, Telamon, sine honore recessit,
 Hesioneque data potitur. nam coniuge Peleus
 Clarus erat diva. nec avi magis ille superbit
 Nomine, quam soceri; siquidem Iovis esse nepoti
 220 Contigit haud uni, coniunx dea contigit uni.
 'Namque senex Thetidi Proteus 'dea' dixerat 'undae,
 Concipe. mater eris iuvenis, qui fortibus annis
 Acta patris vincet maiorque vocabitur illo.'
 Ergo, ne quicquam mundus Iove maius haberet,
 225 Quamvis haud tepidos sub pectore senserat ignes,
 Iuppiter aequoreae Thetidis conubia fugit,
 In suaque Aeaciden succedere vota nepotem
 Iussit et amplexus in virginis ire marinae.
 Est sinus Haemoniae curvos falcatus in arcus,
 230 Bracchia procurrunt: ubi, si foret altior unda,
 Portus erat; summis inductum est aequor harenis.
 Litus habet solidum, quod nec vestigia servet,
 Nec remoretur iter, nec opertum pendeat alga.
 Myrtea silva subest, bicoloribus obsita bacis.
 235 Est specus in medio, natura factus, an arte,
 Ambiguum; magis arte tamen: quo saepe venire
 Frenato delphine sedens, Theti nuda, solebas.

- Illic te Peleus, ut somno vincta iacebas,
 Occupat: et quoniam precibus temptata repugnas,
 240 Vim parat, innectens ambobus colla lacertis.
 Quod nisi venisses, variatis saepe figuris, f. elxiv.
 Ad solitas artes, auso foret ille potitus.
 Sed modo tu volucris — volucrem tamen ille tenebat;
 Nunc gravis arbor eras: haerebat in arbore Peleus.
 245 Tertia forma fuit maculosae tigridis: illa
 Territus Aeacides a corpore bracchia solvit.
 Usque deos pelagi vino super aquora fuso
 Et pecoris fibris et fumo turis adorat,
 Donec Carpathius medio de gurgite vates
 250 'Aeacide,' dixit 'thalamis potiere petitis:
 Tu modo, cum rigido sopita quiescet in antro,
 Ignaram laqueis vinclaque innecte tenaci.
 Nec te decipiat centum mentita figuras,
 Sed preme, quicquid erit, dum quod fuit ante,
 reformet.'
 255 Dixerat haec Proteus et condidit aequore vultum,
 Admisitque suos in verba novissima fluctus.
 Pronus erat Titan inclinatoque tenebat
 Hesperium temone fretum, cum pulchra relecto
 Nereis ingreditur consueta cubilia saxo.
 260 Vix bene virgineos Peleus invaserat artus,
 Illa novat formas, donec sua membra teneri
 Sentit et in partes diversas bracchia tendi.
 Tum deum ingemuit: 'neque' ait 'sine numine
 vincis,
 Exhibita estque Thetis.' confessam amplectitur heros,
 265 Et potitur votis ingentique implet Achille.
 Felix et nato, felix et coniuge Peleus,
 Et cui, si demas iugulati crimina Phoci,
 Omnia contigerant. fraterno sanguine sontem
 Expulsumque domo patria Trachinia tellus
 270 Accipit. hic regnum sine vi, sine caede regebat
 Lucifero genitore satus, patriumque nitorem
 Ore ferens Ceyx. illo qui tempore maestus

- Dissimilisque sui fratrem lugebat ademptum.
 Quo postquam Aeacides fessus curaque viaque
 275 Venit, et intravit paucis comitantibus urbem,
 Quosque greges pecorum, quae secum armenta
 trahebat,
 Haud procul a muris sub opaca valle reliquit,
 Copia cum facta est adeundi prima tyranni,
 Velamenta manu praetendens supplice, qui sit,
 280 Quoque satus, memorat. tantum sua crimina celat,
 Mentiturque fugae causam; petit, urbe vel agro
 Se iuvet. hunc contra placido Trachinius ore
 Talibus alloquitur: 'mediae quoque commoda plebi
 Nostra patent, Peleu, nec inhospita regna tenemus.
 285 Adicis huic animo momenta potentia, clarum
 Nomen avumque Iovem. ne tempora perde precando:
 Quod petis, omne feres. tuaque haec pro parte vocato,
 Quali acumque vides. utinam meliora videres!'
 Et flebat. moveat tantos quae causa dolores,
 290 Peleusque comitesque rogant. quibus ille profatur:
 'Forsitan hanc volucrem, rapti quae vivit et omnes
 Terret aves, semper pennas habuisse putetis.
 [Vir fuit. et tanta est animi constantia, quantum]
 Frater erat belloque ferox ad vimque paratus,
 295 Nomine Daedalion, illo genitore creatus,
 Qui vocat auroram caeloque novissimus exit.
 Culta mihi pax est, pacis mihi cura tenendae
 Coniugiique fuit: fratri fera bella placebant.
 Illius virtus reges gentesque subegit,
 300 Quae nunc Thisbaeas agitat mutata columbas.
 Nata erat huic Chione, quae dotatissima forma
 Mille procos habuit, bis septem nubilis annis.
 Forte revertentes Phoebus Maiaque creatus,
 Ille suis Delphis, hic vertice Cylleneo,
 305 Videre hanc pariter, pariter laxere calorem.
 Spem veneris differt in tempora noctis Apollo:
 Non fert ille moras, virgaque movente soporem
 Virginis os tangit. tactu iacet illa potenti,

- Vimque dei patitur . nox caelum sparserat astris :
- 310 Phoebus anum simulat , praereptaque gaudia sumit .
 Ut sua maturus complevit tempora venter ,
 Alipedis de stirpe dei versuta propago
 Nascitur , Autolycus , furtum ingeniosus ad omne ;
 Candida de nigris et de candentibus atra
- 315 Qui facere adsuerat , patriae non degener artis .
 Nascitur e Phoebō — namque est enixa gemellos —
 Carmine vocali clarus citharaque Philammon .
 Quid peperisse duos et dis placuisse duobus
 Et forti genitore et progenitore comanti
- 320 Esse satam prodest ? an obest quoque gloria multis ?
 Obfuit huic certe . quae se praeferre Dianae
 Sustinuit , faciemque deae culpavit . at illi
 Ira ferox mota est , “ factis ” que “ placebimus ” inquit .
 Nec mora , curvavit cornu , nervoque sagittam
- 325 Impulit , et meritam traiecit harundine linguam .
 Lingua tacet , nec vox temptataque verba sequuntur ;
 Conantemque loqui cum sanguine vita reliquit .
 Quam miser amplexans ego tum patruoque dolorem
 Corde tuli , fratricumque pio solacia misi ;
- 330 Quae pater haud aliter , quam cautes murmura ponti
 Accipit , et natam delamentatur ademptam :
 Ut vero ardentem vidit , [quater impetus illi
 In medios fuit ire rogos ; quater inde repulsus
 Concita membra fugae mandat , similisque iuvenco
- 335 Spicula crabronum pressa cervice gerenti ,
 Qua via nulla , ruit . iam tum mihi currere visus
 Plus homine est , alasque pedes sumpsisse putares .
 Effugit ergo omnes , veloxque cupidine leti
 Vertice Parnasi potitur .] miseratus Apollo ,
- 340 Cum se Daedalion saxo misisset ab alto ,
 Fecit avem et subitis pendentem sustulit alis , f. clxv .
 Oraque adunca dedit , curvos dedit unguibus hamos ,
 Virtutem antiquam , maiores corpore vires .
 Et nunc accipiter , nulli satis aequus , in omnes
- 345 Saevit aves , aliisque dolens fit causa dolendi .’

Quae dum Lucifero genitus miracula narrat
 De consorte suo, cursu festinus anhele
 Advolat armenti custos Phoeus Anetor,
 Et 'Peleu, Peleu! magnae tibi nuntius adsum
 350 Cladis' ait. quodcumque ferat, iubet edere Peleus.
 Pendet et ipse metu trepidi Trachinius oris.
 Ille refert: 'fessos ad litora curva iuencos
 Appuleram, medio cum Sol altissimus orbe
 Tantum respiceret, quantum superesse videret;
 355 Parsque boum fulvis genua inclinarat harenis,
 Latarumque iacens campos spectabat aquarum,
 Pars gradibus tardis illuc errabat et illuc,
 Nant alii celsoque instant super aequora collo.
 Tempia mari subsunt nec marmore clara nec auro,
 360 Sed trabibus densis lucoque umbrosa vetusto:
 Nereides Nereusque tenent; hos navita ponti
 Edidit esse deos, dum retia litore siccant.
 Iuncta palus huic est, densis obsessa salictis,
 Quam restagnantis fecit maris unda paludem.
 365 Inde fragore gravi strepitus loca proxima terret;
 Belua vasta, lupus mucisque palustribus exit
 Oblitus et spumis, exspersus sanguine rictus
 Fulmineos, rubra suffusus lumina flamma.
 Qui quamquam saevit pariter rabieque fameque,
 370 Acrior est rabie. neque enim ieiunia curat
 Caede boum diramque famem finire, sed omne
 Vulnerat armentum, sternitque hostiliter omne.
 Pars quoque de nobis funesto saucia morsu,
 Dum defensamus, leto est data. sanguine litus
 375 Undaque prima rubet demugitaeque paludes.
 Sed mora damnosa est, nec res dubitare remittit.
 Dum superest aliquid, cuncti coeamus, et arma,
 Arma capessamus, coniunctaque tela feramus.
 Dixerat agrestis. nec Pelea damna movebant:
 380 Sed, memor admissi, Nereida colligit orbam.
 Damna sua inferias extincto mittere Phoco.
 Induere arma viros violentaque sumere tela

- Rex iubet Oetaeus ; cum quis simul ipse parabat
Ire . sed Alcyone coniunx excita tumultu
385 Prosilit , et , nondum totos ornata capillos ,
Disicit hos ipsos , colloque infusa mariti ,
Praestet ut auxilium sine se , verbisque precatur
Et lacrimis , animasque duas ut servet in una .
Aeacides illi : ' pulchros , regina , piosque
390 Pone metus . plena est promissi gratia vestri .
Non placet arma mihi contra nova monstra moveri :
Numen adorandum pelagi est . ' erat ardua turris
Arce loci summa , fessis lux grata carinis .
Ascendunt illuc , stratosque in litore tauros
395 Cum gemitu aspiciunt , vastatoremque cruento
Ore ferum , longos infectum sanguine villos .
Inde manus tendens in aperti litora ponti ,
Caeruleam Peleus Psamathen , ut finiatur iram ,
Orat , opemque ferat . nec vocibus illa rogantis
400 Flectitur Aeacidae : Thetis hanc pro coniuge supplex
Accepit veniam . sed enim revocatus in acri
Caede lupus perstat , dulcedine sanguinis asper ;
Donec inhaerentem laceratae cervicis iuvencae
Marmore mutavit . corpus praeterque colorem f. clxvi.
405 Omnia servavit : lapidis color indicat , illum
Iam non esse lupum , iam non debere timeri .
Nec tamen hac profugum consistere Pelea terra
Fata sinunt : Magnetas adit vagus exul , et illic
Sumit ab Haemonio purgamina caedis Acasto .
410 Interea fratrisque sui fratremque secutis
Anxia prodigiis turbatus pectora Ceyx ,
Consulat ut sacras , hominum oblectamina , sortes ,
Ad Clarium parat ire deum . nam templa profanus
Invia cum Phlegysis faciebat Delphica Phorbas .
415 Consilii tamen ante sui , fidissima , certam
Te facit , Alcyone . cui protinus intima frigus
Ossa receperunt , buxoque simillimus ora
Pallor obit , lacrimisque genae maduere profusis .
Ter conata loqui ter fletibus ora rigavit ,

- 420 Singultuque pias interrumpente querellas
 'Quae mea culpa tuam,' dixit 'carissime, mentem
 Vertit? ubi est, quae cura mei prior esse solebat?
 Iam potes Alcyone securus abesse relicta?
 Iam via longa placet? iam sum tibi carior absens?
- 425 At, puto, per terras iter est, tantumque dolebo,
 Non etiam metuam, curaeque timore carebunt.
 Aequora me terrent et ponti tristis imago,
 Et laceras nuper tabulas in litore vidi,
 Et saepe in tumulis sine corpore nomina legi.
- 430 Neve tuum fallax animum fiducia tangat,
 Quod socer Hippotades tibi sit, qui carcere fortes
 Contineat ventos, et, cum velit, aequora placet.
 Cum semel emissi tenuerunt aequora venti,
 Nil illis vetitum est, incommendataque tellus
- 435 Omnis, et omne fretum. caeli quoque nubila vexant
 Excutiuntque feris rutilos concursibus ignes.
 Quo magis hos novi, — nam novi et saepe paterna
 Parva domo vidi — magis hoc reor esse timendos.
 Quod tua si flecti precibus sententia nullis,
- 440 Care, potest, coniunx, nimiumque es certus eundi,
 Me quoque tolle simul. certe iactabimur una,
 Nec nisi quae patiar, metuam; pariterque feremus,
 Quicquid erit; pariter super aequora lata feremur.
 Talibus Aeolidis dictis lacrimisque movetur
- 445 Sidereus coniunx: neque enim minor ignis in ipso est.
 Sed neque propositos pelagi dimittere cursus,
 Nec vult Alcyonen in partem adhibere pericli;
 Multaque respondit timidum solantia pectus.
 Non tamen idcirco causam probat. addidit illis
- 450 Hoc quoque lenimen, quo solo flexit amantem:
 'Longa quidem est nobis omnis mora: sed tibi iuro
 Per patrios ignes, si me modo fata remittent,
 Ante reversurum, quam luna bis impleat orbem.'
 His ubi promissis spes est admota recursus,
- 455 Protinus eductam navalibus aequore tingui,
 Aptarique suis pinum iubet armamentis.

- Qua rursus visa, veluti praesaga futuri,
 Horruit Alcyone lacrimasque emisit obortas,
 Amplexusque dedit, tristisque miserrima tandem
 460 Ore 'vale' dixit, collapsaque corpore toto est.
 Ast iuvenes, quaerente moras Ceyce, reducunt
 Ordinibus geminis ad fortia pectora remos,
 Aequalique ictu scindunt freta. sustulit illa
 Umentes oculos, stantemque in puppe recurva
 465 Concussaue manu dantem sibi signa maritum
 Prima videt redditque notas: ubi terra recessit
 Longius, atque oculi nequeunt cognoscere vultus,
 Dum licet, insequitur fugientem lumine pinum:
 Haec quoque ut haud poterat, spatio summota, videri,
 470 Vela tamen spectat summo fluitantia malo.
 Ut nec vela videt, vacuum petit anxia lectum,
 Seque toro ponit. renovat lectusque locusque
 Alcyonae lacrimas, et quae pars, admonet, absit.
 Portibus exierant, et moverat aura rudentes:
 475 Obvertit lateri pendentes navita remos,
 Cornuaque in summa locat arbore, totaque malo
 Carbasa deducit venientesque accipit auras.
 Aut minus, aut certe medium non amplius aequor
 Puppe secabatur, longeque erat utraque tellus,
 480 Cum mare sub noctem tumidis albescere coepit
 Fluctibus et praeceps spirare valentius eurus.
 'Ardua iandudum demittite cornua,' rector
 Clamat 'et antemnis totum subnectite velum.'
 Hic iubet: impediunt adversae iussa procellae,
 485 Nec sinit audiri vocem fragor aequoris ullam.
 Sponte tamen properant alii subducere remos,
 Pars munire latus, pars ventis vela negare:
 Egerit hic fluctus, aequorque refundit in aequor,
 Illic rapit antemnas. quae dum sine lege geruntur,
 490 Aspera crescit hiems, omnique e parte feroces
 Bella gerunt venti fretaque indignantia miscent.
 Ipse pavet, nec se, qui sit status, ipse fatetur
 Scire ratis rector, nec quid iubeatve, vetetve:

- Tanta mali moles , tantoque potentior arte est .
 195 [Quippe sonant clamore viri , stridore rudentes ,
 Undarum incursu gravis unda , tonitribus aether .]
 Fluctibus erigitur caelumque aequare videtur
 Pontus , et inductas aspergine tangere nubes ;
 [Et modo , cum fulvas ex imo verrit arenas ,
 500 Concolor est illis , Stygia modo nigrior unda :]
 Sternitur interdum , spumisque sonantibus albet .
 Ipsa quoque his agitur vicibus Trachinia puppis :
 Et nunc sublimis veluti de vertice montis
 Despicere in valles imumque Acherontâ videtur :
 505 Nunc , ubi demissam curvum circumstetit aequor ,
 Susplicere inferno summum de gurgite caelum .
 Saepe dat ingentem fluctu latus icta fragorem ,
 Nec levius pulsata sonat , quam ferreus olim
 Cum laceras aries ballistave concutit arces .
 510 [Utque solent sumptis incursu viribus ire
 Pectore in arma feri protentaque tela leones :
 Sic ubi se ventis admiserat unda coortis ,
 Ibat in arma ratis , multoque erat altior illis .]
 Iamque labant cunei , spoliataque tegmine cerae
 515 Rima patet , praebetque viam letalibus undis .
 Ecce cadunt largi resolutis nubibus imbres ,
 [Inque fretum credas totum descendere caelum ,
 Inque plagas caeli tumefactum ascendere pontum .
 Vela madent nimbis , et cum caelestibus undis]
 520 Aequoreae miscentur aquae . caret ignibus aether ,
 Caecaque nox premitur tenebris hiemisque suisque .
 Discussiunt tamen has praebentque micantia lumen
 Fulmina : fulmineis ardescunt ignibus undae .
 Dat quoque iam saltus intra cava texta carinae
 525 Fluctus : et ut miles , numero praestantior omni ,
 Cum saepe adsiluit defensae moenibus urbis ,
 Spe potitur tandem , laudisque accensus amore
 Inter mille viros murum tamen occupat unus :
 Sic ubi pulsarunt noviens latera ardua fluctus ,
 530 Vastius insurgens decimae ruit impetus undae ,

Nec prius absistit fessam obpugnare carinam,
 Quam velut in captae descendat moenia navis.
 [Pars igitur temptabat adhuc invadere pinum,]
 Pars maris intus erat . trepidant laud secius omnes,
 535 Quam solet urbs , ahis murum fodientibus extra
 Atque aliis murum , trepidare , tenentibus intus .
 Deficit ars , animique cadunt : totidemque videntur ,
 Quot veniant fluctus , ruere atque irrumpere mortes .
 Non tenet hic lacrimas ; stupet hic ; vocat ille beatos ,
 540 Funera quos maneant ; hic votis numen adorat ,
 Bracchiaque ad caelum , quod non videt , irrita tollens
 Poscit opem : subeunt illi fratresque parensque ,
 Huic cum pignoribus domus , et quod cuique
 relictum est .

Alcyone Ceyca movet ; Ceycis in ore
 545 Nulla nisi Alcyone est : et cum desideret unam ,
 Gaudet abesse tamen . patriae quoque vellet ad oras
 Respicere , inque domum supremos vertere vultus :
 Verum ubi sit , nescit ; tanta vertigine pontus
 Fervet , et inducta piceis e nubibus umbra
 550 Omne latet caelum , duplicataque noctis imago est .
 Frangitur incursu nimborum turbinis arbor ;
 Frangitur et regimen : spoliisque animosa superstes
 Unda , velut victrix , sinuataque despicit undas :
 Nec levius , quam siquis Athlon Pindumve revulsos
 555 Sede sua totos in apertum everterit aequor ,
 Praecipitata cadit , pariterque et pondere et ictu
 Mergit in ima ratem , cum qua pars magna virorum
 Gurgite pressa gravi neque in aëra reddita fato
 Functa suo est . alii partes et membra carinae
 560 Trunca tenent . tenet ipse manu , qua sceptrum solebat ,
 Fragmina navigii Ceyx , socerumque patremque
 Invocat heu ! frustra . sed plurima nantis in ore
 Alcyone coniunx . illam meminitque refertque :
 Illius ante oculos ut agant sua corpora fluctus ,
 565 Optat , et exanimis manibus tumuletur amicis .
 Dum natat , absentem , quotiens sinit hiscere fluctus .

Nominat Alcyonen , ipsisque inmurmurat undis .
 Ecce super medios fluctus niger arcus aquarum
 Frangitur , et rupta mersum caput obruit unda .

570 Lucifer obscurus , nec quem cognoscere posses ,
 Illa luce fuit : quoniamque excedere caelo
 Non licuit , densis textit sua nubibus ora .

Aeolis interea tantorum ignara malorum
 Dinumerat noctes : et iam , quas induat ille ,
 575 Festinat vestes , iam quas , ubi venerit ille ,
 Ipsa gerat , reditusque sibi promittit inanes .
 Omnibus illa quidem superis pia tura ferebat :
 Ante tamen cunctos Iunonis templa colebat ,
 Proque viro , qui nullus erat , veniebat ad aras ,
 580 Utque foret sospes coniunx suus , utque rediret ,
 Optabat , nullamque sibi praeferret . at illi
 Hoc de tot votis poterat contingere solum .

At dea non ultra pro functo morte rogari
 Sustinet ; utque manus funestas arceat aris ,
 585 'Iri , meae' dixit 'fidissima nuntia vocis ,
 Vise soporiferam Somni velociter aulam ,
 Exstinctique iube Ceycis imagine mittat
 Somnia ad Alcyonen veros narrantia casus .'
 Dixerat : induitur velamina mille colorum
 590 Iris , et arcuato caelum curvamine signans
 Tecta petit iussi sub nube latentia regis .

Est prope Cimmerios longo spelunca recessu ,
 Mons cavus , ignavi domus et penetralia Somni :
 Quo numquam radiis oriens mediussve cadensve
 595 Phoebus adire potest . nebulae caligine mixtae
 Exhalantur humo dubiaeque crepuscula lucis .
 Non vigil ales ibi cristati cantibus oris
 Evocat Auroram , nec voce silentia rumpunt
 Sollicitive canes canibusve sagacior anser .

600 Non fera , non pecudes , non moti flamine rami ,
 Humanaeve sonum reddunt convicia linguae .
 Muta quies habitat . saxo tamen exit ab imo .
 Rivus aquae Lethes , per quem cum murmure labens

- Invitat somnos crepitantibus unda lapillis.
 605 Ante fores antri fecunda papavera florent
 Innumeracque herbae, quarum de lacte soporem
 Nox legit et spargit per opacas umida terras.
 Ianua, ne verso stridores cardine reddat,
 Nulla domo tota; custos in limine nullus.
- 610 At medio torus est ebene sublimis in antro,
 — Plumeus, unicolor, pullo velamine tectus;
 Quo cubat ipse deus membris languore solutis.
 Hunc circa passim varias imitantia formas
 Somnia vana iacent totidem, quot messis aristas,
 615 Silva gerit frondes, eiectas litus harenas.
 Quo simul intravit, manibusque obstantia virgo
 Somnia dimovit, vestis fulgore relaxit
 Sacra domus: tardaue deus gravitate iacentes
 Vix oculos tollens, iterumque iterumque relabens
- 620 Summaue percutiens nutanti pectora mento,
 Excussit tandem sibi se, cubitoque levatus,
 Quid veniat, — cognovit enim — scitatur. at illa:
 'Somne, quies rerum, placidissime, Somne, deorum,
 Pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris
 625 Fessa ministeriis mulces reparasque labori!
 Somnia, quae veras aequent imitamine formas,
 Herculea Trachine iube sub imagine regis
 Alcyonen adeant, simulacraque naufraga fingant.
 Imperat hoc Iuno.' postquam mandata peregit,
- 630 Iris abit: neque enim ulterius tolerare vaporis
 Vim poterat, labique ut somnum sensit in artus,
 Effugit, et remeat per quos modo venerat arcus.
 At pater e populo natorum mille suorum
 Excitat artificem simulatoremque figurae
- 635 Morphea. non illo iussos sollertius alter
 Exprimit incessus vultumque sonumque loquendi;
 Adicit et vestes et consuetissima cuique
 Verba. sed hic solos homines imitatur. at alter
 Fit fera, fit volucris, fit longo corpore serpens.
- 640 Hunc Icelon superi, mortale Phobetora vulgus

Nominat . est etiam diversae tertius artis
Phantasos ; ille in humum saxumque undamque
trabemque ,

Quaeque vacant anima fallaciter omnia transit .

Regibas hi ducibusque suos ostendere vultus

645 Nocte solent , populos alii plebemque pererrant .

Praeterit hos senior , cunctisque e fratribus unum
Morphea , qui peragat Thaumantidos edita , Somnus

Eligit : et rursus molli languore solutus

Deposuitque caput , stratoque recondidit alto .

650 Ille volat nullos strepitus facientibus alis

Per tenebras , intraque morae breve tempus in urbem

Pervenit Haemoniam ; positisque e corpore pennis

In faciem Ceycis abit , sumptaque figura f. clxvii.

Luridus , exanimi similis , sine vestibus ullis ,

655 Coniugis ante torum miserae stetit . uda videtur

Barba viri , madidisque gravis fluere unda capillis .

Tum lecto incumbens , fletu super ora refuso ,

Haec ait : 'agnoscis Ceyca , miserrima coniunx ?

An mea mutata est facies nece ? respice ! nosces ,

660 Inveniesque tuo pro coniuge coniugis umbram .

Nil opis , Alcyone , nobis tua vota tulerunt :

Occidimus . falso tibi me promittere noli .

Nubilus Aegaeo deprendit in aequore navem

Auster , et ingenti iactatam flamine solvit :

665 Oraque nostra , tuum frustra clamantia nomen ,

Implerunt fluctus . non haec tibi nuntiat auctor

Ambiguus , non ista vagis rumoribus audis :

Ipse ego fata tibi praesens mea naufragus edo .

Surge , age , da lacrimas , lugubriaque indue , nec me

670 Indeploratum sub inania Tartara mitte .'

Adicit his vocem Morpheus , quam coniugis illa

Crederet esse sui . fletus quoque fundere veros

Visus erat , gestumque manus Ceycis habebat .

Ingemit Alcyone lacrimans , movet atque lacertos

675 Per somnum , corpusque petens amplectitur auras ;

Exclamatque 'mane ! quo te rapis ? ibimus una.'

- Voce sua specieque viri turbata soporem
 Excudit : et primo , si sit , circumspicit illic ,
 Qui modo visus erat . nam moti vocæ ministri
 680 Intulerant lumen . postquam non invenit usquam ,
 Percutit ora manu , laniatque a pectore vestes ,
 Pectoraque ipsa ferit . nec crines solvere curat ;
 Scindit , et altrici , quæ luctus causa , roganti
 'Nulla est Alcyone , nulla est : ' ait 'occidit una
 685 Cum Ceyce suo . solantia tollite verba !
 Naufragus interiit . vidi agnovique , manusque
 Ad discedentem , cupiens retinere , tetendi .
 Umbra fuit . sed et umbra tamen manifesta virique
 Vera mei . non ille quidem , si quaeris , habebat
 690 Adsuetos vultus , nec quo prius , ore nitebat .
 Pallentem nudumque et adhuc umentem capillo
 Infelix vidi . stetit hoc miserabilis ipso
 Ecce loco' — et quaerit , vestigia siqua supersint .
 'Hoc erat , hoc , animo quod divinante timebam ,
 695 Et ne , me fugiens , ventos sequerere , rogabam .
 At certe vellem , quoniam periturus abibas ,
 Me quoque duxisses . multum fuit utile tecum
 Ire mihi . neque enim de vitæ tempore quicquam
 Non simul egissem , nec mors discretâ fuisset .
 700 Nunc absens perii , iactor quoque fluctibus absens ,
 Et sine te me pontus habet . crudelior ipso
 Sit mihi mens pelago , si vitam ducere nitar
 Longius , et tanto pugnem superesse dolori .
 Sed neque pugnabo , nec te , miserande , relinquam ;
 705 Et tibi nunc saltem veniam comes . inque sepulchro
 Si non urna , tamen iunget nos littera : si non
 Ossibus ossa meis , at nomen nomine tangam .'
 Plura dolor prohibet , verboque intervenit omni
 Plangor , et attonito gemitus e corde trahuntur .
 710 Mane erat . egreditur tectis ad litus , et illum
 Maesta locum repetit , de quo spectarat euntem .
 [Dumque moratur ibi , dumque 'hic retinacula solvit ,
 Hoc mihi discedens dedit oscula litore' dixit ,]

- [Quae dum tota locis reminiscitur acta, fretumque]
 715 Prospicit: in liquida, spatio distante, tuetur
 Nescio quid quasi corpus, aqua. primoque, quid illud
 Esset, erat dubium. postquam paulum appulit unda,
 Et, quamvis aberat, corpus tamen esse liquebat,
 Qui foret, ignorans, quia naufragus, omine mota est,
 720 Et, tamquam ignoto lacrimam daret, 'heu! miser,'
 inquit
 'Quisquis es, et siqua est coniunx tibi!' fluctibus actum
 Fit propius corpus. quod quo magis illa tuetur,
 Hoc minus et minus est mentis. iam iamque
 propinque
 Admotum terrae, iam quod cognoscere posset,
 725 Cernit: erat coniunx. 'ille est!' exclamat, et una
 Ora comas vestem lacerat, tendensque trementes
 Ad Ceyca manus 'sic, o carissime coniunx,
 Sic ad me, miserande, redis?' ait. adiacet undis
 Facta manu moles, quae primas aequoris iras
 730 Frangit et incursus quae praedelassat aquarum.
 Insilit huc. mirumque fuit potuisse? volabat, f. clxviii.
 Percutiensque levem modo natis aëra pennis,
 Stringebat summas ales miserabilis undas,
 Dumque volat, maesto similem plenumque querellae
 735 Ora dedere sonum tenui crepitantia rostro.
 Ut vero tetigit mutum et sine sanguine corpus,
 Dilectos artus amplexa recentibus alis,
 Frigida nequiquam duro dedit oscula rostro.
 Senserit hoc Ceyx, an vultum motibus undae
 740 Tollere sit visus, populus dubitabat. at ille
 Senserat. et tandem, superis miserantibus, ambo
 Alite mutantur. fatis obnoxius isdem f. clxix.
 Tunc quoque mansit amor, nec coniugiale solutum
 Foedus in alitibus. coeunt, fiuntque parentes:
 745 Perque dies placidos hiberno tempore septem
 Incubat Alcyone pendentibus aequore nidis.
 Tunc iacet unda maris. ventos custodit et arcet
 Aeolus egressu, praestatque nepotibus aequor.

- Hos aliquis senior iunctim freta lata volantes
 750 Spectat, et ad finem servatos laudat amores.
 Proximus, aut idem, si fors tulit, 'hic quoque,' dixit
 'Quem mare carpentem substrictaque crura gerentem
 Aspicias,' — ostendens spatiosum in guttura mergum —
 'Regia progenies . sunt, si descendere ad ipsum
 755 Ordine perpetuo quaeris, sunt huius origo
 Ilus et Assaracus raptusque Iovi Ganymedes
 Laomedonque senex Priamusque novissima Troiae
 Tempora sortitus . frater fuit Hectoris iste:
 Qui nisi sensisset prima nova fata iuventa,
 760 Forsitan inferius non Hectore nomen haberet;
 Quamvis est illum proles enixa Dymantis,
 Aesacon umbrosa furtim peperisse sub Ida
 Fertur Alexirhoë, Granico nata bicorni.
 Oderat hic urbes, nitidaque remotus ab aula
 765 Secretos montes et inambitiosa colebat
 Rura, nec Iliacos coetus nisi rarus adibat.
 Non agreste tamen nec inexpugnabile amori
 Pectus habens, silvas captatam saepe per omnes
 Aspicit Hesperien patria Cebrenida ripa,
 770 Iniectos umeris siccantem sole capillos.
 Visa fugit nymphe, veluti perterrita fulvum
 Cervam lupum, longeque lacu deprensa relicto
 Accipitrem fluvialis anas . quam Troius heros
 Insequitur, celeremque metu celer urguet amore.
 775 Ecce latens herba coluber fugientis adunco
 Dente pedem strinxit, virusque in corpore liquit.
 Cum vita subpressa fuga est . amplectitur amens
 Exanimem, clamatque "piget, piget esse secutum!
 Sed non hoc timui, nec erat mihi vincere tanti.
 780 Perdidimus miseram nos te duo: vulnus ab angue,
 A me causa data est . ego sum sceleratior illo:
 Qui tibi morte mea mortis solacia mittam."
 Dixit, et e scopulo, qua rauca subederat unda,
 Se dedit in pontum . Tethys miserata cadentem
 785 Molliter excepit, nantemque per aequora pennis f. clxx.

- Texit, et optatae non est data copia mortis.
 Indignatur amans invitum vivere cogi;
 [Obstarique animae, misera de sede volenti
 Exire. utque novas umeris adsumpserat alas,
 790 Subvolat atque iterum corpus super aequora mittit.
 Pluma levat casus. furit Aesacos, inque profundum]
 Pronus abit, letique viam sine fine retemptat.
 [Fecit amor maciem: longa internodia crurum,
 Longa manet cervix; caput est a corpore longe.
 795 Aequor amat, nomenque tenet, quia mergitur illo.']

LIBER DUODECIMUS.

- Nescius adsumptis Priamus pater Aesacon alis
 Vivere, lugebat. tumulo quoque nomen habenti
 Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
 Defuit officio Paridis praesentia tristi,
 5 Postmodo qui rapta longum cum coniuge bellum
 Attulit in patriam, coniurataeque sequuntur
 Mille rates gentisque simul commune Pelasgae.
 Nec dilata foret vindicta, nisi aequora saevi
 Invia fecissent venti, Boeotaque tellus
 10 Aulide piscosa puppes tenuisset ituras.
 Illic patrio de more Iovi cum sacra parassent,
 Ut vetus accensis incanduit ignibus ara,
 Serpere caeruleum Danaï videre draconem
 In platanum, coeptis quae stabat proxima sacris.
 15 Nidus erat volucrum bis quattuor arbore summa,
 Quas simul et matrem circum sua damna volantem
 Corripuit serpens avidoque abscondidit ore.
 Obstipuere omnes. at veri providus augur
 Thestorides 'vincemus,' ait 'gaudete, Pelasgi.'
 20 Troia cadet; sed erit nostri mora longa laboris'
 Atque novem volucres in belli digerit annos.
 Ille, ut erat, virides amplexus in arbore ramos
 Fit lapis; et superat serpentis imagine saxum. f. clxxxi.

- Permanet Aoniis Nereus violentus in undis,
 25 Bellaque non transfert; et sunt qui parcere Troiae
 Neptunum credant, quia moenia fecerat urbi.
 At non Thestorides. nec enim nescitve tacetve,
 Sanguine virgineo placandam virginis iram
 Esse deae. postquam pietatem publica causa,
 30 Rexque patrem vicit, castumque datura cruorem
 Flentibus ante aram stetit Iphigenia ministris,
 Victa dea est, nubemque oculis obiecit, et inter
 Officium turbamque sacri vocesque precantum
 Subposita fertur mutasse Mycenida cerva. f. clxxii.
 35 Ergo ubi, qua decuit, lenita est caede Diana,
 Et pariter Phoebes, pariter maris ira recessit,
 Accipiunt ventos a tergo mille carinae,
 Multaque perpressae Phrygia potiuntur harena.
 Orbe locus medio est inter terrasque fretumque
 40 Caelestesque plagas, triplicis confinia mundi:
 Unde quod est usquam, quamvis regionibus absit,
 Inspicitur, penetratque cavas vox omnis ad aures.
 Fama tenet, summaque domum sibi legit in arce,
 Innumerosque aditus ac mille foramina tectis
 45 Addidit, et nullis inclusit limina portis.
 Nocte dieque patet. tota est ex aere sonanti;
 Tota fremit, vocesque refert, iteratque quod audit.
 Nulla quies intus, nullaque silentia parte.
 Nec tamen est clamor, sed parvae murmura vocis:
 50 Qualia de pelagi, siquis procul audiat, undis
 Esse solent; qualemve sonum, cum Iuppiter atras
 Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
 Atria turba tenet: veniunt leve vulgus euntque;
 Mixtaque cum veris passim commenta vagantur
 55 Milia rumorum, confusaque verba volutant.
 E quibus hi vacuas implent sermonibus aures,
 Ili narrata ferunt alio, mensuraque ficti
 Crescit, et auditis aliquid novus adicit auctor.
 Illic Credulitas, illic temerarius Error
 60 Vanaque Laetitia est consternatque Timores,

Seditioque repens dubioque auctore Susurri.
 Ipsa, quid in caelo rerum pelagoque geratur
 Et tellure, videt, totumque inquit in orbem.

Fecerat haec notum, Graias cum milite forti
 65 Adventare rates. neque inexpectatus in armis
 Hostis adest. prohibent aditus, litusque tuentur
 Troës; et Hectorea primus fataliter hasta,
 Protesilaë, cadis: commissaque proelia magnò
 Stant Danaïs, fortisque animae nece cognitus Hector;
 70 Nec Phryges exiguo, quid Achaica dextera posset,
 Sanguine senserunt. et iam Sigea rubebant
 Litora, iam leto proles Neptunia, Cygnus
 Mille viros dederat, iam curru instabat Achilles,
 Totaque Peliacae sternebat cuspidis ictu
 75 Agmina; perque acies aut Cygnum aut Hectora
 quaerens

Congreditur Cygno. decimum dilatus in annum
 Hector erat. tum colla iugo canentia pressos
 Exhortatus equos, currum direxit in hostem,
 Concutiensque suis vibrantia tela lacertis

80 'Quisquis es, o iuvenis,' dixit 'solamen habeto
 Mortis, ab Haemonio quod sis iugulatus Achille.'
 Hactenus Aeacides. vocem gravis hasta secuta est,
 [Sed quamquam certa nullus fuit error in hasta,
 Nil tamen emissi profecit acumine ferri,]

85 Utque hebeti pectus tantummodo contudit ictu.
 'Nate dea, nam te fama praenovimus,' inquit
 Ille 'quid a nobis vulnus miraris abesse?' —
 Mirabatur erim — 'non haec, quam cernis, equinis
 Fulva iubis cassis, neque onus cava parma sinistrae
 90 Auxilio mihi sunt; decor est quaesitus ab istis.
 Mars quoque ob hoc capere arma solet. removebitur
 huius

Tegminis officium, tamen indestrictus abibo.
 Est aliquid, non esse satum Nereide, sed qui
 Nereaque et natas et totum temperet aequor.'

95 Dixit, et haesurum clipei curvamine telum

- Misit in Aeaciden , quod et aes et proxima rupit
 Terga novena boum , decimo tamen orbe moratum est .
 Excudit hoc heros , rursusque trementia forti
 Tela manu torsit : rursus sine vulnere corpus
 100 Sincerumque fuit . [nec tertia cuspis apertum
 Et se praebentem valuit destringere Cygnum .]
 Haud secus exarsit , quam circo taurus aperto ,
 Cum sua terribili petit irritamina cornu ,
 Poeniceas vestes , elusaque vulnera sensit .
- 105 Num tamen exciderit ferrum , considerat , hastae
 Haerebat ligno . 'manus est mea debilis ergo ,
 Quasque' ait 'ante habuit vires , effudit in uno ?
 Nam certe valui , vel cum Lyrnesia primus
 Moenia deiecti , vel cum Tenedonque suoque
- 110 Ectioneas implevi sanguine Thebas ,
 Vel cum purpureus populari caede Caicus
 Fluxit , opusque meae bis sensit Telephus hastae .
 Hic quoque tot caesis , quorum per litus acervos
 Et feci et video , valuit mea dextra valetque .'
- 115 Dixit et , ante actis veluti male crederet , hastam
 Misit in adversum Lycia de plebe Menoeten ,
 Loricamque simul subiectaque pectora rupit .
 Quo plangente gravem moribundo vertice terram
 Extrahit illud idem calido de vulnere telum ,
- 120 Atque ait 'haec manus est , haec , qua modo
 vicimus , hasta .
 Utar in hoc isdem ; sit in hoc , precor , exitus idem .'
 Sic fatur Cygnumque petit , nec fraxinus errat ,
 Inque umero sonuit non evitata sinistro ;
 Inde velut muro solidaque a caute repulsa est .
- 125 Qua tamen ictus erat , signatum sanguine Cygnum
 Viderat et frustra fuerat gavisus Achilles .
 Vulnus erat nullum ; sanguis erat ille Menoetae .
 Tum vero praiceps curru fremebundus ab alto
 Desilit , et nitido securum comminus hostem
- 130 Ense petens parmam gladio galeamque cavari
 Cernit , at in duro laedi quoque corpore ferrum .

- Haud tulit ulterius, clipeoque adversa recepto
 Ter quater ora viri et capulo cava tempora pulsat;
 Cedentique sequens instat, turbatque, ruitque,
 135 Attonitoque negat requiem. pavor occupat illum,
 Ante oculosque natant tenebrae: retroque ferenti
 Aversos passus medio lapis obstitit arvo.
 Quem super impulsus resupino pectore Cygnum
 Vi multa vertit, terraeque adfixit Achilles.
 140 Tum clipeo genibusque premens praecordia duris
 Vincla trahit galeae: quae presso subdita mento
 Elidunt fauces, et respiramen iterque
 Eripiunt animae. victum spoliare parabat:
 Arma relictata videt. corpus deus aequoris albam *f. clxxiii.*
 145 Contulit in volucrum, cuius modo nomen habebat.
 Hic labor, haec requiem multorum pugna dierum
 Attulit et positis pars utraque substitit armis.
 Dumque vigil Phrygios servat custodia muros,
 Et vigil Argolicas servat custodia fossas,
 150 Festa dies aderat, qua Cygni victor Achilles
 Pallada mactatae placabat sanguine vaccae.
 Cuius ut inposuit prosecta calentibus aris,
 Et dis acceptus penetravit in aethera nidor,
 Sacra tulere suam, pars est data cetera mensis.
 155 Discubuere toris proceres et corpora tosta
 Carne replent, vinoque levant curasque sitimque.
 Non illos citharae, non illos carmina vocum
 Longave multifori delectat tibia buxi,
 Sed noctem sermone trahunt, virtusque loquendi
 160 Materia est. pugnam referunt hostisque suamque,
 Inque vices adita atque exhausta pericula saepe
 Commemorare iuvat. quid enim loqueretur Achilles,
 Aut quid apud magnum potius loquerentur Achillem?
 Proxima praecipue domito victoria Cygno
 165 In sermone fuit. visum mirabile cunctis,
 Quod iuveni corpus nullo penetrabile telo
 Invictumque a vulnere erat, ferrumque terebat.
 Hoc ipse Aeacides, hoc mirabantur Achivi.

- Cum sic Nestor ait : 'vestro fuit unicus aevo
 170 Contemptor ferri nulloque forabilis ictu
 Cygnus . at ipse olim patientem vulnera mille
 Corpore non laeso Perrhaebum Caenea vidi ;
 Caenea Perrhaebum , qui factis inclitus Othryn
 Incoluit . quoque id mirum magis esset in illo ,
 175 Femina natus erat .' monstri novitate feruntur
 Quisquis adest , narretque rogant . quos inter Achilles :
 'Dic age , nam cunctis eadem est audire voluntas ,
 O facunde senex , aevi prudentia nostri ,
 Quis fuerit Caeneus , cur in contraria versus ;
 180 Qua tibi militia , cuius certamine pugnae
 Cognitus ; a quo sit victus , si victus ab ullo est .'
 Tum senior : 'quamvis obstet mihi tarda vetustas ,
 Multaque me fugiant primis spectata sub annis ,
 Plura tamen memini . nec quae magis haereat illa ,
 185 Pectore res nostro est inter bellique domique
 Acta tot . ac siquem potuit spatiosa senectus
 Spectatorem operum multorum reddere , vixi
 Annos bis centum ; nunc tertia vivitur aetas .
 Clara decore fuit proles Elateia Caenis ,
 190 Thessalidum virgo pulcherrima , perque propinquas
 Perque tuas urbes — tibi enim popularis , Achille , —
 Multorum frustra votis optata procorum .
 Temptasset Peleus thalamos quoque forsitan illos ;
 Sed iam aut contigerant illi conubia matris ,
 195 Aut fuerant promissa , tuae . nec Caenis in ullos
 Denupsit thalamos . secretaque litora carpens
 Aequei vim passa dei est ; ita fama ferebat .
 Utque novae Veneris Neptunus gaudia cepit ,
 "Sint tua vota licet" dixit 'secura repulsae :
 200 Elige , quid voveas .'" eadem hoc quoque fama ferebat .
 "Magnum" Caenis ait 'facit haec iniuria votum ,
 Tale pati nil posse , mihi . da , femina ne sim ,
 Omnia praestiteris .'" graviore novissima dixit
 Verba sono , poteratque viri vox illa videri ;
 205 Sicut erat . nam iam voto deus aequoris alti f. clxxiv.

- Annuerat, dederatque super, ne saucius ullis
 Vulneribus fieri ferrove occumbere posset.
 Munere laetus abit, studiisque virilibus aevum
 Exigit Atracides, Peneïaque arva pererrat.
- 210 Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus,
 Nubigenasque feros positis ex ordine mensis
 Arboribus tecto discumbere iusserat antro.
 Haemonii proceres aderant, aderamus et ipsi;
 Festaque confusa resonabat regia turba.
- 215 Ecce canunt Hymenaeon, et ignibus atria fumant,
 Cinctaque adest virgo matrum nuruumque caterva,
 Praesignis facie. felicem diximus illa
 Coniuge Pirithoum; quod paene fefellimus omen.
 Nam tibi, saevorum saevissime Centaurorum,
- 220 Euryte, quam vino pectus tam virgine visa
 Ardet, et ebrietas geminata libidine regnat.
 Protinus eversae turbant convivia mensae,
 Raptaturque comis per vim nova nupta prehensis.
 Eurytus Hippodamen, alii, quam quisque probabant
- 225 Aut poterant, rapiunt; captaeque erat urbis imago.
 Femineo clamore sonat domus. ocius omnes
 Surgimus, et primus "quae te vecordia," Theseus
 "Euryte, pulsat," ait, "qui me vivente lacessas
- 229 Pirithoum, violesque duos ignarus in uno?"
- 232 Ille nihil contra: neque enim defendere verbis
 Talia facta potest: sed vindicis ora protervis
 Insequitur manibus, generosaque pectora pulsat.
- 235 Forte fuit iuxta signis extantibus asper
 Antiquus crater, quem surgens vastior ipse
 Sustulit Aegides, adversaque misit in ora.
 Sanguinis ille globos pariter cerebrumque merumque
 Vulnere et ore vomens madida resupinus harena
- 240 Calcitrat. ardescunt germani caede bimembres,
 Certatimque omnes uno ore "arma, arma" loquuntur.
 Vina dabant animos. et prima pocula pugna
 Missa volant fragilesque cadi, curvique lebetes,
 Res epulis quondam, nunc bello et caedibus aptae.

- 245 Primus Ophionides Amycus penetralia donis
 Haud timuit spoliare suis, et primus ab aede
 Lampadibus densum rapuit funale coruscis;
 Elatumque alte, veluti qui candida tauri
 Rumpere sacrificia molitur colla securi,
 250 Illisit fronti Lapithae Celadontis, et ossa
 Non agnoscendo confusa relinquit in ore.
 Exsiluere oculi, disiectisque ossibus oris
 Acta retro naris medioque est fixa palato.
 Hunc pede convulso mensae Pellaeus acernae
 255 Stravit humi Pelates deiecto in pectora mento,
 Cumque atro mixtos sputantem sanguine dentes
 Vulnere Tartareas geminato mittit ad umbras.
 Proximus ut steterat, spectans altaria vultu
 Fumida terribili "cur non" ait "utimur istis?"
 260 Cumque suis Gryneus inmanem sustulit aram
 Ignibus et medium Lapitharum iecit in agmen,
 Depressitque duos, Brotean et Orion. Orio
 Mater erat Mycale, quam deduxisse canendo
 Saepe reluctanti constabat cornua lunae.
 265 "Non inpune feres, teli modo copia detur!"
 Dixerat Exadius, telique habet instar, in alta
 Quae fuerant pinu votivi cornua cervi.
 Figitur hinc duplici Gryneus in lumina ramo,
 Eruiturque oculos, quorum pars cornibus haeret,
 270 Pars fluit in barbam concretaque sanguine pendet.
 Ecce rapit mediis flagrantem Rhoetus ab aris
 Pruniceum torrem, dextraque a parte Charaxi
 Tempora perfringit fulvo protecta capillo.
 Correpti rapida, veluti seges arida, flamma
 275 Arserunt crines, et vulnere sanguis inustus
 Terribilem stridore sonum dedit; ut dare ferrum
 Igne rubens plerumque solet, quod forcipe curva
 Cum faber eduxit, lacubus demittit, at illud
 Stridet et in tepida summersum sibilat unda.
 280 Saucius hirsutis avidum de crinibus ignem
 Excudit, inque umeros limen tellure revulsum

- Tollit, onus plaustris. quod ne permittat in hostem,
 Ipsa facit gravitas. socium quoque saxea moles
 Oppressit spatio stantem propiore Cometen.
- 285 Gaudia nec retinet Rhoetus: "sic, comprecor," inquit
 "Cetera sit fortis castrorum turba tuorum!"
 Semicremoque novat repetitum stipite vulnus,
 Terque quaterque gravi iuncturas verticis ictu
 Rupit, et in liquido sederunt ossa cerebro.
- 290 Victor ad Euagrum Corythumque Dryantaque transit,
 E quibus ut prima tectus lanugine malas
 Procubuit Corythus, "puero quae gloria fuso
 Parta tibi est?" Euagrus ait: nec dicere Rhoetus
 Plura sinit, rutilasque ferox in aperta loquentis
- 295 Condidit ora viri, perque os in pectora, flammis.
 Te quoque, saeve Drya, circum caput igne rotato
 Insequitur; sed non in te quoque constitit idem
 Exitus: assiduae successu caedis ovantem
 Qua iuncta est umero cervix, sude figis obusta.
- 300 Ingemuit, duroque sudem vix osse revulsit
 Rhoetus, et ipse suo madefactus sanguine fugit.
 Fugit et Ornëus Lycabasque et saucius armo
 Dexteriore Medon et cum Pisenore Thaumasi;
 Quique pedum nuper certamine vicerat omnes
- 305 Mermeros, accepto tum vulnere tardius ibat:
 Et Pholus et Melaneus et Abas praedator aprorum,
 Quique suis frustra bellum dissuaserat, augur
 Asbolus. ille etiam metuenti vulnera Nesso
 "Ne fuge! ad Herculeos" inquit "servaberis arcus."
- 310 At non Eurynomus Lycidasque et Areos et Imbreus
 Effugere necem: quos omnes dextra Dryantis
 Perculit adversos. adversum tu quoque, quamvis
 Terga fugae dederas, vulnus, Crenaeae, tulisti:
 Nam grave, respiciens, inter duo lumina ferrum,
- 315 Qua naris fronti committitur, accipis, imae.
 In tanto fremitu cunctis sine fine iacebat
 Sopitus venis et inexperrectus Aphidas,
 Languentique manu carchesia mixta tenebat,

Fusus in Ossaeae villosis pellibus ursae.

- 320 Quem procul ut vidit frustra nulla arma moventem,
 Inserit amento digitos, "miscenda" que dixit
 "Cum Styge vina bibas" Phorbas, nec plura moratus
 In iuvenem torsit iaculum, ferrataque collo
 Fraxinus, ut casu iacuit resupinus, adacta est.
- 325 Mors caruit sensu, plenoque e gutture fluxit
 Inque toros inque ipsa niger carchesia sanguis.
 Vidi ego Petraeum conantem vellere terra
 Glandiferam quercum: quam dum complexibus ambit
 Et quatit huc illuc, labefactaque robora iactat,
- 330 Lancea Pirithoi costis inmissa Petraei
 Pectora cum duro luctantia robore fixit.
 Pirithoi virtute Lycum cecidisse ferebant,
 Pirithoi virtute Chromin. sed uterque minorem
 Victori titulum quam Dictys Helopsque dederunt.
- 335 Fixus Helops iaculo, quod pervia tempora fecit,
 Et missum a dextra laevam penetravit ad aurem.
 Dictys ab ancipiti delapsus acumine montis,
 Dum fugit instantem trepidans Ixione natum,
 Decidit in praeceps, et pondere corporis ornum
- 340 Ingentem fregit, suaque induit ilia fractae.
 Ultor adest Aphareus, saxumque e monte revulsum
 Mittere conatur. mittentem stipite querno
 Occupat Aegides, cubitique ingentia frangit
 Ossa; nec ulterius dare corpus inutile leto
- 345 Aut vacat, aut curat, tergoque Bienoris alti
 Insilit, haud solito quemquam portare nisi ipsum;
 Opposuitque genu costis, prensamque sinistra
 Caesariem retinens, vultum minitantiisque ora
 Robore nodoso praeduraque tempora fregit.
- 350 Robore Nedymnum iaculatoremque Lycotan
 Sternit, et inmissa protectum pectora barba
 Hippason, et summis extantem Riphea silvis,
 Thereaque, Haemoniis qui prensos montibus ursos
 Ferre domum vivos indignantesque solebat.
- 355 Haud tulit utentem pugnae successibus ultra

- Thesea Demoleon : solido divellere dudum
 Annosam pinum magno molimine temptat ;
 Quod quia non potuit , praefractam misit in hostem .
 Sed procul a telo Theseus veniente recessit
 360 Pallados admonitu ; credi sic ipse volebat .
 Non tamen arbor iners cecidit : nam Crantoris alti
 Abscidit iugulo pectusque umerumque sinistrum .
 Armiger ille tui fuerat genitoris , Achille ,
 Quem Dolopum rector bello superatus , Amyntor
 365 Aeacidæ dederat pacis pignusque fidemque .
 Hunc procul ut foedo disiectum vulnere Peleus
 Vidit , "at inferias , iuvenum gratissime Crantor ,
 Accipe" ait , validoque in Demoleonta lacerto
 — Fraxineam misit , mentis quoque viribus , hastam ,
 370 Quæ laterum cratem perrupit , et ossibus haerens
 Intremuit . trahit ille manu sine cuspidè lignum :
 Id quoque vix sequitur ; cuspis pulmone retenta est .
 Ipse dolor vires animo dabat : aeger in hostem
 Erigitur , pedibusque virum proculcat equinis .
 375 Excipit ille ictus galea clipeoque sonantes ,
 Defensatque umeros , praetentaque sustinet arma :
 Perque armos uno duo pectora perforat ictu .
 Ante tamen leto dederat Phlegraeon et Hylen
 Eminus , Iphinoum collato Marte Claninque .
 380 Additur his Dorylas , qui tempora tecta gerebat
 Pelle lupi , saevique vicem praestantia teli •
 Cornua vara bouum multo rubefacta cruore .
 Huic ego , nam vires animus dabat , "aspice , dixi
 'Quantum concedant nostro tua cornua ferro'"
 385 Et iaculum torsi . quod cum vitare nequiret ,
 Opposuit dextram passurae vulnera fronti .
 Affixa est cum fronte manus : fit clamor : at illum
 Haerentem Peleus et acerbo vulnere victum —
 Stabat enim propior — mediam ferit ense sub alvum .
 390 Prosiluit , terraque ferox sua viscera traxit ,
 Tractaque calcavit , calcataque rupit , et illis
 Crura quoque impediit et inani concidit alvo .

Nec te pugnantem tua, Cyllare, forma redemit,
Si modo naturae formam concedimus illi.

- 395 Barba erat incipiens, barbae color aureus, aurea
Ex umeris medios coma dependebat in armos.
Gratus in ore vigor; cervix umerique manusque
Pectoraque artificum laudatis proxima signis,
Et quacumque vir est: nec equi mendosa sub illo
400 Deteriorque viro facies. da colla caputque,
Castore dignus erit: sic tergum sessile, sic stant
Pectora celsa toris: totus pice nigrior atra,
Candida cauda tamen, color est quoque cruribus
albus.

- Multae illum petiere sua de gente, sed una
405 Abstulit Hylonome, qua nulla decentior inter
Semiferos altis habitavit femina silvis.
Haec et blanditiis et amando et amare fatendo
Cyllaron una tenet; cultu quoque, quantus in illis
Esse potest membris, ut sit coma pectine levis,
410 Ut modo rore maris, modo se violave rosave
Implicitet, interdum canentia lilia gestet,
Bisque die lapsis Pagaseae vertice silvae
Fontibus ora lavet, bis flumine corpora tinguat,
Nec nisi quae deceant, electarumque ferarum
415 Aut umero aut lateri praetendat vellera laevo.
Par amor est illis: errant in montibus una,
Antra simul subeunt. et tum Lapitheia tecta
Intrarant pariter, pariter fera bella gerebant.
Auctor in incerto est, iaculum de parte sinistra
420 Venit, et inferius, quam collo pectora subsunt,
Cyllare, te fixit. parvo cor vulnere laesum
Corpore cum toto post tela educta refrixit.
Protinus Hylonome morientes excipit artus,
Inpositaque manu vulnus fovet, oraque ad ora
425 Admoveret atque animae fugienti obsistere temptat.
Ut videt extinctum, dictis, quae clamor ad aures
Arcuit ire meas, telo, quod inhaeserat illi,
Incubuit, moriensque suum complexa maritum est.

- Ante oculos stat et ille meos , qui sena leonum
 430 Vinxerat inter se conexis vellera nodis ,
 Phaeocomes , hominemque simul protectus equumque :
 Codice qui misso , quem vix iuga bina moverent ,
 433 Tectaphon Oleniden a summo vertice frendit .
 439 Ast ego , dum parat hunc armis nudare iacentem , —
 Scit tuus hoc genitor — gladium spoliantis in ima
 Ilia demisi . Chthonius quoque Teleboasque
 Ense iacent nostro . ramum prior ille bifurcum
 Gesserat , hic iaculum . iaculo mihi vulnera fecit .
 Signa vides , apparet adhuc vetus inde cicatrix .
 445 Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti :
 Tum poteram magni , si non superare , morari
 Hectoris arma meis . illo sed tempore nullus ,
 Aut puer Hector erat : nunc me mea deficit aetas .
 Quid tibi victorem gemini Periphanta Pyraethi ,
 450 Ampyca quid referam ? qui quadrupedantis Echethi
 Fixit in adverso cornum sine cuspidе vultu
 Vecte Pelethronium Macareus in pectus adacto
 Stravit Erigdupum . memini et venabula condi
 Inguine Nesseis manibus coniecta Cymeli .
 455 Nec tu credideris tantum cecinisse futura
 Ampyciden Mopsum . Mopso iaculante biformis
 Occubuit frustra que loqui temptavit Hodites
 Ad mentum lingua mentoque ad guttura fixo .
 Quinque neci Caeneus dederat , Styphelumque
 Bromumque
 460 Antimachumque Elymumque securiferumque Pyracten .
 Vulnera non memini , numerum nomenque notavi .
 Provolat Emathii spoliis armatus Halesi ,
 Quem dederat leto , membris et corpore Latreus
 Maximus . huic aetas inter iuvenemque senemque ,
 465 Vis iuvenalis erat ; variabant tempora cani .
 Qui clipeo gladioque Macedoniae sarissa
 Conspicuus faciemque obversus in agmen utrumque
 Armaque concussit certumque equitavit in orbem ,
 Verbaque tot fudit vacuas animosus in auras :

- 470 "Et te, Caeni, feram? nam tu mihi femina semper,
 Tu mihi Caenis eris. nec te natalis origo
 Commonuit, mentemque subit, quo praemia facto,
 Quaque viri falsam speciem mercede pararis?
 Vel quid nata, vide, vel quid sis passa; columque,
- 475 I, cape cum calathis, et stamina pollice torque:
 Bella relinque viris." iactanti talia Caeneus
 Extentum cursu missa latus eruit hasta,
 Qua vir equo commissus erat. furit ille dolore,
 Nudaque Phyllei iuvenis ferit ora sarissa.
- 480 Non secus haec resilit, quam tecti a culmine grando,
 Aut siquis parvo feriat cava tympana saxo.
 Comminus aggreditur, laterique recondere duro
 Luctatur gladium: gladio loca pervia non sunt.
 "Haud tamen effugies! medio iugulaberis ense,
- 485 Quandoquidem mucro est hebes" inquit, et in
 latus ensem
 Obliquat longaue amplectitur ilia dextra,
 [Plaga facit gemitus in corpore marmoris icti,]
 Fractaque dissiluit percusso lammina callo.
 Ut satis illaesos miranti praebuit artus,
- 490 "Nunc age," ait Caeneus 'nostro tua corpora ferro
 Temptemus!' capuloque tenuis demisit in armos
 Ensem fatiferum, caecamque in viscera movit
 Versavitque manum, vulnusque in vulnere fecit.
 Ecce ruunt vasto rabidi clamore bimembres,
- 495 Telaque in hunc omnes unum mittuntque feruntque.
 Tela retusa cadunt, manet inperfossus ab omni
 Inque cruentatus Caeneus Elateius ictu.
 Fecerat attonitos nova res. "heu dedecus ingens!"
 Monychus exclamat 'populus superamur ab uno,
- 500 Vixque viro. quamquam ille vir est, nos segnibus
 actis
 Quod fuit ille, sumus. quid membra inmania prosunt?
 Quid geminae vires, et quod fortissima rerum
 In nobis duplex natura animalia iunxit?
 Nec nos matre dea, nec nos Ixione natos

- 505 Esse reor ; qui tantus erat , Iunonis ut altae
 Spem caperet . nos semimari superamur ab hoste .
 Saxa trabesque super totosque involvite montes .
 Vivacemque animam missis elidite silvis !
 Silva premat fauces , et erit pro vulnere pondus .”
- 510 Dixit , et insani delectam viribus austri
 Forte trabem nactus , validum coniecit in hostem :
 Exemplumque fuit . parvoque in tempore nudus
 Arboris Othrys erat , nec habebat Pelios umbras .
 Obrutus inmani cumulo , sub pondere Caeneus
- 515 Aestuat arboreo congestaque robora duris
 Fert umeris . sed enim postquam super ora caputque
 Crevit onus , neque habet , quas ducat , spiritus
 auras , —
 [Deficit interdum ; modo se super aëra frustra
 Tollere conatur , iactasque evolvere silvas ;
- 520 Interdumque movet : veluti , quam cernimus , ecce
 Ardua si terrae quatiatur motibus Ide .]
 Exitus in dubio est — alii sub inania corpus
 Tartara detrusum silvarum mole ferebant :
 Abnuit Ampycides , medioque ex aggere fulvis
- 525 Vidit avem pennis liquidas exire sub auras , f. clxxxv .
 Quae mihi tunc primum , tunc est conspecta
 supremum .
 Hanc ibi lustrantem leni suâ castra volatu
 Mopsus et ingenti circum clangore sonantem
 Aspexit , pariterque animis oculisque secutus
- 530 “O salve ,” dixit ‘Lapitheae gloria gentis ,
 Maxime vir quondam , sed nunc avis unica , Caeneu !”
 Credita res auctore suo est . dolor addidit iram ,
 Oppressumque aegre tulimus tot ab hostibus unum :
 Nec prius abstitimus ferro exercere dolorem ,
- 535 Quam data pars leto , partem fuga noxque removit .”
 Haec inter Lapithas et semihomines Centauros
 Proelia , Tlepolemus , Pylio referente , dolorem
 Praeteriti Alcidae tacito non pertulit ore ,
 Atque ait : ‘Herculeae mirum est oblivia laudis

- 540 Acta tibi, senior. certe mihi saepe referre
 Nubigenas domitos a se pater ipse solebat.
 Tristis ad haec Pylus: 'quid me meminisse malorum
 Cogis et obductos annis rescindere luctus,
 Inque tuum genitorem odium offensasque fateri?
- 545 Ille quidem maiora fide, di! gessit, et orbem
 Implevit meritis, quod mallet posse negare.
 Sed neque Deiphobum nec Polydamanta nec ipsum
 Hectora laudamus. quis enim laudaverit hostem?
 Ille tuus genitor Messenia moenia quondam
- 550 Stravit, et inmeritas urbes Elinque Pylonque
 Diruit, inque meos ferrum flammamque penates
 Inpultit. utque alios taceam, quos ille peremit,
 Bis sex Nelidae fuimus, conspecta iuventus:
 Bis sex Herculeis ceciderunt, me minus uno,
- 555 Viribus. atque alios vinci potuisse ferendum est:
 Mira Periclymeni mors est. cui posse figuras
 Sumere quas vellet, rursusque reponere sumptas
 Neptunus dederat, Nelei sanguinis auctor.
 Hic ubi nequiquam est formas variatus in omnes,
- 560 Vertitur in faciem volucris, quae fulmina curvis *f. clxxvi*
 Ferre solet pedibus, divum gratissima regi.
 Viribus usus avis pennis rostroque redunco
 Hamatisque viri laniaverat unguibus ora.
 Tendit in hanc nimium certos Tirynthius arcus,
- 565 Atque inter nubes sublimia membra ferentem
 Pendentemque ferit, lateri qua subditur ala.
 Nec grave vulnus erat; sed rupti vulnere nervi
 Deficiunt, motumque negant viresque volandi.
 Decidit in terram, non concipientibus auras
- 570 Inferius pennis, et quae levis haeserat alae,
 Corporis affixi pressa est gravitate sagitta
 Perque latus summum iugulo est exacta sinistro.
 Num videor debere tui praeconia rebus
 Herculis, o Rhodiae ductor pulcherrime classis?
- 575 Nec tamen ulterius, quam fortia facta silendo
 Ulciscor fratres. solida est mihi gratia tecum.'

- Haec postquam dulci Neleius edidit ore,
 A sermone senis repetito munere Bacchi
 Surrexere toris; nox est data cetera somno.
- 580 At deus aequoreas qui cuspide temperat undas,
 In volucrem corpus nati Phaethontida versum
 Mente dolet patria; saevumque perosus Achillem
 Exercet memores plus quam civiliter iras.
 Iamque fere tracto duo per quinquennia bello
- 585 Talibus intonsum compellat Sminthea dictis:
 'O mihi de fratris longe gratissime natis,
 Irrita qui mecum posuisti moenia Troiae,
 Ecquid, ubi has iam iam casuras aspicias arces,
 Ingemis? aut ecquid tot defendentia muros
- 590 Milia caesa doles? ecquid, ne persequar omnes,
 Hectoris umbra subit circum sua Pergama tracti?
 Cum tamen ille ferox belloque cruentior ipso
 Vivit adhuc, operis nostri populator, Achilles.
 Det mihi se, faxo, triplici quid cuspide possim,
- 595 Sentiat. at quoniam concurrere comminus hosti
 Non datur, occulta necopinum perde sagitta?
 Annuit, atque animo pariter patruoque suoque
 Delius indulgens nebula velatus in agmen
 Pervenit Iliacum, mediaque in caede virorum
- 600 Rara per ignotos spargentem cernit Achivos
 Tela Parin: fassusque deum, 'quid spicula perdis
 Sanguine plebis?' ait. 'siqua est tibi cura tuorum,
 Vertere in Aeaciden, caesosque ulciscere fratres!
 Dixit, et ostendens sternentem Troica ferro
- 605 Corpora Peliden, arcus obvertit in illum,
 Certaue letifera direxit spicula dextra.
 Quod Priamus gaudere senex post Hectora posset,
 Hoc fuit. ille igitur tantorum victor, Achille,
 Vinceris a timido Graiae raptore maritae!
- 610 At si femineo fuerat tibi Marte cadendum,
 Thermodontiaca malles cecidisse bipenni.
 Iam timor ille Phrygum, decus et tutela Pelasgi
 Nominis, Aeacides, caput insuperabile bello;

- Arserat . armarat deus idem , idemque cremarat .
 615 *Iam cinis est ; et de tam magno restat Achille*
Nescio quid , parvam quod non bene compleat urnam .
At vivit totum quae gloria compleat orbem .
Haec illi mensura viro respondet et hac est
Par sibi Pelides , nec inania Tartara sentit .
 620 *Ipse etiam , ut , cuius fuerit , cognoscere possis ,*
Bella movet clipeus , deque armis arma feruntur .
Non ea Tydides , non audet Oileos Ajax ,
Non minor Atrides , non bello maior et aevo
Poscere , non alii . solis Telamone creato
 625 *Laërteque fuit tantae fiducia laudis .*
A se Tantalides onus invidiamque removit ,
Argolicosque duces mediis considerare castris
Iussit et arbitrium litis traiecit in omnes .

LIBER TERTIUS DECIMUS.

- Consedere duces et vulgi stante corona
 Surgit ad hos clipei dominus septemplicis Ajax ;
 Utque erat impatiens irae , Sigeia torvo
 Litora respexit classemque in litore vultu ,
 5 *Intendensque manus 'agimus , pro Iuppiter !' inquit*
'Ante rates causam , et mecum confertur Ulixes !
At non Hectoreis dubitavit cedere flammis ,
Quas ego sustinui , quas hac a classe fugavi .
Tutius est igitur fictis contendere verbis ,
 10 *Quam pugnare manu . sed nec mihi dicere promptum ,*
Nec facere est isti : quantumque ego Marte feroci
Inque acie valeo , tantum valet iste loquendo .
Nec memoranda tamen vobis mea facta , Pelasgi ,
Esse reor ; vidistis enim . sua narret Ulixes ,
 15 *Quae sine teste gerit , quorum nox conscia sola est .*
Praemia magna peti fateor : sed demit honorem
Aemulus : Aiaci non est tenuisse superbum ,

- Sit licet hoc ingens , quicquid speravit Ulixes .
 Iste tulit pretium iam nunc temptaminis huius ,
 20 Quo cum victus erit , mecum certasse feretur .
 Atque ego , si virtus in me dubitabilis esset ,
 Nobilitate potens essem ; Telamone creatus ,
 Moenia qui forti Troiana sub Hercule cepit ,
 Litoraue intravit Pagasea Colcha carina .
- 25 Aeacus huic pater est , qui iura silentibus illic
 Reddit , ubi Aeoliden saxum grave Sisyphon urguet .
 Aeacon agnoscit summus prolemque fatetur
 Iuppiter esse suam . sic ab Iove tertius Ajax .
 Nec tamen haec series in causam prosit , Achivi ,
- 30 Si mihi cum magno non est communis Achille .
 Frater erat ; fraterna peto . quid sanguine cretus
 Sisyphio , furtisque et fraude simillimus illi
 Inserit Aeacidis alienae nomina gentis ?
 An quod in arma prior nulloque sub indice veni ,
- 35 Arma neganda mihi ? potiorque videbitur ille ,
 Ultima qui cepit , detrectavitque furore
 Militiam ficto , donec sollertior isto
 Sed sibi inutilior timidi commenta retextit
 Naupliades animi , vitataque traxit in arma ?
- 40 Optima num sumat , quia sumere noluit ulla ?
 Nos inhonorati et donis patruelibus orbi ,
 Obtulimus quia nos ad prima pericula , simus ?
 Atque utinam aut verus furor ille , aut creditus esset ,
 Nec comes hic Phrygias umquam venisset ad arcus
- 45 Hortator scelerum ! non te , Poeantia proles ,
 Expositum Lemnos nostro cum crimine haberet :
 Qui nunc , ut memorent , silvestribus abditus antris
 Saxa moves gemitu , Laërtiadaeque precaris
 Quae meruit , quae , si di sunt , non vana precaris .
- 50 Et nunc ille eadem nobis iuratus in arma ,
 Heu ! pars una ducum , quo successore sagittae
 Herculis utuntur , fractus morboque fameque
 Velaturque aliturque avibus , volucresque petendo
 Debita Troianis exercet spicula fatis .

- 55 Ille tamen vivit, quia non comitavit Ulixen.
 Mallet et infelix Palamedes esse relictus,
 58 Quem male convicti nimium memor iste furoris
 Prodere rem Danaam finxit, fictumque probavit
 60 Crimen et ostendit, quod iam praefoderat, aurum.
 Ergo aut exilio vires subduxit Achivis,
 Aut nece. sic pugnat, sic est metuendus Ulixes.
 Qui licet eloquio fidum quoque Nestora vincat,
 Haud tamen efficiet, desertum ut Nestora crimen
 65 Esse rear nullum: qui cum imploraret Ulixen
 Vulnere tardus equi fessusque senilibus annis,
 Proditus a socio est. non haec mihi crimina fingi
 Scit bene Tydides, qui nomine saepe vocatum
 Corripuit, trepidoque fugam exprobravit amico.
 70 Aspiciunt oculis superi mortalia iustis:
 En eget auxilio, qui non tulit; utque reliquit,
 Sic linquendus erat: legem sibi dixerat ipse.
 Conclamat socios. adsum, videoque trementem
 Pallentemque metu et trepidantem morte futura.
 75 Opposui molem clipei texique iacentem,
 Servavique animam — minimum est hoc laudis —
 inertem.
 Si perstas certare, locum redeamus in illum:
 Redde hostem vulnusque tuum solitumque timorem,
 Post clipeumque late, et mecum contende sub illo.
 80 At postquam eripui, cui standi vulnera vires
 Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.
 Hector adest, secumque deos in proelia ducit:
 Quaque ruit, non tu tantum terreris, Ulixé,
 Sed fortes etiam: tantum trahit ille timoris.
 85 Hunc ego sanguineae successu caedis ovantem
 Eminus ingenti resupinum pondere fudi:
 Hunc ego poscentem, cum quo concurreret, unus
 Sustinui: sortemque meam vovistis, Achivi,
 Et vestrae valuere preces. si quaeritis huius
 90 Fortunam pugnae, non sum superatus ab illo.
 Ecce ferunt Troes ferrumque ignemque Iovemque

- Ora sono ; neque abest facundis gratia dictis.
 'Si mea cum vestris valuissent vota , Pelasgi,
 Non foret ambiguus tanti certaminis heres ,
 130 Tuque tuis armis , nos te poteremur , Achille.
 Quem quoniam non aequa mihi vobisque negarunt
 Fata ,' — manumque simul veluti lacrimantia tersit
 Lumina — 'quis magno melius succedat Achilli,
 Quam per quem magnus Danais successit Achilles ?
 135 Huic modo ne prosit , quod , uti est , hebes esse
 videtur ;
 Neve mihi noceat , quod vobis semper , Achivi,
 Profuit ingenium : meaque haec facundia , siqua est,
 Quae nunc pro domino , pro vobis saepe locuta est,
 Invidia careat , bona nec sua quisque recuset.
 140 Nam genus et proavos et quae non fecimus ipsi,
 Vix ea nostra voco . sed enim quia rettulit Aiax
 Esse Iovis pronepos , nostri quoque sanguinis auctor
 Iuppiter est , totidemque gradus distamus ab illo .
 Nam mihi Laërtes pater est , Arcesius illi,
 145 Iuppiter huic ; neque in his quisquam damnatus
 et exul .
 Est quoque per matrem Cyllenius addita nobis
 Altera nobilitas . deus est in utroque parente .
 Sed neque materno quod sum generosior ortu ,
 Nec mihi quod pater est fraterni sanguinis insons ,
 150 Proposita arma peto . meritis expendite causam ;
 Dummodo quod fratres Telamon Peleusque fuerunt
 Aiacis meritum non sit , nec sanguinis ordo ,
 Sed virtutis honor spoliis quaeratur in istis .
 Aut si proximitas primusque requiritur heres ,
 155 Est genitor Peleus , est Pyrrhus filius illi .
 Quis locus Aiaci ? Phthiam haec Scyrumve ferantur .
 Nec minus est isto Teucer patruelis Achilli .
 Num petit ille tamen , num si petat , auferat illa ?
 Ergo operum quoniam nudum certamen habetur ,
 160 Plura quidem feci , quam quae comprehendere dictis
 In promptu mihi sit . rerum tamen ordine ducar .

- Praescia venturi genetrix Nereia leti
 Dissimulat cultu natum . deceperat omnes ,
 In quibus Aiace , sumptae fallacia vestis .
 165 Arma ego femineis animum motura virilem
 Mercibus inserui . neque adhuc proiecerat heros
 Virgineos habitus , cum parmam hastamque tenenti
 "Nate dea , dixi 'tibi se peritura reservant
 Pergama . quid dubitas ingentem evertere Troiam ?"
 170 Iniecique manum , fortemque ad fortia misi .
 Ergo opera illius mea sunt . ego Telephon hasta
 Pugnans domui , victum orantemque refeci .
 Quod Thebae cecidere , meum est . me credite
Lesbon ,
 Me Tenedon Chrysenque et Cillan , Apollinis urbes ,
 175 Et Scyrum cepisse . mea concussa putate
 Procubuisse solo Lyrnesia moenia dextra .
 Utque alios taceam , qui saevum perdere posset
 Hectora , nempe dedi . per me iacet inclitus Hector .
 Illis haec armis , quibus est inventus Achilles ,
 180 Arma peto : vivo dederam , post fata reposco .
 Ut dolor unius Danaos pervenit ad omnes ,
 Aulidaque Euboicam compleverunt mille carinae ,
 Expectata diu , nulla aut contraria classi
 Flamina erant : duraeque iubent Agamemnona sortes
 185 Inmeritam saevae natam mactare Dianae .
 Denegat hoc genitor , divisque irascitur ipsis ,
 Atque in rege tamen pater est . ego mite parentis
 Ingenium verbis ad publica commoda verti .
 Nunc equidem fateor , fassoque ignoscat Atrides :
 190 Difficilem tenui sub iniquo iudice causam .
 Hunc tamen utilitas populi fraterque datique
 Summa movet sceptri , laudem ut cum sanguine penset .
 Mittor et ad matrem , quae non hortanda , sed astu
 Decipienda fuit . quo si Telamonius isset ,
 195 Orba suis essent etiam nunc lintea ventis .
 Mittor et Ilicas audax orator ad arces ,
 Visaque et intrata est altae mihi curia Troiae :

- Plenaque adhuc erat illa viris . interritus egi
 Quam mihi mandarat communis Graecia causam ,
 200 Accusoque Parin praedamque Helenamque reposco ,
 Et moveo Priamum Priamoque Antenora iunctum .
 At Paris et fratres et qui rapuere sub illo ,
 Vix tenuere manus — scis hoc , Menelaë ! —
nefandas :
- Primaque lux nostri tecum fuit illa pericli .
 205 Longa referre mora est quae consilioque manuque
 Utiliter feci spatiosi tempore belli .
 Post acies primas urbis se moenibus hostes
 Continuere diu , nec aperti copia Martis
 Ulla fuit : decimo demum pugnauimus anno .
- 210 Quid facis interea , qui nil , nisi proelia , nosti ?
 Quis tuus usus erat ? nam si mea facta requiris ,
 Hostibus insidior , fossas munimine cingo ,
 Consolor socios , ut longi taedia belli
 Mente ferant placida : doceo , quo simus alendi
- 215 Armandique modo ; mittor , quo postulat usus .
 Ecce Iovis monitu , deceptus imagine somni ,
 Rex iubet incepti curam dimittere belli .
 Ille potest auctore suam defendere vocem .
 Non sinat hoc Ajax , delendaque Pergama poscat ,
- 220 Quodque potest , pugnet . cur non remoratur ituros ?
 Cur non arma capit , dat , quod vaga turba sequatur ?
 Non erat hoc nimium numquam nisi magna loquenti .
 [Quid quod et ipse fugit ? vidi , puduitque videre ,
 Cum tu terga dares inhonestaque vela parares .
- 225 Nec mora , “quid facitis ? quae vos dementia’ dixi
 ‘Concitat , o socii , captam dimittere Troiam ?
 Quidve domum fertis decimo , nisi dedecus , anno ?”
 Talibus atque aliis , in quae dolor ipse disertum
 Fecerat , aversos profuga de classe reduxi .
- 230 Convocat Atrides socios terrore paventes :
 Nec Telamoniades etiam nunc hiscere quicquam
 Audet . at ausus erat reges incessere dictis
 Thersites , etiam per me haud impune , protervis .]

- Erigor, et trepidos cives exhortor in hostem,
 235 Amissamque mea virtutem voce repono.
 Tempore ab hoc, quodcumque potest fecisse videri
 Fortiter iste, meum est, qui dantem terga retraxi.
 Denique de Danais quis te laudatve petitve?
 At sua Tydides mecum communicat acta,
 240 Me probat et socio semper confidit Ulixē.
 Est aliquid, de tot Graiorum milibus unum
 A Diomede legi: nec me sors ire iubebat
 Sic tamen et spreto noctisque hostisque periclo
 Ausum eadem, quae nos, Phrygia de gente Dolona
 245 Interimo: non ante tamen, quam cuncta coegi
 Prodere, et edidici, quid perfida Troia pararet.
 Omnia cognoram, nec, quod specularer, habebam,
 Et iam promissa poteram cum laude reverti.
 Haud contentus eo petii tentoria Rhesi,
 250 Inque suis ipsum castris comitesque peremi:
 Atque ita captivo victor votisque potitus
 Ingredior curru laetos imitante triumphos.
 Cuius equos pretium pro nocte poposcerat hostis,
 Arma negate mihi, fueritque benignior Aiax!
 255 Quid Lycii referam Sarpedonis agmina ferro
 Devastata meo? cum multo sanguine fudi
 Coeranon Iphitiden et Alastoraque Chromiumque
 Alcandrumque Haliumque Noëmonaque Prytandinque,
 Exitioque dedi cum Chersidamante Thoona
 260 Et Charopem, fatisque inmitibus Ennomon actum,
 Quique minus celebres nostra sub moenibus urbis
 Procubuere manu. sunt et mihi vulnera, cives,
 Ipso pulchra loco: nec vanis credite verbis.
 Aspicate en! vestemque manu diduxit et 'haec sunt
 265 Pectora semper' ait 'vestris exercita rebus.
 At nil impendit per tot Telamonius annos
 Sanguinis in socios, et habet sine vulnere corpus.
 Quid tamen hoc refert, si se pro classe Pelasga
 Arma tulisse refert contra Troasque Iovemque?
 270 Confiteorque, tulit: neque enim benefacta maligne

Detractare meum est . sed ne communia solus
 Occupet , atque aliquem vobis quoque reddat honorem .
 Reppulit Actorides sub imagine tutus Achillis
 Troas ab arsuris cum defensore carinis .

- 275 Ausum etiam Hectoreis solum concurrere telis
 Se putat , oblitus regisque ducumque meique ,
 Nonus in officio , et praclatus munere sortis .
 Sed tamen eventus vestrae , fortissime , pugnae
 Quis fuit ? est Hector violatus vulnere nullo .
- 280 Me miserum , quanto cogor meminisse dolore
 Temporis illius , quo Graium murus , Achilles
 Procubuit ! nec me lacrimae luctusve timorve
 Tardarunt , quin corpus humo sublime referrem .
 His umeris , his , inquam , umeris ego corpus Achillis ,
- 285 Et simul arma tuli . quae nunc quoque ferre laboro .
 Sunt mihi , quae valeant in talia pondera , vires .
 Est animus certe vestros sensurus honores .
 Scilicet idcirco pro gnato caerulea mater
 Ambitiosa suo fuit , ut caelestia dona ,
- 290 Artis opus tantae , rudis et sine pectore miles
 Indueret ? neque enim clipei caelamina norit ,
 Oceanum et terras cumque alto sidera caelo ,
 Pleiadasque , Hyadasque , immunemque aequoris
Arcton ,
- Diversasque urbes , nitidumque Orionis ense .
- 295 Postulat , ut capiat , quae non intellegit , arma .
 Quid quod me duri fugientem munera belli
 Arguit incepto serum accessisse labori ,
 Nec se magnanimo maledicere sentit Achilli ?
 Si simulasse vocas crimen , simulavimus ambo .
- 300 Si mora pro culpa est , ego sum maturior illo .
 Me pia detinuit coniunx , pia mater Achillem ;
 Primaque sunt illis data tempora , cetera vobis .
 Haud timeo , si iam nequeo defendere , crimen
 Cum tanto commune viro . deprensus Ulixis
- 305 Ingenio tamen ille : at non Aiacis Ulixes .
 Neve in me stolidae convicia fundere linguae

- Admiremur eum, vobis quoque digna pudore
 Obicit. an falso Palameden crimine turpe
 Accusasse mihi, vobis damnasse decorum est?
 310 Sed neque Naupliades facinus defendere tantum
 Tamque pateus valuit, nec vos audistis in illo
 Crimina: vidistis, praestoque obiecta patebant.
 Nec Poeantiaden quod habet Vulcania Lemnos,
 Esse reus merui. factum defendite vestrum;
 315 Consensistis enim. nec me suasisse negabo,
 Ut se subtraheret bellique viaeque labori,
 Temptaretque feros requie lenire dolores.
 Paruit, et vivit. non haec sententia tantum
 Fida, sed et felix; cum sit satis, esse fidelem.
 320 Quem quoniam vates delenda ad Pergama poscunt,
 Ne mandate mihi: melius Telamonius ibit,
 Eloquioque virum morbis iraque furentem
 Molliet, aut aliqua producet callidus arte.
 Ante retro Simois fluet et sine frondibus Ide
 325 Stabit, et auxilium promittet Achaia Troiae,
 Quam, cessante meo pro vestris pectore rebus,
 Aiakis stolidi Danais sollertia prosit.
 Sis licet infestus sociis regique mihique,
 Dure Philoctete; licet exsecrere, meumque
 330 Devoveas sine fine caput, cupiasque dolenti
 Me tibi forte dari, nostrumque haurire cruorem:
 [Utque tui mihi, sic fiat tibi copia nostri.]
 Te tamen aggrediar, mecumque reducere nitar:
 Tamque tuis potiar, faveat Fortuna, sagittis,
 335 Quam sum Dardanio, quem cepi, vate potitus;
 Quam responsa deum Troianaque fata retexi;
 Quam rapui Phrygiae signum penetrale Minervae
 Hostibus e mediis. et se mihi comparat Ajax?
 Nempe capi Troiam prohibebant fata sine illo.
 340 Fortis ubi est Ajax? ubi sunt ingentia magni
 Verba viri? cur hic metuis? cur audet Ulixes
 Ire per excubias et se committere nocti,
 Perque feros enses non tantum moenia Troium,

- Verum etiam summas arces intrare suaque
 345 Eripere aede deam, raptamque adferre per hostes?
 Quae nisi fecissem, frustra Telamone creatus
 Gestasset laeva taurorum tergora septem.
 Illa nocte mihi Troiae victoria parta est:
 Pergama tunc vici, cum vinci posse coegi.
- 350 Desine Tydiden vultuque et murmure nobis
 Ostentare meum. pars est sua laudis in illo.
 Nec tu, cum socia clipeum pro classe tenebas,
 Solus eras. tibi turba comes, mihi contigit unus.
 Qui nisi pugnacem sciret sapiente minorem
- 355 Esse, nec indomitae deberi praemia dextrae,
 Ipse quoque haec peteret. peteret moderatior Ajax,
 Eurypylosque ferox, claroque Andraemone natus;
 Nec minus Idomeneus, patriaque creatus eadem
 Meriones; peteret maioris frater Atridae:
- 360 Quippe manu fortes nec sunt mihi Marte secundi,
 Consiliis cessere meis. tibi dextera bello
 Utilis; ingenium est, quod eget moderamine nostro.
 Tu vires sine mente geris: mihi cura futuri.
 Tu pugnare potes: pugnandi tempora mecum
- 365 Eligit Atrides. tu tantum corpore prodes,
 Nos animo. quantoque ratem qui temperat, anteit
 Remigis officium, quanto dux milite maior,
 Tantum ego te supero. nec non in corpore nostro
 Pectora sunt potiora manu; vigor omnis in illis.
- 370 At vos, o proceres, vigili date praemia vestro;
 Proque tot annorum cura, quibus anxius egi,
 Hunc titulum meritis pensandum reddite nostris.
 Iam labor in fine est, obstantia fata removi,
 Altaque posse capi faciendo Pergama, cepi.
- 375 Per spes nunc socias casuraque moenia Troum,
 Perque deos oro, quos hosti nuper ademi,
 Per siquid superest, quod sit sapienter agendum,
 Siquid adhuc audax ex praecipitique petendum est,
 [Si Troiae fatis aliquid restare putatis,]
- 380 Este mei memores! aut si mihi non datis arma,

Huic date !' et ostendit signum fatale Minervae.

Mota manus procerum est , et quid facundia posset ,
Re patuit ; fortisque viri tulit arma disertus .

Hectora qui solus , qui ferrum ignemque Iovemque
385 Sustinuit totiens , unam non sustinet iram :
Invictumque virum vincit dolor . arripit ensem ,
Et 'meus hic certe est . an et hunc sibi poscit

Ulixes ?

Hoc' ait 'utendum est in me mihi . quique cruore
Saepe Phrygum maduit , domini nunc caede madebit ,
390 Ne quisquam Aiace[m] possit superare nisi Ajax .'

Dixit , et in pectus tum demum vulnera passum
Qua patuit ferrum , letalem condidit ensem .

Nec valere manus infixum educere telum :

Expulit ipse cruor ; rubefactaque sanguine tellus
395 Purpureum viridi genuit de caespite florem , f. clxxvii.
Qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus .

Littera communis mediis pueroque viroque
Inscripta est foliis , haec nominis , illa querellae .

Victor ad Hypsipylos patriam clarique Thoantis
400 Et veterum terras infames caede virorum
Vela dat , ut referat Tiryntia tela , sagittas .
Quae postquam ad Graios , domino comitante , revexit ,
Inposita est sero tandem manus ultima bello .

[Troia simul Priamusque cadunt : Priameia coniunx

405 Perdedit infelix hominis post omnia formam ,
Externasque novo latratu terruit auras ,
Longus in angustum qua clauditur Hellespontus .]

Ilion ardebat , neque adhuc consederat ignis ,
[Exiguumque senis Priami Iovis ara cruorem

410 Conbiberat . tractata comis antistita Phoebi
Non profecturas tendebat ad aethera palmas .
Dardanidas matres patriorum signa deorum ,
Dum licet , amplexas , succensaque templa tenentes
Invidiosa trahunt victores praemia Grai .

415 Mittitur Astyanax illis de turribus , unde
Pugnantem pro se proavitaque regna tuentem

- Saepe videre patrem monstratum a matre solebat.]
 Iamque viam suadet boreas, flatuque secundo
 Carbasa mota sonant; iubet uti navita ventis.
 420 'Troia, vale! rapimur' clamant, dant oscula terrae
 Troades, et patriae fumantia tecta relinquunt.
 Ultima conscendit classem, miserabile visu,
 In mediis Hecuba est natorum inventa sepulchris:
 Prensantem tumulos atque ossibus oscula dantem
 425 Dulichiae traxere manus. tamen unius hausit,
 Inque sinu cineres secum tulit Hectoris haustos:
 Hectoris in tumulo canum de vertice crinem,
 Inferias inopes, crinem lacrimasque reliquit.
 Est, ubi Troia fuit, Phrygiae contraria tellus
 430 Bistoniis habitata viris. Polymestoris illic
 Regia dives erat, cui te commisit alendum
 Clam, Polydore, pater, Phrygiisque removit ab armis;
 Consilium sapiens, sceleris nisi praemia magnas
 Adiecisset opes, animi irritamen avari.
 435 Ut cecidit fortuna Phrygum, capit impius ense
 Rex Thracum, iuguloque sui demisit alumni;
 Et tamquam tolli cum corpore crimina possent,
 Exanimem scopulo subiectas misit in undas.
 Litore Threicio classem religarat Atrides,
 440 Dum mare pacatum, dum ventus amicier esset.
 Hic subito, quantus cum viveret esse solebat,
 Exit humo late rupta, similisque minanti
 Temporis illius vultum referebat Achilles,
 Quo ferus iniusto petiit Agamemnona ferro:
 445 'Inmemores' que 'mei disceditis' inquit 'Achivi?
 Obrutaque est mecum virtutis gratia nostrae?
 Ne facite! utque meum non sit sine honore
 sepulchrum,
 Placet Achilleos mactata Polyxena manes.'
 Dixit: et, inmiti sociis parentibus umbrae,
 450 Rapta sinu matris, quam iam prope sola fovebat,
 Fortis et infelix et plus quam femina virgo
 Ducitur ad tumulum, diroque fit hostia busto.

- Quae memor ipsa sui, postquam crudelibus aris
 Admota est, sensitque sibi fera sacra parari,
 455 Utque Neoptolemum stantem ferrumque tenentem
 Inque suo vidit figentem lumina vultu,
 'Utere iandudum generoso sanguine!' dixit
 'Nulla mora est. quin tu iugulo vel pectore telum
 Conde meo!' iugulumque simul pectusque retexit.
 460 'Scilicet aut ulli servire Polyxena vellem?
 Aut per tale sacrum numen placabitis ullum?
 Mors tantum vellem matrem mea fallere posset.
 Mater obest, minuitque necis mihi gaudia: quamvis
 Non mea mors illi, verum sua vita tremenda est.
 465 Vos modo, ne Stygios adeam non libera manes,
 Este procul, si iusta peto, tactuque viriles
 Virgineo removete manus. acceptior illi,
 Quisquis is est, quem caede mea placare paratis,
 Liber erit sanguis. siquos tamen ultima nostri
 470 Verba movent oris, Priami vos filia regis,
 Non captiva rogat, genetrici corpus inemptum
 Reddite; neve auro redimat ius triste sepulchri,
 Sed lacrimis. tunc, cum poterat, redimebat et auro.'
 Dixerat. at populus lacrimas, quas illa tenebat,
 475 Non tenet. ipse etiam flens invitique sacerdos
 Praebita coniecto rupit praecordia ferro.
 Illa, super terram defecto poplite labens,
 Pertulit intrepidus ad fata novissima vultus.
 Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas,
 480 Cum caderet, castique decus servare pudoris.
 Troades excipiunt, deploratosque recensent
 Priamidas, et quod dederit domus una cruoris;
 Teque gemunt, virgo, teque, o modo regia coniunx,
 Regia dicta parens, Asiae florentis imago,
 485 Nunc etiam praedae mala sors, quam victor Ulixes
 Esse suam nollet, nisi quod tamen Hectora partu
 Edideras. dominum matri vix repperit Hector.
 Quae corpus complexa animae tam fortis inane,
 Quas totiens patriae dederat, natisque, viroque,

- 490 Huic quoque dat lacrimas . lacrimas in vulnera fundit,
 Osculaque ore tegit , consuetaque pectora plangit,
 Canitiemque suam concreto in sanguine verrens
 Plura quidem , sed et haec laniato pectore dixit:
 'Nata , tuae — quid enim superest ? — dolor
ultime matri,
- 495 Nata , iaces ; videoque tuum , mea vulnera , vulnus .
 En , ne perdiderim quemquam sine caede meorum ,
 Tu quoque vulnus habes . at te , quia femina , rebar
 A ferro tutam . cecidisti et femina ferro :
 Totque tuos idem fratres , te perdidit idem ,
- 500 Exitium Troiae nostrique orbator , Achilles .
 At postquam cecidit Paridis Phoebique sagittis ,
 Nunc certe , dixi , non est metuendus Achilles .
 Nunc quoque mi metuendus erat . cinis ipse sepulti
 In genus hoc saevit : tumulo quoque sensimus hostem :
- 505 Aeacidiae secunda fui . iacet Ilion ingens ,
 Eventuque gravi finita est publica clades ,
 Sed finita tamen : soli mihi Pergama restant ,
 In cursuque meus dolor est . modo maxima rerum ,
 Tot generis natisque potens nuribusque viroque ,
- 510 Nunc trahor exul , inops , tumultis avulsa meorum ,
 Penelopae munus . quae me data pensa trahentem
 Matribus ostendens Ithacis "haec Hectoris illa est
 Clara parens , haec est" dicet "Priameia coniunx" .
 Postque tot amissos tu nunc , quae sola levabas
- 515 Maternos luctus , hostilia busta piasti .
 Inferias hosti peperit . quo ferrea resto ?
 Quidve moror ? quo me servas , annosa senectus ?
 Quo , di crudeles , nisi quo nova funera cernam ,
 Vivacem differtis anum ? quis posse putaret
- 520 Felicem Priamum post diruta Pergama dici ?
 Felix morte sua est . nec te , mea nata , peremptam
 Aspicit , et vitam pariter regnumque reliquit .
 At , puto , funeribus dotabere , regia virgo ,
 Condeturque tuum monumentis corpus avitis .
- 525 Non haec est fortuna domus . tibi munera matris

- Contingent fletus peregrinaeque haustus harenae.
 Omnia perdidimus : superest , cur vivere tempus
 In breve sustineam , proles gratissima matri,
 Nunc solus , quondam minimus de stirpe virili,
 530 Ilas datus Ismario regi Polydorus in oras .
 Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
 Abluere et sparsos inmiti sanguine vultus ?
 Dixit , et ad litus passu processit anili,
 Albentes lacerata comas . 'date , Troades , urnam'
 535 Dixerat infelix , liquidas hauriret ut undas :
 Aspicit eiectum Polydori in litore corpus ,
 Factaque Threïciis ingentia vulnera telis .
 Troades exclamant . obmutuit illa dolore ,
 Et pariter voces lacrimasque introrsus obortas
 540 Devorat ipse dolor : duroque simillima saxo
 Torpet , et adversa figit modo lumina terra ,
 Interdum torvos sustollit ad aethera vultus ,
 Nunc positi spectat vultum , nunc vulnera nati ,
 Vulnera praecipue ; seque armat et instruit ira .
 545 Qua simul exarsit , tamquam regina maneret ,
 Ulcisci statuit poenaeque in imagine tota est .
 Utque furit catulo lactente orbata leaena ,
 Signaque nacta pedum sequitur , quem non videt ,
hostem ,
 [Sic Hecuba , postquam cum luctu miscuit iram ,
 550 Non oblita animorum , annorum oblita suorum ,]
 Vadit ad artificem dirae , Polymestora , caedis ,
 Colloquiumque petit : nam se monstrare relictum
 Velle latens illi , quod nato redderet , aurum .
 Credit Odrysus , praedaeque assuetus amore
 555 In secreta venit . tum blando callidus ore
 'Tolle moras , Hecuba , et' dixit 'da munera nato .
 Omne fore illius quod das , quod et ante dedisti ,
 Per superos iuro .' spectat truculenta loquentem
 Falsaque iurantem , tumidaque exaestuat ira ,
 560 Atque ita correpto captivarum agmina matrum
 Invocat , et digitos in perfida lumina condit ,

Expilatque genis oculos, — facit ira valentem —
 Inmergitque manus, foedataque sanguine sonti
 Non lumen, — neque enim superest — loca
 luninis haurit.

565 Clade sui Thracum gens irritata tyranni
 Troada telorum lapidumque incessere iactu
 Coepit. at haec missum rauco cum murmure saxum
 Morsibus insequitur, rictuque in verba parato f. clxxviii.
 Latravit, conata loqui. locus extat, et ex re

570 Nomen habet; veterumque diu memor illa malorum
 Tum quoque Sithonios ululavit maesta per agros.
 Illius Troasque suos hostesque Pelasgos,
 Illius fortuna deos quoque moverat omnes;
 Sic omnes, ut et ipsa Iovis coniunxque sororque

575 Eventus Hecubam meruisse negaverit illos.

Non vacat Aurorae, quamquam isdem faverat armis,
 Cladibus et casu Troiaeque Hecubaeque moveri.

Cura deam propior luctusque domesticus angit
 Memnonis amissi, Phrygiis quem lutea campis

580 Vidit Achillea pereuntem cuspide mater;
 Vidit, et ille color, quo matutina rubescunt
 Tempora, palluerat, latuitque in nubibus aether
 At non inpositos supremis ignibus artus
 Sustinuit spectare parens, sed crine soluto,

585 Sicut erat, magni genibus procumbere non est
 Dedignata Iovis, lacrimisque has addere voces:
 'Omnibus inferior, quas sustinet aureus aether, —
 Nam mihi sunt totum rarissima templa per orbem —
 Diva tamen venio: non ut delubra diesque

590 Des mihi sacrificos caliturasque ignibus aras.
 Si tamen aspicias, quantum tibi femina praestem
 Tum cum luce nova noctis confinia servo,
 Praemia danda putes. sed non ea cura neque hic est
 Nunc status Aurorae, meritos ut poscat honores.

595 Memnonis orba mei venio, qui fortia frustra
 Pro patruo tulit arma suo, primisque sub annis
 Occidit a forti — sic vos voluistis — Achille.

- Da , precor , huic aliquem , solacia mortis , honorem ,
 Summe deum rector , maternaque vulnera leni .⁹
- 600 Iuppiter annuerat , cum Memnonis arduus alto
 Corruit igne rogos , nigrique volumina fumi
 Infecere diem , veluti cum flumina natas
 Exhalant nebulas , nec sol admittitur infra .
 Atra favilla volat , glomerataque corpus in unum
- 605 Densetur , faciemque capit , sumitque calorem
 Atque animam ex igni ; levitas sua praebuit alas :
 Et primo similis volucris , mox vera volucris *f. clxxix.*
 Insonuit pennis ; pariter sonuere sorores
 Innumerae , quibus est eadem natalis origo .
- 610 Terque rogam lustrant , et consonus exit in auras
 Ter clangor : quarto seducunt castra volatu :
 Tum duo diversa populi de parte feroces
 Bella gerunt , rostrisque et aduncis unguibus iras
 Exercent , alasque adversaque pectora lassant ;
- 615 Inferiaeque cadunt cineri cognata sepulto
 Corpora , seque viro forti meminere creatas .
 Praepetibus subitis nomen facit auctor . ab illo
 Memnonides dictae , cum sol duodena peregit
 Signa , parentali moriturae luce rebellant .
- 620 Ergo aliis latrasse Dymantida flebile visum ;
 Luctibus est Aurora suis intenta , piasque
 Nunc quoque dat lacrimas et toto rorat in orbe .
 Non tamen eversam Troiae cum moenibus esse
 Spem quoque fata sinunt . *sacra et , ^{patrem} sacra altera ,*
- 625 Fert umeris , venerabile onus , Cythereus heros .
 De tantis opibus praedam pius eligit illam
 Ascaniumque suum , profugaque per aequora classe
 Fertur ab Antandro , scelerataque limina Thracum
 Et Polydoreo manantem sanguine terram
- 630 Linquit , et utilibus ventis aestuque secundo
 Intrat Apollineam sociis comitantibus urbem .
 Hunc Anius , quo rege fides , antistite Phoebus
 Rite colebatur , temploque domoque recepit ;

- Urbemque ostendit delubraque nota duasque
 635 Latona quondam stirpes pariente retentas.
 Ture dato flammis vinoque in tura profuso
 Caesarumque boum fibris de more crematis
 Regia tecta petunt, positisque tapetibus altis
 Munera cum liquido capiunt Cerealia Baccho.
 640 Tum pius Anchises: 'o Phoebi lecte sacerdos,
 Fallor, an et natum, cum primum haec moenia vidi,
 Bisque duas natas, quantum reminiscor, habebas?'
 Huic Anius niveis circumdata tempora vittis
 Concutiens et tristis ait: 'non falleris, heros
 645 Maxime: vidisti natorum quinque parentem,
 Quem nunc — tanta homines rerum inconstantia
 versat —
 Paene vides orbem. quod enim mihi filius absens
 Auxilium, quem dicta suo de nomine tellus
 Andros habet pro patre, locumque et regna tenentem?
 650 Delius augurium dedit huic. dedit altera Liber
 Femineae stirpi voto maiora fideque
 Munera. nam tactu natarum cuncta mearum
 In segetem, laticemque meri, bacamque Minervae
 Transformabantur, divesque erat usus in illis.
 655 Hoc ubi cognovit Troiae populator Atrides,
 Ne non ex aliqua vestram sensisse procellam
 Nos quoque parte putes, armorum viribus usus
 Abstrahit invitas gremio genitoris, alantque,
 Imperat Argolicam caelesti munere classem.
 660 Effugiunt quo quaeque potest: Euboea duabus,
 Et totidem natis Andros fraterna petita est.
 Miles adest et, ni dedantur, bella minatur.
 Victa metu pietas consortia pectora poenae
 Dedidit. et timido possis ignoscere fratri.
 665 Non hic Aeneas, non, qui defenderet Andron,
 Hector erat, per quem decimum durastis in annum.
 Iamque parabantur captivis vincla lacertis:
 Illae tollentes etiamnum libera caelo
 Bracchia "Bacche pater, fer opem!" dixere. tulitque

- 670 Muneris auctor opem : si miro perdere more
 Ferre vocatur opem . nec qua ratione figuram
 Perdiderint , potui scire aut nunc dicere possum .
 Summa mali nota est : pennas sumpsere , tuaeque
 Coniugis in volucres , niveas abiere columbas . f. clxxx.
- 675 Talibus atque aliis postquam convivia dictis
 Implentur , mensa somnum petiere remota .
 Cumque die surgunt , adeuntque oracula Phoebi :
 Qui petere antiquam matrem cognataque iussit
 Litora . prosequitur rex , et dat munus ituris ,
- 680 Anchisae sceptrum , chlamydem pharetramque nepoti ,
 Crateram Aeneae , quam quondam transtulit illi
 Hospes ab Aoniis Therses Ismenius oris .
 Miserat hanc illi Therses , fabricaverat Alcon
 Hyleus , et longo caelaverat argumento .
- 685 Urbs erat , et septem posses ostendere portas :
 Hae pro nomine erant , et quae foret illa , docebant .
 Ante urbem exequiae tumulique ignesque pyraeque
 Effusaeque comas et apertae pectora matres
 Significant luctum . nymphae quoque flere videntur ,
- 690 Siccatosque queri fontes : sine frondibus arbor
 Nuda riget : rodunt arentia saxa capellae .
 Ecce facit mediis natas Orione Thebis ,
 Hac , non femineum iugulo dare vulnus aperto ,
 Illac , demisso per inertia vulnere tela
- 695 Pro populo cecidisse suo pulchrisque per urbem
 Funeribus ferri celebrique in parte cremari ;
 Tum , de virginea geminos exire favilla , f. clxxxxi.
 Ne genus intereat , iuvenes , quos fama Coronas
 Nominat , et cineri materno ducere pompam .
- 700 Haec hactenus antiquo signis fulgentibus aere ,
 Summus inaurato crater erat asper acantho .
 Nec leviora datis Troiani dona remittunt ,
 Dantque sacerdoti custodem turis acerram ,
 Dant pateram claramque auro gemmisque coronam .
- 705 Inde recordati Teucros a sanguine Teucrici
 Ducere principium , Creten tenere : locique

Ferre diu nequiere Iovem, centumque relictis
 Urbibus Ausonios optant contingere portus.
 Saevit hiems, iactatque viros; Strophadumque

receptos

- 710 Pœrtubus infidis exterruit ales Aëlle.
 Et iam Dulichios portus Ithacamque Samonque
 Neritiasque domus, regnum fallacis Ulixis,
 Praeter erant vecti: certatam lite deorum
 Ambraciam, versique vident sub imagine saxum *f. clxxxii.*
- 715 Iudicis, Actiaco quae nunc ab Apolline nota est,
 Vocalemque sua terram Dodonida quereu,
 Chaoniosque sinus, ubi nati rege Molosso *f. clxxxiii.*
 Irrita subiectis fugere incendia pennis.
 Proxima Phaeacum felicibus obsita pomis
- 720 Rura petunt. Epiros ab his, regnataque vati
 Buthrotos Phrygio simulataque Troia tenetur.
 Inde futurorum certi, quae cuncta fideli
 Priamides Helenus monitu praedixerat, intrant
 Sicaniam. tribus haec excurrit in aequora pinnis,
- 725 E quibus imbriferos est versa Pachynos ad austros;
 Mollibus expositum zephyris Lilybaeon; at Arctos
 Aequoris expertes spectat boreamque Peloros.
 Hac subeunt Teucrici, et remis aestuque secundo
 Sub noctem potitur Zanclaea classis harena.
- 730 Scylla latus dextrum, laevum inrequieta Charybdis
 Infestant. vorat haec raptas revomitque carinas,
 Illa feris atram canibus succingitur alvum,
 Virginis ora gerens, et, si non omnia vates
 Ficta reliquerunt, aliquo quoque tempore virgo.
- 735 Hanc multi petiere proci: quibus illa repulsis
 Ad pelagi nymphas, pelagi gratissima nymphis,
 Ibat, et elusos iuvenum narrabat amores.
 Cui dum pectendos praebet Galatea capillos,
 Talibus alloquitur, repetens suspiria, dictis:
- 740 'Te tamen, o virgo, genus haud inmitem virorum
 Expetit; utque facis, potes his inpune negare.
 At mihi, cui pater est Nereus, quam caerulea Doris

- Enixa est, quae sum turba quoque tuta sororum,
 Non nisi per luctus licuit Cyclopis amorem
 745 Effugere' et lacrimae vocem impediere loquentis.
 Quas ubi marmoreo detersit pollice virgo,
 Et solata deam est, 'refer, o carissima,' dixit
 'Neve tui causam tege — sum tibi fida — doloris.'
 Nereis his contra resecuta Crataeide natam est:
 750 'Acis erat Fauno nymphaque Symaethide cretus,
 Magna quidem patrisque sui matrisque voluptas,
 Nostra tamen maior. nam me sibi iunxerat uni.
 Pulcher et octonis iterum natalibus actis
 Signarat dubia teneras lanugine malas.
 755 Hunc ego, me Cyclops nulla cum fine petebat:
 Nec, si quaesieris, odium Cyclopis, amorne
 Acidis in nobis fuerit praesentior, edam:
 Par utrumque fuit. pro, quanta potentia regni
 Est, Venus alma, tui! nempe ille inmitis et ipsis
 760 Horrendus silvis et visus ab hospite nullo
 Inpune, et magni cum dis contemptor Olympi,
 Quid sit amor, sentit, validaque cupidine captus
 Uritur, oblitus pecorum antrorumque suorum.
 Iamque tibi formae, iamque est tibi cura placendi
 765 Iam rigidos pectis rastris, Polypheme, capillos;
 Iam libet hirsutam tibi falce recidere barbam,
 Et spectare feros in aqua et componere vultus.
 Caedis amor feritasque sitisque immensa cruoris
 Cessant, et tutae veniuntque abeuntque carinae.
 770 Telemus interea Siculam delatus ad Aetnen,
 Telemus Eurymides, quem nulla fefellerat ales,
 Terribilem Polyphemem adit, "lumen" que, "quod
 unum
 Fronte geris media, rapiet tibi" dixit "Ulixes."
 Risit et "o vatum stolidissime, falleris," inquit
 775 'Altera iam rapuit.'" sic frustra vera monentem
 Spernit, et aut gradiens ingenti litora passu
 Degravat, aut fessus sub opaca revertitur antra.
 Prominet in pontum cuneatus acumine longo

- Collis ; utrumque latus circumfluit aequoris unda.
 780 Huc ferus ascendit Cyclops , mediusque resedit ;
 Lanigeræ pecudes nullo ducente secutæ .
 Cui postquam pinus , baculi quæ præbuit usum ,
 Ante pedes posita est , antennis apta ferendis ,
 Sumptaque harundinibus compacta est fistula centum ,
 785 Senserunt toti pastoria sibila montes ,
 Senserunt undæ . latitans ego rupe meique
 Acidis in gremio residens procul auribus hausi
 Talia dicta meis auditaque verba notavi :
 "Candidior folio nivei , Galatea , ligustri ,
 790 Floridior pratis , longa procerior alno ,
 Splendidior vitro , tenero lascivior hædo ,
 Levior assiduo detritis aequore conchis ,
 Solibus hibernis , æstivæ gratior umbra ,
 Nobilior forma ac platano conspectior alta ,
 795 Lucidior glacie , matura dulcior uva ,
 Mollior et cygni plumis et lacte coacto ,
 Et , si non fugias , riguo formosior horto :
 Saevior indomitis eadem Galatea iuvençis ,
 Durior annosa quercu , fallacior undis ,
 800 Lentior et salicis virgis et vitibus albis ,
 His immobilior scopulis , violentior amne ,
 Laudato pavone superbior , acrior igni ,
 Asperior tribulis , feta truculentior ursa ,
 Surdior aequoribus , calcato inimitior hydro ,
 805 Et , quod præcipue vellem tibi demere possem ,
 Non tantum cervo claris latratibus acto ,
 Verum etiam ventis volucrique fugacior aura !
 At bene si noris , pigeat fugisse , morasque
 Ipsa tuas damnes et me retinere labores .
 810 Sunt mihi , pars montis , vivo pendentia saxo
 Antra , quibus nec sol medio sentitur in aestu ,
 Nec sentitur hiems . sunt poma gravantia ramos ;
 Sunt auro similes longis in vitibus uvæ ,
 Sunt et purpureæ : tibi et has servamus et illas .
 815 Ipsa tuis manibus silvestri nata sub umbra

- Mollia fraga leges, ipsa autumnalia corna
 Prunaque, non solum nigro liventia suco,
 Verum etiam generosa novasque imitantia ceras.
 Nec tibi castaneae me coniuge, nec tibi deerunt
 820 Arbutei fetus. omnis tibi serviet arbor.
 Hoc pecus omne meum est. multae quoque
 vallibus errant,
 Multas silva tegit, multae stabulantur in antris.
 Nec, si forte roges, possim tibi dicere, quot sint.
 Pauperis est numerare pecus. de laudibus harum
 825 Nil mihi credideris: praesens potes ipsa videre,
 Ut vix circumeant distentum cruribus uber.
 Sunt, fetura minor, tepidis in ovilibus agni;
 Sunt quoque, par aetas, aliis in ovilibus haedi.
 Lac mihi semper adest niveum. pars inde bibenda
 830 Servatur, partem liquefacta coagula durant.
 Nec tibi deliciae faciles vulgataque tantum
 Munera contingent, dammae leporesque caperque,
 Parve columbarum, demptusve cacumine nidus:
 Inveni geminos, qui tecum ludere possint,
 835 Inter se similes, vix ut dignoscere possis,
 Villosae catulos in summis montibus ursae:
 Inveni et dixi "dominae servabimus istos."
 Iam modo caeruleo nitidum caput exime ponto,
 Iam, Galatea, veni, nec munera despice nostra.
 840 Certe ego me novi, liquidaeque in imagine vidi
 Nuper aquae; placuitque mihi mea forma videnti.
 Aspice, sim quantus. non est hoc corpore maior
 Iuppiter in caelo. nam vos narrare soletis
 Nescio quem regnare Iovem. coma plurima torvos
 845 Prominet in vultus, umerosque, ut lucus, obumbrat.
 Nec mea quod rigidis horrent densissima saetis
 Corpora, turpe puta. turpis sine frondibus arbor:
 848 Turpis equus, nisi colla iubae flaventia velent.
 850 Barba viros hirtaeque decent in corpore saetae.
 Unum est in media lumen mihi fronte, sed instar
 Ingentis clipei. quid? non haec omnia magno

Sol videt e caelo? Soli tamen unicus orbis.

Adde, quod in vestro genitor meus aequore regnat.

855 Hunc tibi do socerum. tantum miserere, precesque
Supplicis exaudi: tibi enim succumbimus uni.

Quique Iovem et caelum sperno et penetrabile fulmen,
Nerei, te vereor. tua fulmine saevior ira est.

Atque ego contemptus essem patientior huius,

860 Si fugeres omnes. sed cur Cyclope repulso
Acin amas, praefersque meis amplexibus Acin?

Ille tamen placeatque sibi, placeatque licebit,
Quod nollem, Galatea, tibi: modo copia detur!
Sentiet esse mihi tanto pro corpore vires.

865 Viscera viva traham, divulsaque membra per agros,
Perque tuas spargam — sic se tibi misceat! —
undas.

Uror enim, laesusque exaestuat acrius ignis,
Cumque suis videor translata viribus Aetnam
Pectore ferre meo. nec tu, Galatea, moveris.”

870 Talia nequiquam questus — nam cuncta videbam —
Surgit, et ut taurus vacca furibundus adempta,
Stare nequit, silvaeque et notis saltibus errat:
Cum ferus ignaros nec quicquam tale timentes
Me videt atque Acin, “video” que exclamat “et ista

875 Ultima sit, faciam, Veneris concordia vestrae.”
Tantaque vox, quantam Cyclops iratus habere
Debuit, illa fuit. clamore perhorruit Aetne.

Ast ego vicino pavefacta sub aequore mergor,
Terga fugae dederat conversa Symaethius heros:

880 “Affer opem, Galatea, precor, mihi! ferte parentes,
Dixerat “et vestris periturum admittite regnis.”

Insequitur Cyclops, partemque e monte revulsam
Mittit, et extremus quamvis pervenit ad illum,
Angulus is molis totum tamen obruit Acin.

885 At nos, quod solum fieri per fata licebat,
Fecimus, ut vires assumeret Acis avitas.
Puniceus de mole cruor manabat, et intra
Temporis exiguum rubor evanescere coepit,

Fitque color primo turbati fluminis imbre,
 890 Purgaturque mora . tum moles taetra dehiscit,
 Vivaque per rimas proceraque surgit harundo,
 Osque cavum saxi sonat exsultantibus undis:
 Miraque res , subito media tenuis extitit alvo
 Incinctus iuvenis flexis nova cornua cannis,
 895 Qui , nisi quod maior , quod toto caerulus ore,
 Acis erat . — sed sic quoque erat tamen Acis , in
 amnem f. clxxxiv.

Versus ; et antiquum tenuerunt flumina nomen .⁹

Desierat Galatea loqui ; coetuque soluto
 Discedunt , placidisque natant Nereïdes undis:
 900 Scylla redit . neque enim medio se credere ponto
 Audet , et aut bibula sine vestibus errat harena,
 Aut , ubi lassata est , seductos nacta recessus
 Gurgitis , inclusa sua membra refrigerat unda .
 Ecce freto stridens , alti novus incola ponti
 905 Nuper in Euboica versis Anthedone membris,
 Glaucus adest , visaeque cupidine virginis haeret,
 Et quaecumque putat fugientem posse morari,
 Verba refert . fugit illa tamen , veloxque timore
 Pervenit in summum positi prope litora montis .
 910 Ante fretum est ; ingens apicem collectus in unum
 Longus ab aequoribus convexus in aequora vertex .
 Constitit hic , et tuta loco , monstrumne , deusne
 Ille sit , ignorans , admiraturque colorem
 Caesariemque umeros subiectaque terga tegentem,
 915 Ultimaque excipiat quod tortilis inguina piscis .
 Sensit , et innitens , quae stabat proxima , moli,
 'Non ego prodigium nec sum fera belua , virgo ,
 Sed deus' inquit ' aquae : nec maius in aequora

Proteus

Ius habet et Triton Athamantiadesque Palaemon .
 920 Ante tamen mortalis eram , sed scilicet altis
 Deditus aequoribus ; iam tum exercebar in illis .
 Nam modo ducebam ducentia retia pisces ,
 Nunc in mole sedens moderabar harundine linum .

- 924 Sunt viridi prato confinia litora, quorum
 — Altera pars undis, pars altera funditur herbis,
 Quas neque cornigeræ morsu laesere iuvencae,
 Nec placidæ carpsistis oves hirtaevæ capellæ.
 Non apis inde tulit collectos femine flores,
 Non data sunt capiti genialia sarta, neque unquam
- 930 Falciferæ secuere manus. ego primus in illo
 Caespite consedi, dum lina madentia sicco,
 Utque recenserem, captivos ordine pisces
 Insuper exposui, quos aut in retia casus
 Aut sua credulitas in aduncos egerat hamos.
- 935 Res similis fictæ: sed quid mihi fingere prodest?
 Gramine contacto coepit mea præda moveri,
 Et mutare latus, terraque, ut in aequore, niti.
 Dumque moror mirorque simul, fugit omnis in undas
 Turba suas, dominumque novum litusque relinquunt.
- 940 Obstipui, dubitoque diu, causamque requiro,
 Num deus hoc aliquis, num sucus fecerit herbae.
 "Quæ tamen has' inquam 'vires habet herba?"
 manuque
- Pabula decerpsi, decerptaque dente momordi.
 Vix bene conbiberant ignotos guttura sucos,
- 945 Cum subito trepidare intus præcordia sensi,
 Alteriusque rapi naturæ pectus amore.
 Nec potui restare diu, "repetenda' que 'numquam
 Terra, vale!" dixi, corpusque sub aequora mersi.
 Di maris exceptum socio dignantur honore,
- 950 Utque mihi quaecumque feram mortalia, demant,
 Oceanum Tethynque rogant. ego lustror ab illis,
 Et purgante nefas noviens mihi carmine dicto
 Pectora fluminibus iubeor supponere centum.
 Nec mora, diversis lapsi de partibus amnes
- 955 Totaque vertuntur supra caput aequora nostrum.
 Hactenus acta tibi possum memoranda referre:
 Hactenus hæc memini. nec mens mea cetera sensit.
 Quæ postquam rediit, alium me corpore toto f. clxxxv.
 Ac fueram nuper, neque eundem mente recepi.

- 960 Hanc ego tum primum viridem ferrugine barbam
 Caesariemque meam, quam longa per aequora verro,
 Ingentesque umeros et caerulea brachia vidi
 Cruraque pinnigero curvata novissima pisce.
 Quid tamen haec species, quid dis placuisse marinis,
 965 Quid iuvat esse deum, si tu non tangeris istis?
 Talia dicentem, dicturum plura, reliquit
 — Scylla furens. furit ille, irritatusque repulsa
 Prodigiosa petit Titanidos atria Circes.

LIBER QUARTUS DECIMUS.

- Iamque Giganteis iniectam faucibus Aetnen
 Arvaque Cyclopum, quid rastra, quid usus aratri,
 Nescia, nec quicquam iunctis debentia bubus,
 Liquerat Euboicus tumidarum cultor aquarum;
 5 Liquerat et Zanclen adversaque moenia Rhégi
 Navifragumque fretum, gemino quod litore pressum
 Ausoniae Siculaeque tenet confinia terrae.
 Inde manu magna Tyrrhena per aequora lapsus
 Herbiferos adiit colles atque atria Glaucus
 10 Sole satae Circes, variarum plena ferarum.
 Quam simul aspexit, dicta acceptaque salute,
 'Diva, dei miserere, precor! nam sola levare
 Tu potes hunc,' dixit 'videar modo dignus, amorem.
 Quanta sit herbarum, Titani, potentia, nulli
 15 Quam mihi cognitius, qui sum mutatus ab illis.
 Neve mei non nota tibi sit causa furoris:
 Litore in Italico, Messenia moenia contra,
 Scylla mihi visa est. pudor est promissa precesque
 Blanditiasque meas contemptaque verba referre.
 20 At tu, sive aliquid regni est in carmine, carmen
 Ore move sacro: sive expugnacior herba est,
 Utere temptatis operosae viribus herbae.

- Nec medeare mihi sanesque haec vulnera, mando,
 Fineque nil opus est: partem ferat illa caloris.'
- 25 At Circe — neque enim flammis habet aptius ulla
 Talibus ingenium, seu causa est huius in ipsa,
 Seu Venus indicio facit hoc offensa paterno —
 Talia verba refert: 'melius sequerere volentem
 Optantemque eadem, parilique cupidine captam.
- 30 Dignus eras ultro, poteras certeque, rogari;
 Et, si spem dederis, mihi crede, rogaberis ultro.
 Neu dubites absitque tuae fiducia formae:
 En ego, cum dea sim, nitidi cum filia Solis,
 Carmine cum tantum, tantum quoque gramine possim,
- 35 Ut tua sim, voveo. spernentem sperne, sequenti
 Redde vices, unoque duas ulciscere facto.'
 Talia temptanti 'prius' inquit 'in aequore frondes'
 Glaucus 'et in summis nascentur montibus algae,
 Sospite quam Scylla nostri mutentur amores.'
- 40 Indignata dea est: et laedere quatenus ipsum
 Non poterat, nec vellet amans, irascitur illi,
 Quae sibi praelata est: Venerisque offensa repulsa,
 Protinus horrendis infamia pabula sucis
 Conterit et tritis Hecateia carmina miscet,
- 45 Caerulaque induitur velamina, perque ferarum
 Agmen adulantum media procedit ab aula,
 Oppositumque petens contra Zancleia saxa
 Rhegion, ingreditur ferventes aestibus undas,
 In quibus ut solida ponit vestigia terra,
- 50 Summaque decurrit pedibus super aquora siccis.
 Parvus erat gurges, curvos sinuatus in arcus,
 Grata quies Scyllae: quo se referebat ab aestu
 Et maris et caeli, medio cum plurimus orbe
 Sol erat et minimas a vertice fecerat umbras.
- 55 Hunc dea praevitiat, portentificisque venenis
 Inquinat: hic fusos latices radice nocenti
 Spargit, et obscurum verborum ambage novorum
 Ter noviens carmen magico demurmurat ore.
 Scylla venit: mediaque tenus descenderat alvo,

60 Cum sua foedari latrantibus inguina monstribus
 Aspicit. ac primo non credens corporis illas
 Esse sui partes, refugitque abigitque timetque
 Ora proterva canum: sed quos fugit, attrahit una,
 Et corpus quaerens femorum crurumque pedumque
 65 Cerbereos rictus pro partibus invenit illis: f. clxxxvi.
 Statque canum rabie, subiectaque terga ferarum
 Inguinibus truncis uteroque extante coerceset.

Flevit amans Glaucus, nimiumque hostiliter usae
 Viribus herbarum fugit conubia Circes.

70 Scylla loco mansit, cumque est data copia primum,
 In Circes odium sociis spoliavit Ulixen.

[Mox eadem Teucras fuerat mersura carinas,
 Ni prius in scopulum, qui nunc quoque saxeus extat,
 Transformata foret. scopulum quoque navita
 vitat.] f. clxxxvii.

75 Hanc ubi Troianae remis avidamque Charybdi
 Evicere rates, cum iam prope litus adessent
 Ausonium, Libycas vento referuntur ad oras.

Excipit Aenean illic animoque domoque,
 Non bene discidium Phrygii latura mariti,

80 Sidonis: inque pyra sacri sub imagine facta
 Incubuit ferro, deceptaque decipit omnes.

Rursus harenosae fugiens nova moenia terrae
 Ad sedemque Erycis fidumque relatus Acesten
 Sacrificat tumulumque sui genitoris honorat.

85 Quasque rates Iris Iunonia paene cremarat,
 Solvit, et Hippotadae regnum, terrasque calenti
 Sulpure fumantes Acheloiadumque relinquit

Sirenium scopulos: orbataque praeside pinus
 Inarimen Prochytenque legit, sterilique locatas

90 Colle Pithecasas, habitantium nomine dictas.

Quippe deum genitor fraudem et periuria quondam
 Cercopum exosus gentisque admissa dolosae
 In deformem viros animal mutavit, ut idem f. clxxxviii.

Dissimiles homini possent similesque videri;

95 Membraque contraxit, naresque a fronte resimas

Contudit, et rugis peraravit anilibus ora;
 Totaque velatos flaventi corpora villo
 Misit in has sedes. nec non prius abstulit usum
 Verborum et natae dira in periuria linguae:

100 Posse queri tantum rauco stridore reliquit.

Has ubi praeteriit et Parthenopeia dextra
 Moenia deseruit, [laeva de parte canori
 Aeolidae tumulum et] loca feta palustribus undis,
 Litora Cumarum, vivacisque antra Sibyllae

105 Intrat, et ad manes veniat per Averna paternos,
 Orat. at illa diu vultum tellure moratum

Erexit, tandemque deo furibunda recepto
 'Magna petis,' dixit 'vir factis maxime, cuius
 Dexterâ per ferrum, pietas spectata per ignes.

110 Pone tamen, Troiane, metum: potiere petitis,
 Elysiasque domos et regna novissima mundi
 Me duce cognosces simulacraque cara parentis.

Invia virtuti nulla est via.' dixit; et auro
 Fulgentem ramum silva Iunonis Avernae

115 Monstravit, iussitque suo divellere trunco.

Paruit Aeneas, et formidabilis Orci
 Vidit opes atavosque suos umbramque senilem
 Magnanimi Anchisae: didicit quoque iura locorum,
 Quaeque novis essent adeunda pericula bellis.

120 Inde ferens lassos adverso tramite passus,
 Cum duce Cumaea mollit sermone laborem.

Dumque iter horrendum per opaca crepuscula carpit,
 'Seu dea tu praesens, seu dis gratissima,' dixit
 'Numinis instar eris semper mihi; meque fatebor

125 Muneris esse tui, quae me loca mortis adire,
 Quae loca me visae voluisti evadere mortis.

Pro quibus aërias meritis evectus ad auras
 Tempa tibi statuam, tribuam tibi turis honorem.'
 Respicit hunc vates et suspiratibus haustis

130 'Nec dea sum,' dixit 'nec sacri turis honore
 Humanum dignare caput. neu nescius erres:
 Lux aeterna mihi carituraque fine dabatur,

Si mea virginitas Phoebō patuisset amanti.

Dum tamen hanc sperat, dum praecorrumpere donis

135 Me cupit, 'elige,' ait 'virgo Cumaea, quid optes:

Optatis potiere tuis.' ego pulveris hausti

Ostendens cumulum, quot haberet corpora pulvis,

Tot mihi natales contingere vana rogavi;

Excidit, ut peterem iuvenes quoque protinus annos.

140 Hos tamen ille mihi dabat aeternamque iuventam,

Si Venerem paterer. contempto munere Phoebi

Innuba permaneo. sed iam felicior aetas

Terga dedit, tremuloque gradu venit aegra senectus,

Quae patienda diu est. nam iam mihi saecula septem

145 Acta vides: superest, numeros ut pulveris aequem,

Ter centum messes, ter centum musta videre.

Tempus erit, cum de tanto me corpore parvam

Longa dies faciet, consumptaque membra senecta

Ad minimum redigentur onus. nec amata videbor

150 Nec placuisse deo. Phoebus quoque forsitan ipse

Vel non cognoscet, vel dilexisse negabit;

Usque adeo mutata ferar: nullique videnda, f. clxxxix.

Voce tamen noscar, vocem mihi fata relinquent.'

Talia convexum per iter memorante Sibylla

155 Sedibus Euboicam Stygiis emergit in urbem

Troius Aeneas. sacrisque ex more litatis

Litora adit nondum nutricis habentia nomen.

Hic quoque substiterat post taedia longa laborum

Neritius Macareus, comes experientis Ulixei.

160 Desertum quondam mediis, en, rupibus Aetnae

Noscit Achaemeniden, improvisoque repertum

Vivere miratus, 'qui te casusve deusve

Servat, Achaemenide? cur' inquit 'barbara Graium

Prora vehit? petitur vestra quae terra carina?'

165 Talia quaerenti, iam non hirsutus amictu,

Iam suus, et spinis conserto tegmine nullis,

Fatur Achaemenides: 'iterum Polyphemon et illos

Aspiciam fluidos humano sanguine rictus,

Hac mihi si potior domus est Ithaceque carina,

- 170 Si minus Aenean veneror genitore . nec unquam
 Esse satis potero , praestem licet omnia , gratus .
 Quod loquor et spiro caelumque et sidera solis
 Respicio , possimne ingratus et inmemor esse ?
 Ille dedit , quod non anima haec Cyclopis in ora
- 175 Venit ; et , ut iam nunc lumen vitale relinquam ,
 Ut tumulo aut certe non illa condar in alvo .
 Quid mihi tunc animi — nisi si timor abstulit omuem
 Sensum animumque — fuit , cum vos petere alta
 relictus
- Aequora conspexi ? volui inclamare , sed hosti
- 180 Prodere me timui . vestrae quoque clamor Ulixis
 Paene rati nocuit . vidi , cum monte revulso
 Inmanem scopulum medias permisit in undas ;
 Vidi iterum veluti tormenti viribus acta
 Vasta Giganteo iaculantem saxa lacerto ,
- 185 Et , ne deprimeret fluctus iactusve carinam ,
 Pertimui , iam me non esse oblitus in illa .
 Ut vero fuga vos ab acerba morte reduxit ,
 Ille quidem totam gemebundus obambulat Aetnam ,
 Praetemptatque manu silvas , et luminis orbis
- 190 Rupibus incursat , foedataque bracchia tabo
 In mare protendens gentem execratur Achivam ,
 Atque ait “o si quis referat mihi casus Ulixen ,
 Aut aliquem e sociis , in quem mea saeviat ira ,
 Viscera cuius edam , cuius viventia dextra
- 195 Membra mea laniem , cuius mihi sanguis inundet
 Guttur , et elisi trepident sub dentibus artus !
 Quam nullum aut leve sit damnum mihi lucis
 ademptae !”
- Haec et plura ferox . me luridus occupat horror
 Spectantem vultus etiamnum caede madentes
- 200 Crudelesque manus et inanem luminis orbem ,
 Membraque et humano concretam sanguine barbam .
 Mors erat ante oculos , minimum tamen illa malorum .
 Et iam prensurum , iam nunc mea viscera rebar
 In sua mersurum ; mentique haerebat imago

- 205 Temporis illius , quo vidi bina meorum
 Ter quater affligi sociorum corpora terrae.
 [Cum super ipse iacens hirsuti more leonis
 Visceraque et carnes cumque albis ossa medullis
 Semianimesque artus avidam condebat in alvum.
- 210 Me tremor invasit . stabam sine sanguine maestus :
 Mandentemque videns eiectantemque cruentas
 Ore dapes , et frusta mero glomerata vomentem .]
 Talia fingebam misero mihi fata parari .
 [Perque dies multos latitans , omnemque tremiscens
- 215 Ad strepitum , mortemque timens , cupidusque moriri ,
 Glande famem pellens et mixta frondibus herba ,
 Solus , inops , expes , leto poenaeque relictus ,]
 Hanc procul aspexi longo post tempore navem ,
 Oravique fugam gestu , ad litusque cucurri ,
- 220 Et movi : Graiumque ratis Troiana recepit .
 Tu quoque pande tuos , comitum gratissime , casus
 Et ducis et turbae , quae tecum est credita ponto .
 Aeolon ille refert Tusco regnare profundo ,
 Aeolon Hippotaden , cohibentem carcere ventos :
- 225 Quos bovis inclusos tergo , memorabile munus ,
 Dulichium sumpsisse ducem . flatuque secundo
 Lucibus isse novem et terram aspexisse petitam :
 Proxima post nonam cum sese aurora moveret ,
 Invidia socios praedaeque cupidine victos
- 230 Esse ratos aurum , dempsisse ligamina ventis ;
 Cum quibus isse retro , per quas modo venerat undas ,
 Aeolique ratem portus repetisse tyranni .
 ‘Inde Lami veterem Laestrygonis’ inquit ‘in urbem
 Venimus . Antiphates terra regnabat in illa .
- 235 Missus ad hunc ego sum , numero comitante duorum ;
 Vixque fuga quaesita salus comitique mihique ,
 Tertius e nobis Laestrygonis impia tinxit
 Ora cruore suo . fugientibus instat et agmen
 Concitat Antiphates . coeunt et saxa trabesque
- 240 Coniciunt , merguntque viros , merguntque carinas .
 Una tamen , quae nos ipsumque vehebat Ulixen ,

- Effugit . amissa sociorum parte dolentes
 Multaque conquesti terris allabimur illis,
 Quas procul hinc cernis . procul est , mihi crede ,
videnda
- 245 Insula , visa mihi : tuque , o iustissime Troum ,
 Nate dea , — neque enim finito Marte vocandus
 Hostis es , Aenea , — moneo , fuge litora Circes .
 Nos quoque Circaeo religata in litore pinu ,
 Antiphatae memores inmansuetique Cyclopis ,
- 250 Ire negabamus , sed tecta ignota subire
 Sorte sumus lecti ; sors me fidumque Politen
 Eurylochumque simul nimiumque Elpenora vino
 Bisque novem socios Circaea ad moenia misit .
 Quae simul attigimus , stetimusque in limine tecti ,
- 255 Mille lupi mixtaeque lupis ursaeque leaeque
 Occursu fecere metum . sed nulla timenda ,
 Nullaque erat nostro factura in corpore vulnus :
 Quin etiam blandas movere per aëra caudas ,
 Nostraque adulantes comitant vestigia , donec
- 260 Excipiunt famulae , perque atria marmore tecta
 Ad dominam ducunt . pulchro sedet illa recessu ,
 Sublimi solio , pallamque induta nitentem
 Insuper aurato circumvelatur amictu .
 Nereïdes nymphaeque simul , quae vellera motis
- 265 Nulla trahunt digitis nec fila sequentia ducunt :
 Gramina disponunt , sparsosque sine ordine flores
 Secernunt calathis variasque coloribus herbas .
 Ipsa quod hae faciunt opus , exigit ; ipsa , quis usus
 Quoque sit in folio , quae sit concordia mixtis ,
- 270 Novit et advertens pensas examinat herbas .
 Haec ubi nos vidit , dicta acceptaque salute ,
 Diffudit vultus et reddidit omina votis .
 Nec mora , misceri tosti iubet hordea grani
 Mellaque vimque meri cum lacte coagula passo ,
- 275 Quique sub hac lateant furtim dulcedine , sucos
 Adicit . accipimus sacra data pocula dextra .
 Quae simul arenti sitientes hausimus ore ,

- Ostendit iuvenale , gerens in vertice picum ,
 315 Aede sacra positum multisque insigne coronis .
 Quis foret , et quare sacra coleretur in aede ,
 Cur hanc ferret avem , quaerenti et scire volenti
 "Accipe , " ait "Macareu , dominaeque potentia quae sit ,
 Hinc quoque disce meae : tu dictis adice mentem .
- 320 Picus in Ausoniis , proles Saturnia , terris
 Rex fuit , utilium bello studiosus equorum .
 Forma viro , quam cernis , erat . licet ipse decorem
 Aspicias , fictaque probes ab imagine veram .
 Par animus formae ; nec adhuc spectasse per annos
 325 Quinquennem poterat Graia quater Elide pugnam .
 Ille suos dryadas Latiis in montibus ortas
 Verterat in vultus , illum fontana petebant
 Numina , naiades , quas Albula , quasque Numici ,
 Quas Anienis aquae , cursuque brevissimus Almo
 330 Narve tulit praeceps et opacae Farfarus undae ,
 Quaeque colunt Scythicae regnum nemorale Dianae
 Finitimosque lacus . spretis tamen omnibus unam
 Ille colit nymphen , quam quondam in colle Palati
 Dicitur innocuo peperisse Venilia Iano .
- 335 Haec ubi nubilibus primum maturuit annis ,
 Praeposito cunctis Laurenti tradita Pico est :
 Rara quidem facie , sed rarior arte canendi ,
 Unde Canens dicta est . silvas et saxa movere
 Et mulcere feras et flumina longa morari
 340 Ore suo , volucresque vagas retinere solebat .
 Quae dum feminea modulatur carmina voce ,
 Exierat tecto Laurentes Picus in agros ,
 Indigenas fixurus apros ; tergumque premebat
 Acris equi , laevaue hastilia bina ferebat ,
- 345 Poeniceam fulvo chlamydem contractus ab auro .
 Venerat in silvas et filia Solis easdem ,
 Utque novas legeret fecundis collibus herbas ,
 Nomine dicta suo Circaea reliquerat arva .
 Quae simul ac iuvenem , virgultis abdita , vidit ,
 350 Obstipuit . cecidere manu , quas legerat herbas :

- Flammaque per totas visa est errare medullas.
 Ut primum valido mentem collegit ab aestu,
 Quid cuperet, fassura fuit. ne posset adire,
 Cursus equi fecit circumfusisque satelles.
- 355 "Non" ait "effugies, vento rapiare licebit,
 Si modo me novi, si non evanuit omnis
 Herbarum virtus, nec me mea carmina fallunt."
 Dixit, et effigiem, nullo cum corpore, falsi
 Finxit apri, praeterque oculos transcurrere regis
- 360 lussit, et in densum trabibus nemus ire videri,
 Plurima qua silva est et equo loca pervia non sunt.
 Haud mora, continuo praedae petit inscius umbram
 Picus, equique celer spumantia terga relinquit,
 Spemque sequens vanam silva pedes errat in alta.
- 365 Concipit illa preces et verba venefica dicit
 Ignotosque deos ignoto carmine adorat,
 Quo solet et niveae vultum confundere Lunae
 Et patrio capiti bibulas subtexere nubes.
 Tum quoque cantato densetur carmine caelum
- 370 Et nebulas exhalat humus, caecisque vagantur
 Limitibus comites, et abest custodia regi.
 Nacta locum tempusque "per, o, tua lumina," dixit
 "Quae mea ceperunt, perque hanc, pulcherrime,
 formam,
 Quae facit, ut supplex tibi sim dea, consule nostris
- 375 Ignibus, et socerum, qui pervidet omnia, Solem
 Accipe, nec durus Titanida despice Circen."
 Dixerat. ille ferox ipsamque precesque repellit,
 Et "quaecumque es," ait "non sum tuus. altera
 captum
 Me tenet, et teneat per longum, comprecor, aevum.
- 380 Nec Venere externa socialia foedera laedam,
 Dum mihi Ianigenam servabunt fata Canentem."
 Saepe retemptatis precibus Titania frustra,
 "Non inpune feres, neque" ait "reddere Canenti!"
 [Laesaque quid faciat, quid amans, quid femina,
 disces

- 385 Rebus,' ait 'sed amans et laesa et femina Circe!"]
 Tum bis ad occasus, bis se convertit ad ortus,
 Ter iuvenem baculo tetigit, tria carmina dixit.
 Ille fugit, sed se solito velocius ipse
 Currere miratur. pennas in corpore vidit: f. *cxci.*
- 390 Seque novam subito Latiis accedere silvis
 Indignatus avem, duro fera robora rostro
 Figit, et iratus longis dat vulnera ramis.
 Purpureum chlamydis pennae traxere colorem;
 Fibula quod fuerat, vestemque momorderat aurum,
- 395 Pluma fit, et fulvo cervix praecingitur auro:
 Nec quicquam antiqui Pico nisi nomina restat.
 Interea comites, clamato saepe per agros
 Nequiquam Pico nullaque in parte reperto,
 Inveniunt Circen, — nam iam tenuaverat auras,
- 400 Passaque erat nebulas ventis ac sole recludi —
 Criminibusque premunt veris, regemque reposcunt,
 Vimque ferunt, saevisque parant incessere telis.
 illa nocens spargit virus sucosque veneni,
 Et Noctem Noctisque deos Ereboque Chaoque
- 405 Convocat et longis Hecaten ululatus orat:
 Exsiluere loco — dictu mirabile — silvae,
 Ingemuitque solum, vicinaque palluit arbor,
 Sparsaque sanguineis maduerunt pabula guttis,
 Et lapides visi mugitus edere raucos,
- 410 Et latrare canes et humus serpentibus atris
 Squalere et tenues animae volitare silentium.
 Attonitum monstris vulgus pavet: illa paventis
 Ora venenata tetigit mirantia virga,
 Cuius ab attactu variarum monstra ferarum f. *cxlii.*
- 415 In iuvenes veniunt. nulli sua mansit imago.
 Sparserat occiduus Tartessia litora Phocbus,
 Et frustra coniunx oculis animoque Canentis
 Expectatus erat. famuli populusque per omnes
 Discurrunt silvas atque obvia lumina portant.
- 420 Nec satis est nymphae flere et lacerare capillos
 Et dare plangorem: facit haec tamen omnia, seque

- Proripit ac Latios errat vesana per agros.
 Sex illam noctes, totidem redeuntia solis
 Lumina viderunt inopem somnique cibique
 425 Per iuga, per valles, qua fors ducebat, euntem.
 Ultimus aspexit Thybris luctuque viaque
 — Fessam et iam longa ponentem corpora ripa.
 Illic cum lacrimis ipso modulata dolore
 Verba sono tenui maerens fundebat; ut olim
 430 Carmina iam moriens canit exequialia cygnus.
 Luctibus extremum tenues liquefacta medullas
 Tabuit, inque leves paulatim evanuit auras. f. exciv.
 Fama tamen signata loco est, quem rite Canentem
 Nomine de nymphae veteres dixere Camenae.”
 435 Talia multa mihi longum narrata per annum
 Visaque sunt. resides et desuetudine tardi
 Rursus inire fretum, rursus dare vela iubemur:
 Ancipitesque vias et iter Titania vastum
 Dixerat et saevi restare pericula ponti.
 440 Pertimui, fateor: nactusque hoc litus, adhaesi.”
 Finierat Macareus. urnaque Aeneia nutrix
 Condita marmorea tumulo breve carmen habebat:
 ‘Hic me Caietam notae pietatis alumnus
 Ereptam Argolico quo debuit, igne cremavit.’
 445 Solvitur herboso religatus ab aggere funis,
 Et procul insidias infamataeque relinquunt
 Tecta deae, lucosque petunt, ubi nubilus umbra
 In mare cum flava prorumpit Thybris harena.
 Faunigenaeque domo potitur nataque Latini,
 450 Non sine Marte tamen. bellum cum gente feroci
 Suscipitur, pactaque furit pro coniuge Turnus.
 Concurrit Latio Tyrrhenia tota, diuque
 Ardua sollicitis victoria quaeritur armis.
 Auget uterque suas externo robore vires:
 455 Et multi Rutulos, multi Troiana tuentur
 Castra. neque Aeneas Euandri ad limina frustra,
 At Venulus frustra profugi Diomedis ad urbem
 Venerat. ille quidem sub Iapyge maxima Dauno

- Moenia condiderat, dotaliaque arva tenebat.
 460 Sed Venulus Turni postquam mandata peregit
 Auxiliumque petit, vires Aetolius heros
 Excusat; nec se aut soceri committere pugnae
 Velle sui populos, aut quos e gente suorum
 Armet, habere viros 'neve haec commenta putetis,
 465 Admonitu quamquam luctus renoventur amari,
 Perpetiar memorare tamen. postquam alta cremata est
 Iliion, et Danaas paverunt Pergama Diras,
 Naryciusque heros, a Virgine virgine rapta,
 Quam meruit poenam solus, digessit in omnes,
 470 Spargimur, et ventis inimica per aequora rapti
 Fulmina, noctem, imbres, iram caelique marisque
 Perpetimur Danaï, cumulumque Capharea cladis.
 Neve morer referens tristes ex ordine casus,
 Graecia tum potuit Priamo quoque flenda videri.
 475 Me tamen armiferae servatum cura Minervae
 Fluctibus eripuit. patriis sed rursus ab agris
 Pellor, et antiquo memores de vulnere poenas
 Exigit alma Venus; tantosque per alta labores
 Aequora sustinui, tantos terrestribus armis,
 480 Ut mihi felices sint illi saepe vocati,
 Quos communis hiems inportunusque Caphareus
 Mersit aquis, vellemque horum pars una fuissem.
 Ultima iam passi comites belloque fretoque
 Deficiunt finemque rogant erroris. at Acmon
 485 Fervidus ingenio, tum vero et cladibus asper,
 "Quid superest, quod iam patientia vestra recuset
 Ferre, viri?" dixit 'quid habet Cytherea, quod ultra,
 Velle puta, faciat? nam dum peiora timentur,
 Est locus in vulnus: sors autem ubi pessima rerum,
 490 Sub pedibus timor est, securaque summa malorum.
 Audiat ipsa, licet, et, quod facit, oderit omnes
 Sub Diomede viros, odium tamen illius omnes
 Spernimus; et magno stat magniloquentia nobis."
 Talibus irritans Venerem Pleuronius Acmon
 495 Instimulat verbis, veteremque resuscitat iram.

- Dicta placent paucis . numeri maioris amici
 Aemona corripimus . cui respondere volenti
 Vox pariter vocisque via est tenuata : comaeque f. cxcv.
 In plumas abeunt , plumis nova colla teguntur
 500 Pectoraque et tergum ; maiores bracchia pennas
 Accipiunt , cubitique leves sinuantur in alas ;
 Magna pedum digitos pars occupat : oraque cornu
 Indurata rigent , finemque in acumine ponunt .
 Hunc Lycus , hunc Idas et cum Rhexenore Nycteus ,
 505 Hunc miratur Abas : et dum mirantur , eandem
 Accipiunt faciem . numerusque ex agmine maior
 Subvolat , et remos plausis circumvolat alis .
 Si volucrum quae sit subitarum forma , requiris ,
 Ut non cygnorum , sic albis proxima cygnis .
 510 Vix equidem has sedes et Iapygis arida Dauni
 Arva gener teneo minima cum parte meorum .
 Hactenus Oenides . Venulus Calydonia regna
 Peucetiosque sinus Messapiaque arva relinquit .
 In quibus antra videt , quae multa nubila silva
 515 Et levibus cannis nutantia semicaper Pan
 Nunc tenet . at quodam tenuerunt tempore nymphae .
 Apulus has illa pastor regione fugatas
 Terruit , et primo subita formidine movit :
 Mox , ubi mens rediit et contempsere sequentem ,
 520 Ad numerum motis pedibus duxere choreas .
 Improbat has pastor , saltuque imitatus agresti
 Addidit obscenis convicia rustica dictis :
 Nec prius os tacuit , quam guttura condidit arbor .
 Arbor enim est : suco liceat cognoscere mores .
 525 Quippe notam linguae baxis oleaster amaris
 Exhibet : asperitas verborum cessit in illas . f. cxcvi .
 Hinc ubi legati rediere , negata ferentes
 Arma Aetola sibi , Rutuli sine viribus illis
 Bella instructa gerunt . multumque ab utraque cruoris
 530 Parte datur . fert ecce avidas in pinea Turnus
 Texta faces ; ignesque timent , quibus unda pepercit .
 Iamque picem et ceras alimentaque cetera flammae

- Mulciber urebat, perque altum ad carbasa malum
 Ibat, et incurvae fumabant transtra carinae:
- 535 Cum memor has pinus Idaeo vertice caesas
 Sancta deum genetrix tinnitibus aëra pulsi
 Aeris et inflati complevit murmure buxi,
 Perque leves domitis invecta leonibus auras
 'Irrita sacrilega iactas incendia dextra,
- 540 Turne!' ait 'eripiam: nec me patiente cremabit
 Ignis edax nemorum partes et membra meorum.'
 Intonuit dicente dea, tonitrumque secuti
 Cum saliente graves ceciderunt grandine nimbi,
 Aëraque et tumidum subitis concursibus aequor
- 545 Astraei turbant et eunt in proelia fratres.
 E quibus alma parens unius viribus usa,
 Stuppea praerupit Phrygiae retinacula classis,
 Fertque rates pronas, medioque sub aequore mergit.
 Robore mollito lignoque in corpora verso f. cxcvii.
- 550 [In capitem facies puppes mutantur aduncae,
 In digitos abeunt et crura natantia remi,
 Quodque sinus fuerat, latus est, mediisque carina
 Subdita navigiis spinae mutatur in usum,
 Lina comae molles, antennae bracchia fiunt;]
- 555 Caerulus, ut fuerat, color est; quasque ante timebant,
 Illas virgineis exercent lusibus undas
 Naides aequoreae. [durisque in montibus ortae
 Molle fretum celebrant, nec eas sua tangit origo.
 Non tamen oblitae, quam multa pericula saevo
- 560 Pertulerint pelago,] iactatis saepe carinis
 Subposuere manus, nisi siqua vehebat Achivos.
 [Cladis adhuc Phrygiae memores, odere Pelasgos:
 Neritiaeque ratis viderunt fragmina laetis
- 564 Vultibus, et laetae videre rigescere puppim.
- 566 Spes erat, in nymphas animata classe marinas
 Posse metu monstri Rutulum desistere bello.]
 Perstat, habetque deos pars utraque, quodque
 deorum est
 Instar, habent animos. nec iam dotalia regna,

- 570 Nec sceptrum soceri , nec te , Lavinia virgo ,
 Sed vicisse petunt , deponendique pudore
 Bella gerunt . tandemque Venus victricia nati
 Arma videt , Turnusque cadit : cadit Ardea , Turno
 Sospite dicta potens . quam postquam Dardanus ignis
- 575 Abstulit , et tepida latuerunt tecta favilla ,
 Congerie e media tum primum cognita praepes f. **cxviii** .
 Subvolat , et cineres plausis everberat alis .
 Et sonus et macies et pallor et omnia , captam
 Quae deceant urbem , nomen quoque mansit in illa
- 580 Urbis ; et ipsa suis deplangitur Ardea pennis .
 Iamque deos omnes ipsamque Aeneïa virtus
 Iunonem veteres finire coëgerat iras :
 Cum , bene fundatis opibus crescentis Iuli ,
 Tempestivus erat caelo Cythereïus heros .
- 585 Ambieratque Venus superos , colloque parentis
 Circumfusa sui 'numquam mihi' dixerat 'ullo
 Tempore dure pater , nunc sis mitissimus , opto :
 Aeneaeque meo , qui te de sanguine nostro
 Fecit avum , quamvis parvum des , optime , numen ,
- 590 Dummodo des aliquod . satis est inamabile regnum
 Aspexisse semel , Stygios semel isse per amnes .'
 Assensere dei ; nec coniunx regia vultus
 Inmotos tenuit , placatoque annuit ore .
 Tum pater 'estis' ait 'caelesti munere digni ,
- 595 Quaeque petis , pro quoque petis . cape , nata ,
 quod optas .'
 Fatus erat . gaudet , gratesque agit illa parenti :
 Perque leves auras iunctis invecta columbis
 Litus adit Laurens , ubi tectus harundine serpit
 In freta flumineis vicina Numicius undis .
- 600 Hunc iubet Aeneae quaecumque obnoxia morti ,
 Abluere et tacito deferre sub aequora cursu .
 [Corniger exsequitur Veneris mandata , suisque
 Quicquid in Aenea fuerat mortale , repurgat
 Et respersit aquis . pars optima restitit illi .]
- 605 Lustratum genetrix divino corpus odore f. **cxci** .

Unxit, et ambrosia cum dulci nectare mixta
 Contigit os, fecitque deum. quem turba Quirini
 Nuncupat Indigetem, temploque arisque recepit.

Inde sub Ascanii dicione binominis Alba

- 610 Resque Latina fuit. succedit Silvius illi:
 Quo satus antiquo tenuit repetita Latinus
 Nomina cum sceptro. clarus subit ecce Latinum
 Epytus ex illo. post hunc Capetusque Capysque,
 Sed Capys ante fuit. regnum Tiberinus ab illis
- 615 Cepit, et in Tusci demersus fluminis undis
 Nomina fecit aquae. de quo Remulusque feroxque
 Acrota sunt geniti. Remulus maturior annis
 Fulmineo periit, imitator fulminis, ictu.
 Fratre suo sceptrum moderatior Acrota forti
- 620 Tradit Aventino. qui, quo regnarat, eodem
 Monte iacet positus, tribuitque vocabula monti.
 Iamque Palatinae summam Proca gentis habebat.
 Rege sub hoc Pomona fuit, qua nulla Latinas
 Inter hamadryadas coluit sollertius hortos,
- 625 Nec fuit arborei studiosior altera fetus:
 Unde tenet nomen. non silvas illa nec amnes,
 Rus amat et ramos felicia poma ferentes.
 Nec iaculo gravis est, sed adunca dextera falce,
- 629 Qua modo luxuriam premit et spatiantia contra
 — Bracchia compescit, fissio modo cortice lignum
 Inscrit, et sucos alieno praestat alumno.
 Nec sentire sitim patitur, bibulaeque retunsas
 Radicis fibras labentibus irrigat undis.
 Illic amor, hoc studium. Veneris quoque nulla
 cupido est.
- 635 Vim tamen agrestum metuens pomaria claudit
 Intus, et accessus prohibet refugitque viriles.
 Quid non et Satyri, saltatibus apta iuventus,
 Fecere et pinu praecincti cornua Panes,
 Silvanusque, suis semper iuvenilior annis,
- 640 Quique deus fures vel falce, vel inguine terret,
 Ut poterentur ea? sed enim superabat amando

- Hos quoque Vertumnus . neque erat felicior illis
 O quotiens habitu duri messoris aristas
 Corbe tulit , verique fuit messoris imago !
- 645 Tempora saepe gerens faeno religata recenti
 Desectum poterat gramen versasse videri .
 Saepe manu stimulos rigida portabat , ut illum
 Iurares fessos modo disiunxisse iuencos .
 Falce data frondator erat vitisque putator :
- 650 Induerat scalas , lecturum poma putares .
 Miles erat gladio , piscator harundine sumpta .
 Denique per multas aditum sibi saepe figuras
 Repperit , ut caperet spectatae gaudia formae .
 Ille etiam picta redimitus tempora mitra ,
- 655 Innitens baculo , positis ad tempora canis ,
 Assimulavit anum , cultosque intravit in hortos ; f. oc.
 Pomaque mirata est . 'tanto' que 'potentior !' inquit ,
 Pluraque laudatae ac dedit oscula , qualia numquam
 Vera dedisset anus : glaebaque incurva resedit ,
- 660 Suspiciens pandos autumnii pondere ramos .
 Ulmus erat contra speciosa nitentibus uvis :
 Quam compta postquam pariter virtute probavit ,
 'At si staret' ait 'caelebs sine palmitate truncus ,
 Nil praeter frondes , quare peteretur , haberet .
- 665 Haec quoque , quae iuncta vitis requiescit in ulmo ,
 Si non nupta foret , terrae acclinata iaceret .
 Tu tamen exemplo non tangeris arboris huius ,
 Concubitusque fugis , nec te coniungere curas .
 Atque utinam velles ! Helene non pluribus esset
- 670 Sollicitata procis , nec quae Lapitheia movit
 Proelia , nec coniunx timidi , aut audacis Ulixis .
 Nunc quoque , cum fugias averserisque petentes ,
 Mille viri cupiunt et semideique deique
 Et quaecumque tenent Albanos numina montes .
- 675 Sed tu si sapias , si te bene iungere anumque
 Hanc audire voles , quae te plus omnibus illis ,
 Plus quam credis , amo , vulgares reice taedas ,
 Vertumnunumque tori socium tibi selige . pro quo

- Me quoque pignus habe . neque enim sibi notior
 ille est ,
 630 Quam mihi . nec toto passim vagus errat in orbe ,
 Nec loca magna colit , nec , uti pars magna procorum ,
 Quas modo vidit , amat . tu primus et ultimus illi
 Ardor eris , solique suos tibi devovet annos .
 Adde , quod est iuvenis , quod naturale decoris
 685 Munus habet , formasque apte fingetur in omnes ,
 Et quod erit iussus , iubeas licet omnia , fiet .
 Quid , quod amatis idem ? quod , quae tibi poma
 coluntur ,
 Primus habet , laetaque tenet tua munera dextra ?
 Sed neque iam fetus desiderat arbore demptos ,
 690 Nec , quas hortus alit , cum sucis mitibus herbas .
 Nec quicquam , nisi te . miserere ardentis , et ipsum
 Quod petit , ore meo praesentem crede precari :
 Ultioresque deos et pectora dura perosam
 Idalien memoremque time Rhamnusidis iram .
 695 Quoque magis timeas , — etenim mihi multa vetustas
 Scire dedit — referam tota notissima Cypro
 Facta , quibus flecti facile et mitescere possis .
 Viderat a veteris generosam sanguine Teucri
 Iphis Anaxareten , humili de stirpe creatus ;
 700 Viderat , et totis perceperat ossibus aestum .
 Luctatusque diu , postquam ratione furorem
 Vincere non potuit , supplex ad limina venit :
 Et modo nutrici miserum confessus amorem ,
 704 Ne sibi dura foret , per spes oravit alumnae ;
 708 Interdum madidas lacrimarum rore coronas
 Postibus intendit , posuitque in limine duro
 710 Molle latus , tristisque serae convicia fecit .
 Saevior illa freto surgente cadentibus Haedis ,
 Durior et ferro , quod Noricus excoquit ignis ,
 Et saxo , quod adhuc vivum radice tenetur ,
 Spernit , et irridet ; factisque inimitibus addit
 715 Verba superba ferox et spe quoque fraudat amantem .
 Non tulit impatiens longi tormenta doloris

- Iphis, et ante fores haec verba novissima dixit:
 "Vincis, Anaxarete, neque erunt tibi taedia tandem
 Ulla ferenda mei. laetos molire triumphos,
 720 Et Paeana voca, nitidaque incingere lauru.
 Vincis enim, moriorque libens. age, ferrea, gaude.
 Certe aliquid laudare mei cogeris amoris.
 [Quo tibi sim gratus; meritumque fatebere nostrum.]
 Non tamen ante tui curam excessisse memento,
 725 Quam vitam: geminaque simul mihi luce carendum.
 Nec tibi fama mei ventura est nuntia leti;
 Ipse ego, ne dubites, adero, praesensque videbor,
 Corpore ut exanimi crudelia lumina pascas.
 Si tamen, o superi, mortalia facta videtis,
 730 Este mei memores — nihil ultra lingua precari
 Sustinet — et longo facite ut narremur in aevo:
 Et, quae dempsistis vitae, date tempora famae."
 [Dixit. et ad postes ornatos saepe coronis
 Humentes oculos et pallida brachia tollens,]
 735 Cum foribus laquei religaret vincula summis,
 "Haec tibi sarta placent, crudelis et impia?" dixit,
 Inseruitque caput, sed tum quoque versus ad illam,
 Atque onus infelix elisa fauce pependit.
 Icta pedum motu [trepidantem et multa timentem
 740 Visa dedisse sonum] est, ad apertaue ianua factum
 Prodidit. exclamant famuli, frustraue levatum —
 Nam pater occiderat — referunt ad limina matris.
 Accipit illa sinu, complexaque frigida nati
 Membra sui postquam miserorum verba parentum
 745 Edidit, et matrum miserarum facta peregit,
 Funera ducebat mediam lacrimosa per urbem,
 Luridaque arsuro portabat membra feretro.
 Forte viae vicina domus, qua flebilis ibat
 Pompa, fuit; duraeque sonus plangoris ad aures
 750 Venit Anaxaretes, quam iam deus ultor agebat.
 Mota tamen, "videamus" ait "miserabile funus,"
 Et patulis iniit tectum sublime fenestris.
 Vixque bene inpositum lecto prospexerat Iphin,

- Deriguere oculi, calidusque e corpore sanguis
 755 Inducto pallore fugit; conataque retro f. cci.
 Ferre pedes, haesit; conata avertere vultus,
 Hoc quoque non potuit. paulatimque occupat artus
 Quod fuit in duro iam pridem pectore saxum.
 Neve ea ficta putes, dominae sub imagine signum
 760 Servat adhuc Salamis; Veneris quoque nomine
templum
 Prospicientis habet. quorum memor, o mea, lentos
 Pone, precor, fastus, et amanti iungere, nymphe.
 Sic tibi nec vernum nascentia frigus adurat
 Poma, nec excutiant rapidi florentia venti.
 765 Haec ubi nequiquam forma deus acta senili
 Edidit, in iuvenem rediit, et anifia demit
 Instrumenta sibi, talisque apparuit illi,
 Qualis ubi oppositas nitidissima solis imago
 Evicit nubes, nullaque obstante reluxit.
 770 Vimque parat: sed vi non est opus, inque figura
 Capta dei nymphe est, et mutua vulnera sensit.
 Proximus Ausonias iniusti miles Amuli
 Rexit opes: Numitorque senex amissa nepotum
 Munere regna capit: festisque Palilibus urbis
 775 Moenia conduntur. Tatusque patresque Sabini
 Bella gerunt, arcisque via Tarpeia reclusa
 Dignam animam poena congestis exiit armis.
 Inde sati Curibus tacitorum more luporum
 Ore premunt voces et corpora victa sopore
 780 Invadunt, portasque petunt, quas obice firmo
 Clauserat Iliades. unam tamen ipsa reclusit
 Nec strepitum verso Saturnia cardine fecit.
 Sola Venus portae cecidisse repagula sensit,
 Et clausura fuit, nisi quod rescindere numquam
 785 Dis licet acta deum. Iano loca iuncta tenebant
 Naides Ausoniae gelido rorantia fonte.
 Has rogat auxilium. nec nymphae iusta petentem
 Sustinuere deam, venasque et flumina fontis
 Elicuere sui. nondum tamen invia Iani

- 790 Ora patentis erant, neque iter praecluserat unda.
 Lurida subponunt secundo sulphura fonti,
 Incenduntque cavas fumante bitumine venas.
 Viribus his aliisque vapor penetravit ad ima
 Fontis; et Alpino modo quae certare rigori f. ccii
- 795 Audebatis aquae, non ceditis ignibus ipsis.
 Flammifera gemini fumant aspergine postes:
 Portaue, nequiquam rigidis promissa Sabinis,
 Fonte fuit praestructa novo, dum Martius arma
 Indueret miles. quae postquam Romulus ultro
- 800 Obtulit, et strata est tellus Romana Sabinis
 Corporibus, strata estque suis, generique cruorem
 Sanguine cum soceri permiscuit impius ensis,
 Pace tamen sisti bellum nec in ultima ferro
 Decertare placet, Tatiumque accedere regno.
- 805 Occiderat Tatius, populisque aequata duobus,
 Romule, iura dabas: posita cum casside Mavors
 Talibus affatur divumque hominumque parentem:
 'Tempus adest, genitor, quoniam fundamine magno
 Res Romana valet, nec praeside pendet ab uno,
- 810 Praemia quae promissa mihi dignoque nepoti,
 Solvere, et ablatum terris inponere caelo.
 Tu mihi concilio quondam praesente deorum —
 Nam memoro memorique animo pia verba notavi —
 "Unus erit, quem tu tolles in caerula caeli"
- 815 Dixisti. rata sit verborum summa tuorum.'
 Annuit omnipotens, et nubibus aëra caecis
 Occuluit, tonitruque et fulgure terruit orbem.
 Quae sibi promissae sensit rata signa rapinae,
 Innixusque hastae pressos temone cruento
- 820 Inpavidos conscendit equos Gradivus, et ictu
 Verberis increpuit, pronusque per aëra lapsus
 Constitit in summo nemorosi colle Palati:
 Reddentemque suo iam regia iura Quiriti
 Abstulit Iliaden. corpus mortale per auras f. cciii
- 825 Dilapsum tenues, ut lata plumbea funda
 Missa solet medio glans intabescere caelo.

Pulchra subit facies et pulvinaribus altis
Dignior, est qualis trabeati forma Quirini.

Flebat ut amissum coniunx: cum regia Iuno

830 Irin ad Hersiliam descendere limite curvo
Imperat, et viduae sua sic mandata referre:

‘O et de Latio, o et de gente Sabina
Praecipuum, matrona, decus, dignissima tanti
Ante fuisse viri, coniunx nunc esse Quirini,

835 Siste tuos fletus, et si tibi cura videndi
Coniugis est, duce me lucum pete, colle Quirini
Qui viret, et templum Romani regis obumbrat.’

[Paret, et in terram pictos delapsa per arcus,
Hersiliam iussis compellat vocibus Iris.]

840 Illa verecundo vix tollens lumina vultu
‘O dea, — namque mihi nec, quae sis, dicere

promptum est,
Et liquet esse deam — duc, o duc’ inquit ‘et offer
Coniugis ora mihi. quae si modo posse videre
Fata semel dederint, caelum accepisse fatebor.’

845 Nec mora, Romuleos cum virgine Thaumantea
Ingreditur colles. [ibi sidus ab aethere lapsum
Decidit in terras, a cuius lumine flagrans
Hersiliae crinis cum sidere cessit in auras. f. cciv.
Hanc manibus notis] Romanae conditor urbis

850 Excipit, et priscum pariter cum corpore nomen
Mutat, Horamque vocat, quae nunc dea iuncta
Quirino est

LIBER QUINTUS DECIMUS.

Quaeritur interea qui tantae pondera molis
Sustineat, tantoque queat succedere regi.
Destinat imperio clarum praenuntia veri
Fama Numam. non ille satis cognosse Sabinae
5 Gentis habet ritus: animo maiora capaci
Concipit, et, quae sit rerum natura, requirit.

- Huius amor curae , patria Curibusque relictis,
 Fecit , ut Herculei penetraret ad hospitis urbem .
 Graia quis Italicis auctor posuisset in oris
- 10 Moenia , quaerenti sic e senioribus unus
 Rettulit indigenis , veteris non inscius aevi:
 'Dives ab Oceano bubus Iove natus Hiberis
 Litora felici tenuisse Lacinia cursu
 Fertur , et armento teneras errante per herbas
- 15 Ipse domum magni nec inhospita tecta Crotonis
 Intrasse et requie longum relevasse laborem ;
 Atque ita discedens , 'aevo' dixisse 'nepotum
 Hic locus urbis erit .'' promissaque vera fuerunt .
 Nam fuit Argolico generatus Alemone quidam
- 20 Myscelos , illius dis acceptissimus aevi .
 Hunc super incumbens pressum gravitate soporis
 Claviger alloquitur : "patrias , age , desere sedes :
 I , pete diversi lapidosas Aesaris undas"
 Et , nisi paruerit , multa ac metuenda minatur .
- 25 Post ea discedunt pariter somnusque deusque :
 Surgit Aemonides tacitaque recentia mente
 Visa refert , pugnatque diu sententia secum .
 Numen abire iubet : prohibent discedere leges ,
 Poenaque mors posita est patriam mutare volenti
- 30 Candidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol ,
 Et caput extulerat densissima sidereum Nox :
 Visus adesse idem deus est eademque monere ,
 Et , nisi paruerit , plura et graviora minari .
 Pertimuit . patriumque simul transferre parabat
- 35 In sedes penetrale novas , fit murmur in urbe ,
 Spretarumque agitur legum reus . utque peracta est
 Causa prior , crimenque patet sine teste probatum ,
 Squalidus ad superos tollens reus ora manusque
 "O cui ius caeli bis sex fecere labores ,
- 40 Fer , precor' inquit 'opem ! nam tu mihi criminis
 auctor ."
- Mos erat antiquus niveis atrisque lapillis ,
 Illis damnare reos , illis absolvere culpa .

Tunc quoque sic lata est sententia tristis ; et omnis
 Calculus inमितem demittitur ater in urnam .

- 45 Quae simul effudit numerandos versa lapillos,
 Omnibus e nigro color est mutatus in album, t. ccv.
 Candidaque Herculeo sententia numine facta
 Solvit Alemoniden . grates agit ille parenti
 Amphitryoniadae, ventisque faventibus aequor
- 50 Navigat Ionium, Lacedaemoniumque Tarentum
 — Praeterit et Sybarin Sallentinumque Neretum
 Thurinosque sinus Crimisanque et Iapygis arva;
 Vixque pererratis, quae spectant litora, terris,
 Invenit Aesarei fatalia fluminis ora,
- 65 Nec procul hinc tumulum, sub quo sacrata Crotonis
 Ossa tegebat humus: iussaque ibi moenia terra
 Condidit, et nomen tumulati traxit in urbem.
 Talia constabat certa primordia fama
 Esse loci positaeque Italis in finibus urbis.
- 60 Vir fuit hic, ortu Samius; sed fugerat una
 Et Samon et dominos, odioque tyrannidis exul
 Sponte erat. isque, licet caeli regione remotos,
 Mente deos adiit et quae natura negabat
 Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit.
- 65 Cumque animo et vigili perspexerat omnia cura,
 In medium discenda dabat, coetusque silentum
 Dictaque mirantum magni primordia mundi
 Et rerum causas et, quid natura, docebat:
 Quid deus, unde nives, quae fulminis esset origo,
- 70 Iuppiter an venti discussa nube tonarent,
 Quid quateret terras, qua sidera lege mearent,
 Et quodcumque latet. primusque animalia mensis
 Arguit inponi: primus quum talibus ora
 Docta quidem solvit, sed non et credita, verbis:
- 75 'Parcite, mortales, dapibus temerare nefandis
 Corpora! sunt fruges, sunt deducentia ramos
 Pondere poma suo, tumidaeque in vitibus uvae;
 Sunt herbae dulces, sunt quae mitescere flamma
 Mollirique queant. nec vobis lacteus umor

- 80 Eripitur, nec mella thymi redolentia flore
 Prodiga divitias alimentaque mitia tellus
 Suggestit atque epulas sine caede et sanguine praebet.
 Carne ferae sedant ieiunia, nec tamen omnes.
 Quippe equus et pecudes armentaque gramine vivunt:
- 85 At quibus ingenium est inmansuetumque ferumque,
 Armeniaeque tigres iracundique leones,
 Cumque lupis ursi, dapibus cum sanguine gaudent.
 Heu quantum scelus est in viscera viscera condi,
 Congestoque avidum pinguescere corpore corpus,
- 90 Alteriusque animantem animantis vivere leto!
 Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
 Terra parit, nil te nisi tristia mandere saevo
 Vulnera dente iuvat, rictusque referre Cyclosum?
 Nec, nisi perdidideris alium, placare voracis
- 95 Et male morati poteris ieiunia ventris?
 At vetus illa aetas, cui fecimus aurea nomen,
 Fetibus arboreis et, quas humus educat, herbis
 Fortunata fuit, nec polluit ora cruore.
 Tunc et aves tutae movere per aëra pennas,
- 100 Et lepus inavidus mediis erravit in herbis,
 Nec sua credulitas piscem suspenderat hamo:
 Cuncta sine insidiis nullamque timentia fraudem
 Plenaque pacis erant. postquam non utilis auctor
 Victibus invidit, quisquis fuit ille, priorum,
- 105 Corporeasque dapes avidam demersit in alvum,
 Fecit iter sceleri. primaque e caede ferarum
 Incaluisse putem maculatum sanguine ferrum:
 Idque satis fuerat, nostrumque petentia letum
 Corpora missa neci salva pietate fatemur.
- 110 Sed quam danda neci, tam non epulanda fuerunt.
 Longius inde nefas abiit, et prima putatur
 Hostia sus meruisse necem, quia semina pando
 Eruerat rostro spemque interceperat anni.
 Vite caper morsa Bacchi mactatus ad aras
- 115 Dicitur ultoris. nocuit sua culpa duobus.
 Quid meruistis oves, placidum pecus, inque tuendos

- Natum homines , pleno quae fertis in ubere nectar ,
 Mollia quae nobis vestras velamina lanas
 Praebetis , vitaque magis quam morte iuvatis ?
 120 Quid meruere boves , animal sine fraude dolisque ,
 Innocuum , simplex , natum tolerare labores ?
 Immemor est , Deus nec frugum munere dignus ,
 Qui potuit curvi dempto modo pondere aratri
 Ruricolam mactare suum , qui trita labore
 125 Illa , quibus totiens durum renovaverat arvom ,
 Condiderat messes , percussit colla securi .
 Nec satis est , quod tale nefas committitur : ipsos
 Inscriptere deos sceleri , numenque supernum
 Caede laboriferi credunt gaudere iuvenci .
 130 Victima labe carens et praestantissima forma —
 Nam placuisse nocet — vittis praesignis et auro
 Sistitur ante aras , auditque ignara precantem ,
 Imponique suae videt inter cornua fronti
 Quas coluit , fruges , percussaque sanguine cultros
 135 Inficit in liquida praevisos forsitan unda .
 Protinus ereptas viventi pectore fibras
 Inspiciunt , mentesque deum scrutantur in illis .
 — Unde fames homini vetitorum tanta ? ciborum est
 Audetis vesci , genus o mortale ? quod , oro ,
 140 Ne facite , et monitis animos advertite nostris .
 Cumque boum dabitur caesorum membra palato ,
 Mandere vos vestros scite et sentite colonos .
 Et quoniam deus ora movet , sequar ora moventem
 Rite deum , Delphosque meos ipsumque recludam
 145 Aethera et augustae reserabo oracula mentis .
 Magna , nec ingeniis evestigata priorum ,
 Quaeque diu latuere , canam . iuvat ire per alta
 Astra ; iuvat terris et inertis sede relicta
 Nube vehi , validique umeris insistere Atlantis ,
 150 Palantesque homines passim ac rationis egentes
 Despectare procul , trepidosque obitumque timentes
 Sic exhortari , seriemque evolvere fati .
 O genus attonitum gelidae formidine mortis !

- Quid Styga, quid tenebras et nomina vana timetis,
 155 Materiem vatam, falsique pericula mundi?
 Corpora, sive rogos flamma, seu tabe vetustas
 Abstulerit, mala posse pati non ulla putetis.
 Morte carent animae; semperque priore relictas
 Sede novis domibus vivunt habitantque receptas.
- 160 Ipse ego — nam memini — Troiani tempore belli *t. cœvi.*
 Panthoides Euphorbus eram, cui pectore quondam
 Haesit in adverso gravis hasta minoris Atridae.
 Cognovi clipeum, laevae gestamina nostrae,
 Nuper Abanteis templo Iunonis in Argis.
- 165 Omnia mutantur, nihil interit. errat, et illinc
 Huc venit, hinc illuc, et quoslibet occupat artus
 Spiritus; eque feris humana in corpora transit,
 Inque feras noster, nec tempore deperit ullo.
 Utque novis facilis signatur cera figuris,
- 170 Nec manet ut fuerat, nec formas servat easdem,
 Sed tamen ipsa eadem est; animam sic semper eandem
 Esse, sed in varias doceo migrare figuras.
 Ergo — nec pietas sit victa cupidine ventris —
 Parcite, vaticinor, cognatas caede nefanda
- 175 Exturbare animas; nec sanguine sanguis alatur.
 Et quoniam magno feror aequore plenaque ventis
 Vela dedi: nihil est toto, quod perstet, in orbe.
 Cuncta fluunt, omnisque vagans formatur imago.
 Ipsa quoque assiduo labuntur tempora motu,
- 180 Non secus ac flumen. neque enim consistere flumen
 Nec levis hora potest: sed ut unda impellitur unda,
 Urgueturque eadem veniens urguetque priorem;
 Tempora sic fugiunt pariter, pariterque sequuntur,
 Et nova sunt semper. nam quod fuit ante,
 relictum est,
- 185 Fitque quod haud fuerat, momentaque cuncta
 novantur.
 Cernis et emensas in lucem tendere noctes,
 Et iubar hoc nitidum nigrae succedere nocti.
 Nec color est idem caelo, cum lassa quiete

- Cuncta iacent media, cumque albo Lucifer exit
 190 Clarus equo; rursusque alius, cum praevia lucis
 Tradendum Phoebō Pallantias inficit orbem.
 Ipse dei clipeus terra cum tollitur ima
 Mane rubet, terraque, rubet, cum conditur ima;
 Candidus in summo est, melior natura quod illic
 195 Aetheris est, terraeque procul contagia fugit.
 Nec par aut eadem nocturnae forma Dianae
 Esse potest umquam. semperque hodierna sequente,
 Si crescit, minor est; maior, si contrahit orbem.
 Quid? non in species succedere quattuor annum
 200 Aspicias, aetatis peragentem imitamina nostrae?
 Nam tener et lactens puerique simillimus aevo
 Vere novo est: tunc herba recens et roboris expers
 Turget, et insolida est, et spe delectat agrestes.
 Omnia tunc florent, florumque coloribus almus
 205 Ludit ager, neque adhuc virtus in frondibus ulla est.
 Transit in aestatem post ver robustior annus,
 Fitque valens iuvenis: neque enim robustior aetas
 Ulla, nec uberior, nec quae magis ardeat, ulla est.
 Excipit autumnus, posito fervore iuventae
 210 Maturus mitisque, inter iuvenemque senemque
 Temperie medius; sparsus quoque tempora canis.
 Inde senilis hiems tremulo venit horrida passu,
 Aut spoliata suos, aut, quos habet, alba capillos.
 Nostra quoque ipsorum semper requieque sine ulla
 215 Corpora vertuntur; nec quod fuimusve sumusve,
 Cras erimus. fuit illa dies, qua semina tantum
 Spesque hominum primae matris cubitavimus alvo.
 Artifices natura manus admovit, et angi
 Corpora visceribus distentae condita matris
 220 Noluit, eque domo vacuas emisit in auras.
 Editus in lucem iacuit sine viribus infans;
 Mox quadrupes ritumque tulit sua membra ferarum;
 Paulatimque tremens et nondum poplite firmo
 Constitit, adiutis aliquo conamine nervis;
 225 Inde valens veloxque fuit, spatiumque iuventae

Transit, et emeritis medii quoque temporis annis
Labitur occiduae per iter declive senectae.

Subruit haec aevi demoliturque prioris

Robora: fletque Milon senior, cum spectat inanes

230 Illos, qui fuerant solidorum mole tororum

Herculeis similes, fluidos pendere lacertos.

Flet quoque, ut in speculo rugas aspexit aniles,

Tyndaris, et secum, cur sit bis rapta, requirit.

Tempus edax rerum, tuque, invidiosa vetustas,

235 Omnia destruitis, vitiataque dentibus aevi

Paulatim lenta consumitis omnia morte.

Haec quoque non perstant, quae nos elementa vocamus:

Quasque vices peragant, — animos adhibete! —

docebo.

Quattuor aeternus genitalia corpora mundus

240 Continet. ex illis duo sunt onerosa, suoque

Pondere in inferius, tellus atque unda, feruntur;

Et totidem gravitate carent, nulloque premente

Alta petunt, aër atque aëre purior ignis.

Quae quamquam spatio distant, tamen omnia fiunt

245 Ex ipsis, et in ipsa cadunt: resolutaque tellus

In liquidas rarescit aquas, tenuatus in auras

Aëraque umor abit; dempto quoque pondere rursus

In superos aër tenuissimus emicat ignes.

Inde retro redeunt, idemque retexitur ordo.

250 Ignis enim densum spissatus in aëra transit,

Hinc in aquas; tellus glomerata cogitur unda.

Nec species sua cuique manet, rerumque novatrix

Ex aliis alias reparat natura figuras.

Nec perit in tanto quicquam, mihi credite, mundo,

255 Sed variat, faciemque novat. nascique vocatur

Incipere esse aliud, quam quod fuit ante; morique,

Desinere illud idem. cum sint huc forsitan illa,

Haec translata illuc, summa tamen omnia constant.

Nil equidem durare diu sub imagine eadem

260 Crediderim. sic ad ferrum venistis ab auro

Saecula: sic totiens versa est fortuna locorum.

- Vidi ego quod fuerat quondam solidissima tellus,
 Esse fretum : vidi factas ex aequore terras ;
 Et procul a pelago conchae iacere marinae,
 265 Et vetus inventa est in montibus ancora summis :
 Quodque fuit campus , vallem decursus aquarum
 Fecit , et cluvie mons est deductus in aequor ,
 Eque paludosa siccis humus aret harenis ;
 Quaeque sitim tulerant , stagnata paludibus ument .
 270 Hinc fontes natura novos emisit , at illic
 Clausit ; et aut imis commota tremoribus orbis
 Flumina prosiliunt , aut excaecata residunt .
 Sic ubi terreno Lycus est epotus hiatu ,
 Existit procul hinc , alioque renascitur ore .
 275 Sic modo conbibitur , modo tecto gurgite lapsus
 Redditur Argolicis ingens Erasinus in arvis .
 Et Mysum capitisque sui ripaeque prioris
 Paenituisse ferunt , alia nunc ire , Caicum .
 Nec non Sicantias volvens Amenanus harenas
 280 Nunc fluit , interdum suppressis fontibus aret .
 Ante bibebatur , nunc quas contingere nolis ,
 Fundit Anigrus aquas , postquam , nisi vatibus omnis
 Eripienda fides , illic lavere bimembres f. ccvii.
 Vulnera , clavigeri quae fecerat Herculis arcus .
 285 Quid ? non et Scythicis Hypanis de montibus ortus ,
 Qui fuerat dulcis , salibus vitiatur amaris ?
 Fluctibus ambitae fuerant Antissa Pharosque
 Et Phoenissa Tyros : quarum nunc insula nulla est .
 Leucada continuam veteres habuere coloni :
 290 Nunc freta circumeunt . Zancle quoque iuncta fuisse
 Dicitur Italiae , donec confinia pontus
 Abstulit , et media tellurem reppulit unda .
 Si quaeras Helicen et Burin , Achaidas urbes ,
 Invenies sub aquis ; et adhuc ostendere nautae
 295 Inclinata solent cum moenibus oppida mersis .
 Est prope Pittheam tumulus Troezena , sine ullis
 Arduus arboribus , quondam planissima campi
 Area , nunc tumulus : nam — res horrenda relatu —

- Vis fera ventorum , caecis inclusa cavernis ,
 300 Exspirare aliqua cupiens , luctataque frustra
 Liberiore frui caelo , cum carcere rima
 Nulla foret toto nec pervia flatibus esset ,
 Extentam tumefecit humum , ceu spiritus oris
 Tendere vesicam solet aut direpta bicornis
 305 Terga capri . tumor ille loci permansit , et alti
 Collis habet speciem , longoque induruit aevo .
 Plurima cum subeant audita et cognita nobis ,
 Pauca super referam . quid ? non et lympha figuras
 Datque capitque novas ? medio tua , corniger Ammon ,
 310 Unda die gelida est , ortuque obituque calescit .
 Admotis Athamanas aquis accendere lignum
 Narratur , minimos cum luna recessit in orbes .
 Flumen habent Cicones , quod potum saxea reddit
 Viscera , quod tactis inducit marmora rebus .
 315 Crathis et hinc Sybaris nostris conterminus arvis
 Electro similes faciunt auroque capillos .
 Quodque magis mirum , sunt qui non corpora tantum ,
 Verum animos etiam valeant mutare liquores .
 Cui non audita est obscenae Salmacis undae
 320 Aethiopesque lacus ? quos quisquis faucibus hausit ,
 Aut furit , aut patitur mirum gravitate soporem .
 Clitorio quicumque sitim de fonte levarit ,
 Vina fugit , gaudetque meriꝯ abstemius undis :
 Seu vis est in aqua calido contraria vino ,
 325 Sive , quod indigenae memorant , Amythaone natus ,
 Proetidas attonitas postquam per carmen et herbas
 Eripuit furiis , purgamina mentis in illas f. cccviii.
 Misit aquas , odiumque meri permansit in undis .
 Huic fluit effectu dispar Lyncestius amnis ,
 330 Quem quicumque parum moderato gutture traxit ,
 Haud aliter titubat , quam si mera vina bibisset .
 Est lacus Arcadiae , Pheneum dixere priores ,
 Ambiguis suspectus aquis , quas nocte timeto :
 Nocte nocent potae ; sine noxa luce bibuntur ,
 335 Sic alias aliasque lacus et flumina vires

- Concipiunt . tempusque fuit , quo navit in undis ,
 Nunc sedet Ortygie . timuit concursibus Argo
 Undarum sparsas Symplegadas elisarum ,
 Quae nunc immotae perstant ventisque resistunt .
 340 Nec quae sulphureis ardet fornacibus Aetne
 Ignea semper erit ; neque enim fuit ignea semper .
 Nam sive est animal tellus et vivit habetque
 Spiramenta locis flammam exhalantia multis ;
 Spirandi mutare vias , quotiensque movetur ,
 345 Illas finire potest , illas aperire cavernas :
 Sive leves imis venti colibentur in antris ,
 Saxaque cum saxis et habentem semina flammae
 Materiem iactant , ea concipit ictibus ignem ;
 Antra relinquuntur sedatis frigida ventis :
 350 Sive bitumineae rapiunt incendia vires ,
 Luteave exiguis ardescunt sulphura fumis ,
 Nempe ubi terra cibos alimentaue pinguia flammae
 Non dabit absumptis per longum viribus aevum ,
 Naturaeque suum nutrimentum decrit edaci ;
 355 Non feret illa famem , desertaque deseret ignes .
 Esse viros fama est in Hyperborea Pallene ,
 Qui soleant levibus velari corpora plumis , f. ccix.
 Cum Tritoniacam noviens subiere paludem .
 Haud equidem credo , sparsae quoque membra veneno
 360 Exercere artes Scythides memorantur easdem .
 Siqua fides rebus tamen est addenda probatis ,
 Nonne vides , quaecumque mora fluidove calore
 Corpora tabuerint , in parva animalia verti ?
 In scrobe Deos mactatos obrue tauros , — f. ccx
 365 Cognita res usu — de putri viscere passim
 Florilegae nascuntur apes , quae more parentum
 Rura colunt operique favent in spemque laborant .
 Pressus humo bellator equus crabronis origo est .
 Concava litoreo si demas brachia cancro ,
 370 Cetera supponas terrae , de parte sepulta
 Scorpius exhibit caudaque minabitur unca .
 Quaeque solent canis frondes intexere filis

- Agrestes tineae — res observata colonis —
 Ferali mutant cum papilione figuram.
- 375 Semina limus habet virides generantia ranas,
 Et generat truncas pedibus, mox apta natando
 Crura dat, utque eadem sint longis saltibus apta,
 Posterior partes superat mensura priores.
 Nec catulus, partu quem reddidit ursa recenti,
- 380 Sed male viva caro est: lambendo mater in artus
 Fingit, et in formam, quantam capit ipsa, reducit.
 Nonne vides quos cera tegit sexangula fetus
 Melliferarum apium, sine membris corpora nasci
 Et serosque pedes serasque assumere pennas?
- 385 Iunonis volucrem, quae cauda sidera portat,
 Armigerumque Iovis Cythereïadasque columbas
 Et genus omne avium mediis e partibus ovi,
 Ni sciret fieri, quis nasci posse putaret?
 Sunt qui, cum clauso putrefacta est spina sepulchro,
- 390 Mutari credant humanas angue medullas.
 Haec tamen ex aliis generis primordia ducunt;
 Una est, quae reparet seque ipsa reseminet, ales:
 Assyrii phoenica vocant. non fruge neque herbis,
 Sed turis lacrimis et suco vivit amomi.
- 395 Haec ubi quinque suae complevit saecula vitae,
 Illicet in ramis tremulaeque cacumine palmae
 Unguibus et puro nidum sibi construit ore.
 Quo simul ac casias et nardi lenis aristas
 Quassaque cum fulva substravit cinnama murra,
- 400 Se super imponit finitque in odoribus aevum.
 Inde ferunt, totidem qui vivere debeat annos,
 Corpore de patrio parvum phoenica renasci. f. ccxi.
 Cum dedit huic aetas vires, onerique ferendo est,
 Ponderibus nidi ramos levat arboris altae,
- 405 Fertque pius cunasque suas patriumque sepulchrum,
 Perque leves auras Hyperionis urbe potitus
 Ante fores sacras Hyperionis aede reponit.
 Si tamen est aliquid mirae novitatis in istis,
 Alternare vices et quae modo femina tergo

- 410 Passa marem est, nunc esse marem miremur lyaenam.
 Id quoque, quod ventis animal nutritur et aura,
 Protinus assimilatur, tetigit quoscumque colores.
 Victa racemifero lyncas dedit India Baccho;
 E quibus, ut memorant, quicquid vesica remisit,
 415 Vertitur in lapides et congelatur aëre tacto.
 Sic et curalium quo primum contigit auras
 Tempore, durescit; mollis fuit herba sub undis.
 Desinet ante dies, et in alto Phocubus anhelos
 Aequare tinguet equos, quam consequar omnia verbis
 420 In species translata novas. sic omnia verti
 Cernimus, atque illas assumere robora gentes,
 Concidere has. sic magna fuit censuque virisque,
 Perque decem potuit tantum dare sanguinis annos,
 Nunc humilis veteres tantummodo Troia ruinas
 425 Et pro divitiis tumulos ostendit avorum.
 [Clara fuit Sparte: magnae viguere Mycenae:
 Nec non et Cecropis, nec non Amphionis arces.
 Vile solum Sparte est, altae cecidere Mycenae:
 Oedipodioniae quid sunt, nisi fabula, Thebae?
 430 Quid Pandioniae restant, nisi nomen, Athenae?]
 Nunc quoque Dardanium fama est consurgere Romam,
 Appenninigenae quae proxima Thybridis undis
 Mole sub ingenti rerum fundamina ponit.
 Haec igitur formam crescendo mutat, et olim
 435 Inmensi caput orbis erit. sic dicere vates
 Faticinasque ferunt sortes: quantumque recordor,
 Dixerat Aeneae, cum res Troiana labaret,
 Priamides Helenus flenti dubioque salutis:
 "Nate dea, si nota satis praesagia nostrae
 440 Mentis habes, non tota cadet te sospite Troia.
 Flamma tibi ferrumque dabunt iter: ibis, et una
 Pergama raptam ferēs, donec Troiaeque tibi
 Externum patria contingat amicus arvom.
 Urbem etiam cerno Phrygios debere nepotes,
 445 Quanta nec est nec erit nec visa prioribus annis.
 Hanc alii proceres per saecula longa potentem,

Sed dominam rerum de sanguine natus Iuli
Efficiet . quo cum tellus erit usa , fruentur
Aetheriae sedes , caelumque erit exitus illi .”

- 450 Haec Helenum cecinisse penatigero Aeneae
Mente memor refero , cognataque moenia laetor
Crescere , et utiliter Phrygibus vicisse Pelagos .
Ne tamen oblitis ad metam tendere longe
Exspatiemur equis , caelum et quodcumque sub
illo est ,
- 455 Immutat formas , tellus et quicquid in illa est .
Nos quoque , pars mundi , quoniam non corpora solum ,
Verum etiam volucres animae sumus , inque ferinas
Possumus ire domos pecudumque in corpora condi .
Corpora quae possint animas habuisse parentum
- 460 Aut fratrum aut aliquo iunctorum foedere nobis
Aut hominum certe , tuta esse et honesta sinamus ,
Neve Thyesteis cumulemus viscera mensis .
Quam male consuescit , quam se parat ille cruori
Impius humano , vituli qui guttura ferro
- 465 Rumpit , et inmotas praebet mugitibus aures !
Aut qui vagitus similes puerilibus haedum
Edentem iugulare potest : aut alite vesci ,
Cui dedit ipse cibos ! quantum est , quod desit in istis
Ad plenum facinus ? quo transitus inde paratur ?
- 470 Bos aret , aut mortem senioribus imputet anuis :
Horriferum contra borean ovis arma ministret :
Ubera dent saturae manibus pressanda capellae .
Retia cum pedicis , laqueos , artesque dolosas
Tollite ; nec volucrem viscata fallite virga ,
- 475 Nec formidatis cervos illudite pennis ,
Nec celate cibis uncos fallacibus hamos .
Perdite siqua nocent , verum haec quoque perdit
tantum ;
Ora vacent epulis , alimenta que mitia carpant .’
Talibus atque aliis instructo pectore dictis
- 480 In patriam remeasse ferunt , ultroque petitum
Accepisse Numam populi Latiaris habenas :

- Coniuge qui felix nympha ducibusque Camenis
 Sacrificos docuit ritus, gentemque feroci
 Assuetam bello pacis traduxit ad artes.
- 485 Qui postquam senior regnumque aevumque peregit,
 Extinctum Latiaeque nurus populusque patresque
 Deslevere Numam. nam coniunx urbe relicta
 Vallis Aricinae densis latet abdita silvis,
 Sacraque Oresteae gemitu questuque Dianae
- 490 Impedit. a! quotiens nymphae nemorisque lacusque,
 Ne faceret, monuere et consolantia verba
 Dixerunt! quotiens flenti Theseius heros
 'Siste modum,' dixit 'neque enim fortuna querenda
 Sola tua est. similes aliorum respice casus:
- 495 Mitius ista feres. utinamque exempla dolentem
 Non mea te possent relevare! sed et mea possunt.
 Fando aliquem Hippolytum vestras si contigit aures
 Credulitate patris, sceleratae fraude novercae
 Occubuisse neci — mirabere, vixque probabo:
- 500 Sed tamen ille ego sum. me Pasiphaëia quondam
 [Temptatum frustra patrium temerare cubile,
 Quod voluit, voluisse infelix crimine verso —
 Indiciine metu magis, offensane repulsae? —]
 Arguit; immeritumque pater proiecit ab urbe,
- 505 Hostilique caput prece detestatur euntis.
 Pittheam profugo curru Troezena petebam,
 — iamque Corinthiaci carpebam litora ponti,
 Cum mare surrexit, cumulusque immanis aquarum
 In montis speciem curvari et crescere visus
- 510 Et dare mugitus summoque cacumine findi.
 Corniger hinc taurus ruptis expellitur undis,
 — Pectoribusque tenus molles erectus in auras,
 Naribus et patulo partem maris evomit ore.
 Corda pavent comitum: mihi mens interrita mansit,
- 515 Exiliis contenta suis: cum colla feroces
 Ad freta convertunt, arrectisque auribus horrent
 Quadrupedes, monstrique metu turbantur, et altis
 Praecipitant currum scopulis. ego ducere vana

- Frena manu spumis albertibus oblita luctor,
 520 Et retro lentas tendo resupinus habenas.
 Nec tamen has vires rabies superasset equorum,
 Ni rota perpetuum qua circumvolvitur axem,
 Stipitis occursu fracta ac disiecta fuisset.
 Excutor curru, lorisque tenentibus artus
 525 Viscera viva trahi, nervos in stirpe teneri,
 Membra rapi partim, partimque repressa relinqui,
 Ossa gravem dare fracta sonum, fessamque videres
 Exhalari animam, nullasque in corpore partes,
 Noscere quas posses, unumque erat omnia vulnus.
 530 Num potes aut audes cladi componere nostrae,
 Nympha, tuam? vidi quoque luce carentia regna,
 Et lacerum fovi Phlegethontide corpus in unda.
 Nec nisi Apollineae valido medicamine prolis
 Reddita vita foret. quam postquam fortibus herbis
 535 Atque ope Paeonia, Dite indignante, recepi,
 Tum mihi, ne praesens auferem muneris huius
 Invidiam, densas obiecit Cynthia nubes:
 Utque forem tutus, possemque impune videri,
 Addidit aetatem nec cognoscenda reliquit f. ccxii.
 540 Ora mihi; Cretenque diu dubitavit habendam
 Traderet, an Delon. Delo Cretaque relictis
 Hic posuit, nomenque simul, quod possit equorum
 Admonuisse, iubet deponere, "qui que fuisti
 Hippolytus," dixit "nunc idem Virbius esto."
 545 Hoc nemus inde colo, de disque minoribus unus
 Numine sub dominae lateo atque accenseor illi.
 Non tamen Egeriae luctus aliena levare
 Damna valent; montisque iacens radicibus imis
 Liquitur in lacrimas, donec pietate dolentis
 550 Mota soror Phoebi gelidum de corpore fontem f. ccxlii.
 Feoit, et aeternas artus tenuavit in undas.
 Et nymphas tetigit nova res, et Amazone natus
 Haud aliter stupuit, quam cum Tyrrhenus arator
 Fatalem glaebam mediis aspexit in arvis
 555 Sponte sua primum nulloque agitante moveri, f. ccxlv.

- Sumere mox hominis, terraeque amittere formam,
 Oraque venturis aperire recentia fatis:
 Indigenae dixere Tagen, qui primus Etruscam
 Edocuit gentem casus aperire futuros: —
- 560 Utve Palatinis haerentem collibus olim
 Cum subito vidit frondescere Romulus hastam,
 Quae radice nova, non ferro stabat adacto, f. ccxv.
 Et iam non telum, sed lenti viminis arbor
 Non expectatas dabat admirantibus umbras: —
- 565 Aut sua fluminea cum vidit Cibus in unda f. ccxvi.
 Cornua. vidit enim, falsamque in imagine credens
 Esse fidem, digitis ad frontem saepe relatis
 Quae vidit, tetigit; nec iam sua lumina damnans
 Restitit, ut victor domito veniebat ab hoste,
- 570 Ad caelumque oculos et eodem bracchia tollens
 'Quicquid,' ait 'superi, monstro portenditur isto,
 Seu laetum est, patriae laetum populoque Quirini;
 Sive minax, mihi sit.' viridique e caespite factas
 — Placat odoratis herbosas ignibus aras,
- 575 Vinaque dat pateris, mactatarumque bidentum,
 Quid sibi significant, trepidantia consulit exta.
 Quae simul aspexit Tyrrhenae gentis haruspex,
 Magna quidem rerum molimina vidit in illis,
 Non manifesta tamen. cum vero sustulit acre
- 580 A pecudis fibris ad Cipi cornua lumen,
 'Rex,' ait 'o salve! tibi enim, tibi, Cipe, tuisque
 Hic locus et Latiae parebunt cornibus arces.
 Tu modo rumpe moras, portasque intrare patentes
 Appropera. sic fata iubent. namque Urbe receptus
- 585 Rex eris et sceptro tutus potiere perenni.'
 Rettulit ille pedem, torvamque a moenibus Urbis
 Avertens faciem 'procul, a! procul omina' dixit
 Talia di pellant; multoque ego iustius aevum
 Exul agam, quam me videant Capitolia regem.'
- 590 Dixit, et extemplo populumque gravemque senatum
 Convocat. ante tamen pacali cornua lauro
 Velat, et aggeribus factis a milite forti

- Insistit, priscosque deos e more precatus
 'Est' ait 'hic unus, quem vos nisi pellitis urbe,
 595 Rex erit. is qui sit, signo, non nomine dicam:
 Cornua fronte gerit. quem nobis indicat augur,
 Si Romam intrarit, famularia iura daturum.
 Ille quidem potuit portas irrumpere apertas:
 Sed nos obstitimus, quamvis coniunctor illo
 600 Nemo mihi est. vos urbe virum prohibete, Quirites,
 Vel, si dignus erit, gravibus vincite catenis,
 Aut finite metum fatalis morte tyranni.'
 Qualia succinctis, ubi trux insibilat eurus,
 Murmura pinetis fiunt, aut qualia fluctus
 605 Aequei faciunt, siquis procul audiat illos,
 Tale sonat populus. sed per confusa frementis
 Verba tamen vulgi vox eminet una, 'quis ille est?'
 Et spectant frontes, praedictaque cornua quaerunt.
 Rursus ad hos Cipus 'quem poscitis,' inquit 'habetis'
 610 Et capiti dempta, populo prohibente, corona
 Exhibuit gemino praesignia tempora cornu.
 Demisere oculos omnes gemitumque dedere,
 Atque illud meritis clarum — quis credere possit? —
 Inviti videre caput: nec honore carere
 615 Ulterius passi, festam imposuere coronam.
 At proceres, quoniam muros intrare vetaris,
 Ruris honorati tantum tibi, Cipe, dedere,
 Quantum depresso subiectis bobus aratro
 Complecti posses ad finem lucis ab ortu.
 620 Cornuaque aeratis miram referentia formam
 Postibus insculpunt, longum mansura per aevum.
 Pandite nunc, Musae, praesentia numina vatum, —
 Scitis enim, nec vos fallit spatiosa vetustas —
 Unde Coroniden circumflua Thybridis alveo
 625 Insula Romuleae sacris acciverit urbis.
 Dira lues quondam Latias vitiaverat auras,
 Pallidaque exsanguisqualebant corpora tabo.
 Funeribus fessi postquam mortalia cernunt
 Temptamenta nihil, nihil artes posse medentum,

- 630 Auxilium caeleste petunt, mediamque tenentes
 Orbis humum Delphos adeunt, oracula Phoebi,
 Utque salutifera miseris succurrere rebus
 Sorte velit, tantaeque urbis mala finiat, orant.
 Et locus et laurus et, quas habet ipse, pharetrae
- 635 Intremuere simul; cortinaque reddidit imo
 Hanc adyto vocem, pavefactaque pectora movit:
 'Quod petis hinc, propiore loco, Romane, petisses;
 Et pete nunc propiore loco: nec Apolline vobis,
 Qui minuat luctus, opus est, sed Apolline nato.
- 640 Ite bonis avibus, prolemque accersite nostram.'
 Iussa dei prudens postquam accepere senatus,
 Quam colat, explorant, iuvenis Phoebæus urbem,
 Quique petant ventis Epidauria litora, mittunt.
 Quae postquam curva missi tetigere carina,
- 645 Concilium Graiosque patres adiere, darentque,
 Oravere, deum, qui praesens funera gentis
 Finiat Ausoniae; certas ita dicere sortes.
 Dissidet et variat sententia: parsque negandum
 Non putat auxilium; multi retinere, suamque
- 650 Non emittere opem nec numina tradere suadent.
 Dum dubitant, seram pepulere crepuscula lucem,
 Umbraque telluris tenebras induxerat orbi:
 Cum deus in somnis opifer consistere visus
 Ante tuum, Romane, torum, sed qualis in aede
- 655 Esse solet; baculumque tenens agræste sinistra
 Caesariem longae dextra deducere barbae,
 Et placido tales emittere pectore voces:
 'Pone metus, veniam, simulacraque nostra relinquam.
 Hunc modo serpentem, baculum qui nexibus ambit,
- 660 Perspice et usque nota visu, ut cognoscere possis.
 Vertar in hunc: sed maior ero, tantusque videbor,
 In quantum debent caelestia corpora verti.'
 Extemplo cum voce deus, cum voce deoque
 Somnus abit, somnique fugam lux alma secuta est.
- 665 Postera sidereos aurora fugaverat ignes:
 Incerti, quid agant, proceres ad templa petiti

- Conveniunt operosa dei , quaque ipse morari
 Sede velit , signis caelestibus indicet , orant.
 Vix bene desierant , cum cristis aureus altis
 670 In serpente deus praenuntia sibila misit f. ccxvii.
 Adventuque suo signumque arasque foresque
 Marmoreumque solum fastigiaque aurea movit,
 Pectoribusque tenus media sublimis in aede
 Constitit atque oculos circumtulit igne micantes.
 675 Ferrita turba pavet . cognovit numina castos
 Evinctus vitta crines albente sacerdos,
 Et 'Deus en ; deus en ! animis linguisque favete ,
 Quisquis ades !' dixit 'sis , o pulcherrime , visus
 Utiliter , populosque iuves tua sacra colentes.'
 680 Quisquis adest , visum veneratur numen , et omnes
 Verba sacerdotis referunt geminata , piumque
 Aeneadae praestant et mente et voce favorem.
 Annuit his , motisque deus rata pignera cristis
 Et repetita dedit vibrata sibila lingua .
 685 Tum gradibus nitidis delabitur , oraque retro
 Flectit et antiquas abiturus respicit aras ,
 Assuetasque domos habitataque templa salutat.
 Inde per iniectis adopertam floribus ingens
 Serpit humum , flectitque sinus , mediamque per urbem
 690 Tendit ad incurvo munitos aggere portus .
 Restitit hic , agmenque suum turbaeque sequentis
 Officium placido visus dimittere vultu
 Corpus in Ausonia posuit rate . numinis illa
 Sensit onus , pressa estque dei gravitate carina .
 695 Aeneadae gaudent , caesoque in litore tauro
 Torta coronatae solvunt retinacula classis .
 Impulerat levis aura ratem : deus eminent alte ,
 Impositaque premens puppim cervice recurvam
 Caeruleas despectat aquas . modicisque per aequor
 700 Ionium zephyris sexto Pallantidos ortu
 Italiam tenuit , praeterque Lacinia templo
 Nobilitata deae Scylaceaue litora fertur ,
 — Linqvit Iapygiam , laevisque Amphrisia remis

- Saxa fugit, dextra praerupta Celennia parte,
 — Romethiumque legit Caulonaque Naryciamque,
 706 Evincitque fretum Siculique angusta Pelori
 Hippotadaeque domos regis Temesesque metalla,
 Leucosiamque petit, tepidique rosaria Paesti.
 Inde legit Capreas, promunturiumque Minervae
 710 Et Surrentino generosos palmite colles
 Herculeamque urbem Stabiasque et in otia natam
 Parthenopen et ab hac Cumaeae templa Sibyllae.
 Hinc calidi fontes lentisciferumque tenetur
 Liternum, multamque trahens sub gurgite harenam
 715 Volturnus, niveisque frequens Sinuessa columbis,
 Minturnaеque graves et quam tumulavit alumnus,
 Antiphataeque domus, Trachasque obsessa palude
 Et tellus Circaea et spissi litoris Antium.
 Huc ubi veliferam nautae advertere carinam —
 720 Asper enim iam pontus erat — deus explicat orbis,
 Perque sinus crebros et magna volumina labens
 Templa parentis iuit flavum tangentia litus.
 Aequare pacato patrias Epidaurius aras
 Linqvit, et hospitio iuncti sibi nuninis usus
 725 Litoream tractu squamae crepitantis harenam
 Sulcat, et innixus moderamine navis in alta
 Puppe caput posuit, donec Castrumque sacrasque
 Lavini sedes Tiberinaque ad ostia venit.
 Iluc omnis populi passim matrumque patrumque
 730 Obvia turba ruit, quaeque ignes, Troica, servant,
 Vesta, tuos, laetoque deum clamore salutant;
 Quaque per adversas navis cita ducitur undas,
 Tura super ripas aris ex ordine factis
 Parte ab utraque sonant, et odorant aëra fumis,
 735 Ictaque coniectos incalfacit hostia cultros.
 Iamque caput rerum, Romanam intraverat urbem:
 Erigitur serpens, summoque acclinia malo
 Colla movet, sedesque sibi circumspicit aptas.
 Scinditur in geminas partes circumfluus amnis,
 740 Insula nomen habet; laterumque e parte duorum

- Porrigit aequales media tellure lacertos
 Iluc se de Latia pinu Phoebeius anguis
 Contulit, et finem specie caeleste resumpta
 Luctibus imposuit venitque salutifer Urbi.
- 745 Hic tamen accessit delubris advena nostris:
 Caesar in Urbe sua deus est. quem Marte togaque
 Praecipuum non bella magis finita triumphis
 Resque domi gestae properataque gloria rerum
 In sidus vertere novum stellamque comantem,
- 750 Quam sua progenies. neque enim de Caesaris actis
 Ullum maius opus, quam quod pater extitit huius.
 Scilicet aequoreos plus est domuisse Britannos,
 Perque papyriferi semptemflua flumina Nili
 Victrices egisse rates, Numidasque rebelles
- 755 Cinyphiumque Iubam Mithridateisque tumentem
 Nominibus Pontum populo adiecisse Quirini,
 Et multos meruisse, aliquos egisse triumphos,
 Quam tantum genuisse virum? quo praeside rerum
 Humano generi, superi, favistis abunde.
- 760 Ne foret hic igitur mortali semine cretus,
 Ille deus faciendus erat. quod ut aurea vidit
 Aeneae genetrix, vidit quoque triste parari
 Pontifici letum et coniurata arma moveri,
 Palluit et cunctis, ut cuique erat obvia, divis
- 765 'Aspice,' dicebat 'quanta mihi mole parentur
 Insidiae, quantaque caput cum fraude petatur,
 Quod de Dardanio solum mihi restat Iulo.
 Solane semper ero iustis exercita curis?
 Quam modo Tydidæ Calydonia vulneret hasta,
- 770 Nunc male defensae confundant moenia Troiae:
 Quae videam natum longis erroribus actum
 Iactarique freto sedesque intrare silentum,
 Bellaque cum Turno gerere, aut, si vera fatemur,
 Cum Iunone magis? quid nunc antiqua recordor
- 775 Damna mei generis? timor hic meminisse priorum
 Non sinit. in me acui sceleratos cernitis enses.
 Quos prohibete, precor, facinusque repellite! neve

Caede sacerdotis flammās extinguite Vestae.⁷

Talia nequiquam toto Venus anxia caelo

780 Verba iacit; superosque movet. qui rumpere
quamquam

Ferrea non possunt veterum decreta sororum,

Signa tamen luctus dant haud incerta futuri.

Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes

Terribilesque tubas auditaque cornua caelo

785 Praemonuisse nefas. solis quoque tristis imago

Lurida sollicitis praebebat lumina terris.

Saepe faces visae mediis ardere sub astris:

Saepe inter nimbos guttae cecidere cruentae:

Caerulus et vultum ferrugine Lucifer atra

790 Sparsus erat, sparsi Lunares sanguine currus:

Tristia mille locis Stygius dedit omina lubo:

Mille locis lacrimavit ebur, cantusque feruntur

Auditi sanctis et verba minantia lucis.

Victima nulla litat, magnosque instare tumultus

795 Fibra monet, caesumque caput reperitur in extis.

Inque foro circumque domos et templa deorum

Nocturnos ululasse canes umbrasque silentum

Erravisse ferunt, motamque tremoribus urbem.

Non tamen insidias venturaque vincere fata

800 Praemonitus potuere deum: strictique feruntur

In templum gladii; neque enim locus ullus in Urbe

Ad facinus diramque placet, nisi curia, caedem.

Tum vero Cytherea manu percussit utraque

Pectus, et Aeneaden molitur condere nube,

805 Qua prius infesto Paris est ereptus Atridae,

Et Diomedeos Aeneas fugerat enses.

Talibus hanc genitor: 'sola insuperabile fatum,

Nata, movere paras? intres licet ipsa sororum

Tecta trium! cernes illic molimine vasto

810 Ex aere et solido rerum tabularia ferro,

Quae neque concussum caeli neque fulminis iram

Nec metuunt ulla tuta atque aeterna ruinas.

Invenies illic incisa adamante perenni

- Fata tui generis . legi ipse animoque notavi
 815 Et referam , ne sis etiamnum ignara futuri .
 Illic sua complevit , pro quo , Cytherea , laboras ,
 Tempora perfectis quos terrae debuit annis .
 Ut deus accedat caelo templisque locetur ,
 Tu facies natusque suus ; qui nominis heres
 820 Impositum feret unus onus , caedisque parentis
 Nos in bella suos fortissimus ultor habebit .
 Illius auspiciis obsessae moenia pacem
 Victa petent Mutinae ; Pharsalia sentiet illum ,
 Emathiaque iterum madefient caede Philippi ,
 825 Et magnum Siculis nomen superabitur undis :
 Romanique ducis coniunx Aegyptia taedae
 Non bene fisa cadet ; frustra erit illa minata ,
 Servitura suo Capitolia nostra Canopo .
 Quid tibi barbariam , gentes ab utroque iacentes
 830 Oceano numerem ? quodcumque habitabile tellus
 Sustinet , huius erit : pontus quoque serviet illi .
 Pace data terris animum ad civilia vertet
 Iura suum , legesque feret iustissimus auctor :
 Exemploque suo mores reget , inque futuri
 835 Temporis aetatem venturorumque nepotum
 Prospiciens prolem sancta de coniuge natam
 Ferre simul nomenque suum curasque iubebit ,
 Nec nisi cum senior similes aequaverit annos ,
 Aetherias sedes cognataque sidera tanget .
 840 Hanc animam interea caeso de corpore raptam
 Fac iubar , ut semper Capitolia nostra forumque
 Divus ab excelsa prospectet Iulius aede .
 Vix ea fatus erat , media cum sede senatus
 Constitit alma Venus , nulli cernenda , sui que
 845 Caesaris eripuit membris nec in aëra solvi
 Passa recentem animam caelestibus intulit astris .
 Dumque tulit , lumen capere atque ignescere sensit ,
 Emititque sinu . luna volat altius illa ,
 Flammiferumque trahens spatioso limite criuem f. ccxviii
 850 Stella micat : nati que videns benefacta fatetur

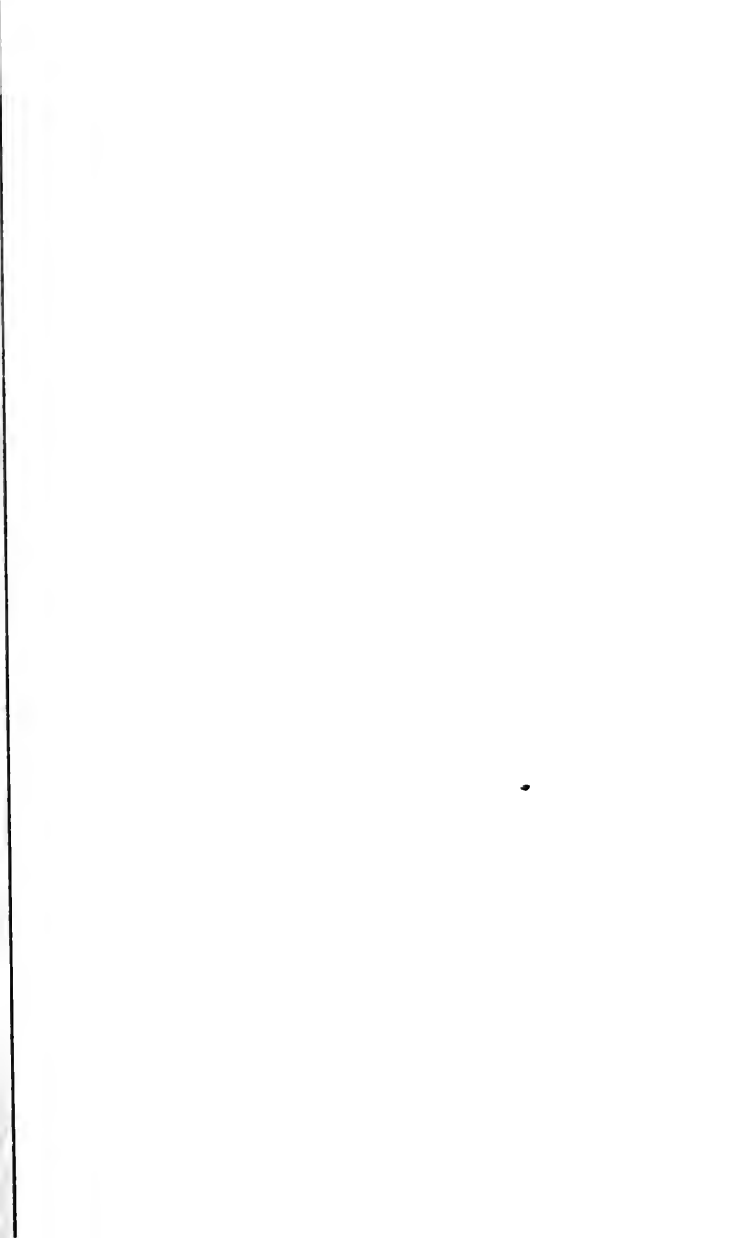
Esse suis maiora, et vinci gaudet ab illo.
 Hic sua praeferrī quamquam vetat acta paternis,
 Libera fama tamen nullisque obnoxia iussis
 Invitum praefert, unaque in parte repugnat.

- 855 Sic magni cedit titulis Agamemmonis Atreus;
 Aegea sic Theseus, sic Pelea vincit Achilles.
 Denique, ut exemplis ipsos aequantibus utar,
 Sic et Saturnus minor est Iove. Iuppiter arces
 Temperat aetherias et mundi regna triformis;
 860 Terra sub Augusto. pater est et rector uterque.
 Di, precor, Aeneae comites, quibus ensis et ignis
 Cesserunt, dique Indigetes, genitorque Quirine
 Urbis, et invicti genitor Gradive Quirini,
 Vestaque Caesareos inter sacrata penates,
 865 Et cum Caesarea tu, Phoebe domestice, Vesta,
 Quique tenes altus Tarpeias Iuppiter aedes,
 Quosque alios vati fas appellare piūque est:
 Tarda sit illa dies et nostro senior aevo,
 Qua caput Augustum, quem temperat, orbe relicto
 870 Accedat caelo faveatque precantibus absens.

Iamque opus exegi, quod nec Iovis ira nec ignis
 Nec poterit ferrum nec edax abolere vetustas.
 Cum volet, illa dies, quae nil nisi corporis huius
 Ius habet, incerti spatium mihi finiat aevi:

- 875 Parte tamen meliore mei super alta perennis
 Astra ferar, nomenque erit indelebile nostrum.
 Quaque patet domitis Romana potentia terris,
 Ore legar populi, perque omnia saecula fama,
 Siquid habent veri vatum praesagia, vivam.
-

UNIVERSITY OF TORONTO
LIBRARY

Do not
remove
the card
from this
pocket.

Acme Library Card Pocket
Under Pat. "Ref. Index File."
Made by LIBRARY BUREAU

730021

LL
CIVIL
Engineering
1911

LL
3300

